TRACTATUS DE SACROSANCTIS ET CATHOLICIS CHRISTI ECCLESIJS...

Pieter Peck

AMPLISSIMIS ET CLARISSIMIS VIRIS AC DOMINIS, PRAESIDI ET CONSILIARIIS Regiæ Catholicæ Maiestatis, in magno Senatu Belgico, in oppido Mechliniensi, Dominis suis perpetuo obseruandis.

PETRVS PECKIVS I. C.

S. P. D.

RECTE dixit Plutarchus, triplex esse vitæ genus. Primum quidē actiuum. Contemplatiuum alterum. Tertium voluptuosum, hoc sanè dissolutum & voluptatis mancipium, belluarum est & infirmorum hominum. Actiuum autem, si philosophia, arte & eruditione caruerit, ineptum est, multisque delictis inuoluitur. Speculatiuum, si ab actiuo seiungitur, inutile. Quod si tamen altero istorum carendū sit, nihil planè dubito, quin plus damni Reipub. ab his sit, qui nulla iuris cognitione circa tribunalia versantur, rabulæque forenses esse malunt: quam ab his, qui scholasticæ iurisprudentiæ regulis formati, & veterum consultorum responsis assueti, aliquantulum adhuc à foro atque forensibus actionibus alieni & peregrini esse videntur. Hi enim, tametsi nondum singulas rerum causarum & personarum circunstantias ad amussim discernere queant, legum tamen sanctiones callent: quid actori vel reo

tribuendum ſit: quis in iudicijs ordo ſeruandus ſit: quoties citationes repetere: dilationes producere, teſtium productionem prorogare: quid in eorum perſonas excipere, aut ſtatuere liceat: probè norunt, quid operetur in cauſa concluſio, quibus modis ſententia ferenda & dictanda ſit, vnde illius executio peti, ſiſti aut impediri poſſit: ex ipſis iuris voluminibus didicerunt. Illi vero, præter aliquot terminorum & conſuetudinum obſeruationem, quid iuſtum aut iniuſtum ſit, ignorant: vim & effectum verborum quæ proferunt, picarum more non intelligunt: quid ſit praxis cuius ſe peritos eſſe gloriantur, non capiunt: de vltimo atque extremo fine ad quem omnia referri debent, interrogati, obmuteſcunt, & denique ex ſuo cerebro incoctoque animi iudicio leges figunt atque refigunt. Ingentis igitur fœlicitatis & diuini fauoris eſt, ſi alicui vtrumque Deus contulit, & is vere ac perfectè Iureconſultus eſſe, dicique poteſt, qui vſum & contemplationem coniunxit, legumque & conſuetudinis eius qua in ciuitate vtimur, & ad reſpondendum, & ad agendum, & ad cauendum peritus eſt. Quod minimè olim ignorantes maiores & anteceſſores noſtri, almæ & nobilis iſtius Academiæ Profeſſores celeberrimi, quos cum veteribus illis iuris Interpretibus, quorum ſcripta obuijs vlnis excipit & exoſculatur vniuerſus terrarum orbis, optimo iure comparari potuiſſe conſtat: non ſolùm intra nudæ ac ſimplicis contemplationis ſeu profeſſionis cancellos aut limites conſtiterunt, verum etiam longius progreſſi, his potiſſimum temporibus, quibus à docendi munere otium eſſe ſolet, iudiciarias litigantium contentiones diligenter euoluere, conſuetudines & ſtatuta locorum ex his & alijs obſeruare, acta & formulas quorumcunq; iudiciorum exactius cognoſcere, & ſic clientibus, etiam ex longinquis, exte-

ris, &

ris, & remote diſſitis regionibus huc venientibus, de iure reſpondere, cœperunt: vt eorũ domus (quod de Q. Mutij ianua & veſtibulo dixit Cicero) totius ciuitatis oraculum quoddam eſſe videretur. Et quemadmodum auditorio ſuo non defuerunt, quod doctiſſimæ & luculentiſſimæ ipſorum annotationes oſtendunt: ita quoque longè maiore cum fructu ſtudioſam iuuentutem inſtituerunt, exemplo Bartoli, Baldi, Alberici, Alexandri, Socyni, Iaſonis & aliorum, quorum libri, eiuſmodi conſuetudinum & ſtatutorum pleni, ac conſilia, euidenter demonſtrant, iuris profeſſorem ab actiua vita, vſu, & exercitio rerum forenſium ſeu politicarum, minimè debere eſſe alienum, vt dum vel ſacros canones, vel leges ciuiles Romanorum, publicè auditoribus interpretatur, vna etiam deſignare poſſit, quid in his antiquatum ſit, in quo ab his receſſum ſit, & quatenus eorum vſus in hac temporis variatione remanſit. Et cum hoc prudens eorum conſilium, omnibus bonis, doctis, & fœliciter in Repub. verſantibus, plurimum commẽdari atque probari animaduerterem: vtique octodecim his annis, quibus iura partim canonica partim ciuilia hic publicè profeſſus ſum, ſedulam operam dedi, vt eorum veſtigijs inhærendo, ea potiſſimum obſeruarem, quæ ex more ſeu conſuetudine huius noſtræ regionis dependent, & vel ad confirmationem iuris ſcripti pertinent, vel aliquid ex eo innouant vel immutant. Maximè vero, poſteriore hoc ſeptẽnio, quo ſacroſanctæ Catholicæ Chriſti Eccleſiæ vim hæreticorum paſſæ, & ab his violatæ, confractæ, dirutæ, fœdis incendijs vaſtatæ, & ſpoliatæ ſunt, & quo inter clerum qui decimas percipit, & inter populum qui eas ſoluit, magnę, graues & plurimę, de earum reparatione lites exortæ ſunt: ingenium meum ad hoc intendere cœpi, vt quid de ea vel à veteribus deciſum eſſet,

 vel re-

vel recenter in iudicijs pronunciatum foret, vel in sacro Oecumenico Concilio Trident. nuper decretum extaret, cognoscerem: cognitum ad honorem Dei Opt. Max. in vnum volumen colligerem, collectum bono publico emitterem, emissum verò vestræ amplitudini dedicarem. Nam cum prædicta nostra Vniuersitas Louaniensis, vos Amplissimos & clarissimos viros, vestrumque celebrem, integrum, incorruptum & doctum Senatum, quem infra hominum memoriam celeberrimis quinque iuris professoribus ex suo corpore translatis, auctum fuisse meminit: magni patroni loco habuerit semper: & cum nuper hoc vestrum de me fuisse iudicium palam sit, vt me non indignum vestro ordine existimaretis: ingratus profecto essem, si non aliqua ratione grati animi testificationem vobis exhiberem. Et proindè exiguum hunc libellum, obseruantiæ & propensæ meæ erga vestram amplitudinem voluntatis testem ac indicem, ad vos mitto, orans & obsecrans, vt pro solita vestra humanitate ac beneuolentia, benigna lætaque fronte eum accipiatis, nec rem ipsam respiciatis, sed mittentis animum, qui erga vos talis est, qualem esse oportet fidelis liberti in optimum patronum.

Louanij.

(:)

INDEX

INDEX OMNIVM ET SINGVLORVM CAPItum quæ hoc Tractatu continentur.

PRIMVM.

X.

XI.

XII.

XIII.

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

XVIII.

XIX.

XX.

DE

DE SACROSANCTIS ET CATHOLICIS CHRIsti Ecclesijs Reparandis ac Reficiendis

PRAEFATIO.

SVMMARIVM.

1 *Deploratio huius temporis.*
2 *Sacra qua veneratione sint tractanda.*
3 *Hæretici corrumpunt textum iuris ciuilis.*
4 *Crucis veneratio quanta sit.*
5 *Religio contempta quo pacto seipsam vlta sit apud Gentiles.*
6 *Supplicia sacrilegorum quam varia fuerint à Deo inflicta.*
7 *Ratio scribendi quæ hic fuit.*

SANCTVS & Regius ille Propheta † Dauid deplorãdo olim incendium templi, & vastationem vrbis sanctæ, & calamitates populi, Psal. 78. his verbis vsus est: [Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in aceruos lapidum. Posuerunt cadauera seruorum tuorum escas volatilibus cœli, carnes sanctorum bestijs terræ. Effuderunt sanguinem eorum tanquam in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepeliret.] Et rursum Psalm. 73. [Rugierunt qui oderunt te in medio Synagogarum tuarum. Posuerunt signa sua, signa. Quasi in silua lignorum securibus exci- 1

derunt

derunt ianuas eius in ipsum, in securi & ascia deiecerunt eam. Incenderunt igni sanctuarium tuum, in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. Dixerunt in corde suo, quiescere faciamus omnes dies festos à terra. Signa nostra non vidimus, iam non est Propheta, & nos non cognoscet amplius.] Eadem sanè verba & quilibet Catholicus in sancta Catholica Christi Ecclesia natus, baptizatus & institutus, meritò calamitosis istis temporibus proferre potest. Vidimus enim superioribus annis, imò hac præterita æstate, & adhuc (proh dolor) videmus, & videre cogimur, hostem crucis Domini debacchantem, ornamenta templi sanctissimi disturbantem, quemadmodum lignator arbores cædit in sylua. Incendit igni, quod non poterat excidi ferro, polluit sacrilegio tabernaculum nominis Domini, nec in horrea modo illud commutauit, verum etiam equorum ex eo stabulum fecit, effudit sanguinem sanctorum sacerdotum, cadauera eorum obiecit bestijs terræ, signum Saluatoris nostri, victoriosam scilicet & gloriosissimam crucem, plærisque in locis non vidimus, & in eo ipso loco vbi tremendum DEO sacrificium non ita pridem oblatum fuit, furcam erectam videre licuit. Dicam cum magno illo Basilio epistola sexta, & epistola decimaseptima. [Domus precationum clausæ sunt, Altaria cultu spirituali vacant, spreta sunt Patrum decreta, traditiones Apostolicæ nihili fiunt, recentiorum hominum aduentiones ad gubernandas Ecclesias vsurpantur, pelluntur pastores, subintroducuntur in eorum locum lupi graues, gregem Christi dissipantes, ædes oratoriæ concionibus Ecclesiasticis destitutæ, solitudines refertæ sunt plangentibus, seniores lamentantur, vetera præsentibus conferentes, iuniores hoc sunt mirabiliores, quod quibus bonis priuati sunt, ignorant.] Scribit ad Theophilum
2 † Alexandrinum Episcopum beatus Hieronymus: [discant qui ignorant eruditi testimonijs scripturarum, qua debeant veneratione sancta suscipere, & Altaris Christi ministerio deseruire, sanctosque calices & sancta vela-

ℭta velamina & cætera quæ ad cultum Dominicæ passionis pertinent, venerari, non quaſi anima & ſenſu carentia & ſanctimoniam non habentia, ſed ex conſortio corporis & ſanguinis Domini eadem qua corpus eius & ſanguis, maieſtate veneranda.] At è contra ſcribunt inſani hæretici & ad incendium orbis Chriſtiani nati, nihil templis opus eſſe. Immò † manifeſtè corrumpentes apertum textum in leg. vnica. Codice nemini licer. ſign. ſalu. &c. in quo ſcriptum eſt: [Signum Saluatoris noſtri nemini licere vel in ſolo, vel in ſilice, vel in marmoribus humi poſitis inſculpere vel pingere,] dicunt ſublatis illis verbis medijs (*humi poſitis*) tantum legendum eſſe: Nemini licere ſignum Saluatoris noſtri vel in ſolo vel in ſilice vel in marmoribus inſculpere. Non conſiderantes rationem in eodem textu appoſitam & eorum errores conuincentem, neque attendentes ad reliquas religioſiſſimi Principis Iuſtiniani conſtitutiones, qui *in authentic. de Monachis*, ſic ait: [Si quis ædificare venerabile monaſterium voluerit, non prius licentiam eſſe hoc agendi, quam DEO amabilem locorum EPISCOPVM aduocet, & ille extendat manus ad cœlum, & per orationem locum conſecret DEO, figens in eo ſalutis noſtræ ſignum. Dicimus autem adorandam & honorandam vere crucem.] Et iterum *in authent. de Eccleſijs titul. §. ſi quis.* [Si quis (inquit) voluerit fabricare venerabile oratorium, aut monaſterium, non aliter inchoandam fabricam, niſi locorum ſanctiſſimus Epiſcopus oratorium ei fecerit, & † venerabilem fixerit crucem. Sed quid? Dedit eos Deus in reprobum ſenſum, vt videntes non videant, & in ipſo meridie cæcutiant, ſatiſque perſpicuum eſt illos dæmonibus agi, qui cum picturis & imaginibus, non dicam parentum & amicorum ſuorum, ſed turpiſſimorum adulterorum, fornicatorum, libidinoſorum hominum ac fabuloſarum dearum, in cubiculis ſuis magno etiam cum ſcelere ſæpiſſimè oblectantur, crucem tamen hanc adeo non ferunt

runt in Christi sacris ædibus vsurpari, quæ est veteris
victoriæ trophæum, quo non aliter coërceri Cacodæ-
mones scribit Chrysostom.homil.ad Roman.quam ser-
pentes carminibus.Et planius in epistol.ad Philippens.
testatur Theophorus ille Ignatius dæmones omnem
mouere lapidem ad Crucem Christi sibi exosam abo-
lendam. Et nisi impijs illorum conatibus resisteretur,
Christianam religionem in paganismum prorsus con-
uerterét. Sanè cum hæc animum meum subit cogitatio,
5 quam sæpè contempta religio seipsam vlta est, quam †
horribili & subita vindicta impios oppressit, nemi-
ni pepercit, suam ipsa iniuriam prosecuta est & quam
præsentibus pœnis dij iniuriam suam vindicarunt, vt
quod Appius Claudius Censor cum aduersus respon-
sum ad seruos publicos sacra Herculis transtulisset, lu-
minibus orbatus est: quod Potitiorum gens intra v-
nius anni tempus extincta est: quod censor Fuluius,
cum ex Iunonis Laciniæ templo marmoreas tegulas ab-
stulisset, quibus ædem Fortunæ equestris, quam Romæ
fecerat, tegeret, & mente captus est, & amissis duobus
filijs in Illyrico militantibus, summo animi mœrore
consumptus est: quod M. Antonius Turullus, cum apud
Coos euerso Aesculapij Luco classem fecisset, eodem
postea loco à militibus Cæsaris interfectus est: quod
Pyrrhus sublata ex thezauro Proserpinæ pecunia nau-
fragium fecit, ac vicinis Deę littoribus illisus est, vt re-
fert Lactantius libro secundo capite octauo: quod A-
pollo Carthagine à Romanis oppressa, veste aurea nu-
datus id egit, vt sacrilega manus inter fragmenta eius
abscissa inueniretur, quod Brentius Gallorum Dux,
Delphis templum ingressus, Dei voluntate in se manus
vertit: quòd Milesia Ceres Mileto ab Alexandro capta,
milites qui templum spoliaturi irruperant, manusque
& oculos ad prædam parauerant, flamma obiecta ocu-
lis priuauit, vt sub capite de neglecta religione refert
Valerius: quod hostes templum Thebanum spolian-
tes, teste de Plutarcho de sera numinis vindicta, omnes
male postea perierunt: quod sacrilegus miles eodem
authore

authore admirabili Dei iudicio à cane proditus & punitus est: quod cum Cambyses maioris Cyri filius, quinquaginta hominum millia ad diripiendum & incendendum Ammonis templum misisset, ingens illa hominum manus cum inter Oasim & Ammonios pransa esset, subita ventorum tempestate priusquam ad locum veniretur arenarum cumulis obruta est: quod aurum Tholosanum abijt in prouerbium, vt quod sacrilegio quæsitum exitio esset attingentibus. Et vt omissis prophanorum templorum expilationibus, ac fabulosis dijs, ad eas Ecclesias † me conuertam, in quibus verus Deus, præter quem alium non cognoscimus, colitur: quando cum animo reputo meo, quod Impius Rex Balthazar, qui spoliato templo Domini sacra vasa delitijs suis applicabat, & ex ijsdem cum scortis & alijs nepharijs & sceleratis hominibus bibebat, subitanea morte est extinctus, vt est in libris Danielis *capite quinto*: quod nepharius Apostata Iulianus, qui thesauros Ecclesiæ in suum luxum conuerterat, sagitta è cœlo Missa vulneratus occubuit: quod sceleratissimi Ecclesiarum euersoris Hunetici putrefactum & ebulliens vermibus non corpus, sed partes corporis eius, videntur esse sepultæ: quod sacrilegus Proculus, qui de pallijs Altaris per nephas camisias sibi & femoralia faciebat, frustatim sibi cōmedens linguam, in breui turpissima consumptus est morte, vt refert Victor *de persecutione VVandalica libro primo, & libro tertio in fine.* quod Tyranni qui cœca quadam mentis insania ad bellum cum Deo gerendum impulsi, virus acerbitatis, & maleuolentiæ suæ, ante tempora Constantini contra Ecclesiarum ædificia (contra DEVM enim non poterant) instar canum rabie furentes euomuerant, procella cælitus excitata, vno momento obruti extinctique fuerunt, adeo vt neque genus neque semen neque minima memorię eorum significatio inter homines remaneret, sed omnes licet permulti essent, plagis diuinitus inflictis excruciati, oppressique interierunt, vt author est Eusebius *in oratione de laudibus Constantini*: vtique horrore

magno

magno corripior, pauere incipio, & altissimis animi suspirijs eorum vesaniam deploro, qui cum ipso numine prælium suscipere minime veriti, non ita pridem templa precibus dicata, impetu animi ardentissimo, maximis viribus & copijs, concussis illorum fundamentis, diruerunt, Ecclesiasque prorsus delere cogitantes, omnibus machinis Deum qui oculis cerni nequit, expugnare, infinitaque verba plena blasphemiæ in eum iacere intorquereque cœperunt Succurrit etiam nonnunquam horrendum Gaufridi Angeli exemplum, qui sub Rege Stephano monasterium Raijmeseijense inuasit, nec verit⁹ fuerat expulsis monachis locum tam celebrem & sanctum, facere speluncam latronum, & sanctuarium Dei in domicilium diaboli conuertere. Inter confertas enim suorum cateruas, vilissimi peditis sagitta in capite percussus & absumptus est, cum paulò ante parietes Ecclesiæ, quam inuaserat, & claustri adiacentis in detestationem tanti criminis verum sanguinem sudassent, vt refert Guilielmus Neubrigensis *rerum Anglicarum libr. primo, capit. vndecimo.* Et iterum, quod in vita Regis Childeberti scribit Ganguinus, quod miles qui ob res ciuium in templum illatas acquirendas Ecclesiam beati Iuliani martyris refractis foribus inuaserat, & cuncta diripiens exportauerat, diuina vindicta ilico in insaniam actus, horrida voce clamauit. Cur ô beate martyr tam dire me crucias. Sicut & idem in vita Lotarij Regis testatur, quod cum Lotarius Gallorum Rex, bona Ecclesiæ vsurpare instituisset, vnus tantum Turonorum Antistes ei restitit, dicens: Si quæ Deo dicata sunt auferas, regnum à te auferet Deus. Sed quid? Nam exempla eiusmodi eos non mouent, cum ad omnem pietatem aures & oculos occluserint. Non semel cogitant quod calices sacri, linteamina sacra & vestes Deo dicatæ eos accusabunt, cum maiestas venerit iudicantis: quod induunt se maledictione sicut vestimento: & quod hæc eos acrius persequentur, flammantem gehennam cum cœperint possidere.

Quam

Quamobrem vt prædictus S. ille Dauid, & nos dicere possumus: [Vsque quo domine improperabit inimicus, blasphemabit aduersarius nomen tuum. Vt quid retrahis manum tuam & dexteram tuam de medio sinu tuo in finem. Vt quid Deus repulisti in perpetuum, iratus est furor super oues pascuæ tuæ. Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio, virgæ hæreditatis tuæ quam redemisti, montis Syon, in quo habitasti. Leua gressus tuos, vt valles in perpetuum hostes vniuersos, qui mala intulerunt sanctuario tuo. Ne tradas bestijs animam turturis tuæ, congregationem pauperum tuorum ne obliuiscaris in perpetuum. Adiuua nos Deus salutaris noster, & propter gloriam nominis tui libera nos, & propitius esto peccatis nostris.] Rectè sanè ita orādus erit dominus, sicut & cum Iuda Machabeo *lib 2. Machab. c.* 10. post dirutum ac euersum, & deinde restauratum templum orabant Iudæi, ne amplius in talia mala inciderent, & si quando peccassent, vt ab ipso mitius corriperentur, & non barbaris ac blasphemis hominibus traderentur. Incœpit sanè pius misericors & clemēs dominus qui in occulto habitat, occulta quadam vi & recondita, eorum conatus nuper vindicare. Nonnulli enim qui antè delicatè & molliter vixerant, putabanturque beatissimi, quique semidei omninò sermone & prędicatione celebrabantur, solo eius nutu & potentia extincti fuerunt. Alij qui multis annorum conuersationibus, præclarè omnia & ex animi sententia prosperè gesserunt, scelerum suorum pœnas debitas persoluerūt, adeò vt inuiti ei, quem oppugnabant, cogerentur cedere, terga dare, diuinam eius virtutem agnoscere. Vnde spes bona mihi affulgere cœpit, vt Catholica Ecclesia, quæ tyrannorum istiusmodi insidijs obruta, & diaboli pietatis hostis, tanquam apri de sylua inuasionibus vastata, omni impietate purgata, post abominationem desolationis, ad maiorem splendorem, quàm qui prius elucebat, restituetur, & præter omnium opinionem mirificè enitebit, adeò vt gloria eius posterior priorem excellet plurimum. Id quod

exemplo non caret. Ita enim factum fuisse per Zorobabel, cùm templum destructum fuisset, refert Eusebius *libr.10.cap.4.* Et Cicero in Verrem scribens: [Tuus (inquit) est honos. In illo templo Senatus populique Romani beneficio, tui nominis æterna memoria simul cum templo illo consecratur. Tibi hæc cura suscipienda est, tibi hæc opera sumenda est, vt Capitolium quomodo magnificentius est restitutum, sic copiosius ornatum sit, quàm fuit, vt illa flamma diuinitus extitisse videatur, non quæ deleret Iouis Opt. Max. templum, sed quæ præclarius magnificentiusque deposceret.] Hac igitur † spe fretus, in animum meum induxi, vt quę de sacrorum templorum reparatione passim & vbique hodie disputantur, quærуntur & controuertuntur, breui & succincta aliqua methodo explicarem, & vt sic vniuersum mundum, venerabilibus Ecclesijs, augustisq; Ecclesiarum ædificijs, vbique terrarum & in singulis vrbibus, pagis ac regionibus erigendis, semper ad honorem veri summique Dei optaui esse florentissimum: ita quoque in eam rem labores meos conuerterem, quę ad earum reparationem, refectionem & instaurationem pertinere videntur, eoque magis, quod in hoc nostro Belgio sint, non dicam multa milia, sed multa centena milia, quæ genua sua non curuarunt antè Baal, & quæ ne latum quidem pedem recesserunt ab obedientia Catholicæ Romanæ Ecclesiæ, suæque Maiestatis. Sed quia vacuus est noster labor, nisi cæleste numen aspiret: idcircò vt fœliciter & inchoare possimus, & absoluere, supplici deuotione dicemus. Veni sancte spiritus, & emitte cœlitus lucis tuæ radium.

CAP.

CAPVT I.

Quid sit refectio, vel reparatio Ecclesiæ.

SVMMARIVM.

1 *Reficiendi & reparandi verbum quo pacto accipiatur.*
2 *Reparatio Ecclesiæ an eodem planè modo fieri debet qua ante fuit.*
3 *Legatus si sit calix Ecclesiæ, qualis esse debeat.*
4 *Prælatus æquiparatur vsufructuario.*
5 *Ampliatio templi quando est permissa.*

REFICIENDI seu reparandi † verbum (quod idem est, *vt decis. sua 44. ait Boerius*) aliter atque aliter pro natura, conditione & qualitate materiæ accipitur, (*vt constat ex l. 1. ff. de via publica. l. vnde § reficere ff. de itin. actuque priuato. l. 1. ff. de noui oper. nunciat. l. officialis. C. de Episcopis & clericis, cum alijs similibus.* Nos verò in proposito negotio cum Vlpiano dicimus; (*Reficere seu reparare*) esse id, quod corruptum est in pristinum statum restaurare. *l. 1. § deinde, ff. de riuis.* Et hoc verbo reficiendi, tegere, substruere, sarcire, aduehere, & ea quibus ad eandem rem opus est, apportare, continetur. Ex quo ea inprimis hic nascitur disputatio: An detecta, confracta seu expilata Ecclesia, is ad quem onus refectionis pertinet, pari omninò modo ac ratione qua ante fuit, eam reparare, atque ei de planè similibus ornamentis prouidere teneatur. † Nam si id non facit, vtique in pristinum statum non restaurat, quod requirit definitio, neque officio suo fungi dicitur, qui deteriore forma aut qualitate aliquid reddit, vel reponit *l. Sed mihi. § 1. ff. Commodati.* Et proinde *in d. lege prima, ff. de via public. & in d. § reficere.* Iureconsultus, deprimendi seu minuendi licentiam, reficere volenti minimè permittit, magnusque est fauor Ecclesiæ, pro qua in ambiguis respondendum

1
2

esse, consuluit Decius *ad l. in ambiguis. ff. de regulis iuris.* Id quod euidenter apparet in l. Titia testamento. §. Seia. ff. de auro & argento legato. Vbi legatum † Ecclesiæ relictum, ex auro præstandum est, sicut & si quis generalibus verbis Ecclesiæ calicem legauerit, de argenteo, aut si aurum habeat, de aureo cogitasse præsumitur. Baldus *ad l. Si quis ad declinandum, col. penult. C. de testam.* Et latè Tyraquellus *de pia causa priuileg. 25.* Capra *consil. 3.* Et *in l. hactenus in fine, ff. de vsufruct.* scribit Celsus, vsufructuarium, cui prælatum Ecclesiæ æquiparari ostendunt interpretes, *ad c. Relatum d. tit. de testam.* non solùm necessarias refectiones, sed etiam voluptatis causa sumptus facere.

Sed cùm non ita Ecclesiæ ratio habenda sit, vt egeat clerus & prælatus qui in eo est, atque ad quem hoc onus reparationis vt plurimum pertinet, vt scribit Iacob. Portius Imolensis *cons. 34.* & æquius & iustius esse censeo, si perpensis ac ponderatis Ecclesiarum qualitatibus, fructibus, emolumentis, & conditionibus, ad boni æquique Iudicis arbitrium hoc totum referatur. *Bonifacius de Vitalinis & alij ad clem. 1. de celebr. miss.* Id quod de 4 † vsufructuario, & rei fructuariæ refectione statuunt leges *l. vsufructu legato l. Sed & si quid. ff. de vsufr.* eundemque vsufructuarium vt voluptuarias impensas faciat, admittunt, si velit. *d. l. hactenus in fine:* sed nulla ratione ad eas cogunt, si non velit. *Glossa ad l. æquissimum, ad verbum fructuarius in fine, eod. tit.* Eoque modo fiet, vt sicut inuitus pro veteribus & detritis noua, pro deterioribus seu vilioribus ædificijs aut ornamentis pretiosissima reddere non cogitur, cùm ad id obligatus non sit: ita quoque, vt neque nimio & superfluo sumptu grauetur, qui ipse fortè indiget plurimum, quod durum foret, *l. in fundo. ff. de rei vendic.* neque nimia ipsius auaritia ac tenacitate sacrosancta Ecclesia, eiusque forma, veneratio, & honestas deprimatur, quæ res exemplo non caret. Nam & is, qui alicui, vel ad alimentorum, vel ad vestium exhibitionem, seu renouationem, aut ex testamento defuncti testatoris, aut ex partium contrahentium conuentione tene-

tenetur, arbitrium istiusmodi recipit, ac subit. *l. penul. l. cùm vnus. §. fi. ff. de alim. legat. Angelus & Imola ad l. Nesennius. ff. de re iudic. Bart. ad l. fin. ff. de liber. agnoscend. Cardin. ad clem. 2. q. 2. de vita & honestate cleric.* Et cùm aliquando in supremis Galliarum prætorijs, quæ vulgus parlamenta appellat, similis quæstio de reparatione Ecclesiarum incidisset, præcedente cognitione, missisque qui Ecclesias visitarent, Commissarijs, ita res temperata & tractata fuit, vt pro ratione prouentuum & circumstantiarum, ea refectio publico Senatus decreto decerneretur, teste Ioanne Papone *in lib. de Arest. Galliæ, lib. 1. tit. 1.* Et sanè cùm id, quod iuris rigori deest, benigno consilio suppleat æquitas, *l. Bona fides, ff. depo. l. placuit. C. de iudic.* & cùm † principaliter id agatur in hac reparandarum Ecclesiarum materia, vt earundem vsus & sacrosancti mysterij exercitium, in pristinam suam dignitatem ac formam restituatur, non adeò fixè & scrupulosè verbis definitionum insistendum est, quæ in iure nostro solent esse periculosissimæ, *l. omnis definitio, ff. de reg. iur.* sed maiore bono publico subinde fiet, si templa diuino numini dicata, & citius, & minore reparantis dispendio reficiantur, quàm si sumptuosiore opere, longioreque atq; tardiore manu neglecta differantur, Neque etiam indistinctè verum esse, quod dilatio & extensio reficere volenti denegatur, sequenti capite dicemus, & quod legarum Ecclesiæ relictum, ex puriore pretiosioreque materia præstandum esse diximus, fauor Ecclesiæ non efficit, sed præsumpta & coniecturata defuncti voluntas. qui in d. §. Seia. ad conditionem moresque Ecclesiæ, in qua non nisi aurea seu argentea dona erant, respexisse videtur, ignorareque non potest, ex simili materia calices sacros parãdos esse, *c. & calix. de consec. dist. 2.* id quod eleganter loco mox citato expendit Tyraquel. censetque Baldus Nouellus *in tract. de dote. par. 6. priuileg. 73.* Imo. Iason & alij, *ad l. Si ita sit ascriptum, ff. de lega. 1.* contra Romanum *sing. 515.* quod etiam contra Ecclesiam locum habet vulgata iuris regula, quod semper in dubijs, id quod minimum est, sequimur. *l. semper in obscuris ff. de reg. iur.* 5

CAP. II.

Refectionis appellatione, ampliatio seu penitùs destructæ Ecclesiæ renouatio an contineatur.

SVMMARIVM.

1 *Verba in legatis sunt stricte accipienda.*
2 *Ampliatio & Reparatio Ecclesiæ quomodo differant.*
3 *Ampliatio Ecclesiæ an poßit fieri inuitis parochianis.*
4 *Vsufructuarius an poßit proprietatem meliorem facere.*

QVONIAM verò reficere dicitur, qui quod corruptum est, in pristinum statum restaurat, vt superiore capite latius demonstratum fuit: alia quoque hinc nata est quæstio. An igitur refectionis nomine, ampliatio, extensio, & noua Ecclesiæ destructæ ædificatio non contineatur, scilicet vt is ad quem onus reparationis pertinet, amplificandæ quoque & de nouo ædificandæ Ecclesiæ sumptum agnoscere debeat necne?

Et sanè vt omissis multis verborum lenocinijs, breuiter dicamus quod res est, in ea versor opinione, quod si quis vel ex conuentione ac stipulatione æditorum, parochianorum, seu aliorum, vel ex defuncti testatoris voluntate, ad reparandam & reficiendam Ecclesiam non penitus euersam obligatus est, neque ad nouæ Ecclesiæ in locum veteris extructionem, neque ad antiquæ ampliationem vrgeri potest, ideò quod tam in stipulationibus, quàm in legatis, verba propriè & strictè accipienda sunt, & semper, nisi aliud appareat, ad id quod minus est, referuntur. *l. quicquid, ff. de verborum obligat. l. nummis. l. non aliter, ff. de legat. tertio. l. Apud Iulianum. §. Seio ff. de legat. 1. Decius in l. in testamentis. numero 4. ff. de regulis iuris.* Id quod eleganti exemplo, de eo qui reparationis seu refectionis promissionem fecit, ostendunt Iason *ad l. quo minus col. vlt. ff. de flumi.* Decius *cons. 512.* & Tyraquellus *ad l. Boues. §. hoc sermone, numero 100. ff. de verb. signific.* Propriè

priè autem & strictè loquendo, sicut teste Neratio aliud est tueri quod accepimus, aliud de nouo facere quod non habuimus: *l. vsufructuarius nouum, ff. de vsufruct.* ita quoque longe aliud † est reficere & reparare, aliud ampliare, & de nouo facere. Illud enim ad id quod penitus destructum non fuit, refertur, inquit Alciatus *ad d. l. primam in princip. num. 8. ff. de noui oper. nunciat.* Istud verò, ad id quod vel ab initio non fuit vnquam, vel si fuit, amplius reparari non potest, & planè collapsum est *l. quid tamen ff. Quibus modis vsufructu. amittit. l. Si ita legatum. §. fin. ff. de lega. 1. l. 3 §. reficere ff. de itin. act. priu. l. 1. §. penul. ff. de mort. infer. c. consuluit, & ibi latè Felinus de Iudæis.* Ex quo appositè *ad l. ius autem ciuile, num. 18. ff. de iustit. & iure,* respondit Iason, quod reficiens Ecclesiam funditus destructam, dicitur eam de nouo facere, & quod actus, qui sine licentia Principis ab initio fieri non potest, sine illius consensu refici potest. *Glossa in c. cùm accessissent de Constit.* 2

In eo verò, qui ex iuris dispositione, vel ex consuetudine loci, ad Ecclesiæ reparationem seu refectionem obligatus est, respondendum esse censeo, quod pro ratione suarum facultatum, de quo inferiùs dicemus, tam ad nouæ Ecclesię instructioné, quàm ad veteris Ecclesię augescente & crescente incolarũ multitudine, ampliationem tenetur, nisi vel contrario regionis more, vel communi Ecclesiæ statuto, vel amicabili & contraria pactione aliud receptum sit. Id quod elegãter olim respondit Ioan. Franciscus Ripa, *tit. de legib. & longa consuet. responso 14. n. 10.* & Aufrerius *decis. capellæ Tolosanæ 499. quæ incipit: Item fuit quæsitum, vtrum Rector, &c. quo loco allegatum esse video. c. præcipimus 16. q. 1. c. Ad audientiam & c. de his, De Eccles. ædif.* Eoq; modo in summis Galliarum Prætorijs seruari asserunt: & eodem quoq; modo accipi potest, quod *in d. l. 1. §. si quis ædificium n. 3 ff. de noui oper. nunciat.* ait Iason, quod is qui de nouo facit & ampliat, impropriè reficere dicitur. Et hanc opinionem sequitur D. Cardina. *ad d. c. de his. de Eccles. ædif. in 1. notab.* dicens quod clerici tenentur ad fundãdas Ecclesias de nouo, si populus crescat, vel alia iusta causa subsit, & si ad alios hoc onus translatũ nõ sit.

Quinimò & illud quoque controuerti posset, an si vltrò & sponte Ecclesiam veterem ampliare velit, id inuitis alijs ei permittendum sit necne? Quod intelligo non quando istiusmodi ampliatio, aucto subditorum & inhabitantium numero, incipit esse † necessaria, quo casu neque incolæ temerè contradicent, neque contradicentes facilè exaudiendi essent, sed quando cessante necessitate, is ad quem onus refectionis pertinet, beneuolo in Ecclesiam animo, nouis eam ædificijs ornare, atque celebriorem cōstituere instituit: id quod olim quidem, post initium nascentis nostræ religionis frequentius accidit, nunc verò in deterius vergente mundo (proh dolor) rarius contingit. Arbitror autem, ferendam non esse eam ampliationem, nisi de expensis futurarum atque in posterum faciendarum, illius noui & ampliati operis reparationum, prouideatur. Nam cùm † vsufructuarius, etiamsi meliorem domini causam facere videatur, neque nouum ædificium construere, neque antiquum ampliare possit. *d.l. hactenus in fine, & d.l. vsufructuarius nouum* nulla vtique est ratio, cur id ei qui reparationis onus sustinet, magis indulgeatur, cùm in vtriusque persona hęc eadem subsit causa, quod licet in præsentiarum conditio proprietatis & Ecclesię melior esse existimetur, pro futuris tamen temporibus crescet onus refectionis, quod successor, cui, si hæres non sit, legem imponere non possumus, *vt est tex. in c. 1. qui feud. dare possunt. & not. Anto. de Butrio cons. 74. per c. Innotuit de elect.* fortè agnoscere non velit, adeoque Ecclesia quæ multorum fausta & hilari acclamatione aucta, seu ampliata fuit, plurimorum scādalo, detestatione & obloquio, refectione destituta, ac ruinis deformata collabetur, etiam ipsis incolis, in hac pietatis senectute seu frigiditate, eam deserentibus, & infaustis vocibus obmurmurantibus, quod reficere debenti in aliorum præiudicium seu grauamen, ampliatio permitti non debet. *d. §. reficere. & d.l. 1. ff. de via publica.*

CAP.

CAP. III.

Qui ad reparationem Ecclesiæ teneantur.

SVMMARIVM.

Damni illati restitutio ex iure diuino, naturali & ciuili est. 1
Ecclesia polluta reconciliatur expensis polluentis. 2
Exempla Regum qui à spoliatione templi abstinuerunt, aut ex his ablata restituerunt. 3
Exempla iræ diuinæ in spoliatores Ecclesiarum. 4

AD reparationem seu refectionem sanctissimarum & Catholicarum Christi Ecclesiarum, ornamentorumque earum, primo loco voco, (ac si velit Ecclesia) conueniri posse censeo impios iconomachos, sceleratos templorũ euersores, & eos qui diuino timore postposito, sacrilegas suas manus, domui Dei immani furore ac rabie iniecerũt, & id quidem tam ex iure † diuino, 1
quo vnusquisque damnum quod intulit, alteri restituere cogitur *Leuit.5. Exod.12. & 22.cap.* quam ex iure naturæ, quod dictat damnum ab alio nobis illatum, refundi, *leg. quod Ephes. ff. de eo quod certo loco.* & secundum leges scriptas atque Canonicas sanctiones. Nam vt ad Catholicos Episcopos scribit Ioannes Octauus Pontifex Maximus: [Si qui monasteria & alia loca Deo dicata & Ecclesias infringunt, depositaq; vel alia quælibet inde abstrahunt, damnum nonies componere debent, & veluti sacrilegi Canonicæ sentẽtiæ subijciuntur] *c. quisquis inuentus. §. fi. 17. q.4.* Et rursus paulò ante *in c. si quis,* ait Canon. [Si quis Ecclesiam combusserit, quindecim annis pœniteat, & sedulo restituat.] Quo modo & Gregorius Nonus, per Ecclesiasticas cẽsuras ad illatorum damnorum reparationem, plenissimamq; & absolutam satisfactionem eum compelli voluit, qui venerabilibus Ecclesijs, earumque rebus cladem attulisset, *ca. Conquestus de foro compet.* Et in si-

mili respondit D.Cardinalis *ad Clem.1. quæst.13. de celebrat. miss.* quem sequitur Felinus.*ad c.accedentes,de Præscrip.* quod Ecclesia violata debet † recõciliari sumptibus eius, qui eam violauit, vel causam dedit pollutioni & violationi.*arg.c.Si Canonicis de offic.ordi.in 6.* Et antiquus noster Florianus ad æstimationem decimarum in eum actionem concedit,qui segetes ex quibus decimæ debebantur Ecclesię,exussit. *In l.æquissimum.§.fructuarius.ff.de vsufruct.* † Intellexit hoc sane olim Rex Masinissa, cuius cum præfectus classis Melitam appulisset,& è phano Deæ Iunonis dentes eburneos eximię magnitudinis sublatos,ad eum pro dono attulisset, vt comperit vnde aduecti essent, quinqueremigi reportandos Melitam, atque in templo Iunonis collocandos curauit, insculptis gentis suæ literis, significantibus Regem ignorantem eos accepisse. Intellexit hoc Cornelius Sylla, qui dimidium Thebani agri Ioui Olympio & Apollini Pythio consecrauit, vt ex eius fructibus, pecuniæ quas ex ipsorum templis ad alendum exercitum abstulerat, ipsorum templis restituerentur, non ignarus sacrilegium sæpius vniuersi exercitus & Imperatoris exitio expiatum, atque eo grauius, quo tardior pœna secuta esset. Intellexit hoc etiam Thymasithæus Liparitanorum Princeps, qui excepta à ciuibus suis in freto aurea cratera, incitatoque ad eam partiendam populo,vt percepit à Romanis Pythio Apollini decimarum nomine dicatã,eam Delphos perferendam curauit. Author est Valerius *lib.1.cap.2.* Neque hoc latuit Pompeium Magnum,qui vt *lib.14.ca.8. antiquitatum* scribit Iosephus, tametsi victor effectus, pecunias templi retinere non voluit. Et de Millesijs *lib.6.cap.2.* refert Alexander ab Alex.quod oraculo moniti,vberiore impensa templum incendijs ac ruinis deformatum restaurarunt, ita vt ob magnitudinem fastigio extruendo nullæ contignationes suffecerint. Testatur etiam Titus Liuius *Romanæ historiæ lib.1.* quod egressis vrbem Albanis, Romanus miles passim publica priuataque omnia tecta adæquabat solo, vnaque hora quadringentorum annorum opus, quibus Alba steterat,excidio & ruinis dedit,

templis

templis Deorum (ita enim edictũ ab Rege fuerat) temperatum est. Adijcimus etiam his Signaldum Aruernorum Præfectum, qui (vt testis est Ganguinus *in vita Regis Gildeberti*) licentia dominandi elatus, posteaquam multa ab idolis surripuit, villam Buchealensem, quam Tetradius Ecclesiæ diui Iuliani donauerat, occupauit, inopinanter captus mente, non prius sui compos factus est, quam villam reliquisset, compẽsatione exhibita earum rerum, quas temere abstulerat. Et (vt idem Ganguinus *in vita Clotarij recenset*) Clotarius Franciæ Rex, non prius animo quietus fuit, quam cũ Ecclesiam S. Martini, quam propter hostem in ea latitantem nec prodire volentem, à se vna cum eo exustam, reparasset & refecisset. Possent multa alia & similia exempla hoc loco adferri, & ad confirmationem huius nostrę sententię adduci, sed rem per se claram & euidentem, & tam multis testimonijs probatam, sufficit vel nudis oculis indicasse. Ex quibus etiam facile intelligi potest, nõ futilem, vanam ac inanem esse præsentem istam disputationem, nec semper viles ac pauperes fuisse & esse eos, qui hoc sacrilegium committunt, quasi inanis sit actio, quam eorum inopia excludat. *l. Nam is ff. de dolo.* sicut etiam palam & publicè notum est, calamitoso hoc tempore fuisse aliquos summo loco natos, quos cacadæmonis inspiratione inflammatos, non puduit sanctissima Dei templa adire, præsentia sua sceleratissimorum hominum audaciam confirmare. Cuperem sane his euenisse, & adhuc euenire a-
lijs, id † quod *2. Machabæorum, c. 3.* de Heliodoro scriptum 4
est, & eleganter commemorat B. Ambrosius *lib. 2. offic. ca. 29.* his verbis: [Illud sanè & diligenter tuendum est, vt deposita viduarum intemerata maneant, sine vlla seruentur offensione: non solùm viduarum, sed etiam omnium. Fides enim exhibenda est omnibus, sed maior est viduarum causa, & pupillorum. Denique hoc solo viduarũ nomine (sicut in libris Machabæorum legimus) commendatum templo, omne seruatum est. Nam cum iudicium factum esset pecuniarum, quas in templo Hierosolymis maximas reperiri posse Simon nefarius, An-

tiocho

tiocho Regi prodidit, missus in Hierusalem Heliodorus ad templum venit, & summo sacerdoti aperuit Iudicij inuidiam, & aduentus sui causam. Tunc sacerdos deposita esse dixit viduarum victualia & pupillorum, quædam autem Hircani Tobiæ viri sancti, eaq; demonstrauit. Argenti talenta quadrigenta erant, auri vero ducenta. Quæ cum Heliodorus ereptum ire vellet, & Regis vendicare commodis, sacerdotes ante altare iactauerunt se induti sacerdotales stolas, & Deum viuum qui de depositis legem dederat, flentes inuocabant, custodem se præceptorũ præstare suorum. Vultus vero & color summi sacerdotis immutatus declarabat dolorem animi, & mentis intentæ sollicitudinem. Flebant omnes quod in contemptum locus venturus foret, si nec in Dei templo tuta fidei seruaretur custodia, accinctæque mulieres, pectus, & clausæ virgines pulsabant ianuas, ad muros alij currebãt, per fenestras alij prospectabant, omnes ad cœlum tendebant manus, orantes vt suis adesset dominus legibus. Heliodorus autem nec his territus, quod intenderat vrgebat, & satellitib. suis ærarium sepserat. Tum subito apparuit illi terribilis eques, armis præfulgẽs aureis: equus autem eius erat ornatus insigni opertorio. Alij quoque duo iuuenes apparuerunt in virtute inclyta, decore grato, cum splendore gloriæ, speciosi amictu, qui circunsteterunt eum, & vtraque ex parte flagellabant sacrilegum sine vlla intermissione continuato verbere. Quid multa? Circumfusus caligine in terram concidit, & euidenti diuinæ operationis iudicio exanimatus iacebat, nec vlla spes in eo residebat salutis. Oborta est lętitia metuentibus, metus superbis, deiectiq; quidam ex amicis Heliodori rogabãt Oniam, vt vitam posceret ei, quoniam supremum gerebat spiritum. Rogante itaque sacerdote summo, ijdem iuuenes iterum Heliodoro apparuerunt, ijsdem amicti vestibus, & dixerunt ad eum: Oniæ summo sacerdoti gratias age, propter quem tibi vita est reddita. Tu autem expertus flagella Dei, vade & nuncia tuis omnibus, quantam cognoueris templi religionem, & Dei potestatem. His dictis

ctis non comparuerunt. Heliodorus itaque recepto spiritu, hostiam Domino obtulit, Oniæ sacerdoti gratias egit, & cum exercitu ad regnum reuertitur, dicens: Si quem habes hostem aut insidiatorem rerum tuarum, illuc eum dirige, & flagellatum recipies eum.] Hactenus ille. Quo etiam pertinet id quod ante 1300. & plures annos in hæc verba scripsit sanctissimus ille Vrban. [Hæc fratres valde timenda sunt & tremenda, quia res Ecclesiæ non quasi propriç sunt, sed vt communes & Domino oblatç, cum summo timore, non in alios quam in præfatos vsus fideliter sunt dispensandæ, ne sacrilegij reatum incurrant, qui eas inde abstrahunt, vbi traditæ sunt, ne pœnam & mortē Ananiæ & Saphyrç incurrant, & quod peius est, anathema fiant, & si non corpore vt Ananias & Saphyra, (vt est Actuū capite quinto,) mortui ceciderint; anima tamen quæ potior est corpore, mortua & à consortio fidelium alienata cadat, & in profundum baratrum labatur.

CAP. IV.

Ecclesia vtrum habeat tacitam hypothecam in eius bonis, qui eam læsit, destruxit vel spoliauit?

SVMMARIVM.

1 *Cautio certior est in rem quam in personam.*
2 *Ciuitas an habeat ius hypothecæ.*
3 *Bona Prælati an sint tacitè hypothecata.*
4 *Ius canonicum seruatur in vtroque foro in rebus pijs.*

SED cum fugam capientibus, aut latitantibus huiusmodi hominibus Deo & pijs omnibus odiosis, de quibus proximè diximus, plus cautionis sit in rem quam in personam (vt ait Pomponius. *leg. Plus cautionis. ff. de reg. iur.*) non importunè hic quæritur: An Ecclesia in bonis illorum, 1

rum, qui eam aut confregerunt, aut exusserunt, aut spoliarũt, ius aliquod tacitæ hypothecæ habeat nec ne? Du-
2 bitationem enim facit, quod † ciuitas, cuius iure Ecclesia in casu specialiter non excepto vtitur. *vt in §. Scire in auth. De non alie.* tacitam hypothecam non habet. Sed hoc secũdum terminos iuris ciuilis verum est. Aequitas autem iuris Canonici, quæ & animæ fauorem respicit, & eius liberationi consulit, pro restitutione rerum ablatarum damnoque illato, bona delinquentium tacitę hypothecæ supponit, & tam contra hæredes eorum, quam contra alios quoscunq; eorum possessores, persecutionem concedit, vt aiunt Salicetus & Baldus & alij Doct. *ad l. Furti. C. de Furt.* argument. *cap. parochiarum. De sepultur.* De quo tanto minus mirandum est, quod in simili videmus bona clerici cõiugati, quem Ecclesia obligatum habet, itemque bona hospitalarij, orphanotrophi, prælati & administratoris, pro mala eorum administratione taci-
3 tæ hypothecæ † supposita esse. Panorm. *cons. 89. lib. 2. & ad cap. Episcopus, de præbend.* Vitalis de Camban. *in tract. clausul. ad claus. incip. Et specialiter obligauit.* Doct. *ad l. Si quis presbyter, C. de episc. & clericis:* quod & Rebuffum respondisse video, *ad ordin. regias tom. 2. de constit. redituum ar. 1. glos. 14.* Ideoque ius ciuile, quo ciuitas tacitam hypothecam non habet, vt notat Alexand. *cons. suo 104. incip. plura super his nu. 3. lib. 6.* Baldus *ad l. fin. versic. vlterius quæro, C. de sacrosanct. Eccles.* & Iason *ad §. fuerat, n. 72. Instit. de action.* considerari non debet, sed benigna iuris Canonici dispositio præualet. Quod in dispo-
4 tis ad pias causas, in vtroque foro † absq; dubio seruandum est, vt reiecta Angeli sententia *ad l. Illa institutio. ff. de hæredib. Instit.* vnus ex multis eleganter decidit Tiraquellus *in tract. de pia cau. priuileg. 163.* id quod põdus ac momentum habet. Nam sicut ex expressa hypotheca rei persecutio est, & qui tempore præcedit, potiores partes sustinet. *§. Item Seruiana. Instit. de action. c. Qui prior. de reg. iur. in 6.* ita quoq; & in tacita hypotheca ius persequendi manet, & qui tempore prior est, posteriori præfertur, *l. hac edictali. §. his illud, & ibi. Bald. col. vlt. C. de secund. nupt.* Et sicut debitori succedente creditore, eiusmodi creditũ non confunditur,

funditur, *l. debitor. & ibi Bartolus, & Alexand. ff. ad S.C. Trebell.* maximè quidem si æs alienũ vires hæreditatis excedat: ita quoque si spoliatori succedit Ecclesia, eique satius & cõsultius sit, damni illati restitutionem persequi, quam hæreditatem huiusmodi amplecti.

CAP. V.

Ecclesiæ tacita hypotheca quam habet in bonis eius qui illam destruxit aut spoliauit, an præferatur hypothecæ vxoris pro dote.

SVMMARIVM.

1 *Mulieres quare sint priuilegiatæ.*
2 *Correctio legum est euitanda.*
3 *Ecclesia, dos, pia causa, æquiparantur.*
4 *Dotium duarum conditio æqualis est, nisi altera tempore præcedat.*
5 *Iudicandum est in dubio pro dote, & Ecclesia.*
6 *Fiscus quando acquirit ius ad bona delinquentis.*
7 *Fiscus quando habeatur loco hæredis.*
8 *Fiscus quando postponitur priuato.*

PROBABILIS verò dubitatio est: An tacita istiusmodi hypotheca, quam in bonis eius qui Ecclesiam spoliauit, læsit aut destruxit, constituimus, tacitæ hypothecæ vxoris, quam pro dote in bonis mariti habet, præferri debeat nec ne, si forte versemur in ea regione, in qua priuilegium fiscum excludit, seu si dotis & inuasionis tempus difforme sit? Et sanè cum Iustinianus tantopere mulierum † misereatur propter obsequia, quę maritis præstant, propter partus periculum, & propter ipsam liberorum procreationem, pro quibus multa in legibus nostris inuenta sunt priuilegia, vt velit eas omnibus 1

bus

bus mariti creditoribus quantumuis anterioris temporis prærogatiua vallatis præferri. *l. Aßiduis. C. Qui potiores in pignore habeantur.* Et cum Vlpianus tam serio asseueret, dotis causam semper & vbique præcipuam esse, ac Reipublicæ interesse, dotes mulieribus cõseruari, cum dotatas esse fœminas ad sobolem procreandam, replendamque liberis ciuitatem maximè sit necessarium *l. 1. ff. sol. matr.* vtiq; generalitas ista exclusionis aliorum creditorũ, etiam ad Ecclesiam pertinere videtur, quia verba generaliter prolata, generaliter sunt accipienda *l. 1. §.* generaliter. ff. de legat. or ęstand. & qui omne dicit, nihil excipit *l. A procuratore C. Mandati l. si pluribus l. serui. §. fin. ff. de legat. 1.* eoque interpretum animus in re dubia & obscura magis propendere debet, vt correctio † legis euitetur, *l. sancimus C. de testamen. l. præcipimus C. de Appel.* & vt pro dote iudicent *leg. In ambiguis. ff. de iure dot.* Eoque pertinet, quod qui in causam refectionis mutuam pecuniam credidit, tametsi priorem tacitam ac priuilegiatam hypothecam habeat, vxori postponitur; id quod latè confutatis aliorum erroribus defendit Salycetus *ad authent. Quo iure C. qui potio. in pign & ad l. interdum. ff. eodem* & Iason *ad l. creditor. ff. si certum petatur.* Et Anton. Negusant. *in tractat. de pignor. secundo membro quintæ partis num. 16. versic. 6. restringe.* Et quod Angelus *ad d. §. fuerat* respondit, quemcunque priuilegiatum tacitam hypothecam habentem, solo fisco excepto, in contractu, mulieri dotem repetenti postponi.

E contrario verò considerant alij, quod non tantùm dos, pia causa, & Ecclesia æquiparantur, ijsdemque priuilegijs, & prærogatiuis † gaudeant, *vt aiunt Ioannes Andreas) Antharanus & Dominicus ad cap. 1. de restitutio in integ. lib. 6.* per textum *in cap. donare tit. qual. olim feud. alien. poter. Præses Euer. in loco de dote ad piam causam. Tiraquellus de pia causa priuilegio 140.* verum etiam maior habetur ratio & fauor piæ causæ quam mulieris, *vt not. idem Tiraquellus d. loco priuilegio 113. & 147.* Licet enim mulier intercedendo pro alio beneficio Senatuscõsulti Velleiani tuta sit, excipitur tamen, si in fauorem piæ causæ fideiussit. *Roman. in auth. similiter, in tertio*

bertio speciali contractuum C, ad legem Falcid. per l. dotare & l. penul. & vlt. C. ad Senatusconsultum Velleia. adeoque existimant regulæ illi locum esse oportere, quod qui prior est tempore, potior est in iure. *d. c. qui prior.* Alexander enim dum *cons. 184. lib. 6.* respondit, tacitam hypothecam vxoris, Ecclesię præferri, loquitur de contractu, cui & vxor & Ecclesia insistit. Diximus verò *proximo capite*, Ecclesiam in bonis illius, qui eam pernicioso, & scelerato consilio diripit, diruit, vastat & expilat, iure quodam singulari, atque ex æquitate canonica tacitam hypothecam habere.

Et sanè in posteriorem illam sententiam procliuior sum, si vt dictum est, vel eo loco versemur, quo nullus est vsus confiscationis, vel si ante contractas nuptias atrox hoc & impium scelus admissum est, vt sic nō sit deterior conditio Ecclesiæ, quam esset prioris dotis, cui illa æquiparatur, si fortè is qui crimen admisit, priorem aliam habuit vxorem. Etenim cum de duarum dotium
restitutione † agitur, illius cōditio potior est, quæ tem- 4
pore ante antecedit, *dicta l. assiduis vers. exceptis.* Et cum adhuc sub iudice lis sit, sententia Salyceti, eorumq; quos ille in suam opinionem de prę ferentia creditoris in refectionem mutuantis pertraxit, vera sit necne, vt quam plerique probant, plerique vero manifesto textu *in §. his consequens est, in auth. de æqual. dot. in verb. posterior creditor,* improbant ac reijciunt, quod latius ostendit Didacus *lib. 1. cap. 7. num. 4. variarum resolu.* nullum certum, fixum & indubitatum argumentum inde constitui potest; & vt rectè monet Negusantius *prædicto loco*, fauorabilior est causa Ecclesiæ, quam alicuius priuati huiusmodi creditoris.
Et sicut in dubio † pro dote iudicandum est, siue de illius 5
constitutione, siue de illius restitutione agatur, & tam in modo procedendi, quam in modo decidendi *d. l. in ambiguis. ff. de iure dot. Bartholus, & alij ad leg. primam. ff. solut. matr.* ita quoque in ambiguis pro Ecclesia alijsque pijs & fauorabilibus causis iudicandum esse respondit Decius *ad l. in ambiguis. vers. & quod dicitur. ff. de reg. iuris.* Priuilegiatus verò contra eum qui simili priuilegio gaudet, iure

ſuo non vtitur. *l. verum. §. item quæritur. ff. de minor.* Et quod Iuſtinianus omnibus anterioribus creditoribus cauſam vxoris prætulit, ita accipi, & intelligi debet, vt eorum verborum generalitas ad iuris communis intellectum reſtringatur *l. Quæro. §. inter locatorem. ff. loca l. vt gradatim. §. 1. ff. de mun. & hon. l. 2. C. de noxal. act.* ſcilicet vt ea quæ alioqui pari ratione à iure excipiuntur, non cenſeantur eſſe cõprehenſa, *iuxta ea quæ fuit notant. ad c. in generali. de regul. iuris Ioan. Mon. & Philip. Franc.*

De prælatione fiſci nihil hoc loco attinet dicere. Nam vt delinquens, in bonis per confiſcationem iam Principi acquiſitis, ei amplius aut delinquẽdo aut contrahendo præiudicare non poteſt, ita quoq; cauſa fiſci, Eccleſiæ quæ ante læſa ſeu expilata fuit, præiudiciũ aliquod non facit, eoque minus, quod paucis duntaxat caſi-
6 bus exceptis, fiſcus † ad bona delinquentis ante ſententiam latam ius non habet. *l. eius, qui delatorem. ff. de iure fiſci l. ex iudicorum. ff. de accuſat.* & pœnis, fiſcalibus creditores anteferri conſtat, *toto titul. C. pœnas. fiſcalib. credit. anteferr.* Eſtque certi & explorati iuris deciſio, quod fiſcus ad quem bo-
7 na damnati deuoluta ſunt, loco hæredis † habetur, *vt volunt Martinus de laudi. in tract. de fiſco, quæſt. 86. & Matthias de Afflict. in tract. protom. §. 4.* adeoque damnum à delinquente illatum refundere debet, quatenus vires eorundem bonorum patiuntur. Igitur quod Anton. Neguſ. *d. loco in 4. memb. 2. part. numer. 115.* ait, fiſcum reliquis creditoribus ex delicto, inter quos Eccleſia hoc loco numerari & reputari debet, præferri, ita demum verum eſt, ſi cæteri creditores non ad damni illati reparationem agant, vt hic facit Eccleſia, ſed ad pœnam, quæ etiam illis aduerſus delinquentem iure conceditur, vt in furto, rapina, & ſi-
8 milibus. Etenim † in cauſa onerosa priuatus creditor, fiſco non niſi lucrum ambienti, & titulum lucratiuum prætendenti, omni iure præfertur. *Neguſ. d. loco, num. 118. & Iacobus de Beluiſ. ad l. 1. in fin. C. cad. toll.* multoque magis Eccleſia, quæ tot ſingularia & ſpecialia iura habet, & quæ non debet eſſe deterioris conditionis, quam priuatus, *vt ait Franc. Mingon. ad conſuet. Andegau. tit. des ſeigneurs ar. 61. n. 5.*

CAP.

CAP. VI.

Remissio, seu abolitio delicti à Principe impetrata, vtrum Ecclesiæ in iure quæsito præiudicet?

SVMMARIVM.

1 *Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum.*
2 *Principis intentio præsumitur esse talis, qualis de iure esse debet.*
3 *Rescripta Principis sunt accipienda sine alteri præiudicio.*
4 *Remissio homicidij præsupponit pacem offensorum.*
5 *Princeps rem alterius quando auferre possit.*

QVOD si vero post admissum istiusmodi delictum, is qui hoc damnum intulit, & impias suas manus rerum sacrarum contrectatione fœdauit, ad meliorem mentem ac vitam reuersus, & hoc tam dirũ scelus confessus, gratiam, abolitionem, & remissionem à Principe consequatur, id quod fieri posse constat ex *titu. de pace Constant. in princ. in vsibus feud.* & etiam pro bono pacis subinde fieri videmus: nihilominus tamen, iuri & hypothecæ Ecclesię nullum inde prędicium generatur, neque in foro canonico seu conscientiæ, quia peccatum † non dimittitur, nisi restituatur ablatum, *c. peccatum de regul. iur.* neque etiam apud iudicem secularem: Nam cum mens ipsius Principis præsumatur † esse talis, qualis est legis, & sicut de iure esse debet, *vt ait Bald. ad l. ex facto in 4. not. ff. de vulg. & pup. subst.* ne inde iniuriarum nascatur occasio, vnde iura nascuntur *l. Meminerint, C. vnde vi.* Lex autem, teste Pomponio, id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non sinit, *l. Id quod nostrum. ff. de reg. iur.* & sine culpa, nisi subsit causa, aliquem non punit *c. sine culpa de regul. iur. in 6.* benigna interpretatione receptum est,

quod sicut rescripta & priuilegia Principis alieno iuri non præiudicant, *l. Nec auus. C. de emanc. lib. l. 2. §. merito. & §. si quis à Principe. ff. ne quid in loco publico*: ita quoque omnis re-
3 missio † seu indulgentia à Principe impetrata, sine diminutione iuris alteri quæsiti facta fuisse intelligitur, vt not. Andreas de Iser. ad *c. 1. §. præterea vasallus num. 90. tit. Quæ fuit prima causa.* Aegidius Bell. *decis. 743.* Bar. & Iason *ad l. Gallus. §. & quid ff. de lib. & posth.* Paris. *consil. 78.* Hieron. Gigas *de crimi. læsæ maiest. tit. de pœn. committit. crimen læ. ma. ca. 20.* Quo modo Panormit. *cons. 6. lib. 2.* & Thomasius *consil. 34.* & Chassan. *ad constit. Burg. tit. de Iust. & iure. Rub. si aulcun commet n. 138. & n. 190.* scribunt, quod quando Princeps remittit pœnam corporalem aut pecuniariam applicandam fisco, vel quando indulget homicidæ, semper in dubio
4 præsupponit † & includit pacem, seu reconciliationem hæredum defuncti cum satisfactione, & pœnam pecuniariam applicandam parti, vt rectè dixerit Baldus, *ad l. venia. C. de in ius voc.* quod rescriptum in quo Princeps ius partis læsæ remittit, esse nullum: Quod refert & sequitur Chassan. *cons. 27. col. 2.* veluti contra intentionem Principis & per importunitatem impetratum. *leg. 1. C. de petit.*
5 *bon. subl.* Et licet † Princeps subinde, non quidem iure ordinario, sed tantum de plenitudine suæ potestatis, & ex vrgẽte aliqua causa, possit rem alterius auferre *l. Ita verberatum. ff. de rei vend.* in dubio tamen hoc facere non præsumitur, *secundum Thomas. consil. 35. num. 10. & Andream de Iser. tit. Quæ sunt regalia, ad verbum Committentium*: Et etiamsi aliud vellet, ad restitutionem æstimationis teneretur. *Decius ad d. l. Id quod nostrum num. 3.* & hæc eius voluntas, subditis eius prædicare posset, sed Ecclesiæ, quæ in his ei non subijcitur, non posset, *per ea quæ notant Felynus & alij ad cap. Quæ in Ecclesiarum, de constitut.*

(:)

CAP.

CAP. VII.

An Magistratus, qui direptionem Ecclesiarum non impediuit, ad reparationem eiusdem teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia quæ ex negligentia Prælati læsa est, contra eum agere posset.*

2 *Rectores piorum locorum negligentes puniuntur.*

3 *Regibus sacramentorum defendendorum cura esse debet.*

4 *Consentire videtur qui ad delicta conniuet.*

5 *Magistratus negligens quo pacto puniatur.*

6 *Zelus patrum contra eos qui templa & res sacras violabant.*

7 *Metus & vis quomodo excuset.*

8 *Impossibile neminem obliget.*

9 *Ciuitas quæ non potest resistere hosti, ex deditione in nullum crimen apud suum principem incidit.*

10 *Magistratus an potuit resistere nec ne, pertinet ad officium boni viri dijudicare.*

VVLGATVM iuris axioma est, quod damnum aliena negligentia alteri datum, ab eo qui damni occasionem dedit, resarciri debet. *c. Fin. de in iniur. & damno dato.* Quod & in Prælato Ecclesiæ, & in eo qui iurisdictioni præest, euidentibus exemplis passim apparet. Ecclesia enim † quæ ex negligẽtia Prælati læsa est, ipsum Prælatum negligentem conuenire potest. *glos. not. in c. placuit, in verbo pertineat, 16. quæstion. 3.* Rectores † piorum locorum administrationem & curam negligentes, præter periculum excommunicationis, in quod incidunt, ad damni illati refusionem obligati sunt, *Clem. quia contingit, de relig. dom,* Et iudex qui illam iniuriam non vindicat, ad omne 1 2

 damnu

damnum resarciendum tenetur. *§. iudex in tit. de pace tenen. in vsib. feud.* Idem esse dico de iudice seu magistratu, qui delinquentibus non occurrit, & impuras ac sacrilegas manus, sanctuario Domini, sacrosanctis Ecclesiæ sacramentis, victorioso & glorioso Saluatoris nostri signo, atq; venerabilib. sanctorũ imaginibus, inferẽtibus non resistit. [Si propterea, inquit Aug. persecutor nõ fuit Nabuchodonosor Rex, quia scelus in Samuelem cõmissum vindicauit iustissimè; quomodo vindicandũ est à Regib.
3 quod Christi † Sacramenta exufflantur.] *Si propterea 23. q. 5.* Et iterũ Greg. Pontifex *ad Gennadium patricium* scribens ait [Sicut excellẽtiam vestrã, ex hostilib. bellis, in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere, ita oportet etiam inimicis Ecclesiæ eius omni viuacitate mentis & corporis obuiare] *cap. sicut. 23. quæst. 4.* Alioqui vero ad illud Eleutherij Pontificis memorabile dictum oculos conuertere oportet: [Negligere, cum possis perturbare
4 peruersos, nihil aliud est, quam † fauere, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.] *c. negligere, 2. quæst. 7.* Id quod olim quoque sentiens Cicero *2. actione in Verrem*, & ipsum Verrem cum fana Deorum spoliaret, & eos qui ipsius conatus non represserunt, pari loco habet. Et sanè si iniuriam à proximo auertere tenemur, *c. quantæ, de sent. excom. glos. in dict. c. negligere*, & si negligens ferre vicino opem petenti, vehementer culpandus est. *cap. dilecto de sent. excom. lib. 6.* quantò magis magistratus, cujus officium est Ecclesiam defendere, & malis hominibus prouinciam purgare, hæreticorum conatibus virili animo obsistere, & a domo Dei iniuriam auertere debet? Etsi † in alijs causis negligens,
5 pro qualitate & conditione causę, vel exilio, vel publicatione bonorum vel aliquot librarum mulcta, vel infamia punitur, *l. seruum, C. de vi publ. l. 1. C. de desert. auth. vt neque miles*: vtique multo magis ad damni sua culpa illati restitutionem obligatus est. De qua re plæraque obseruat Tiraquellus *in tract. de temp. pœn. causa 44. & in præfat. n. 11. cum seq.* multaque Rebuffus *in præfatione ad l. vnicam, C. de sen. qua pro eo, quod int.* vbi tam iuris diuini, quam humani loca ad-

ea adducit, ex quibus intelligi poteſt, nihil aut verius aut æquius eſſe, quam vt is damni accepti reſtitutionem faciat, cuius culpa illatum eſt. Et ſane quæ indignitas, quantum crimen & ſcelus eſt, hoc in ſancta Dei Eccleſia Magiſtratum permittere, quod in priuatis ſuis ædibus ferre non vellet, armiſque & ſanguine vindicaret, eamque Chriſti contumeliam publicè admittere, quæ iuſto Dei iudicio ad ſubuerſionem multarum prouinciarum ſola ſufficeret? Et vtinam eiuſmodi magiſtratib. optare poſſem cum effectu, feruentem illum amorem † & zelum domus Dei atque Eccleſiæ, de quo Pſalm. 68. cecinit Dauid, quiq́, fortem illum Iudam Machabæum, Iudæorumq́; exercitum, aduerſus caſtra Nicanoris decertantem ita inflammauit, vt exiſtimarent maiorē ſibi curam eſſe oportere periclitantis templi, quam liberorum, *vt eſt Machab. li. 2. c. 15.* Vtinam haberent ſpiritum illum ſanctiſſimi Moyſis, qui vbi vidit vitulum, quem fecerant Iſraelitę, eundem arripuit, combuſſit vſq; ad puluerem, contriuit, in aquam ſparſit, potum ex eo ipſis dedit, iuſſitque vt poneret vir gladium ſuum ſuper femur ſuum, iretq; & rediret per medium caſtrorum, atq; occideret vnuſquiſq; fratrem, & proximum ſuum feceruntq; filij Leui iuxta ſermonem eius, cecideruntq; in die illa quaſi viginti tria milia, & ait Moyſes: [Conſecraſtis hodie manus veſtras Domino, vnuſquiſq; in filio, & fratre ſuo, vt detur vobis benedictio.] *Exod. 32. ca.* Vtinā attenderent ad ſanctum illum & zeloſum furorē Phinees, pro honore & reuerentia Dei, quem 25. *ca. Nu.* tantopere laudauit, & ad iuſtitiā ei reputauit Dn̄s, Vtinam deniq; perpenſo animi iudicio ſecū conſtituerent & examinarent, quam gratū ſit ſupremo numini, eiuſmodi ſacrilegos à ſacris & aris deturbare, cū Saluator noſter Chriſtus, vendētes & ementes tantū, è domo patris ſui, tam ingenti zelo, & feruenti ſpiritu, etiam flagris adhibitis eiecerit. Et ſanè hoc nomine immortalē laudē ante paucos annos cōſecuta eſt. Vniuerſitas ac ciuitas Louan. quæ graſſantib. & inualeſcentib. vbiq; tēplorū depopulatorib. qui omnia ſacra cōculcabant & vaſtabant, armatis ſtudioſis ac ciui-

bus, eum terrorem cunctis iniecit, vt non solùm propria sua templa, & sacra illæsa cõseruarit; verum etiam totum territorium vicinarum ciuitatum ita defenderit, vt nullus eiusmodi hæreticorum quicquam in eo ausus fuerit attentare.

Igitur saltem in subsidium tenentur, si resistere potuerunt.
7 Nam si non potuerunt,† iure excusantur, & saltem in foro exteriori veniam merentur. *Anchar.consil.158. numer.12.* Et enim, vt ait Vlpianus, culpa caret, qui scit & prohibere non potest, & nullum crimen patitur, qui non prohibet, quod prohibere nequit. *l. culpa & l. nullum crimen. ff. de reg. iur.* Ideoque neque seruus ex Senatusconsulto Syllaniano, neq; vasallus ex iure feudorum, neque miles ex lege militari, occiso Domino, principe, seu præfecto, tenetur aliter, quam si succurrere, impedireque potuit, nec fecit, *l. Si quis in graui in princ. ff. Ad Senatusconsultum Syll. Andr. de Isern. in titul. quib. mo. feud. amit. num. 4. l. omne*
8 *delictum. §. qui præpositum. ff. de re milit.* quia qui fecit † quod potuit, legem adimpleuit, *l. Si ideo. C. de his quib. vt ind.* Posse autem dicimur id, quod sine euidenti periculo fieri potest, *leg. Nepos Proculo. ff. de verb. signif.* Nam quemadmodum † ciuitas pro rebelli haberi non debet, quæ venit
9 contra iuramentum Regi suo præstitum, seseque subijcit Principi alicui potenti cum valido aliquo exercitu eam obsidente, cui si resistere vellet, destrueretur, *vt ait Matthæus de Afflictis ad constit. regni, quæ incip. Dubitationem,* sicut & ea ratione Panorm. ciuitates duas, scilicet Squinatum, & Constantiam, *cons. 3. num. 5. lib. 2.* Philippus Decius *cons. 690. num. 13.* Hieronymus Gratus *consil. 5. & cons. 51. libr. 1.* Illustrem Ducē Grauiniæ, Ioan. de Imola castrū Duciæ, *cons. 34.* contra communitatem de Imola defendit, multisque exemplis confirmant Cotta, *in memorab. suis, incip. Imperator, vel Papa,* Aymo Crauet. *cons. 6.* Baldus *cons. 36. li. 3.* & Thomasius Grammat. *consil. 31. & consil. 35.* ita quoq; non videtur imputandū Magistratui, qui sceleratis istiusmodi Iconomachis, & sacrilegis non restitit, cum non possit; cū libera mente nō fiat, quicquid illicito metu fit. *l. si volēs. C. de lib. cau.* nec debet quis dici perpetrasse id, quod vel no-

vel nolens fecit, vel inuitus passus est, *Gloss. ad cap. Itane ad verbum putauerit, 32. q. 5.* Et quidem potissimum, quando præsidium & auxilium non expectatur, *vt ait Imol. d. cons. 34. vers. At attenta potentia,* Et qui sic metu inducti sunt, nihil conferunt secundùm proprium motum, sed potiùs pati quàm agere videntur, *l. vim passa ff De adult. c. constat. 1. q. 1. c. Qui ex timore. de reg. iur. in antiq.* facileque à Domino indulgetur, per quod salus multorum procuratur. *l. prouinciarum. C. de ferijs.* Et cùm magis sit inspector cordis quàm operis Dominus, non tantùm attendenda sunt, quę fiũt, quantum, quo animo fiant. Id quod eleganti admodum exemplo demonstrat canon *in c. 1. 15. q. 8.* multaque ratione scandali euitandi, vitandiq́; maioris mali permittit lex, quæ alias non permitteret: *c. non potest, 23. q. 4. c. vt constitueretur, 50. dist. gloss ad cap. denique. ad verb. venia, 4. dist.* grauiterque respondit Modestinus *in d. l. penul. ff. ad l. Cornel. de Sicar.* à dispositione iuris recedendum esse, si aliter tumultus sedari non possit: & generaliter tradunt interpretes, quod nulla Magistratui culpa imputari potest, si diligentia illius nihil omninò profuisset, *Fely. ad c. 1. de offic. ordin. Hypol. cons. 26. Paris de Puteo tract. de Syndicatu, ad verbum negligentia,* aut si (*vt cons. 208. num. 7. ait Alciatus*) sine maximo periculo contradicere non potuisset: quemadmodum in simili videmus, quod huiusmodi casu eueniente, parcitur magistratui, qui ex iusta causa ab executione mandatorũ Principis aliquantisper abstinuit, *cap. cùm teneamur, & ibi Gloss. & Doctor. de præbend. Matthæus de Afflict. ad constitut. incip. volumus, nu. 7. rubr. 93. & ad constit. incip. Officialib. in fin. & Chassanæus ad constit. Burgund. tit. de iustit. & iure. §. vlt. nu. 21.* Vtrum verò resistere potuerit vel non potuerit Magistratus, in æstimatione iudicis esse puto, *tu-* 10
ta notata per eundem Matt. de Afflict. ad d. constit. quæ incipit, dubitationem. Neque enim facilè audiendos esse censeo, quibus vis nulla facta, aut in præsentiarum comminari cœpta est, & stulto quodam metu, sancta Dei templa, altariaque conuelli passi sunt, & cùm infiniti essent, omnia sacra à paucis nebulonibus conculcari permiserunt. Nam vt *epistola 7.* scribit B. ille Bernardus. [Hæc est

patientia omni digna impatientia, videere dispergẽtem & sequi; scandala dictantem audire & obsequi. Audire hominem susurrantem, Deum non audire apertè reclamantem.] Sed de his loquor, qui ob verum præsensque ac ineuitabile periculum, iustam habuerunt metuendi rationem. Quomodo Deogratias Episcopus Carthaginensis, pro redimenda vita mitigandaque captiuitate Romanorum, *vt lib. 1. persecutionis Vvandalicæ scribit Victor*, vniuersa aurea & argentea Ecclesiæ vasa distraxit. Non multo aliter, quàm olim Ezechias Rex, qui scripturæ testimonio, in regibus Iuda similem non habuit, numerauit Senacherib Regi Assyriorum trecenta talenta argenti, & triginta talenta auri, vt è regno Iuda secederet, & propter euidentissimum periculum, in eam rem omne argentum domus Domini accepit, & valuas templi confregit, & laminas auri quas affixerat. *Vt est 4. Reg. 14. ca.* Sic & de sanctissimo Pontifice Leone, *lib. 5. rerum Romanarum* scribunt Paulus Diaconus & alij, quod cùm Gensericus validissimo exercitu Vvandalorum ac Maurorum, ad captiuandam Romam ex Africa venisset, & Magistratus Romanus indicasset, Vrbem præsidio vacuatam, in hostis potestate fore, nec pugnando posse defendi, idem B. Pontifex, in tanto periculo constitutus, extra portam Genserico occurrit, & æquis honestisque conditionibus nobilissimæ vrbis deditionem pacisci voluit: Sed à Barbaro & Arriano Rege, nihil aliud obtinere potuit, quàm vt abstineretur à cæde, supplicijs, & igne. Itaque cætera tolerauit, tribus tantùm conditionib. in pactum deductis, vrbem nondum occupatam propter instantem calamitatem occupari permisit, ac etiam tandem videre coactus est, paris conditionis sacra cum prophanis, publica cum priuatis. De foro conscientiæ autem hic non loquor, sed de exteriore tantùm.

(.·.)

CAP. VIII.

Ad reparationem Ecclesiæ an teneantur hi, qui tempore belli eam eiusque turrim munierunt, ac pro sua suarumque rerum defensione deformarunt.

SVMMARIVM.

1 *Turras Ecclesiæ quando possunt muniri à ciuibus contra hostes.*

2 *Contributio fit ab omnibus, quando nauis ob tempestatem exoneratur.*

3 *Incendio vrgente, an vicini teneantur ad restitutionem damni, quando illi ne ignis ad se permigret, domum vicini diruerunt.*

4 *Exercitu occupante vnius rustici prædium, eoque illud nimium onerante, & alia omittente, an vicini ad reparationem vel contributionem teneantur.*

5 *Ciuitas si cum hoste paciscitur cui resistere non potest, an clerici contribuant.*

CONSTAT † tempore sæuientis & ingruentis belli, laicos, qui se commodè aliter tueri non possunt, Ecclesiam Ecclesiæque turres munire, res suas in eas 1 inferre, & imminentem hostium exercitum inde propellere atque propulsare posse, non tantùm secundùm leges ciuiles, vt aliquando tamen censuit *Bald. ad l. 2. C. de summa Tri.* sed etiam iuxta canonicam permissionem, *Innoc. ad c. Cùm in Ecclesia, de Immun. Eccles.* propter bonum publicum & maioris mali euitationem, *Math. de Affl. ad constit. regni, quæ in c. In locis deman. in fi.* Et quidem potissimum si contra hæreticos & Turcas defensio facienda est, *iuxta distinctionem Henrici de Bohic ad c. cum Ecclesia. De Eccl. edif.*

ædif. & *Ioan. de Turrecrem. ad c. Sanctorum. 10. q. 1. num. 4. quem vide.* Sed cum teste Iulio Paulo, adiuuari nos, non decipi beneficio oporteat. *l. In commodato. §. sicut artem ff. Commod.* æquissimum esse censeo, vt hi qui pro sua & suorum defensione, ita Ecclesiam eiusque turres muniendo, formam eius immutarunt, aut deteriorem eam reddiderunt, vice versa ad illius reparationem seu restaurationem teneantur; vt sicut occasionem damni dederunt, ita quoque damnum reponant; eoque magis, quod Ecclesia saluam fecit bonorum ad eos pertinẽtium causam, quæ alioqui in prædam hostibus facta forent. Nam & in si-
2 mili respondit Papinianus, quod si leuandæ † nauis gratia iactus mercium factus est, omnium contributione sarcitur, quod pro omnibus datum fuit, *l. 1. ff. ad l. Rhodiam de iactu.* Ad cuius responsi interpretationem notat Al-
3 beric. quod si vergente † incendio, vt progrediens flamma à vicinorum ædibus arceatur, domus mea deiecta sit, salute eorum ædificijs quæsita, viritim domus meæ, ob communem vtilitatem deiectę, æstimationem mihi refundere debent, quod & Barth. probat *ad l. Si alim. §. est & alia. ff. Quod vi aut clam,* & similem quæstionem *ad l. de vsu. ff. de var. & extr. cognit.* proponens, eleganter per eandẽ
4 legem decidit, quod si † adueniente exercitu, potissima illius portio, in prædio vnius, & non in prędio alterius collocatur, quæ tamen per plura prædia distribui debuisset, omnes illius vicini contribuere tenentur, eaq; in re Gulielmum Bened. sequacem habet *ad c. Rainutius, ad verbum domum, num. 28. de testam.* Nec multum ei absimile est, quod *consi. 22. lib. 2.* de damno reb. coloni illato, obseruat Corneus, & in magna consideratione habet, cuius id causa factum fuit. Attamen quemadmodum cùm ciuitas damnum alicui in via publica factum, vel ex statuto, vel ex mandato Principis, vel pro more regionis, resarcire tenetur; ita quoque & is ciuis, qui cladem illam accepit, pro sua quoque parte aut conferre, aut defalcare debet, *vt notat idem Bart. & alij ad l. Ab omnibus. §. 2. ff. de lega. 1. Speculat. in §. Nunc dicendum. vers. quid si damnum. & Bald. ibi in addit. vers. quod si villa:* & Ecclesia, cuius res & bona

bona hac ratione conseruata sunt, pro rata sua tenetur. Id quoque eleganti responso Anchorani probari posse puto, qui *cons. 96. in c. quæstione super qua*, ait: quod si cum hoste † potentiore ciuitatem obsidente ac formidabili, certa pecuniæ quantitate numerata, se suaque ab imminente periculo liberat ciuitas, etiam clerici & Ecclesiæ pro rata tenentur.

CAP. IX.

De consuetudine, quæ onus reparationis Ecclesiæ ad laicos vel alios transfert.

SVMMARIVM.

1 *Parochiani an ex consuetudine teneri possint ad oblationem.*
2 *Pontium refectio ad quos pertinet.*
3 *Consuetudo probari debet.*
4 *Consuetudo quomodo probetur.*
5 *Consuetudo requirit actus conformes.*
6 *Consuetudo non inducitur ex actu metu gesto.*
7 *Consuetudo vicinorum locorum quando attenditur.*
8 *Rector Ecclesiæ ad quam curam teneatur in reparatione Ecclesiarum.*

POST hos, de quibus hactenus diximus, eos ad refectionem seu reparationem Ecclesiæ vocandos esse censeo, etiam si laici sint & † parochiani, ad quos consuetudo hoc onus transmittit. 1 Sicut enim antiqua Ecclesiæ consuetudo, quæ est, quod laici certis quibusdam diebus ieiunare tenentur: quod exteris concionatoribus ad eorum Ecclesiam accedentibus alimenta ministrent: quod pastoribus & rectoribus, pro opere & labore honorarium præstent: & quod certo aliquo anni tem-

tempore consuetam aliquam oblationem faciant: seruare debent. *cap. consuluit. De obseru. ieiun. cap. ad Apostolicam, & ibi Fely. de Simon. Ioannes Francis. Ripa. titul. de lege & long. consu. cap. 14. in fin.* Ita quoque officio iudicis cogi & compelli possit. vt consuetudinem illam reparandi Ecclesiam laceram seu spoliatam, eueniente occasione insequantur, *Panorm. Cardin. Anthor. Ioan. And. Hosti. & alij ad c. 1. de Eccles. ædif. Ripa, d. loco Steph. Cert. cons. 53. nume. 4. lib. 1. decis. capellæ. Tholos. penul.* eamque consuetudinem etiam temporibus Longobardorum fuisse, ex eorum legibus *lib. 3. ti. de episc. & cler.* constat, Verba enim earum sunt hæc: [Vt Ecclesias baptismales seu oracula, qui eas à longo tempore restaurauerint, mox iterum restaurent.] Et iterũ paulò
2 post. [Vt de restauratione Ecclesię vel pontis † facienda, aut strata restauranda, generaliter faciant homines, sicut antiqua fuit consuetudo.] Et cùm consuetudo semel introducta non desinat, licet ciuitas vel vniuersitas aut per contagionem & vim pestis, aut per belli calamitatem ad paucos homines redigitur. *cap. ius verò & ibi Præpositus num. 4. 6. dist.* certè non eximuntur hoc onere incolæ numero eorum diminuto; sed an ex parte aliqua subleuentur, paulò inferiùs dicemus.

3 Quoniam verò consuetudo eiusmodi in facto consistit, vtiq; ab eo, qui illam allegat, probari † debet, *vt notatur per gloss. ad l. 1. in verbo, probatis, & ibi Bald. in 1. not. C. Quæ sit lõga cons. & Bar. ad l. 2. q. 27. in fi. eo. ti. Alex. cons. 67. li. 7.* Tametsi. n. iudex ex officio se possit informare de consuetudine, quę ordinẽ iudicij respicit, & in qua de modico pręiudicio agitur, *vt ait Bald. ad l. filiusfam. §. veterani. col. 2. ff. de Procur.* consuetudo tamen quæ ad causæ decisionem pertinet, quæq; maioris momenti est, plenioréprobationẽ requirit. *Bar. ad d. l. de quib. in 4. principali. ff. de legib. Soc. cons. 39. lib. 4. Dec. cons. 402. n. 12.* Et id quidẽ † vel per instrumenta,
4 quorũ vsus ex antiquo apparet, *l. vetustissimā, C. de iure dom. imper. Socy. cons. 94. lib. 1. Curt. iun. cons. 106. Bal. cons. 38. lib. 3. Ioan. Neuis. cons. 9. n. 29. & Dec. cons. 404.* vel per testes, qui deponant de visu actus, cuius consuetudo allegatur de actuũ frequẽtia, & tẽporis diuturnitate, videlicet, tales actus

factos

factos fuisse ita & taliter, quod appareat interuenisse tacitum cōsensum populi, vel maioris partis eiusdem, *vt eleganter decidit Cynus ad d. l. 2. col. 12. vers. Sed quaero quid deponant. Et Decius d. cons. 402. nu. 14.* Id quod de hac ipsa nostra consuetudine reparandi Ecclesiam, *praed. loco, n. 5.* sentiēs Ripa, ait requiri, quod popul⁹ varijs actib. reparationis vsus fuerit, ex quib. cōsuetudo eiusmodi causari possit, etenim ex vno actu eam nō induci, nihilq́; in contrariū vrgere, quod dicitur *in c. cum de beneficio. de praeb. in 6.* ex vnico actu causam successiuā habente, cōsuetudinē induci posse: quia non de ipso opere agimus, quod causam permanentē habet, sed de impēsa operis, quae momentaneā causam continet. Ac deinde verò, vt ex vnico actu dicatur inducta consuetudo, necesse est, vt actus ille effectū sortiatur. *Panor. in c. fin. de consue.* At cùm populus contendit expensas repetere, actus reparationis effectum non habet, sic vt qui à se hoc onus excutere, & in plebem transferre studet, ex alijs actibus cursuque temporis praecedente, consuetudinem illam inductā esse, probare teneatur, siue id tempus sit decem annorum, quod ad inducendam consuetudinem, quae est praeter ius, sicut est ista, sufficit, *Panor. in d. c. fi. nu. 11. Gloss. Ange. & Ias. in d. l. quibus. Ioan. de Amic. cons. 8. Paris. cons. 13. & cons. 25. li. 1. Rolan. à Valle cons. 5. n. 37.* siue aliud lōgius & prolixius, in quo variae istiusmodi reparationes occurrunt, Variae, inquam, hoc est multiplices & repetitae, non omninò difformes. Constat enim cōsuetudinē † formaliter articulandā & probandam esse. *Oldra. cons. 24. Faber ad §. ex non scripto: Inst. de iure nat. Alex. cons. 6. li. 1. gl. ad c. 1. de praescr. in 6.* Addit praeterea *d. loco Ripa num. 2.* quod ad hoc vt ex vsu populi praesens ista cōsuetudo inducatur, inter caetera requiritur, quod populus fuit in tali vsu, animo cōsuetudinem inducendi: Nam cum tacito populi consensu nascatur, *d. l. de quibus,* non potest illa constitui, vbi animus à quo consensus dependet, deest, *l. consensu. ff. de act. & oblig. l. Si per errorem, ff. de iurisdict. omn. iudicum.* Censebitur verò animum inducendi consuetudinem non habuisse, si considerata illius negligentia, ad quem onus refectionis perti-

pertinet, eum prius ad reparationem illam faciendam interpellauit, & admonuit. Etenim hoc illius factum omnem donationis præsumptionem excludit & auertit, *l. Nesennius ff. de negot. gest. l. qui aliena §. fin. ff. de acquiren. hæred.*

Pari quoque ratione, etiam ex diuersis actibus reparationis, consuetudinem non esse inductam dicam, si
6 incolæ & parochiani, vel minis † & metu superioris, vel falsa & dolosa persuasione, & ad refectionem Ecclesiæ inducti sint, aut si particulares tantùm & priuatæ nonnullæ personæ id fecerunt. Etenim cõsuetudo, quæ violentum initium habet, iure improbatur, *vt latè notat Paris. d. cons. 25. lib. 1. & cons. 27. eo. lib.* & dolo inductus ad aliquid faciendum, exceptione seu allegatione consuetudinis non vrgetur, *idem Parisius cons. 25. num. 31. lib. 4.* non magis, quàm si constare posset, quod multis annis, liberali animo, ex pietate, & zelo religionis, non etiam intentione introducendæ consuetudinis, quis reparasset, *iuxta ea quæ notat Marianus Socynus nepos consil. 98. lib. 3.* & quod à priuatis quibusdam hominibus factum est, communitati seu vniuersitati præiudicium non facit, secundùm eundem ibi. *Et latè Iason consil. 40. lib. 4.*

7 Quid † igitur, si in loco quo Ecclesia ista sita est, consuetudo istiusmodi non reperitur, sed in omnibus vicinis Ecclesijs & locis? Quid item si diuersæ in eodem loco consuetudines probentur? Sanè posteriore casu in re dubia stabitur consuetudini, quæ iuri communi conformis est, aut certè ipsis legibus canonicis locis est, si ab his vtraque dissentiat, *secundùm Decium consil. 11. & cons. 129. & Ioann. de Neuis. d. loco, & cons. 28. nume. 2.* Priore verò casu, sicut consuetudo vniuersalis territorij, ad omnia loca eiusdem territorij, in quibus nunquam fuit obseruata, extenditur, & in quibus particularis alia consuetudo esse non probatur, *tit. ad. de decim. l. venditor. ff. commu. præd. Oldrad. cons. 267. Panor. cons. 71. lib. 2.* quod & de consuetudine prouinciæ, diœcesis & ciuitatis, *d. cons. 25. num. 38. lib. 4.* respondit Paris. ita quoque existimo eam in hoc loco seruandam esse, quæ & in tota diœcesi, prouincia, ciui-

ciuitate metropolitana, ac in locis vicinis communis est. At si vero consuetudo diœcesis iuri communi conformis sit, ea vero quæ in vicinis locis seu Ecclesijs frequentatur, diuersa: verius esse puto, non vicinarum illarum Ecclesiarum, sed generalem cōsuetudinem Diœcesanam spectandam esse, & quidem potissimum, si hæc de qua quæritur Ecclesia, vicinis illis annexa nō sit, *Doct. ad cap. fin. Archid. & ad cap. super eo, de censib.* quod & Castren. *consil. 310. incip. in instrumento dotali lib. 1.* & Oldradus *conf. 244.* & Deci. *consil. 389.* & Aymo *de antiq. temp. part. 4. num. 52. cum seq.* voluisse videntur, Apertius verò Henric. Bohic. *ad ca. cum olim, de consuet.* dum ait, quod ad vicinorum locorum consuetudinem à iure difformem non respicimus, quando consuetudo generalis diœcesis seu prouinciæ contraria apparet, *ca. de his. 12. distinct.* quasi turpis sit pars, quæ suo non congruit vniuerso, *c. quæ contra mores. 8. distinctione.*

Quamuis verò de consuetudine parochiani ad reparationem Ecclesiæ teneantur, credo tamen, quod Rector† Ecclesię nihilominus hac in parte debet suam sollicitudinem impartiri. Licet enim per consuetudinem exoneretur à sumptibus præstandis, nō tamen eximitur à cura & sollicitudine impendenda. *arg. leg. Si domus. ff. de seruit. vrb. prædiorum,* eoque magis, quod ipsius interest, non tantùm propter decorem Ecclesiæ, verum etiam quia episcopo, si opus est, de eiusmodi reparatione rationem reddere debet, *cap. 1. 11. quæstion. 3.* Audiet igitur rationes refectionum factarum, itemque & legatorum ad vsum Fabricæ relictorum, dabitque operam, ne quid in his desit. *Ita in specie decidit Ioannes de Athon. ad cap. improbam, in glos. magna, in verbo, Ad hoc tenentur. tit. de domib. Eccles. ad constitutiones legit: regionis Anglic:*

CAP. X.

Populo ad refectionem Ecclesiæ obligato, vnde sumptus præstari debeat.

SVMMARIVM.

1 *Parochiani quomodo contribuant ad reparationem Ecclesia.*
2 *Collecta quomodo imponatur.*
3 *Taxatores collectarum quales esse oporteat.*
4 *Taxatores iniqui qua ratione puniantur.*
5 *Appellare licet ab iniqua taxatione.*
6 *Domicilij translatio an liberet à solutione collecta, aut à reparatione.*

QVANDO cõsuetudo loci legitimè introducta & probata, onus reparationis Ecclesiæ in plebẽ reijcit, censet Ioannes de Aton. *ad constitutionem, quæ incipit Improbam, ad verbum, ad hoc tenentur, tit. de domib. Eccles. ad constit. Anglic.* quod vnusquisque † parochianus tenetur
1 ad hoc iuxta portionem agri, quem intra ipsam parochiam possidet, & iuxta numerum animalium quæ ibidem nutrit. *arg. l. vlt. C. de immu. nem. conced. lib. 10. & l. penult. C. de omni agro. deserto*, quasi hoc onus personis ibidem habitantibus, Ecclesia vtentibus, & sacramenta sua ibidem accipientibus, pro modo & ratione rerum suarum imponatur, & vt ait Ias. *ad l. placet. C. de sacros. Eccles.* secundum quod quis est æstimatus in libris cõmunitatis, ita taxatur: appellaturque tunc propriè collecta, † vt quæ non
2 habet certam & limitatam formam; sed cuilibet secundum patrimonium & occurrentes necessitates imponi solet per magistratum loci, aut per eorum deputatos, quos discussores, æstimatores, seu peræquatores, leges vocant,

vocant, *l. peraequatores. C. de censib. lib. 11. & rub. C. de discuss. lib. 10.* quousque, vt ait Rolan. à Valle *cons. 66. n. 54.* homines bonæ & timoratæ conscientiæ esse oportet, qui nulla amicorum seu cognatorũ affectionē ducti, vel gratiam vel iniustitiam faciant, semperque cogitent cauendum esse, ne onus quod debet esse multorum, pauci ferant alijs subleuati, *Bal. cons. 410. lib. 5. per l. actores. C. de exact. trib. libr. 10.* neuè pauperibus, quorum nota paupertas est, molestiores fiant, *secundum Lucam de Penna ad l. 2. C. de quib muner. nemini, &c. & Ioan. de Platea ad l. omnes 1. C. de annonis.* intelligentes etiam hoc periculum sibi imminere, vt si iniquum taxasse, & iniustitiam commisisse deprehensi sint, omni honore priuentur, compellanturq; ad soluendum illud totum, quod sua iniqua sententia ascripserunt, *l. 1. & ibi Ad. C. de discussor. Lucas de Penna ad l. fin. C. de anno, & Rolandus à Valle loco præallegato.* Hi verò, qui se ab his grauatos esse conqueruntur, † si à criminali istiusmodi accusatione abstinere, & iniquos istiusmodi discussores, ad infamiam, eiusque quod iniquè taxatum est, solutionem non adigere, sed ciuilius agere malint, vtique datur ijs querela infra annum, post quem non audiuntur, minoribus & Reipub. causa absentibus exceptis, *l. Qui grauatos. C. de censib.* aut nisi alio deinde tempore nimium grauentur. Etenim in his quæ successiuum grauamen continent, quoties id de nouo emergit ac nascitur, præteriti temporis solutio aut præstatio non præiudicat. *l. 1. & 2. & ibi Dd. C. de his qui sponte mun. lib. 10. Alex. cons. 33. li. 5. Ludou. Gozad. cons. 23. Dd. ad. c. cum accessisset. De constit.*

3 (margin, beside "quousque"); 4 (margin, beside "conqueruntur"); 5 (margin, beside "solutio")

Sed tamen hęc ita, nisi aliquis dictorum parochianorum, ante impositam istiusmodi collectam alio domicilium transtulisse probetur. Nam sicut non tenetur ad collectam impositam in villa ad quam vadit, *l. incola. 2. ff. de mun. l. prouidēdum. C. de decur. l. 1. C. Vt nullus ex vicar.* ita quoque non tenetur ad eam, quę imposita est vbi habitauit, posteaquam discessit, *d. l. incola, & l. 2. eod. tit. l. 1.* vbi etiam id expresse decidit Ioan. de Platea. *C. de incol. libr. 10.* Quo loco similiter decidit, quid iuris sit, si inter villam à qua recessit, & inter eam ad quam domicilium transtulit,

hæc quæstio moueatur: vtrũ ante impositam collectam fuerit domicilium, nec ne, quem vide.

CAP. XI.

An forensibus ratione bonorum quæ in loco possident, collecta pro reparatione Ecclesiæ imponi possit.

SVMMARIVM.

1 *Prædia regulantur secundum consuetudinem loci.*
2 *Prædia an sint tacite obligata pro Collectis.*
3 *Forenses an teneantur ad reparationem pontium, murorum, & Ecclesiarum.*
4 *Onus reparandi Ecclesiam an sit personale an reale?*
5 *Forenses an teneantur ad reparationem campanarum.*
6 *Forenses an per statutum aut priuilegium ad collectam vrgeri possint.*

CVM autem pro modo & facultate bonorum, ad reparandam Christi Ecclesiam subditis onus imponatur, vt *proximo capite* dictum est, dubitatum fuisse memini, an forenses qui in parochia, cuius Ecclesia refectione eget, fundos & prędia possident, in contributionem vocari, aut collectis istiusmodi grauari possint?
1 Et sanè rationem dubitandi facit, quod prædia † eorum in alieno territorio sita, conditiones & naturam eiusdem sortiuntur *l. pupillus. §. territorium, & ibid. ff. de verb. signif.*
2 Et quod prædia † non solùm ciuium & incolarum, verum etiam vniuersaliter omnia existentia in territorio, sunt tacitè hypothecata pro collectis pro munere patrimoniali, ac vrgente publica necessitate, imponendis. *le. 1. & 2. & ibi Bald. C. in quibus caus. pign. tac. contr. Alber. in l. Idem Iulian. §. hæres. ff. de leg. 1. l. rescr. § fin. ff. de muner.* Et si ciuitates

tates quædam habent prærogatiuam, vt hi qui possident in suo territorio prædia, certum quid frumenti præstare debeant in singulos annos. *l. fin. §. præterea. De muner.* igitur in contrarium est ius commune, Vt recte dixerit Panorm. *ad cap. Non minus, de immunit, Eccles. & cons. 38.* quod Forenses † ad restaurationem murorum, viarum, pontium, & aggerum tenentur. Quod & Alexand. *cons. 70. libr. 2.* & Corneus *cons. 209. lib. 4.* probat. 3

Quibus tamen non obstantibus existimo contrarium esse verum, quia hoc onus † non est onus mere reale, sed mixtum; & imponitur personis principaliter, licet fiat taxatio respectu rerum. *Glossa & Bart. ad d. l. rescripto. §. fin.* Ideoque cum persona forensis, neque ratione domicilij, neq; respectu originis, Magistratui dicti loci subiecta sit, vtique collecta ei imponi non potest. *Bart. in l. 1. C. de mulier. & in quo loco, & in l. libertus. §. sola. ff. Ad municip. Decius cons. 385. Boerius decis. 260. num. 11.* eoque minus, quod hoc onus nõ habet certam & determinatam præstationem; sed imponitur per accidens, varioque modo, secundum cursum temporis, & euentum rei, aliquando plus, aliquando minus, ita vt recte extraordinarij muneris appellatione contineatur, *vt notat Iason ad d. l. placet, & Aretin. cons. 132.* quod munus ad forenses non pertinet. *Bart. in d. §. sola. Socynus cons. 129. lib. 1.* maximè cum prædicta Ecclesia in exhibitione Sacramentorum, celebratione Missæ, concionibus, rebusque sacris, non magis illis seruiat, quàm quibuscunque exteris & peregrinis illic transeuntibus, & fortuito aliquo casu rem sacram audientibus, & ad Ecclesiam deuotionis causa accedentibus, Id quod pluribus verbis explicant Ioan. de Platea & Rebuff. *in l. Cum neque. C. De incol.* Argumenta verò quæ ex aduerso proponuntur, & dubitationem facere vidētur, locum habent, quãdo onus principaliter imponitur rebus & ad earum vel reparationem, vel tuitionem, vel defensionem. Nam eo casu, sicut Forẽses ex eiusmodi reparatione, & commoditatem & vtilitatem percipiunt, & in reb. suis defenduntur, ita quoque æquum est, vt & onus eiusmodi ferant. *cap. secundum naturam. De reg. iur. lib. 6. l. vnica. C. de cad. tollend.* 4

tollend. Et ita præsentem quæstionem in terminis decidit Stephanus Bertrandi *cons.53.incip.ex themate num.5.lib.1.* Dicens non fuisse bene consultum Vasionensibus, qui contra Forenses hoc attentarant, etiamsi de reparatione cāpanarum tantum agere voluissent, quarum tamen pulsu, tempestates & fulgura ab eorum prædijs arcerentur. Et rursum idem Bertran. apertissime de reparatione Ecclesiæ loquens, *cons.126.in fin.eod.lib.1.*

Communiter tamen hæc conclusio, quod forensibus collecta imponi non potest, restringitur primò, quòd sicut de iure ad onera personalia non tenentur, nisi consuetudo sit in contrarium, *vt not. Bar. per illum textum in l.1. C. de auro Coron. Decius cons.285. Curtius iun.consil.60. Socynus iun. consil.49.num.26.lib.1.* ita quoque consuetudine induci potest, vt ratione bonorum collectam ferant, cuiusmodi consuetudinem communiter per Italiam obseruari, respondent Alexand. *consil.52.lib.5.* Bald. *in l.etiam.C.de execut. rei iud.* Ias. *consil.83.lib.3.* Aretin. *consil.32.* Aymo *consil.111.* Roland. *consil.32.in princ.* Bellonus *cons.12.* quo loco existimat, etiam tempus decennij ad introducendam istiusmodi consuetudinem sufficere, quod & multis modis aduersus alios *cons.25.num.58.* sequitur Parisius, & quidem si similis sit cōsuetudo in vicinis locis, & si tot actus intercesserint ex quibus tacito populi consensu consuetudinem introductam esse appareat: nam alioqui longioris temporis lapsus foret necessarius, *secundum Antonium Nattam consil.447.* Secundò sicut consuetudo eiusmodi valet,
6 ita etiam & statutum, † si modo prædia forensium tributaria facta sunt, aut si populus ille qui statuit, superiorem non cognoscat, *secundum eundem Nattam ibid. & Carolum Ruinum cons.111. lib.5.* aut si longi temporis lapsu corroboretur, Paris. *d.cons.25.num.77.cum seq.* Quo loco *num.52. & alijs multis* demonstrat, etiam ex priuilegio à Principe impetrando fieri posse, vt forenses ratione bonorum ad collectam teneantur, eaque in re Laurent. Syluanum *consil.73.lib.2.* Curtium iuniorem *d.cons.60.num.8.* Ioannem de Neuiz. *consil.66.* Nattam *d. loco*, & alios multos secum consentientes habet, *per leg. munerum. §. patrimoniorum & §.*

præterea

praeterea de muner. & bon. Quod sanè priuilegium non videbitur esse iniquũ, si reipsa appareat incolas esse pauperrimos, sic vt ex eorum collatione, fructibusque Ecclesiæ ac clericorum, reparationem fieri non posse constet.

CAP. XII.

Parochia si diuidatur, quis antiquam Ecclesiam reparare tenetur.

SVMMARIVM.

1 *Parochia an possit diuidi.*
2 *Ecclesia filialis an teneatur ad reparationem matricis.*
3 *Ecclesia diuisa suo iure proprio vtitur.*
4 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*

ECCLESIAS parochiales, ex legitimis & in iure fundatis rationibus ac causis, subinde diuidi † posse 1 constat, *cap. vacante, de Praeb.* Sed an parochia legitime diuisa † nouæ Ecclesiæ parochiani, ad antiquæ matricis 2 Ecclesiæ refectionem conferre debeant necne, disputari potest? Sed hanc quęstionem loco superius citato tractans Ioannes de Aton, existimat non teneri, tum quod iniquum foret reparatione duarum Ecclesiarũ eos grauari, & duplici onere affici, *arg. l. Si ead. ff. De. assessor, & leg. In nomine. C. de off. praef. prat. Aphricae*, tum quia post diuisionem huiusmodi factam, sunt duæ parochiæ omnino distinctæ, † *c. praecipimus. §. sicut duo. 16. quaest. 1.* & noua Ecclesia, 3 à veteri, nomine, honore, & onere eximitur, *arg. l. à nullo. C. de Feriis*, nulla habita ratione, quod per eã diuisionem veteri Ecclesiæ praeiudicatur, cuius consensus propter authoritatem sedis Apostolicæ, non requiritur.

At si à matrice Ecclesia, per diuisionem capella duntaxat extracta est, sic vt nihilominus incolę ipsius rema-

neant parochiani Ecclesiæ matricis: alio iure vtimur, c. *plures autem*, 16. *quæst*. 9. 1. quia licet ijs fauorabiliter indultum sit, vt propter maiorem commoditatem in nouailla capella sacramenta sua percipere possint: ab onere tamen matricis Ecclesiæ non ideo sunt exempti, *arg. l. Sidonius, ff. de seruit. vrb. præd. l.* 1. §. *Si duo, ff. Quorum legat.* inducetq;
4 capella veluti dependens & accessoria† natura sui principalis, & illius conditiones ac consuetudinem sequetur, *iuxta ea quæ notantur in capit. super eo, de præb. in 6.* Et quamuis parochiani hoc casu duplicis reparationis onera sustineant, tamen cogitare debent, quod hoc euenit vel ex sua propria, vel ex prædecessorum suorum voluntaria impetratione capellæ, ad priuatam suam commoditatem. *arg. l. Fideiussor. §. Si necessaria, ff. Qui satisd. cogantur.*

CAP. XIII.

De statutis & ordinationibus inferiorum Conciliorum, circa reparationem & intertentionem Ecclesiæ, nauis seu cancelli eiusdem, ac aliorum ornamentorum.

SVMMARIVM.

1 *Cancelli quid sint.*
2 *Verba sunt accipienda secundum communem vsum loquendi.*
3 *Nauis Ecclesiæ quid sit.*
4 *Campanæ quot esse debeant in Ecclesia.*
5 *Ornamenta Ecclesiæ an debeant dari multiplicia.*
6 *Ornamenta an debeant refici, & dari pretiosa.*
7 *Vestimenta & vasa Ecclesiæ debent esse munda.*

PANORMITANVS *ad cap. 1. numer. 3. de Eccles. ædif.* primum locum post consuetudinem, de qua hactenus diximus,

ximus, tribuit specialibus statutis & dispositionibus, circa reparationem Ecclesiarum factis, cuiusmodi sanè in his nostris regionibus sunt plurimæ, vt ex statutis aut concordatis Conciliorum Tongrensis, S. Trudonis, Ecclesiæ Leodiensis, Geldoniensis, ac aliorum euidenter apparet, in quibus subinde reparatio nauis, exhibitioque calicis, antiphonarij, Gradualis, Missalis, Psalterij, casulæ, Dalmaticæ, Frontalis, campanæ, aliorumque ornamentorum, ad eum qui decimas percipit, refectio vero cancellorum appendicumq; & aliorum, ad plebem seu parochianos reijcitur, quod & ex conuentione ac compositione inter populum ac prelatum inita, factum fuisse memini. Quæ ratio est, vt de his quoq;, de quibus magnas lites natas esse scio, aliquid dicendum esse arbitrer.

Ad cancellos † quod attinet, sunt qui existimant, eo- 1
rum appellatione non nisi extremas chori partes contineri. Sunt etiam qui chorum ipsum comprehendi volunt, ideo quod ex colloquio Ambrosij Episcopi, atque Theodosij Imperatoris, *de quo scribit Theodoretus, Eccles. historiæ libr. 5. cap. 9.* Nicephorus *libr. 12. cap. 41. & in tripart. historia tom. 2. lib. 9. cap. 30.* intelligimus, eundem beatum Ambrosium prædictum Theodosio Magno iussisse, vt extra cancellos iret: Id quod eo sensu accipiunt, quasi extra chorum eum ire præcepisset. Sed ad eam interpretationem, si non firmiora & solidiora argumēta mihi adferantur,
accedere non possum. Nam cum verba † obscura & am- 2
bigua intelligi debeant secūdum communem vsum loquendi, etiam si propria significatio repugnet, & cum ad habendum intellectum cuiuscunque dispositionis, sic capienda sunt, prout vulgus ea intelligit, & accipit, *c. ex literis 1. de sponsal. l. Librorum. §. quod tamen. ff. de legat. 3. l. Labeo. ff. de suppell. leg.* etiamsi agatur de interpretatione scripturæ diuinæ. *ca. Maiores. De Baptismo.* de quo plurima congerit Nicolaus Euer. *in loco ab opinione vulgi:* non video qua ratione cancelli appellatione aliud accipiamus, quàm id quod chorum & sacerdotes à plebe atque posteriore parte templi distinguit, quodque vulgari atque vsitato

nostro idiomate, Traillien vocatur, non quidem absu F de & improprie, sed proprijssime: quandoquidem, *teste Cælio Rodigino antiquarum lectionum lib. 5. cap. vltim.* veteres per cancellos intelligebant non ipsum locum, qui circumseptus erat, sed aut valuas, aut stationum ianuas, aut firmiora quædam sepimenta, seu interualla scenica, & septa. Id quod euidenter quoque *tam in libro de oratore, quam in oratione pro Quinto* ostendit Cicero, dum vno loco ait: [quasi certarum rerum Forensibus cancellis circumscripta scientia.] Et alio loco: [Si extra hos cancellos egrediar, quos ipse mihi circundedi.] Et quamuis fieri possit, quod sanctus ille Ambrosius, prædictum Theodosium Magnum, & extra chorum & extra cancellos eius recedere mandauerit, non tamen ideo sequitur, chorum & cancellos idem esse, non magis quam idem sunt, Ecclesia ipsa interior & valuæ templi, aut domus aliqua & porticus seu aditus ad eandem. Intra cancellos esse non poterat, qui in choro esse non poterat. Sed vt chorus à posteriore templi parte distingueretur, cãcelli efficiebant, id quod etiam sensisse video insignem Doctorem, tametsi rarum & paucis notum, Guillermum Lyndevvode *ad prouinciale seu constitutiones Angliæ, in c. Archidiaconi, ad verbum, cancelli, tit. de offic. Archidiac.* dum ait, quod cancellus est interstitium, quod claudit chorum à naui Ecclesiæ. Si quam tamen aliam interpretationem dedit consuetudo, quod hactenus nondum cognoscere potuimus, sentio minimè ab ea recedendum esse, *vt l. minimè. & l. Si de interpretatione. ff. De Legib.*

4 Ex quo etiam intelligimus, nauim† Ecclesię, eam corporis Ecclesiæ partem esse, quæ extra cancellum est, & in qua parochiani sedent, quod & dictus Guillermus *ibi ad verbum Fabricam, & ad cap. 2. ad verbum, nauis Ecclesiæ tit. de Eccles. ædific.* expresse notat. Et non totam quidem illam partem nauem Ecclesiæ appellamus, quæ extra cancellum est, sed eam tantum, quæ in medio templi, columnis, parietibus, fenestris, & tecto constat ac sustinetur, sic vt appellatione nauis, appendices & capellæ Ecclesiarum, in quibus malo & improbato exemplo pleri-

que

que ambulare solent, non contineantur, etiamsi vno eodemque tempore ac opere, naui Ecclesiæ adiungantur, ipsaque nauis sine his non aliter, quam auis sine alis constare queat. Id quod nuper, ex informatione, quam in causa super ea re controuersa accepi, & in qua deinde sententiam dictaui, consuetudine & antiqua interpretatione receptum esse plenissimè cognoui.

De campanis multa referre opus non est. Nam † licet Ecclesia parochialis plures campanas habere possit, sicut & alia quæuis, *vt ait Ioannes de Anania, ad capit. Ioannes in principio, De homic.* exceptis priuatis oratorijs, *cap. parentibus. De priuileg.* qua de re, & an in monasterijs Fratrum mendicantium idem quoque obtineat, latè disputat Oldradus *consil. 228.* tamen Prælatum cui onus reparationis incumbit, statuta eiusmodi ad vnius tantum maioris campanæ, quam bannalem vulgo appellant, intertentionem communiter astringunt, eamque eiusmodi esse volũt Interpretes, vt facile in eo loco exaudiri queat, *ad l. Talis. C. de his quibus vt indignis, & ad leg. 1. §. hoc autem. ff. Ad Syll.*

In reliquis verò † ornamentis, tametsi casulæ, calicis & vestimenti, in numero singulari fiat mentio, plerique nihilominus arbitrati sunt, quod locutio illa singularis, etiam pluralitatem in eodem genere in se continet, si pluribus Ecclesia indigeat, quia sicut numerus singularis verificatur in pluribus, cum à iure profertur. *leg. 1. §. 1. ff. de negot. gest. l. 3. §. homines. ff de Vi. bon. rapt.* ita quoque & indefinita, à constitutione prouinciali, quæ vicem legis obtinet, prolata, cum & vniuersali suo æquipolleat, *cap. Idcirco. §. Ecclesiasticorum, & ibi Card. de elect. lib. 6.* & identitas rationis hoc suadeat, & diuersarum legum similis decisio hoc postulet: Id quod dictus D. Guillermus *ad d. c. 2. ad verb. calicem & ad ca. Sint Ecclesiarum de off. Archid.* licet dubius, & fluctuans sequitur, æquumque esse censet, vt vestimenta Ecclesiæ saltem duplicia sint, ad distinctionem solennium festiuorum, ac aliorum dierum, nisi de consuetudine aliud sit receptum. Addi etiam potest, quod 5

ad cap. Sint Ecclesiarum, titul. de offic. Archidiac. ad verbum sacerdotalia. in prouinciali Angliæ, ait Glossa, quod vbi Ecclesia est pauper, & non habet nisi vnum sacerdotem qui celebrat diuina, nō est necesse prouidere eidem de vestibus diaconalib. & subdiaconalibus, cum non sint in ea ministri ad hoc deputati. Et si aliquando occasio incidit, facile commodato accipi possunt.

6 Quod si inter eos † qui Ecclesiæ præsunt, & eum ad quem onus reparationis pertinet, de modo & qualitate istiusmodi vestium & ornamentorum, quæstio exurgat, vtrique ratio habenda est qualitatum Ecclesiæ & ipsius facultatum, vt secundum quod magis abundat in facultatibus, sic meliora & pretiosiora habeat ornamenta, vt notat D. Guillermus *ad d. c. Sint, ad verbum sicut decet*, & Ioannes de Athon *ad cap. improbam. De domibus Eccles.* & idem Guillermus *ad cap. 1. ad verbum facultates, de Eccles. ædif.* qui *& ad verbum, reparandum, & ad verbum, modicam pensionem*, hoc totū arbitrio Iudicis relinquit, & voluptarias impensas excludit, *quod & Bonifacius & alij ad Clem. 1. de celeb. miss. & ad c. 1. ad eo tit. probant.*

7 Illud sane in confesso † est, quod vestimenta Ecclesię, quibus Domino ministratur, & sacrata debent esse & honesta, & calix Domini cum patena, si non ex auro omnino, saltem ex argento fieri debet, nisi extrema paupertas aliud suadeat, nihilque magis curandum est, quam vt omnia munda sint, quæ ad sacrificium diuinum pertinent, *cap. altaris cap. vestimenta cap. vt calix. De consecrat. distinctione prima.* Qua de re sui temporis Prælatos, *cons. suo 64.* admonet Dominicus Geminianus.

CAP.

CAP. XIV.

Reparatio Ecclesiæ, cessantibus statutis & consuetudine, ad quem de iure communi pertinet, & an illi hoc onere grauentur, qui decimas Ecclesiæ percipiunt.

SVMMARIVM.

1 *Reditus & bona Ecclesiæ inter quos diuidantur.*
2 *Decima ad quos vsus applicandæ sunt.*
3 *Prælatus quantum conferat ad reparationem ex fructib. aut decimis Ecclesiæ.*

OMNES in eo conueniunt Interpretes. *ad cap.1.de Ecclesi.ædif.* quod cessante consuetudine, statuto, seu dispositione speciali, reparatio Ecclesiæ ex ea portione quæ à iure ad fabricam deputata est, fieri debet. Id quod paulo altius repetendum est. Ex sacris canonibus apparet, omnes † reditus & prouentus Ecclesię, olim in quatuor partes fuisse distributos, quarum vna cedebat Episcopo, altera clericis, tertia erogationi pauperum & sustentationi peregrinorum, quarta vero fabricæ & Ecclesijs reparandis. *cap. Mos est, ca. cognouimus. c. vobis. c. concesso. & c. quatuor autem. 12. quæst. 2.* Inter hos verò reditus ac prouentus, etiam decimas esse compræhensas non est obscurum. Nam vt *in tract. de decim. quæst. 2. num. 4.* scribit Rebuffus, decimæ à Deo opt. max. sunt institutæ, † non tantùm pro victu ministrorum Ecclesiæ, vt legi diuinæ liberius vacare possint, *2. Paralipo. cap. 13. & Malach. cap. 3.* aut propter pauperum & hospitum receptionem, *Deut. c. 14.* sacrificiorumque oblationem: sed etiam propter Fabricæ Ecclesiæ constructionem, & tuitionem. 1 2

Et quãuis hodie distributio illa antiqui iuris, in omnibus non seruetur, *vt ait Stephanus Aufrer. decis. capellæ Tholos. 459.*

los.499 quæ est penultima: illud tamen & iure & consuetudine receptum est, vt hoc onus prędictis reditibus, prouentibus, & decimis annexũ, eum sequatur, qui eorum vsum, fruitionem, perceptionem, & commoditatem habet. *Francis. Ripa responso seu capite 14. tit. de legibus, & longa consuet. glossa & Dd. ad cap. vnio. 10. quæst. 3.* Quomodo & in antiquis Longobardorum legibus *sub tit. de deci. scriptum reperitur.* [Vt vos episcopi, qui in omnibus nonas & decimas accipitis, in vestra prouidentia sit, quatenus Ecclesiæ & capellæ quæ in vna parochia sunt, emendentur, & luminaria eis præbeatis, & vt in eis presbyteri viuere possint.] Id quod *ibidem,* iterum, *& in præcedente & in sequente lege* reperitur, & expressè ad reparationem, seu restaurationem porrigitur, & euidentem rationem habet. Neque enim ferendus est is, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei annexum cõtemnit, *l. vnica, §. pro secundo. C. de caduc. tollen.* iuxta illud: [Commoda qui sentit, iungat onus emolumentis,] *glos. in cap. cum secundum, de præben.* & cum res transeat cum suo onere ad quemcunque possessorem, *leg. si me, & Titium, ff. si certum pet.* vtique prouentus, reditus, & decimæ eiusmodi, cum onere reparationis, ad eum qui percipit & fruitur, transire debet. Quod *ex c. priscis, & d. c. vnio. 10. q. 3.* satis confirmatur, vbi si Episc. portiones parochiarũ percipiat, ad Ecclesiæ parochialis reparationem obligatur.

Rectè tamen *prædicto loco, n. 7.* adijcit Ripa, habendam † esse rationem dignitatis & conditionis prælati, qui decimas percipit, ne vno eodemque tempore aut amplius quam oportet, istiusmodi reparationibus oneretur. Id quod in summis Galliarum Prætorijs sedulo obseruari, ex Ioanne Papone *libr. 1. tit. 1. §. 12. arrestorum* cognoscimus. Et vt testatur Guilielmus Bened. *ad cap. Raynutius, ad verba Si absque liberis 2. nu. 33. de Testam.* tertia pars fructuum ad hoc plerumque deputari solet, *iuxta l. ne splendidissima. C. de oper. publ. & leg. fin. C. de vectig.*

CAP.

CAP. XV.

Prælatus qui decimas habet, an aduersus reparationem Ecclesiæ præscribere possit?

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio quid requirat.*
2 *Præscriptio & consuetudo an differant.*

DIXIMVS superius, prælatos Ecclesiæ, consuetudine legitimè à populo introducta, ab onere reparationis Ecclesiæ eximi posse. Sed an præscribendo idem obtineant, disputatum fuit: censetque Hostiensis *in summa huius tit.* quod non, & apertius Franc. Ripa *loco proximè citato numero vigesimo quarto*, *nisi* aliquando fuerit requisitus, vt reficeret & impensas solueret. Requisitus verò recusauit, & quidem bona fide † recusauit, existimans se ex iusta causa non teneri; & denique nisi deinde patientia parochianorum accessit, *iuxta notata per Alexand. consil. 131. libr. secund.* adeòque excludit prælatos ab hac præscriptione, qui cum non resideant in loco, seque ad hæc onera teneri sciunt, neque requisiti sunt, neque eas impensas facere recusarunt, multaque existunt in quibus non parem vim † obtinent præscriptio & consuetudo, *vt notat Francis. Balbus in tractat. præscript. parte quinta, cap. 1. & part. 1. quæstione decima.* 1 2

CAP. XVI.

Prælatus qui decimas habet, vtrum ad reparationem Ecclesiæ vocari debeat.

SVMMARIVM.

1 *Citatio in omni actu præiudiciali est necessaria.*
2 *Vsufructuarius vocandus est quando circa proprietatem aliquid innouatur.*
3 *Donatio quando præsumitur.*
4 *Socius reparans rem communem quando repetat sumptus.*
5 *Peritis in arte creditur de reparatione.*
6 *Reparatio non debet fieri de putridis lignis.*

VVLGATA iuris regula est, *in l. de vnoquoque. ff. de re iudic.* quod vnusquisque citari debet ad eum actum, ex quo damnum † sentire potest, & proinde iuris ac æ-
1 quitatis ratio postulare videtur, vt ab æditius, alijsque Ecclesiæ administratorib. nulla fiat reparatio, nisi Prælato ipso ad quẽ onus refectionis pertinet, etiam prius requisito & reficere negligente aut recusante, vocato, vt videat quid, qualesque expensas facere oporteat. Sicut & vsufructuarius † vocandus est, quando circa pro-
2 prietatem aliquid innouatur, *l. is qui fundum, ff. de vsu & vsufruct. lega. Tyraq. de retract. conuent. §. 1. glos. 6. num. 29.* Sed quoniam multa fieri prohibentur quæ tamen facta tenent: *l. 1. §. biduum, ff. Quando appellandum sit*, in ea opinione versatur Franciscus Ripa *in d. c. 14. num. 10. tit. de legib. & longa consue.* vt existimet non posse. Prolatum se excusare à solutione impensarum factarum, sub prætextu quod non fuit vocatus in conclusione de reparanda Ecclesia, & in constitutione salariorum præstandorum operarijs, sed quod solum potest allegare, plus in fabricã & refectionem

tem impensum esse quam oporteat, *arg. l. si quis negotia, ff. de negot.* Et ideo æditui administratores seu parochiani volentes repetere, articulare debent eiusmodi impensas erogatas, fuisse necessarias, & vtiles, seque eas fecisse animo repetendi, *l. sed an vltro, §. 1. & l. qui cum vtiliter. ff. eo.* Nam si proprio nomine, nulla repetendi mentione facta, eas fecissent, subesset sanè dubitatio. [Donari † enim videtur, inquit Papinianus, quod nullo iure cogente conceditur,] & vt Paulus ait: [Cuius per errorem dati repetitio est, eius consultò dati donatio est.] *l. cuim, & l. donati. ff. de regul. iur.* Quomodo alios secutus respondit Angelus *ad l. quidam Hibertius, numer. 5. ff. de seruit. vrb. prædior.* 3
Quod si vnus † sociorum reficit ædificium commune suo nomine, & suo sumptu, nihil de sumptu recuperat, *l. fin. C. de ædific. priua.* Recuperat verò, si & socium prius interpellauit, & posteaquam ille in mora fuit, etiam eius nomine impensas fecit. 4

Quod si inter prælatum, & parochianos siue æditruos quæstio nascatur de antiqua forma, & statu Ecclesiæ, & an refectio necessaria sit necne, existimo per † peritos artis eorumque relationem id terminandum esse, sicut & in simili, *ad l. qui luminibus, ff. de seruit. vrb. prædiorum, num. 2.* idem Angelus decidit, quod quando ædificia sunt destructa, & de eius forma est dubitatio, statur peritis in arte, qui obseruare & ponderare debēt, ne auaritiæ Prælati nimium tribuant, volentemque lignis putridis † reparationem fieri nō audiant, *vt ait Ioannes de Athon. ad constit. improbam, ad verbum cum de cæter. tit. de dom. Eccles. ad const. Angliæ*, & ne è cōtra nimio sumptu oneretur. Etenim sicut reficiens domum, vel parietem communem causa suæ domus, non potest agere contra vicinum ad contribuendum pro impensis, *Angelus ad l. nauis, ff. ad l. Rhodiam de iactu*: ita quoque iniquum foret ad restitutionem sumptuum compelli Prælatum, quos Parochiani vel æditui aut commoditatis suæ causa, aut ad ornatum non necessarium fecerunt. 5 6

CAP. XVII.

Reficere debens Ecclesiam, an arbores ad eam pertinentes in ipsius reparationem impendere possit?

SVMMARIVM.

1 *Arbores grandes quis excidere non poßit.*
2 *Arbores Ecclesiæ an debeant applicari ad illius reparationem.*

1 SICVT † colonus, conductor, emphyteuta, socius, aut pater administrator bonorum sui filij, grandes arbores seu frugiferas excidere non potest. *l. si merces. ff. loc. l. in fraudem, §. conductor. ff. de iure fisci. l. etsi non §. venit, ff. communi diuid. & latißimè Tyraq. de retra. conuent. §. 3. glos. 1. num. 23.* ita quoque nec vsufructuarius potest. *l. sed si grandes. l. æquißimum. §. fructuarius. & ibi Albert. qui eum legit sub l. si cuius, ff. de vsufruct.* nisi tamen arboribus illis ad villæ, seu rei cuius sunt reparationem opus foret, & fundus propterea deterior non esset. *l. Arboribus. d. tit. iuncto intellectu Alexand. ad eandem l. in leg. diuortio, §. si fundum. ff. sol. matr.* Ideoque cum Prælatum Ecclesiæ saltem in vita vsufructuario æquiparent. *Interpp. vt notat. de pecul. cler. in cap. fin. & in cap. præsenti de offic. ordin. libr. 6. & expreßè Dominicus Geminianus cons. 3. nu. 7.*
2 non desunt fortè, † qui existimant eum arbores ad Ecclesiam pertinentes, & vel in fundo vel in cœmeterio Ecclesiæ natas, ad refectionem eiusdem Ecclesiæ excidere, aut cædere, & applicare posse. Id quod si non dubitanter & absque hæsitatione, propter ea quæ *prædicto loco numer. 28.* respondit Tyraq. saltem non absurdè dici posse censeo, si & omnes omnino Ecclesię prouentus, & omne in vniuersum onus reparandæ & ornandæ Ecclesiæ, ad eum pertineret. Sed si, vt cõmuniter fit, pārochiani ipsi

ni ipsi seu æditui partem istius oneris ferant, Prælatus vero propter perceptionem decimarum alteram: existimo arbores illas non ad vtilitatem prælati, sed ipsius fabricæ atque æredituorum pertinere, tum quod Prælatis illius loci in quo natæ sunt, iura de vsufructuario loquentia, applicari non possunt: tum etiam quod cum onus reparationis & refectionis decimarum perceptioni inhæret, & ex eo præstari debet, alio & cum nouo Ecclesiæ damno trahi, seu aliunde desumi non potest, *arg. eius, quod notat Baldus ad l. 1. §. ne autem, C. de cadu. tollen.* & hoc onus impositum vni, ab alio exigi non debet.

CAP. XVIII.

Prælato ad quem onus reparationis Ecclesiæ pertinet, non facta reparatione necessaria mortuo, quã ratione Ecclesiæ consulitur?

SVMMARIVM.

1 *Decimæ an sint tacite obligatæ pro reparatione Ecclesiæ.*
2 *Prælatus si non reparet Ecclesiam, ex illius bonis reparatio fieri debet.*
3 *Hæres Prælati tenetur ad omissam reparationem.*
4 *Hæres quomodo ex delicto defuncti conueniatur.*
5 *Ecclesia an præferatur creditoribus Prælati.*

IN constitutionibus Anglicanis *tit. de Eccles. ædif. capit. 1.* ita scriptum inuenio: [Si Rector alicuius Ecclesię decedens, domos Ecclesiæ reliquerit dirutas vel ruinosas, de bonis eius Ecclesiasticis tanta portio deducatur, quæ sufficiat ad reparandum hos, & ad alios Ecclesiæ defectus supplendos.] Et vt rectè *ibidem ad verbum, Ecclesiasticis,* ait glossa. [Talia bona sunt per viam tacitæ hypothecæ 1

 ad re-

ad reparationem huiusmodi faciẽdam obligata.] Idem quoq; & mihi dicendum videtur in proposito, vt si prælatus † ad quẽ onus reparationis Ecclesiæ pertinet, nulla reparatione facta aut perfecta, reb⁹ humanis eximatur: Decimę istiusmodi, aut alij beneficiorum ipsius fructus, quos reliquit, authoritate ordinarij, cui⁹ officium est vtilitati Ecclesię prouidere. *cap. cleros. 21. dist. detineri.* & ex his reparatio postulari potest. Quod si illa non sufficiant, certè ęquissimum est, vt ex alijs ipsius bonis patrimonialibus refectio fiat, & ad hanc illius hæres compellatur, *vt dicit gloss in d. capit. 1. d. loco vers. quid si bona sua, &c.* Nam sicut cũ prælatus aliquid de rebus proprijs in rem seu vtilitatem Ecclesiæ impendit, vel ipse vel eius hæres de bonis Ecclesiæ recuperare potest, *ca. lator, 2. q. 7.* ita quoque è conuerso, *inquit Henricus Bohic, ad rubr. de pecul. cler. in princip.* Si res Ecclesiæ neglexit, aut eam non, vti oportuit, intertenuit, vel ipse vel eius hæres id refundere debet, siue eum ideo ex contractu aut quasi contractu, siue ex delicto aut quasi delicto teneri dicas. Priore enim casu constat, actiones tam contra hæredes, quam hæredibus, ex contractibus & quasi contractibus defuncti

3 dari, *C. vt act. ab hæred.* Posteriore vero, licet † iure ciuili ex delicto defuncti hæres nõ teneatur, nisi ex ea parte quæ ad eum peruenit, vel in solidum, quoties lite contestata defunctus decesserit. *l. 1. C. ex delict. defunct.* iure tamen canonico, quo in his vtimur, *ca. quod clericis, de foro compet.* hæres tenetur ex delicto defuncti, etiamsi ex ea causa nihil ad eum peruenit. Et ideo hoc discrimen inter ius canonicum & ciuile constituitur, vt iure pontificio hæres teneatur ex delicto defuncti, nõ sic iure ciuili, vt animæ defuncti consulatur, quam hæres exonerare debet, *c. tua nos, de vsur. c. In literis, de rapt. c. vlt. de sepult. Carolus Ruin. consi. 20. libr. 4. Rodericus Zuaren. allegat. 26. Ioan. Fabr. ad §. pœnales Instit. de perpet. & tempor. act. Et Stephanus Aufrer. decis. Tholos. 70.* id quod pene in terminis decidere videtur *Dominic. consil. 3.* Imò quod magis est, existimat Panormitanus *in d. cap. vlt.* ius ciuile à iure Pontificio hac in re non dissentire, sed hæredem teneri ad satisfactionem ratione tacitæ promissio-

missionis, aut præcepti defuncti, qui moriens tacitè saltem iniunxit eiusmodi damni refusionem fieri. De quo latè scribit, & communem sentētiam per omnia sequitur, Didacus Couar. *lib. 3. varia resolut. cap. 3.* Re vera tamen † multum interest, vtrum hic delictum esse dicas, ex quo hæres obligatur, an simplicem contractum vel quasi: Quia si ex cōtractu vel quasi contractu obligatur, etiam vltra vires hæreditatis tenetur, inuentario non confecto, *l. scimus. C. de iure delib.* Sin autem ex delicto vel quasi, crebriore & æquiore sententia receptum est, quod vltra patrimonium defuncti in eiusmodi specie minimè tenetur. *Fred. cons. 21. Aretin. cons. 148. Et latè didacus prædicto loco, vers. incip.* Illud vero obseruatione dignum est, *per text. in d. c. tua nos, & in d. cap. in literis.* Et hæc satisfactio iniungitur hæredibus iuxta facultates defunctorum, vt rigor iste iuris, aliqua æquitate temperetur. Et quamuis Dominicus Gemin. *d. cons. 3. numer. 8.* delictum hic constituit, quasi scilicet hic Prelatus, qui percepit fructus, & reparationes non fecit, sed moras quæsiuit, doloso animo, & causa augendi patrimonij hoc fecit: non arbitror tamen hic proprie eiusmodi delictum esse, vt ideo hæredem ex delicto teneri dicas. Nam & in omni defuncto alioqui tale delictum foret, qui suo die pecuniam non soluit, & promissos nummos quantumuis sæpè interpellatus non præstitit, adeoque moram cui dolus inest, contraxit. Sed quemadmodum tutor suscipiendo administrationem bonorum pupilli, tacite cum eo quasi cōtrahit, & hæredem suum tacite obligatum relinquit, *§. Tutores quoque Instit. de obligat. quæ ex quasi contr.* ita quoque & Prælatus. *c. præserti, §. porro & ibi Dd. de offic. ordin. lib. 6.* qui tutori æquiparatur. *Idem Didacus libro secundo, capit. 15. numero sexto.* 4

Quod † si nemine hæreditatem illius adeunte, bona non sufficiunt, aut si sufficiant, plures concurrunt legatarij aut creditores: nulla est dubitatio, quin Ecclesia legatarijs præferetur: cum legata non nisi ære alieno deducto solui queant, *leg. creditoribus. ff. de separationibus. l. 1. ff. ad Trebel.* Creditoribus vero reliquis an præferatur, *superio-* 5

ribus capitibus diximus, & obiter *ad d.c.1. Eccles. ædific. ad verbum sufficiat, in constit. Anglic.* notat D. Dominus Guiliermus Lyndevvode, quem vide.

CAP. XIX.

Successor in Prælatura aut beneficio, qui decimas non percipit, vtrum ad reparationem Ecclesiæ teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Successor in Ecclesia censetur vt hæres.*
2 *Successor an teneatur ad solutionem decursa pensionis.*
3 *Successor quando tenetur stare locationi prædecessoris.*
4 *Successor in dignitate, an teneatur ad Ecclesia reparationem.*
5 *Actio personalis quando datur contra singularem successorem.*

MAIVS dubium in eo est: An successor in Prælatura seu beneficio, qui decimas non percepit, ad reparationem Ecclesiæ à prædecessore suo neglectam & omissam, vrgeri possit? Nam cum successor in Ecclesia,
1 censeatur vt hæres † prædecessoris, *ca. conuenior, 23. quæst. 8.* per quem textum ita dixit glossa *in cap. 1. de solut.* Et Hieronymus Gigas *in tract. de pension. quæst. 52. num. 1.* videtur pro ijs conueniri posse, ad quæ defunctus obligatus fuit. Et in simili videmus, quod & ad solutionem pensionis decursæ & non solutæ, & ad præstationem decimæ papa-
2 lis, & ad satisfactionem collectæ, census, decimarum atque iurium episcopalium tenetur, licet fructus non percepit, & pro eo tempore, quo rector, prælatus, aut administrator non fuit, *Philip. Franc. ad cap. fin. de offic. ordin. lib. 6. Ioan. And. in c. Non est in mora, de reg. iur. lib. 6. Freder. à Senis consil.*

consil. 209. *Zenzel. ad Clem.*1. *& ibi Card. quæst.*11. *de consib.Gigas d.loco quæstio.*39. Et ideo etiam in ea opinione versantur pleriq;, quod eiusmodi successor,† locationi à tali prædecessore factæ stare tenetur. *Angel.consil.*245.*num.*6.*Maria. Socyn.cons.*32.*lib.*1.*D. Athon. & alij in ca. vlt. ne prælati vices suas, Panorm.q.*3.*dub.*5. 3

In contrarium vero vrget, quod hæres & successor in dignitate seu beneficio, æquiparantur tantummodo secundum quid: quia sicut hæres succedit in vniuersum ius defuncti, *l. hæreditas. ff. de reg. iur.* & ita successor in beneficio. In eo † tamen est differentia, quod hęres tenetur ad omnia debita defuncti qualitercunq; contracta, sed successor in dignitate tenetur solum ad debita contracta pro necessitate aut vtilitate Ecclesiæ, *d. c.*1. *& ibi And. Barb. n.*5. *de solut.* Et sicut filius tenetur de omnibus, de quibus tenebatur pater: ita successor (inquit Hostiensis ibi) tenetur de omnibus, de quibus tenebatur prælatus vt prælatus, & sic pro quib. Ecclesia est obligata: quia successor in prælatura non succedit prælato, sed dignitati, & proinde propriè hæres non est, cum non vt hæres à defuncto, sed à superiore suo conferente, ius acquirat, *Innoc. ad cap. cura de iure patro.* Et quod ex aduerso proponitur, successoré teneri ad obseruationem locationis per prædecessorem suum factæ, ita demum verum esse respondet Alexand. *consil.*160.*numer.*4.*lib.*6. si eiusmodi locatio pro vtilitate Ecclesiæ facta est, & pecunia inde recepta in rem illius conuersa fuit. Quod plurimis verbis examinat Didacus *lib.*2.*variar. resolut. c.*15.*n.*6. Et in specie probat Dominicus *cons.*17.*n.*30. dum ait, quod Canonicus qui locauit fructus præbendę suę ad quinquennium, & totius temporis pecuniam recepit, & ante finitum quinquennium moritur, successori suo præiudicium non facit. Quomodo & Caccialupus *in tract. pension. quæstio.*11. resoluit, quod successor non tenetur, nisi fructus per prædecessorem percepti & consumpti, in vtilitatem Ecclesiæ conuersi sint, non etiam si eos aut in malos vsus, aut in proximorum suorum commoditatem expendit. Et quamuis successor, ad onera realia, quę beneficium, & 4

rem concomitantur ad quemcunque transeat, teneatur, Vt sunt pensio, census, decimę & similia, *c. si quis laicus 16, quæst. 1. Alciatus cons. 22. & cons. 40.* in istiusmodi tamen oneribus alia videtur esse consideratio, censentq; nonnulli, istiusmodi successorem aut esse successoré bonorum, quem constat vltra ea quæ percepit non teneri: *Bart. consil. 157. incip. super his. Aymon. consil. 139. numer. 5.* aut certè esse successorem particularem in beneficio, aduersus quem actio non dirigitur, *l. 1. §. hæres. ff. ad Trebell. Domin. d. consil. 3.* Id quod etiam sentire videtur Ioannes Monachus *ad cap. præsenti, num. 19. de offic. legat. lib. 6.* dicens, quod ius beneficiale adeo est personale, vt personam non egrediatur, & quod in successore per omnia ius nouum creatur, atque constituitur.

Cæterum pręsentem quæstioné in terminis resoluentes, Nicolaus Boërius *decision. 204. incip. Præsuppono quod ordo, num. 50.* & Ioan. Papo *in lib. de arrest. Galliæ tit. 1. lib. 1. §. 14.* testantur, per sentẽtiam Parlamenti Tholosani, Abbatem S. Aegidij in Prouincia, fuisse condemnatum ad faciendum reparationes per suum prædecessoré omissas. Quæ sentẽtia videtur fuisse fundata super eo, vt ex d. Boërio *num. 48.* colligimus, quod istiusmodi onus reparationis habitũ fuit pro onere reali, sicut alia illa onera, de quibus superius diximus, ita vt successor pro illo adimplẽdo conueniri possit, saluo sibi regressu contra prædecessorem, eiusue hæredem aut bona, si quæ sint, prout de pensione per prædecessorem non soluta, *in d. q. 39.* decidit Gigas. Et de decimis *cons. 40. incipien. visa est*, scribit Alciat. quod eas emptor ac singularis successor, pro tempore præterito pręstare debet, *cap. pastoralis, & ibi Dd. de decimis.* Et sicut pensionarius electioné habet contra quem agat ad decursam pensionem, vel contra beneficij possessorem, vel contra prædecessoré eiusue hæredem: ita quoque in electione creditoris decimarum est, pro pręteritis decimis, vel emptorem, vel venditorem conuenire, *secundum eundem Gigantem dicto loco numer. 11.* Et rursum Guido Papæ *quæst. 576.* decidit, tertium possessorem, pro anniuersarijs, quę Ecclesijs relicta sunt, ad orandum pro defun-

defunctis, conueniri posse, si soluta non fuerint. Et sicut † vbicunque res affecta est, actio personalis datur contra singularem successorem, *Baldus in l. 2. 14. quæst. C. de rescind. vendit. Alexand. in d. § Si hæres*: ita quoque in præsenti casu, contra successorem in beneficio videtur esse danda, & maximè in subsidium, excitatoque iudicis officio, *vt in simili responæt Nicolaus Euerardi, consil. 147 incip. præclarissime Domine*, eoque magis, quod longe æquius est, reparationes istas à successore exigere, eiusque vtilitatem pro ea parte semel aliquantulum minuere, quam vel Ecclesiam negligere, vel hoc onus reparationis ad alios, qui nihil vnquam ex fructibus percepturi sunt, transferre. 5

CAP. XX.

An Episcopus, Canonici & reliqui beneficiati, ad reparationem Ecclesiæ teneantur, & quando?

SVMMARIVM.

1 *Canonici & clerici quando ad reparationem Ecclesiæ tenentur.*
2 *Ornamenta Ecclesiæ dare debet, qui eam reparare debet.*
3 *Sacerdoti conuenit ornare templum Domini.*
4 *Laici non possunt clericis collectam imponere suo iure.*
5 *Taxatio pro reparatione facienda, de quibus fructibus beneficij fieri debet.*
6 *Paupertas Episcopi præfertur paupertati Ecclesiæ.*
7 *Ecclesia diues tenetur alere pauperes clericos.*
8 *Prælati Ecclesiæ non debent luxuriari.*

SI decimæ & fructus Ecclesiæ, eaque portio quæ vel de iure vel de consuetudine ad reparationem Ecclesiæ deputata est, & de qua hactenus dictum est, sola de-

ductis necessarijs alimentis Prælati, seu eius qui illam percipit, non sufficit, vtique † & Episcopus & Canonici & rector & omnes alij clerici beneficiati, ad refectionē istiusmodi, pro rata suorum fructuum & beneficiorum conferre debent. De Episcopo enim & Canonicis, extat elegans consilium Alex. 43. De Rectore, capellanis, & reliquis beneficiatis, Ripa *c.22. de rescr.* Freder. *cons.21.* Decisio Cap. Tholos. penult. Hosti. *in summa de Eccles. ædif.* §. *à quib.* Ioan. Athon. *de domib. Eccles. in constit. Anglic.* Et de omnibus in vniuersum, est elegās textus *in c.1. de eo. tit.* de Eccles. ædif. cuius verba sunt hęc. [Quicunque Ecclesiasticum beneficiū habent, omnino adiuuent ad tecta Ecclesiæ restauranda, vel ipsas Ecclesias emendandas.] Et *in c. de his. eo. tit.* & latè *ibi* Interpretes. Et quāuis prædicti textus tantummodo loquantur de Ecclesijs reparādis, idem
2 tamen est in ornamentis Ecclesiarū: quia † ad quemcunq; pertinet refectio Ecclesiæ, ad illum quoque pertinet de iure reparatio ornamentorum. Vt post longam disputationem tenet Stephanus Bertrādi *cons. 46. incip. visis quibusdam lib. 2. & in cons. 43. & 126. lib. 1.* Et Andr. Barb. *cons. 25. lib. 3.*
3 Et ratio istius est, partim quod maximè Sacerdoti † conuenit ornare tēplum Dei decore congruo, vt etiam hoc cultu aula Domini resplēdeat, *vt ait B. Ambr. lib. 3. offic. c. 21.* partim quod æquum est eum qui lucrū sentit, onus quoque sustinere, *l. vni. C. de cadu. tollen.* partim denique quod clerici dum viuunt, ęquiparantur vsufructuarijs, *glossa in c. præsenti de offic. ord. lib. 6. Et in c. requisisti, de Testam. & c. fi. de pecul. cleric. & c. duo sunt genera 12. q. 1.* Vsufructuarij vero tenētur ex fructibus res cōseruare in bono statu, vt patet ex difinitione vsufructus, qui est ius vtendi fruendi rebus alienis salua rerum substantia, *l. 1. ff. de vsufr.* & vt sartatecta teneant. *l. hactenus. l. vsufructu leg. ff. de vsufr. l. Eum ad quem. C. eodem tit.* sicut & creditor *l. Quod de creditore. l. Si finito. ff. de dam. infec.* alioqui fructibus priuantur, *glos. in d. l. hactenus. ad*
4 *verbum pertinet.* Quantum † vero conferre debeant non est iure definitum, neque hoc ad inferiorum laicorum Magistratuum Imperium pertinet, *vt ait Ripa d. responso 14. de longa consuet. & resp. 22. de rescr.* nec ad parochianorum moderationē spectat, sed arbitrio superioris clericorum,

& dispositioni, Episcopi ac Capituli relinquendum est. *c.fin.de his quæ fiunt à ma.pars. Cap. & ibi Dd.Stephan.Bertr.d.cons. 49.nu.3.Syluester in sua summa.ad verbum Ecclesia n.4. Ripa d.loco nu.3.* qui si nimium grauare pergant, ab eorum taxatione appellari potest, *vt ait Ioan.de Athon d loco.ad verbum teneantur.* Et sanè taxatio † ista fieri debet respectu fructuum & beneficiorum, quos clerici percipiunt, & quæ possidēt in eadem Ecclesia;(vt dixi) non vero respectu bonorum propriorum, aut patrimonij proprij, *Anchel.ad d.c.fi.* neq; respectu beneficiorum, quę in alijs locis habent. *Doctores ad.d.c.1.* in quib. cessat ratio contributionis, ne pluribus oneribus in pluribus locis, simul grauentur. Quod amplius est, *eleganti suo cons.195.incip. Ex facto*, post longā disputationem in vtramq; partem pręmissam, existimat Iacobus Philippus Porcius Imolensis, quod Canonici & beneficiati alicuius Ecclesiæ, ratione personalium distributionum, quas in eadem Ecclesia recipiunt, & quę non nisi præsentib. dantur, ad istiusmodi collationē non tenentur, & impēsam Ecclesiæ instaurandæ secundum earum distributionum facultatē partiendam, non esse, sed aliunde viritim præstari oportere, quē vide. Et sanè tantum illis relinquendū est, vt honeste adhuc viuere queant. *d.c.de his c.Si monachus.16.q.1.* Vnde inquit Matth.de Afflict. *ad constit. quæ incipit, quanto cæteris, vers. An aūt, &c.* si fructus † Episcopatus nimis tenues sunt, præfertur necessitas ipsius reparationi faciēdæ, imò ipsa † Ecclesia & ei & alijs clericis egentib. si ipsi facultates sufficientes sunt, victum & vestitum debet. *Panormit.in repetit.c.cū esses,q.2.& Socyn.cons.32.n.2.li.1.idem Portius cons.34.n.19.* ita tamē vt non sub hac necessitate cōtineantur vasa argētea, aliæq; pōpolæ & vanæ expēsæ, propter quas multos Episc. in perpetuam damnationē se præcipites dare ait. *Et ideo tibi, O Sacerdos, inquit Hieron. de altari viuere, non luxuriari † permittitur, c. Eccles.25.dist.* Et Ambr. *li.2.offi.c.21. Alterū inhumanū, alterū prodigum est, si aut sumptus desit necessitati sacerdotū, quos à sordidis negociationū aucupijs retrahere debent, aut voluptati supersit.* Et hanc moderationē ex æquitatē desumptā, in summis Galliarum prætorijs seruatā esse, *li.1.tit.1.§.13.de arrestis*, ostendit Io.Papo. de quo *superius c.incip.vēi in eo*, latius diximus.

5 6 7 8

CAP. XXI.

Clericus an pro rata pensionis teneatur contribuere ad reparationem Ecclesiæ, super cuius fructibus dicta pensio est imposita.

SVMMARIVM.

1 *Pensio Ecclesiastica an sit beneficium.*
2 *Pensionarius an teneatur ad decimas Papales.*
3 *Pensionarius an teneatur ad charitatiuum subsidium, & reparationem ciuitatis.*
4 *Pensionarius an teneatur ad reparationem Ecclesiæ.*

CVM *proximo capite* ostensum sit, clericos beneficiatos ad reparationem Ecclesiæ pro rata & magnitudine suorum fructuum teneri: nata inde est quæstio. An igitur is quoque pro rata obligatus sit, qui super fructibus Ecclesiæ pensionem habet? Et sane id prima facie negari posse videtur, cum pensio Ecclesiastica neq; sit beneficium † Ecclesiasticum, neque illius appellatione contineatur. *Decius in Rubr. de Rescr. col. vlt.* Et licet soluens pensionem habeat beneficium, non tamen ille à quo exigitur. *Oldrad. cons. 168.*

Sed hanc eandem quæstionem, *inter consilia sua familiaria in materia Ecclesiasticarum pensionum*, *responso* 8. decidens Hieronym. Gigas, ex professo contrarium affirmat, eiusque
1 verba penè sunt hæc: [Primo, quia pensionarius † pro rata pensionis decimas Papales soluere tenetur, *vt voluit Bellenzi, in tract. de subsidio carit. q. 37. & q. 75. Dec. cons. 157. Statutum cathedralis Ecclesiæ in 1. vol. Immò in Clem. Si beneficiorum col. 1. versic. 4. quærit glos. De deci. & scripsi latè in d. tract. pensi. quæst. 59.*
2 Secundò, quia pensionarius † tenetur etiam ad soluendum charitatiuum subsidium, impositũ per episcopum, pro rata suæ pensionis, *vt scribit idem Bellenzi. in præallegato tract.*

tract. q. 37. & scripsi in d. tract. meo de pens. q. 39. Tertio, quia pensionarius pro rata pensionis tenetur contribuere cum laicis, ad necessariam reparationem murorum ciuitatis, & illorum necessariam fortificationem, quando Ecclesia grauata pẽsionis onere, ad id tenetur. Et est ratio, quia tale onus imponitur respectu fructuum, *prout dixi in prædicto tract. meo pens. q. 80.* † Hactenus ille: Subijciens tamen *in fine* hanc restrictionem. [nisi pẽsio esset reseruata libera, & exempti à quibuscunque oneribus, tam ordinarijs quam extraordinarijs, & cum alijs clausulis, quæ in similibus literis apponi consueuerunt.] 4

CAP. XXII.

Populus quando de iure communi ad refectionem Ecclesiæ tenetur.

SVMMARIVM.

1 *Populus quando tenetur de iure communi ad reparationem Ecclesiæ.*

2 *Populus debet sacerdotibus exhibere alimenta.*

3 *Zelus populi ad reparationem Ecclesiæ quis olim fuit.*

4 *Renuncians vsui Ecclesiæ, an liberetur à reparatione.*

5 *Vicinus renuncians vsui communis putei, an liberetur à reparatione eius.*

EA est concors & communis Interpretum sententia, & potissimum quidem Cardinalis, & Panorm. *ad c. 1. De Eccles. ædif.* quod quando † portio ad vsum Fabricæ deputata, decimæ quæ & fructus beneficiorum, deductis alimentis commode non sufficiunt ad Ecclesiarum reparationem seu refectionem: etiam populus ad contributionẽ vocatur, vtpote cuius interest, vt ministris Ecclesiæ iusta alimenta reseruentur, & templa diuino numini 1

mini

mini dicata, reparentur. Nam vt de clero ſcribit Origenes. [Neceſſe eſt, vt eum populus communiter curet,
3 qui ſi neceſſaria † non tribuerit Sacerdotibus & Leuitis, occupati illi familiaris rei curis, minus legi DEI vacabunt. Illis vero non vacantibus neque operam dantibus legi diuinæ, populus periclitatur. Obſcuratur enim lux ſcientiæ, quæ in ſacerdotibus eſt, populo non ſubminiſtrante oleum lucernæ.] Et cum ad refectionem murorum ciuitatis, quibus ſe ſuaque defendit, itemque & pontium ac viarum, quibus ad ducenda ſua animalia & plauſtra vtitur, conferre debeat. *leg. ad instructiones. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* vtique multo magis ad refectionem Eccleſiæ conferre tenetur, in qua ſacramenta ſua percipit, & cœleſti ſpiritualique cibo paſcitur ac fouetur. *Hoſtienſ. in ſumma d. titul. §. à quibus.* Nam vt eleganter ait Iuſtinianus *in §. Si verò liberi, in auth. Vt cum de appel. cogn.* [Si pro corporalibus cogitamus; quantò magis pro animarum ſalute ſollicitudinis prouidentia adhibenda eſt?] Id quod olim non ignorauit populus Iſraeliticus, qui *vt eſt in libris Machabæorum*, ad reparatio-
4 nem † violatæ, expilatæ & ſpoliatæ Eccleſiæ, magno zelo magnaque pietate ſua contulit, & totis animi viribus incubuit. Et vtinam Catholicis hominibus, ad ornandas & reſtaurandas Catholicas Chriſti Eccleſias, hoc ſtudium & is ardor eſſet, quo ad inſtituenda & extruenda prophana ſua templa ferri videmus ſectarios, qui exemplo populi Iudaici, in vituli conflatione occupati, omnia ſua ornamenta, monilia, mundum muliebrem, torques aureos & vaſa ſua argentea, veluti furore quodam immenſaque prodigalitate acti, contulerunt. Ideque quod Albericus *ad d. leg. instructiones*, reſpondit, Laicos ad reparationem Eccleſiæ non teneri: facile intelligimus ex iuribus per eum allegatis, non aliter accipiendum eſſe, quam ſi redditus fructuſque Eccleſiæ ſufficiant. Iniquum eſt enim, *inquit Silueſter in ſua ſum. in verbo, Eccleſia, ſecundo numero quarto, in fin.* Eccleſia abundante egenum populum grauari, *cap. aurum. duodecim. quæſtione ſecunda.* Et apertè hoc ſenſiſſe eundem Albericum conſtare ex

stat ex eo, quod *in d. rub. & ad leg. si in aliquam. ff. d. offic. Procon. & Legati* dicit, laudabile esse & maxmè conuenire, vt ex publico ærario, Ecclesiæ reparentur. Quæ omnia & Ioan. Franc. Ripa *cap. 22. d. rescript. lib. 2. & Cardin. in Clem. 1. 14. q.* probant.

Addunt prçterea Hostien. Panormit. & alij, *ad d. cap. 1.* nullam esse differentiam inter nobiles & ignobiles, sed in vniuersum omnes teneri, etiamsi commodo Ecclesiæ † renunciare velint. Nam cum in eorum potestate non sit, cui Ecclesiæ subsint, & vbi sacramenta percipiant, & diuinis intersint, *capit. 2. de paroch.* iuri huiusmodi publico renunciare non possunt. Sicut & in simili videmus, quod vasallus non potest se eximere seruitio Domini per renunciationem feudi. *Glos. capit. 1. §. Similiter de capitan. qui cur. vend.* nec † vicinus eximitur ab onere reficiendi putei communis, si vsui eiusdem renunciare velit, *Specul. in titul. de cess. §. primo.* Verum quidem est, quod in vasallo vicino & fructuario admittitur, vt pro tempore futuro, feudo, puteo & vsufructui renuncient, & sic in posterum onus reparationis effugiant *leg. cum fructuarius. ff de vsufruct.* sed cum pro tempore præterito vtilitatem & fructus perceperint, vtique in præiudicium aliorum, pro tempore præterito nihil potest renunciatio. *Cæpolla de seruit. vrb. præd. capit. quadragesimaquint.* Quod & Bertrandus *consil. 53. libr. primo.* sequitur, & in Episcopo probat Glossa *in capit. vno. decimo, quæstione tertia*, dicens quod cum Ecclesia reparatione indiget, nihil valet in contrarium facta ipsius renunciatio.

(:)

Cap.

CAP. XXIII.

An Capellæ teneantur ad reparationem Ecclesiæ matricis, quando plebs non est satis diues ad faciendam illius reparationem, & an clerici & Ecclesiæ inferiores, debeant conferre, cum opus est, ad reparationem Ecclesiæ Cathedralis.

SVMMARIVM.

1 *Capellæ an teneantur ad reparationem Ecclesiæ.*
2 *Episcopus an poßit rem vnius Ecclesiæ adijcere alteri.*
3 *Statutum & consuetudo an idem poßint.*
4 *Ecclesiæ bona ex quibus causis vendi queant.*
5 *Clerici diœcesani an teneantur ad reparationem Ecclesiæ Cathedralis.*

QVOD si neque fructus Ecclesiæ & beneficiorum, neque vires & facultates parochianorum ac subditorum, sufficiant ad reparationem Ecclesiæ faciendam,
1 disputatum fuisse memini, An † episcopus loci, reditus & prouetus capellarum sub parochia illa existentium, ad eam refectionem deputare possit; reseruata nihilominus capellano congrua & competente portione, ex qua honestè viuere queat? Et eam quæstionem in terminis decidens Fredericus à Senis, *consil. 224. incip. casus est ta-*
2 *lis: quædam plebs, &c.* Dicit quod sic: Primò quia Episcopus ex iusta causa potest res vnius Ecclesiæ dare alteri etiam in perpetuum, & ideo multo fortius ad tempus id potest, *cap. 1. de reb. Eccles. non alien. libr. 6.* Et sicut de bonis plebis potest subuenire capellæ; sic è conuerso ex bonis capellarum succurrere potest plebi ad vtilitatem Ecclesiæ. Secundò, quia quemadmodum omnes Ecclesiæ totius

totius dioecesis tenetur ad charitatiuum subsidiũ Episcopo indigenti, *c.cum Apostolus, de censib.* ita & capellę suo capiti, cum iusta causa subest, subuenire debent. Tertiò, quia † non plus potest, cõsuetudo facere potest, vt reditus beneficiorum alicui Ecclesiæ applicentur ad tempus & ex causa, *c.præsenti, de offic.ordin.c.si propter tua, de rescr. libr.6.cap.vt nostrum, & ibi Doct.tit. de Eccles. benef. sine dimi.* ita quoque & statutum Episcopi id potest. Eoque pertinet, quod notant Archid. & alij *ad c.cum singula, de præben.libr. 6.* quod tacitam communionem habet plebs cum capella. Et propter Episcopalia iura non soluta, capellæ grauari possunt. Quartò, quia † si pro redimẽdis captiuis, pauperibus alendis, & templo Deo ædificando, possunt res Ecclesiarum vendi, & conflari, *c.aurum, 12. q.2.* multò magis pro ipsarum Ecclesiarum reparatione, res capellarum authoritate Episcopi accipi possunt, qui est dispẽsator & administrator omnium eorũ quæ ad ipsas pertinent, *10.quæstion.1. per totum* & necessitatem habentibus ea dispẽsat. *c.Episcopus, 12.q.1.c.ex his 12.q.1.* Eandem quoque quæstionem eodem modo *ad ca.1.de Eccles.ædif.* resoluunt, Anchoranus, & D.Antonius, quorum ille Frederici meminit, iste verò non meminit. Et fortè prior tempore Frederico fuit, vt non tam Frederici, quam ipsius D.Antonij ea decisio esse videatur. 3 4

Similis etiam est quæstio, quam *ad d. cap.1.* proponunt Ioan.Andr.Ancho.D.Anton.& Card. † An si Ecclesia Cathedralis indiget reparatione, nec fructus sufficiant, possit Episcopus & capitulum facere statutũ, quod omnes clerici dioecesis teneantur ad contribuendum? Et vnanimi ore concludunt, quod sic. Nec obstat *c. Pastoralis de his quæ fiunt à Præl.* vbi fructus Ecclesiarum debent conuerti in earum vtilitatẽ, & stipendia ministrorum. Nam ibi constat *ex fine*, quod Episcopus de consensu sui Capituli, potest illorum partem ex causa rationabili in alios vsus conuertere. Quod & Andreas Barb. *consil. 25. incip. difficile est.lib.3.* probat. 5

CAP. XXIV.

Capella quando eget reparatione, quis ad illam teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Patronus an capellam dotare teneatur.*
2 *Patronus an amissa priore dote, aliam dare debeat.*
3 *Constitutio Concilij Trid. de reparatione capellarum.*

1 MAgna inter interpretes est disputatio. † An patron⁹ capellam quam fundauit, dotare teneatur, necne? Etenim quod non tenetur, existimant Ioan. de Anan. *cons.* 24. *incipiente. Primò videtur.* Et Rebuff. *in tract. de pacif. possess. nu.* 102. E contrario autem, affirmatiuam partem sequuntur Panorm. *cons.* 89. *lib.* 2. Nicolaus Milis *in verbo, beneficiũ, tract.* 45. Felin. *ad c. cũ venerabilis, de except.* Dec. *cons.* 122. Et vtramq; opinionem concilians Rochus de Curte, *in tract. de iure patr. ad verbum dotauit, & ad verbum Ecclesiam,* inter eas capellas quæ ornandi templi causa duntaxat Ecclesijs adijciuntur, & inter alias, quæ orationis causa in alijs locis construuntur distinguit, de quo in libro quem de ædificandis Ecclesijs scribere incepi, latius Deo volente, & laboribus nostris fauente, dicemus: Igitur si dotata est Ecclesia sumptusque ferat, nulla est dubitatio. Si dotem non habet, aut si eam quã habuit amittat, aut si forte ille sufficiens non sit: iusta est dubitatio, quis ad istiusmodi reparationem teneatur. † Quid enim si patronus se semel eam dotasse dicat, se amplius & sine culpa sua amissa dote, ad ampliorem dotationem aut impensam non teneri asserat? *arg. l. Boues. §. hoc serm. & quæ ibi notat Tiraq. ff. de verb. signif.* Quid item si rustici ad quorum pensionem
2 & commoditatem capella ista fundata fuit, vsu illius postea carere, & ad Ecclesiã parochialem potius accedere, quam reparandæ capellæ impensas ferre malint? Licet enim parochiani, vt Ecclesię parochialis refectionem euitent, illi renunciare, & in parochia nihilominus manere

manere non possunt, vt superius dictum est, in capella tamen alio iure vtendum videtur, quia parochiani ab ea recedentes, & ab vsu capellæ deflectentes, ad matrem suam redeunt, primæuum suum statum, vel veterẽ conditionem reassumunt, nullique planè in suo iure præiudicant aut detrimentum adferunt. Itaq; existimo rusticos & parochianos qui capella illa vti volũt, primo loco ad reparationem eiusdem vocandos esse. Neq; enim ferẽdus est, qui commoditatem amplectitur & onus recusat. *l. vnica. C. de cad. toll.* Et ita in terminis decidit Ioan. Athon. *in tit. de dom. Eccles. c. 1. in const. Anglic.* Alioqui vero si nec ipsi nec patroni illam reparare velint, vel propter paupertatem non possint, dico locũ esse decretis sacrosancti Oecum. Conc. Trident. *c. 7. Sess. 21.* cuius verba sunt hæc: [Cum illud, quoque valde curandum sit, ne ea, quæ sacris ministeriis dedicata sunt, temporum iniuria obsolescant, & ex hominum memoria excidant. Episcopi etiam tanquã Apostolicę sedis delegati, transferre possint beneficia simplicia, etiã iuris patronatus, ex Ecclesijs quæ vetustate vel alias collapsæ sint, & ob eorũ inopiam nequeant instaurari, vocatis ijs, quorum interest, in matrices, aut alias Ecclesias locorum eorundem seu vicinorum, arbitrio suo, atq; in ijsdem Ecclesijs erigant altaria, vel capellas sub ijsdem inuocationibus, vel in iam erecta altaria, vel capellas transferant, cũ omnibus emolumentis, & oneribus, priorib. Ecclesijs impositis, Parochiales, vero Ecclesias, etiam si iuris patronatus sint ita collapsas refici, & instaurari procurent ex fructibus, & prouentibus quibuscunque ad easdem Ecclesias quomodocunque pertinentibus: qui si non fuerint sufficiẽtes, omnes patronos & alios qui fructus aliquos ex dictis Ecclesijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectũ parochianos omnib. remedijs opportunis ad prædicta cogãt, quacunq; appellatione, exemptione & contradictione remota. Quod si nimia egestate omnes laborent, ad matrices seu viciniores Ecclesias transferãtur, cũ facultate tam dictas parochiales, quam alias Ecclesias dirutas in prophanos vsus non sordidos, ere-

cta tamē ibi cruce, conuertendi.] Hactenus verba Concilij Tridentini. At si eiusmodi capella ex iusta causa superiorem mouente erecta & constructa sit, fortè vt periculum animarum quod euenire posset Ecclesia parochiali nimium distante, eo casu non puto renunciationem parochianorum quicquam operari, sed è cõtra non obstante illa, ipsos pro præterito tempore antequam inde recedere velint, si facultates ipsis sufficiant, contribuere debere, *per ea quæ notat Henricus Bohick ad ca. 3. de Eccles. ædif.* Et superius latius à nobis dictum fuit.

CAP. XXV.

Episcopus malè ablata à testatore, incerta an possit, aut debeat in Ecclesiæ restaurationem conferre?

SVMMARIVM.

1 *Episcopus an male ablata, incerta poßit conuertere in reparationem Ecclesiæ.*
2 *Eleemosyna ex re aliena fieri non debet.*
3 *Ecclesia ædificari non debet de rebus male partis.*
4 *Exemplum horribile de Ecclesia ex rapinis fundata.*
5 *Mala non sunt facienda vt bona sequantur.*
6 *Legata in vnum vsum, in alium conuerti non debent.*
7 *Ecclesia est loco pauperum.*
8 *Episcopus an poßit dare partem fructuum monasterio construendo.*
9 *Ecclesia an prius reparanda, an pauperes prius sint alendi.*
10 *Eleemosyna an sit in præcepto.*

1 ILLVD quoque quæri potest, † An si nec reditus Ecclesiæ, nec vires & facultates parochianorum, nec fructus

fructus beneficiorum seu capellarum, ad refectionem Ecclesiæ sufficiãt, possit Episcopus Diœcesanus, ea quæ pro male partis incertis restituenda accepit, in restaurationem Ecclesiæ conuertere? Et pro negatiua parte facit, quod sicut Ecclesia † non recipit Eleemosynam ex re aliena & alteri malo seu improbato more ablata, *ca. ex transmissa, & ibi Dd. de decim.* ita quoque Episcopus eiusmodi bona in vsum Ecclesię conuertere non debet. Quo modo & in simili notat Matth. de Afflict. *ad constit. regn. quæ incipit, Quanto, vers. incip. Et an Episcopus.* Quod Episcopus † non potest, nec debet consecrare Ecclesiam ædificatam de male acquisitis, *per cap. non est putanda. 1. quæst. 1.* & refert ibidem, † quod quidam Episcopus qui Ecclesiam de vsuris & rapinis constructam consecrare cœperat, vidisset cacodæmonem in habitu Episcopali retro altare stantem, sibique dicentem: Ad meam iurisdictionem istud pertinet, quod ex rapinis, & vsura confectum est. eoque dicto metuentibus, conterritis & videntibus clericis, & Episcopo, incontinenti cum magno strepitu & tumultu ipsam Ecclesiam destruxit. Et ideo dicebat Angelus *ad l. ait Prætor. §. Si mulier. ff. Quæ in fraud. cred.* quod vsurarij non debēt ædificare hospitalia, sed id quod iniquè ab eis receptum est, ijs à quibus acceperunt, reddere. Et licet Ecclesiam Christi reficere pium sit, illius tamen prætextu impietas committi non debet. *c. nosce. 30. quæst. 1.* Nec † sunt facienda mala vt bona sequantur, *c. Si dicat. 33. quæst. 5.* Et sicut non est fauendum vni, quantumuis piam causam sustinenti, & fauorem publicũ merenti, vt alijs iniustitiam faciamus. *c. Ex tenore ext. de foro compet.* ita quoque Ecclesiæ, quæ cum aliena iactura locupletior fieri non debet, *cap. Super eo. de vsur.* cum præiudicio verorum creditorum seu pauperum, neque ad hoc vocatorum & citatorum, neq; in eo consentientiũ & quibus tamen ad hæc ius quæsitum fuit, *c. cum tu. de vsur. c. Non sanè 14. quæst. 5.* nullo modo fauendum est, *arg. c. Quod omnes de reg. iur. & l. Id quod nostrum. ff. eod. tit,* neque solet contingere liberatio, eoq; minus, quod & quæ † in vnam causam relicta sunt, 6 in aliam conuerti non possunt, *c. Eam te de iureiur. c. tua. 2. de*

decim. nisi à solo Pontifice aut Principe, *c. Constitutus. de Relig. Domin. cap. Ad hoc de excess. Prælat. cap. Tunc vero 9. quæst. 4.* In contrariam tamen partem vrget, quod æqualis cura imminet Episcopo de tribus, scilicet de sustinendis ministris Ecclesiæ, pauperibus alendis, & Ecclesijs reparandis, *c. 1. 83. dist. c. aurum. 12. quæst. 2. c. hanc consuetudinem. 10. q. 2. c. Episcopus Ecclesiarum. 11. q. 1.* & proinde prælatis, pauperibus, Ecclesiam (quam, cum & ipsa eget, à numero † pauperum excludit nemo, *c. Audacter. 8. q. 1. c. inter cætera. De offic. ordin.*)
7 negligere non potest: maximè cum pauperum quoque intersit plurimum Ecclesias reparari, vtpote in quibus ad eorum alimoniam oblationes recipiuntur. *cap. habeat. 12. quæst. 1.* & in quibus ipsi tanto vberiores eleemosynas accipiunt quanto plures ad eas diuini officij audiendi
8 causa confluunt & accedunt. Et si pro † ædificatione Ecclesiarum seu monasteriorum Episcopus quinquagesimam partem fructuum Ecclesiæ dare potest, *vt est textus elegans in c. bona. 12. quæst. 2. & in c. pastoralis de his quæ fiunt à Prælat.* multò magis de his incertis ablatis ad reparationem earum dare posse videtur. Id quod in terminis propositæ quæstionis, & dubitationis asserunt & decidunt Ic. Andr. Anc. Phil. Franc. & alij *ad c. Religiosis, de testam. libr. 6.* & Ioan. Iacobi à Canibus *in tract. de exe. vltim. volunt. par. 2. §. vltim. vers. suboritur tamen dubitatio. num. 2.* Bald. *ad l. Si quis ad declinandum, in fin. princ. C. de Episc. & cleric.* Imò quod amplius
9 est, censet Rebuff. *in tract. de congr. port. n. 72.* quod prius est † Ecclesia reparãda, quam pauperes alendi, nisi tanta esset necessitas, vt planè constaret eos alioqui fame perituros nisi illis prius subueniatur, *d. c. Aurum 12. q. 2.* quo casu
10 etiam quo ad Laicos eleemosyna † est in præcepto, *c. pasce. 86. dist.* Quoniam vero prædicti Doctores non respondent argumentis ex aduerso propositis, dico verum esse, quod Ecclesia nõ accipit eleemosynam de rebus male acquisitis, quando in specie sciuit ad quem illa bona pertinent, aut cui restitui debeant, quia nec pauperibus quidem facienda est istorum bonorum distributio, nisi quando Dominus ignoratur, *cap. Non sane 14. q. 5. auth. omnes peregrini. C. Commun. de Success.* In potestate autem principis & Pon-

& Pontificis est, eas res à pauperib. auferre, & in alium pium vsum cõferre, quasi non sic pauperibus eas lex addixerit, quin in arbitrio illorum manserit, an in aliam piam causam expendere, & applicare malint, *vt ait Dida. Couuar. ad cap. Peccatum, relectionis part. 2. §. vers. inc. p Quamobrem obiter hic quæritur. &c.* Eandemque potestatem & Episcopo cócedendam esse arbitror. Nam quamuis ea quæ ad certum & specialem vsum à testatore deputata & relicta sunt, tã facilè in alium vsum conuertere nequeat quam Pontifex, tamẽ in his quæ à lege destinantur ad certam erogationem, & quidem non incommutabiliter, laxiores manus habet. *l. Id quod pauperibus & ibi Dd. C. de Episcop. & cleric. & Interpretes ad. d. c.* Cum tu, nullaque iniuria fit pauperibus, qui ad eiusmodi male oblata nullum fixum, indubitatum, irreuocabile, immutabile ius non habent, & qui à suo numero egentẽ Ecclesiam reijcere non possunt, vt diximus.

CAP. XXVI.

De concubinariorum beneficijs, & istorum fructibus, ad reparationem Ecclesiæ applicandis.

SVMMARIVM.

1 *Clericus criminosus, & concubinarius an fructus beneficij bona conscientia percipiat.*
2 *Beneficium datur propter officium.*
3 *Concubinarij ad certam pœnam condemnari an possint.*

HIs quæ proximo capite de incertis malè partis seu ablatis diximus, admodum vicinum est id, quod de beneficijs & prouentibus concubinariorum scribunt

1 Interpretes. Constat enim, † quod hi in crimine perseuerantes, si fructus beneficiorum suorum perceperint, in conscientia sua illos suos non faciunt, *vt notat Innoc. ad c. Sicut. de cohab. cleric. & mul. Praepos. in cap. praeter. 32. distinct.* Be-
2 neficium † enim datur propter officium, *c. fi. de rescr. in 6.* & proinde qui culpa sua officium dicere aut facere non potest, fructus suos facere non debet. *c. Cum secundũ. de praeben.* Et propterea Rebuff. *ad concord. inter Pontif. & Regem Galliae, ad tit. de publ. concubin. §. quia vero, in princ.* dicit quod Epi-
3 scopus † potest istos cõcubinarios condemnare ad dandum & cõtribuendum aliquam summam, ad reparationem Ecclesiae. Et apertius de his cõstituens sancta Synodus Trid. *ita decreuit 25. Sess. c. 14.* [Quam turpe ac clericorum nomine, qui se diuino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiae sordibus immundoque concubinatu versari, satis res ipsa communi omnium fidelium offensione, summoq; clericalis militiae decore, testatur. Vt igitur ad eam, quam decet continentiam, ac vitae integritatem ministri Ecclesiae reuocentur, populusque hinc eos magis discat reuereri, quo illos vita honestiores cognouerit: prohibet sancta Synodus quibuscunque clericis, ne concubinas aut alias mulieres, de quib. possit haberi suspicio, in domo vel extra detinere, aut cum illis vllã consuetudinem habere audeant; alioquin poenis à sacris canonib. vel statutis Ecclesiarum impositis, puniantur. Quod si à superiorib. moniti, ab ijs se nõ abstinuerint, tertia parte fructuum, obuentionum, ac prouentuum beneficiorum suorum quorumcunque, & pensionum ipso facto sint priuati, quae fabricae Ecclesiae, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicetur. Sin verò in delicto eodem cum eadem vel alia foemina perseuerantes, secundò moniti adhuc non paruerint, non tantum fructus omnes, ac prouetus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso amittant, qui praedictis locis applicentur: sed etiam à beneficiorum administratione, quoad ordinarius etiam vti sedis Apostolicae delegatus arbitrabitur, suspendantur.]

CAP.

CAP. XXVII.

Quis ad reparationem Ecclesiarum faciendam agere, aut cogere possit.

SVMMARIVM.

1 *Causa Ecclesiæ reparandæ est pia & popularis.*
2 *Publica salus in sacris consistit.*
3 *Actio popularis quæ sit.*
4 *Ecclesia est communis domus omnium.*
5 *Prælatus an possit non agere contra spoliatorem.*
6 *Iudex an ex officio quid possit circa reparationes Ecclesiæ.*

QVEMADMODVM iudicium populare datur pro ijs, quæ ad piam causam attinent. *§. Si vero sanctissimus vers. si autem hæres & ibi Angel. tit. d. Eccles. tit. de quo plurima scribit Tyraq. in tract. de pia. caus. priui. 151.* ita quoque & Andreas Alciatus *cons. suo 43. incipit. non videtur dubitandum*, dicit causam † instaurandæ Ecclesiæ (quæ proculdubio pia est) esse popularẽ, & proinde quẽlibet de populo ad illius reparationẽ agere posse, *per l. stipulatio ista habere licere & c. §. ædem sacram. ff. de verb. obligat.* quæ hoc non dicit, sed illud constituit; quod possumus stipulari ædem sacram fieri seu ædificari, Sed cùm id, cuius nostra non interest, stipulari non possimus. *d. l. stipulatio*, & cum lex stipulationem ædis sacræ cuiq; permittat, facile inde colligimus verum esse, quod ait Alciatus, ædificationem & restaurationem Ecclesiæ, ad omnes pertinere: tum propter religionem, quæ cum Deum respiciat, preciosior nobis esse debet quocunque pecuniarum commodo. *l. sancimus, in fin. C. de sacrosanct. Eccles. c. cum infirmitas, in fi. de pœnit. & remis.* tum propter publicam † vtilitatem, quæ in sacris consi- 2

 stit.

stit. *l.1. §. publicum, ff. de iustit. & iure*, priuatis cõmodis longè anteponendam, *auth. res quæ. C. commun. de legat.* & per consequens eo nomine popularem actionẽ competere. Po-
3 pularem † enim actionem vocamus eam, quæ datur ex causa populari, hoc est, ex facto, quo res quæ sunt populi, violatæ sunt, & quam potest mouere quilibet de populo, vt ne quid in loco publico vel in via publica fiat, ne quid deijciatur aut effundatur ex cœnaculo, ne quid appensum habeatur in pergula, *vt notat Zasius n. 16. & alij ad §. pœnales Instit. de action.* aut quando iniuria fit vniuerso populo, vt in Ecclesia violata, *secundum Iasonem ad leg. eum qui, §. in popularibus in princip. ff. de iureiur. Idem Alc. & alij ad l. si cui ex empto, ff. de verb. significat.* Eoque sanè pertinet id quod eleganter ait Chrysost. *hom. 33. ex 9. c. Matth. his verbis:* [Causa tui presbyter, sed & causa tui rectus stat doctor, laboribus & afflictione affectus? Qua igitur te excusabis ratione, si ne ad audiendum quidem paratum animum ei præbueris? Communis certè domus Ecclesia omnium est, quam vos priores, nos ad illorum figuram posteriores intramus: atque ideo communiter omnibus confestim cum intrauerimus, pacem secundum illam legem offerimus.] Hactenus ille. Et sanè rectissimè dixit, com-
4 munem domum † omnium esse Ecclesiam, vtpotè in qua omnes tam pauperes quam diuites, tam nobiles quam ignobiles, tam iuuenes quam senes, tam plebei quã magistratus, communiter eademque ratione sacramenta percipiunt, verbo Dei pascuntur, sacrosanctis cæremonijs oblectantur, & instituuntur.

5 Et sanè † si quilibet ex populo ad faciendam reparationem agere potest, quanto magis id possunt Prælatus Ecclesiæ & æditui, si vel ad populum pertinet reparatio, vel si aduersum eum agendũ sit, qui sacrilego ac nephario modo, sacrosanctas Catholicas Christi Ecclesias, aut spoliauit, aut euertit, aut destruxit, vtpotè quibus hoc onus necessario ex legis dispositione incumbit, *c. 2. de iureiur. c. in canonib. 16. q. 1.* Quia sicut prælati tenentur bona & patrimonium Ecclesiæ repetere ab iniquis possessorib. & ea illæsa seruare, alioquin mortaliter peccant. *d. cap. in canonibus.*

canonibus gl.in c.ea.de offic.Archid.not.D.Thom.q.43.art.vlt. vnde ipse Cantuariensis Archiepisc. laudatur, qui cũ scandalo Regis & totius regni, bona Ecclesiæ repetere conatus est. *c.sicut dignum, de homicid.* Ita quoque restaurationem Ecclesiæ vrgere debent, tametsi propter temporale aut spirituale damnum, quod, si repetitio fieret, imminet, ad tẽpus illam differre possent. Quod multis egregijs exemplis, & decisionibus probat & confirmat Didacus, quem vide *ad ca.peccatum, 1.part.re ect.vers.incip.Nono à supradictis deducitur, &c.*

Addit præterea prædicto *cons.43.* Alciat. Iudicem † ex officio etiam parte non petente, posse eum qui debet, ad reparationem vrgere. Id quod rationem habet, cum alioqui vel negligentibus his ad quos onus reparationis pertinet, vel in hæresim & odium religionis prolapsis his, ad quos cura solicitandi, & prosequẽdi eam reparationem spectat, sæpè domus Dei & templum sanctissimo illius nomini consecratum corrueret, & debito suo splendore fraudaretur. Et hanc decisionem confirmo per ea, quę notat Tyraq. *in d.tract.de pia causa priuil.152.* dicens, quod licet alias iudex non possit nec debeat impertiri officium suum irrequisitus, *l.4.§.hoc autẽ iudicium, ff. de dam.infec.* Fallit hoc tamen in causis pijs, quibus nemine petente potest iudex officium suum impertiri, & non solùm potest, verum etiam debet, *textus est elegans in l.nec quicquam, §.vlt.vers.plerumque, vbi etiam hoc notat Bart.ff.de offic.procon. & in l.profectitia, §.sed si proponas, ff. de iure dot. & alij plures per eundem Tyraq.recitati & allegati.* Secũdo hoc confirmo per ea quæ notat Robert. Maranta *in lib.de ord.iudic. p.6.n.142.* vbi dicit, quod iudex ex officio suo inquirit de omni crimine & iniuria cõmissa cõtra Ecclesias, & Ecclesiastic. personas, & similiter de omni crimine cõmisso in Ecclesia, *l.si quis in hoc genus, & ibi Bal. C.de Episc. & cler.* Et tertio ad hoc facit, *c.decreuim⁹*, 10.q.1. vbi dicitur, quod Episc. visitãdo Eccles. si inueniat eam destitutam, sacerdoti eius, vt reparetur præcipiet. Et sanè si iudex ex officio suo sic de hac re inquirit, põt id facere etiam nulla fama præcedente, quia hoc non fit ad admonendam per

sonam

sonam, sed ad corrigendum seu emendandum defectus, *secundum ea quæ leguntur & notantur ad c. vni. & ibi. Host, vt Eccles. benef. sine dimi. & ad ca. 2. de collus. deteg. & ita in specie notat, gl. ad c. statuimus, ad verbum, inquisitio, tit. de Eccles. ædifi. in constit. Anglic.*

CAP. XXVIII.

Quis sit Iudex competens in causa reparationis Ecclesiarum.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiasticus iudex cognoscit contra laicos de pia causa.*

2 *Principis officium intendi debet circa reparationes Ecclesiæ.*

3 *Arresta varia Galliæ contra negligentes facere reparationem Ecclesiæ.*

4 *Rex quare possit se immiscere reparationi Ecclesiæ.*

GVILLIELMVS Benedicti doctus & insignis interpres, *ad c. Raynutius, ad verbum & vxorem, decis. 2. nu. 138. & ad verbum domum, n. 17. & ad verbum, si absque liberis, c. de fideic. substit. nu. 35. de Testam. dicit*, quod cognitio quæ instituitur super reparatione Ecclesiarum, est mixti fori, pertinens tam ad iudices Ecclesiasticos, quam ad principes laicos & reges. De iudicibus Ecclesiasticis nulla est dubitatio, 1 propterea quod illi † etiam contra laicos cognoscūt de omni causa pia, & miserabilium personarum per præuentionem, *c. significantibus, & ibi Panorm. & alij de offic. iudic. deleg. Bald. in auth. ad hæc. C. de vsur. c. dilecto. & ibi Doct. de senten. excommun. libr. 6.* & de omni spoliatione Ecclesiarum per laicos facta, *conquesti, ex. eo. tit.* Et si Emphyteutam laicum compellere possint ad rem Ecclesiasticam Emphyteuticam debitè reficiendam. *§. scire autem in authen. de non alie.*

Bart.

Bart.in auth.qui rem.C.de sacrosanct. Eccles. & id quidem actione personali seu conditione ex lege, *vt ait Stephan. Aufr.in tract.de potest.iud. Eccles. super laic.casu 127.* vtique multo magis ad reparationem ipsius Ecclesiæ, eum ad quem hoc onus pertinet, vrgere possunt. De secularibus aūt † Principibus, & sanè si non de Iudicibus secularibus, saltem de Iudicibus Regijs, *vt ait Tyraquellus in tract.de pia causa privil.150.* multa passim extant iuris responsa, & doctorum argumenta. Nam & in simili respōdit Papinianus, quod quamuis stricto iure nulla actione teneantur hæredes ad monumentum faciendum: tamen Principali vel Pontificali authoritate compelluntur ad obsequendum supremæ voluntati, cum sit causa pia, *l.hæreditas, in fi. de petit. hæredit.* Et rursum *de offic. Proconsl.l.si in aliquam,* sic ait Vlpianus: [Aedes sacras & opera publica circumire, inspiciēdi gratia, an sarta tectaq; e sint, vel an aliqua refectione indigeāt, & si qua cœpta sunt, vt consummentur, prout vires eius Reipub. permittunt, curare debet.] Et *in c. vlt. 96. dist.* ait Pontifex, quod [boni Principis est Ecclesias contritas & conscissas instaurare, non onerare.] Et *in c. Sicut excellentiam, circa finem, 23.q.4* dicitur, quod [excellentia Principum apud creatorem maiori gloria proficere non potest, quam si per eam dispersarum Ecclesiarum potuerit societas restaurari.] Et si Rex cum proceribus regni intendere potest circa statum Ecclesię reformandum, *cap.1. Ne sede vacante:* certè multo magis cognoscere potest de Ecclesijs instaurandis, & conseruandis, cum nulla sit maior dissipatio, & reformatione magna egēs profusio, quam reditus percipere, & Ecclesiam ruinam minitantem, & fere prostratam seu reparatione indigentem, relinquere. Quo pertinet quod *4.Reg.12.ca.* legimus, quod Ioas Rex Iudæ vocauit Ionadem Pontificem & sacerdotes eius ad se dicens: quare sarta tecta templi non restauratis, & prohibuit eos vltra accipere pecuniam à populo, & instaurare sarta tecta præcepit, ita vt ad numerandam pecuniam quæ inueniebatur in domo Domini, fuerint deputati scriba Regis & Pontifex, dabantque eam in manus eorum, qui præerant cœmentarijs eius.

rijs eiusdem domus. Sic & Iosias Rex *eodem lib. 4. capit. 22.* misit Sapham scribam templi dicens: [Vade ad Helchiam sacerdotem magnum, vt confletur pecunia quæ allata est in templum Domini, quam & collegerunt ianitores à populo, deturque fabris per præpositos domus Domini, qui & distribuant eam his, qui operantur in templo Domini, lignarijs videlicet & cæmentarijs, & his qui interrupta componunt, & vt emantur ligna & lapides de lapidicinis ad instaurandũ templum Domini.] Et rursum *libr. 2. Paralip. capit. 24.* habetur sic: [Et congregata est infinita pecunia quam dederat Rex & Ioada his, qui præerant operibus domus Domini. At illi conducebant ex ea cæsores lapidum & artifices operum singulorum, vt instaurarent domum Domini, Fabros quoque ferri & æris, vt quod cadere cœperat, fulciretur.] Et ideo etiam *in legibus Longobardorum* scriptum memini *sub titul. De Episcop. & cleric.* hoc pacto: [Præcipimus vt singulæ plebes secundum antiquam consuetudinem faciant restauratas: quod si filij eiusdem Ecclesiæ eas restaurare noluerint, à ministris reipub. distringantur.] Et apertius *in capitul. incip. de Eccles. emendandis, & c. & in titul. de decim. §. primo, cum seqq.* Stephan. Aufrer. *in titul. de potest. Iud. secul. super Eccles. articulo vigesimosexto*, dicit quod
3 per plura † arresta Lutetiæ & Tholosæ pronunciata ita definitum fuit: & inter alia anno 1391. pro Patriarcha Alexandrino contra Archiepisco. Tholosæ iudicatum, quod super reparatione Ecclesiæ suæ Carcassonensis responderet in Parlamento, tametsi illius iurisdictionem declinasset, veluti actione personali contra se qui Ecclesiasticus erat, in curia sæculari instituta. Et rursum, inquit ille, idem pronunciatum fuit contra Episc. Nouocomensem Archiepisc. Rothomagensem & alios plerosque, sicut & plurimas alias sententias similes *ad capit. Raynut. ad vers. si absque liber. num. 33.* refert Guilielm. Benedict. & plurimæ extant in Cons. Brab. aduersus diuersos Prælatos super eadem reparatione, ad instantiam incolarum loci, in quo ea Ecclesia sita est pronunciatæ, quod notorium est, soletque ea coactio de reparandis

randis Ecclesijs, per commissarios Regios fieri, sola expensa sine alio solario contentos, secundum eundem *ad verbum. Et vxorem decisione secunda, numero 138.* qui tamen *ad d. verbum, Si absque liberis numero trigesimotertio,* dicit hoc malè seruari, & verum est. Et in eandem quoque sententiam accedens Chassanæus *consil. 60. numero duodecimo, cum seq.* dicit, quod licet † aliqui voluerunt sustinere, quod Rex aut curia Regis se de his reparationibus intromittere non posset, vt est videre *in decis. Neapol. 499.* illud tamen fundaméto caret, quia eiusmodi cognitio tantum respicit prouentus & fructus bonorum Ecclesię, qui vt ille loquitur, proueniunt ex temporalibus, super quibus Rex potest facere ordinationes, quæ in suo regno seruentur. Imò nisi ipsi contra desolationes Ecclesiarum prouiderent, essent de eo reddituri rationem Domino Deo extremo iudicij die, cum eam tuendam receperint, *capitul. Maximianum cum seq. 23. quæstione tertia, capit. Christianis. 11. quæstione prima.* Et his omnibus consentiens Panormit. *ad capitul. Si clericis, numero secundo, & melius ad capitul. Cum sit generale, numero secundo,* de foro comp. dicit, quod quando versamur in cognitionib. mixti fori, aut quando multiplicatur forum, & res habet plures Iudices, optio datur actori coram quo eum velit conuenire. *Idem notat glossa in capitulo, dilecti, eod. titul. & in leg. fin. C. vbi in rem actio. & in capitul. Statutum, §. cum vero. ad verbum recuset. de rescript. libro 6.* 4

CA

CAP. XXIX.

Qua ratione contra eum, qui reparationem Ecclesiæ differt, procedendum sit.

SVMMARIVM.

1 *Arrestari an possint decima aut fructus pro reparatione Ecclesiæ.*
2 *Processus an fiat executiuè & summariè in causa reparationis Ecclesiæ.*
3 *Excommunicari an possit, non reparans Ecclesiam.*
4 *Vniuersitas an possit excommunicari.*
5 *Excommunicatio solum ligat animam excommunicati.*
6 *Conclusio quo pacto capiatur contra negligentem reparare Ecclesiam.*
7 *Spoliatus quando ante omnia non restituitur.*

MVLTA & varia sunt iuris remedia aduersus eos prodita, qui vel auaritia ducti, vel odio religionis inflammati, vel desidia & morositate infecti, domum Dei non reparant, vel certè etiam posteaquam admoniti sunt, refectionem differunt. Monitionem enim Episcopi, Archidiaconi, aut alterius Iudicis ad quem ea res pertinet, præcedere iudicium, si nō necessarium, saltem æquum & honestum est, *vt habetur in cap. Improbam tit. de domib. Eccles. repar. in constit. Anglic. & notatur ad l. Quidam Hybern. ff. de seruit. rustic. prædior.* Principio enim, fructus † eorum
1 detineri, sequestrari, vel arrestari possunt, quasi priuilegio tacitæ hypothecæ sint pro huiusmodi reparatione obligati, *vt decidit Ioan. de Athon. ad const. quæ incipit, Improbam ad verb. de fructib. in constit. Anglic. quæ vocantur constitutiones Domini Othoboni, & glos. ad c. statuimus, ad verbum conuerti faciat, tit. de Eccles.*

de Eccles. ædific. in const. Angl. in prouinciali VVilhelmi Lydevvode. Et Steph. Aufrer. in tract. de potest. iud. secul. super Eccles. artic. incip. 26. fallit. Sicut & generali consuetudine huius patriæ receptum videmus, quod per arrestũ fructuum, aliorumque bonorum mobilium & personarum proceditur. Id quod etiam in rebus clericorum locum habere abunde ostendi *in tract. meo de iure sistendi, cap. 14. numer. 11. vbi vide.* Secundo si is ad quem hi fructus pertinent, Ecclesiam non prout decet, reficiat, aut si pro refectione Ecclesiæ populo sit imposita collecta, de qua superius latè fuit disputatum, dico quod poterit contra defectuosos † executiuè & summariè procedi, sicut in omni exactione munerum, & onerum publicorũ, vt sunt collectæ, proceditur, *§. Coges. in auth. de mand. princip. Bald. cons. 238. volum. 1. & cons. 434. volum. 5. Aymo Crauet. consil. 111. volum. 2.* ita tamen vt ex abrupto, sine monitione, citatione, decreto, alijsque similibus obseruari solitis, non procedatur, *secundum eundem Bald. cons. vlt. lib. 5. & Rolandum à Valle cons. 32. nu. 5. & numero 38.* sed tantum sine longo & ordinario processu. 2.

Tertiò potest etiam iudex Ecclesiasticus tam contra personas laicas, quam contra personas Ecclesiasticas procedere per pœnas & mulctas arbitrarias, & arbitrio suo infligendas, *secundam glos. notabilem in c. Arch. ad verbum, sub pœna, tit. de offic. Archid. in const. Angl. VVilhelmi Lydevvode,* quæ pœnæ non ipsi, aut Episcopo, nisi pauper sit, applicari debent, si commissæ sint, ideo quod Ecclesiasticos viros non decet quæstibus inhonestis, & pœnalibus anhelare vel ditari, *cap. 2S8. distinct.* sed aut in vtilitatem Ecclesiæ, quę læsa & iniuria affecta est, aut in vsum pauperum aliumve pium eas conuertet, *cap. 2. & ibi Dd. de pœnis.* Quo loco etiam eorum opinionem reprobat Panorm. qui exstimabant posse Episcopum imponere pœnam pecuniariam laico temporaliter sibi nõ subiecto. Nam cum casus incidit, quo aduersus laicũ in negotio principali iurisdictionem habet, vt hic, nulla apparet ratio cur eam pœnam in illo casu ei imponere nõ possit, quia cum quid conceditur, omnia illa censentur esse conces-

ſa,per quæ ad illud peruenitur, *leg. ad rem mobilem. ff. de procurat.*

Quarto poteſt etiam procedere contra eoſdem per
3 † cenſuras Eccleſiæ, *vt not. prædicta gloſſa ad verbum conuerti. & ad d. conſt. improbam.* Sed hoc tamen non pariformiter
4 & indiſtinctè. Quia ſi communitas ſeu † vniuerſitas ad iſtiuſmodi reparationem obligatur, locum habebit legis diſpoſitio, quod in vniuerſitatem vel collegium proferri excommunicationis ſententia non poteſt, vt animarum periculum euitetur, quod exinde ſequi poſſet, cum nonnunquam contingeret innoxios, veluti abſentes, pupillos, infantes, furioſos, mente captos, & inuoluntarios nec reluctantes huiuſmodi ſententia irretiri, ſed in illos duntaxat de collegio aut vniuerſitate ea ſententia proferenda eſt, quos culpabiles eſſe conſtiterit, *capitul. Romana. §. fin. de ſenten. excommun. libr. 6.* vt ſic peccata ſuos teneant authores, vec vlterius progrediatur pœna, quam reperiatur delictum, *lege ſancimus. C. de pœn. capitul. quæſiuit. De his quæ fiunt à maio. part. Cap.* Accedit
5 etiam quod † excommunicatio ligat ſolum veram perſonam, animam rationalem baptizatamque habentem, *capitul. cum dilectus, de relig. domi. capitul. ſicut, de iureiur.* Vniuerſitas vero & communitas dicitur perſona ficta repræſentatiua, & quæ eiuſmodi animam non habet, *lege mortuus. ff. de procurat. capitul. omnis Chriſtianus, vndecim. quæſtione tertia.* Igitur ſi conſtaret quod tota vniuerſitas vel tota communitas delinqueret, aut reparationem facere nollet, alio iure vtendum foret, & omnes excommunicari poſſe cenſent Philip. Franc. Pet. Anchor. & alij *ad d. capitul. Romana.* Omnium vero elegantiſſime hoc in propoſita materia examinat, diſcutit & reſoluit gloſ. *ad d.*
6 *capitul. Archidiac. ad verb. ſub pœna,* quam omnino vide. † Formam autem concludendi & libellum concipiendi in hoc iudicio faciendæ reparationis, *in explicatione huius tituli* præſcribit Speculator, ad quem breuitatis cauſa me remitto.

Quinto, caſu quo Prȩlatus qui decimas & fructus Eccleſiæ recipit, neceſſarias Eccleſiæ refectiones & reparationes

rationes non facit, potest populus easdem decimas retinere, tam pro impensis factis, si quas ipso monito & negligente ac nimium differente fecit, maximè si sint liquidæ & claræ, & hoc per modum compensationis *l. fi. C. de compens.* quam pro reparatione facienda, ideo quod talis retentio fit ad effectum compellendi eum ad reparationem Ecclesiæ, propter quam decimas percipit, *arg. cap. fin. de Paroch.* vbi in specie Panorm. determinat, quod populus potest opponere contra Prælatum agentem ad decimas, quod non administrat neque exercet officium suum prout decet: quia temporalia sunt debita prælatis ob causam, ideo causa non secuta non debentur. *leg 1. ff. de condict. ob causam*, & eleganter allegatione sua 17. respondit Lapus: quod si presbyter parochialis non exhibet sacramenta sicut debet, si petat decimas, poterunt parochiani excipere: [Qui non facit quod debet, non recipit quod oportet.] Nec obstat si dicatur quod dictus Prælatus tanquam spoliatus † erit ante omnia restituendus *l. si quis ad se. C. ad l. Iul. de vi.* Quia ad hoc, eandem quæstionem, *cap. 14. de legibus, & longa cons. numero decimotertio, cum seqq.* pertractans Ripa, respondet dicens: Si spolium est, fomentatum est legis auxilio, vnde restitutio non conceditur. *lege tertia, §. cum igitur. ff. de vi & armata.* salutemque animæ respicit, quæ omnis restitutionis auxilium in hoc casu denegat, Ecclesia ipsa interea periclitante & collabente *capitulo, literas de restit. spoliat.* eoque minus, quod hæc retentio non fit animo spoliandi, sed ob iustam causam faciendæ reparationis. Id quod in simili ponderat Panorm. *ad c. querelam, de elect.* 7

CAP. XXX.

Vtrum appellari possit à sententia qua quis ad reparationem Ecclesiæ condemnatur?

SVMMARIVM.

1 *Appellari an possit à sententia lata in causa reparationis Ecclesiæ.*

2 *Clausula, appellatione remota, quid operetur.*

ANCEPS & antiqua fuit doctorum disputatio, vtrum † à sententia in fauorem piæ causæ pronunciata, appellare liceat nec ne. Bald. enim *ad l. 1. C. de Sacrosanct. Eccles.* Alex. *in addit. ad Bar. ad l. Mauius. ff. de alimen. & cib. leg.* & alij, tenent quod non. Romanus vero *in authen. Similiter in 6. priuil. in materia iudiciali col. 11. C. Ad l. Falcid.* sustinet contrarium. Sed has duas diuersas & pugnantes interpretum opiniones cōcilians Rebuff. *ad ord. Reg. tit. de sent. prouis. in præf. n. 37. vers. in ci. Primus casus est*, dicit, quod ne pia causa pereat vel periculum patiatur, iudex per modum prouisionis illi succurret, & si ab illa sentētia fuerit appellatum, nō obstante istiusmodi appellatione sententia ista mandabitur executioni, quia fiet seruitium Ecclesiæ, subuenietur necessitati pauperum, & debitæ alimentationis necessitati prouidebitur, non tamen præiudicabitur appellationi, quin possit eam appellās prosequi, & quousque erit decisa appellatio, sententia illa prouisionalis seruabitur, & non vltra. Sic cum agitur de custodia ciuitatis, castri vel alterius loci, si immineat bellum fit prouisio, vt si procurator fisci aliquem ad custodiam illam deputauerit, aut conuenerit eum, qui se priuilegio exemptum esse prætendat, aut cum de reparatione fossarum ciuitatis est quæstio, aut cum publica vtilitas festinationem suadet. *leg. Siquis. §. verum. ff. ad S. C. Syllan.*

Syllan.l.de pupillo.§.Si quis riuos.ff.de oper.non nunciat. de quibus & alijs pluribus similibus prædicto loco cumulatè ac fuse agit idem Rebuffus *numer. 97. 102. 145. & sequentibus.* Admonens tamen *d. numer.38.* iudicem, vt ad impediendum appellationis interponendæ effectum, non simpliciter quem condemnet ad faciendas reparationes, vel ad satisfaciendum, sed tantum per modum prouisionis.

Quibus ita constitutis, idem censeo de reparatione sacrosanctarum Catholicarum Christi Ecclesiarum dici posse, cum & illius causa, vt abunde superius diximus, sit causa pia, & omnibus castrorum, murorum, ciuitatum, atque munitionum refectionibus, longe anteferenda. Et eo pacto intelligo decisionem *D.de Athon ad capitul. improbam, ad verbum sufficiat. de domibus Eccles.reficiendis & glos. ad dict. capitul. statuimus ad verb. ipsius arbitrio. de Eccles. ædif. in constit. Anglic.* qui sentiunt in casu mandatæ reparationis appellari posse. Eodem etiam modo intelligo decretum Concilij Tridentini, *Sessione vigesimaprima, capitulo septimo*, vbi Ecclesias collapsas restaurari, refici & instaurari præcipit quacunque appellatione & exemptione remota. Pari etiam interpretatione accipiendum esse arbitror, quod ad Eboracensem Archiepiscopum scribit Alexand. Tertius, Pontifex Maximus, nouam Ecclesiam propter nimiam distantiam veteris Ecclesiæ, auctamque populi multitudine extrui posse & debere, omni appellationis obstaculo aut diffugio cessante, *capitul.ad audientiam, de Eccles.ædif.* Neque enim prohibet appellationem, sed illius obstaculum & diffugium remouet ab executione, vt dictum est. Id quod & D.Card. *ibi in quart.notabili* sensisse video, & in vniuersum resoluit Specul. *in titul.de appell. in versicul.clausula appellatione remota*, quod dicta clausula † operatur, quod iudex non tenetur appellationi deferre, & ab executione desistere, sed non tollit substantiam appellationis, *& sequitur Vitalis de Camba.in tract.clausul.in claus.appellatione remota versicul.incip.Octauo quia & circa finem*, eoque etiam pertinere videntur ea, quæ de appellatione in materia petitæ 2

pensionis Ecclesiasticæ, *in tract. de pens. quæstion.95.* scribit Hieronymus Gigas, dum ait, quod quando pensio est reseruata alicui clerico pro alimentis & vitæ sustentatione, non suspenditur executio per appellationem, & propter periculum vitæ hominis, in cuius subsidium dantur alimenta ac pensiones, mora admitti non debet, *vt not. in leg. de alimentis, C. de transact.* Et ideo in materia pensionis regulariter non datur commissio de stilo curiæ, nisi sine retardatione solutionis pensionis.

CAP. XXXI.

Tigna ex ruina vel demolitione reparatæ aut restauratæ Ecclesiæ existentia seu remanentia, cuius sint.

SVMMARIVM.

1 *Ornamenta antiqua Ecclesiæ, in quem vsum transferenda sint.*

2 *Ligna & tigna Ecclesiæ, in quem vsum applicentur.*

3 *Vsufructuarius an arbores mortuas lucretur.*

EXTAT Clementis Pontificis ad Iacobum vrbis Hierosolymitanæ Episcopum epistola, in hæc verba
1 conscripta: [Altaris palla,† cathedra, candelabrum & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur, quia non licet ea quæ in sacrario fuerunt, male tractari. Sed incendio vniuersa tradantur. Cineres quoque eorum in baptisteriũ inferantur, vbi nullus transitum habeat, aut in pariete, aut in fossis pauimẽtorum iactentur, ne introeuntium pedibus coninquinentur.] Hactenus ille. Quæ verba recitantur *in capit. Altaris, de consecr. dist. 1.* ... *in ne*

stinctione prima. Et *in cap. ligna* quod immediate præcedit, ait canon sic. [Ligna Ecclesiæ dedicata, non debēt ad aliud opus iungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in monasterio fratribus, in laicorum opera non debent admitti.] Et quamuis de solis lignis mentionem faciat, idem tamen de alijs tignis & rebus ad Ecclesiam pertinentibus, propter identitatis rationem, cõstituendum esse existimat ibi Dom. Archidiaconus.

Quod autem hæc ad profectum in monasterio applicari permittit, *ita eo loco* cum alijs intelligit glossa, vt non † ad vsum culinæ, stabuli aut latrinarum, ne- 2
que ad quaslibet vineas pastinandas, aliosve viles & sordidos, sed ad honestos & decentiores vsus, fiat illa applicatio, veluti ad vsum domus capitularis, refectorij, dormitorij, hortuli aut vineæ quæ Ecclesiæ inhærent, seu alterius loci religiosi. Et ratio istius decisionis est secundum Ioannem de Turre cremata *ibi*, qui allegat Beatum Thomam *in tertia parte, quæstione octuagesima tertia*, quod ipsæ Ecclesiæ consecratæ, aliquando spiritualem virtutem adipiscuntur per consecrationem, & ideo ob reuerentiam Ecclesiæ, talia ad sordidos humanos aut viles vsus redire non debent. Et hoc idem sentiens Ioan. de Athon *ad constit. Anglic. quæ incipit, Improbam, ad verbum sartatecta, titul. de domibus Eccles. reficien.* etiam cum solum domus Ecclesiæ, non ipsa Ecclesia reparata est, permittit quidem clerico seu beneficiato reparanti, vt vetusta rudera auferat & de tignis fractis seu dissolutis pro animi sui arbitrio disponat, *lege Prætor ait, §. vltimo, ff. de damno infect.* tamen vt ea, non in prophanos vsus, sed in alium vsum honestum ædium ECCLESIAE impendat. Et ad hoc allegat *dicto capitul. ligna.* Sed ea in parte cum præfato. Doct. Ioanne non sentio. Loquitur enim *dict. capitul. ligna*, de lignis ECCLESIAE, non de lignis ædium quæ ad Ecclesiam pertinēt, & quæ proculdubio si ab ipsa Ecclesia separatæ sint, parem & communem cum alijs ædibus naturam atque

3 conditionẽ sortiuntur, ita vt de his dici debeat, id quod de vsufructuario respondet Paulus, quod demortuæ arbores in quarum locum alias substituit, ad eum pertinent. *leg. agri. ff. de vsufruct.* & quod cum rem fructuariam reficit, ea quæ occasione emẽdationis aut refectionis amouentur, sua facit, *vt notat Accurs. & Albert. ad leg. Hactenus in princip. eod. titulo.* non multò aliter, quam cum maritus vxori singulis annis vestimenta legat, debet illa hæredi nouis vestibus acceptis, veteres reddere, nisi quatenus & illis quoque carere non possit, *secundum Bald. ad l. 1. colum. prima, versic. pone quod testator. C.* Fideicom. Illud verò quod dicimus, tigna eiusmodi ad sordidos vsus propter reuerentiam Ecclesiæ transferenda non esse, etiam ex decretis Concilij Tridentini, *Sessione vigesimaprima, capit. septim.* cognoscimus, cuius verba sunt hæc. [Quod si nimia egestate omnes laborent, ad matrices seu viciniores Ecclesias transferatur, cum facultate, tam dictas parochiales quam alias Ecclesias dirutas in prophanos vsus non sordidos, erecta tamen ibi cruce, conuertendi.] Qua in re tamen à veteribus canonibus, & à d. cap. ligna nonnihil recedit Concilium. Nam cum illi ligna, Ecclesiæ in vsum & opera laicorum admitti noluerint, tamen sancta Synodus concedit, vt in prophanos non sordidos vsus conuerti queant: nisi conciliatione quadam facta dicere velimus, eiusdem Synodi hanc esse mentem, vt non in vsus prophanos laicorum, sed religiosorum aut clericorum siue Ecclesiæ applicentur.

CAP.

CAP. XXXII.

De his quæ ad Fabricam, aut reparationem Ecclesiæ legata sunt.

SVMMARIVM.

1. *Legatum fabricæ an ad emptionem ornamentorum Ecclesiæ applicari poßit.*
2. *Legatum ad vsum pauperum an poßit conuerti in refectionem Ecclesiæ per Episcopum.*
3. *Collecta & gabella an solui debeat de eo, quod est relictum ad reparationem Ecclesiæ.*
4. *Legatum ad vsum reparationis Ecclesiæ, quo pacto distribuatur, si Ecclesia reparari vetetur.*

DE LEGATIS ad vsum fabricę aut ad reparationem Ecclesiarum sæpissime dubitatum fuisse memini, & proinde ea quæ legendo varijs in locis obseruaui, huic loco adijcienda esse duxi.

In primis igitur disputatum fuit olim, & adhuc sub iudice lis est, vtrum † ex eo quod fabricæ Ecclesiæ testamento relictum est, vestes aliaque id genus Ecclesiæ ornamenta, quibus illa indiget, comparari possint. 1
Nam id fieri posse negat Panormit. *ad capitulo vltimo, de testamen.* cuius verba sunt hæc: [Nota quod fabrica & ornamenta Ecclesiæ proponuntur vt diuersa, ex quo potes colligere notabile dictum, quod redditus deputati ad fabricam, non sunt conuertendi ad ornamenta Ecclesiæ. Nam fabrica capitur pro structura vel reparatione ædificij, *capitul. de Fabrica de consecration. distinctione prima*, ex quo etiam potest inferri, quod Episcopus non releuatur ab onere fulciendi Ecclesiam, etiam de ornamentis propter reditus Ecclesiæ.] Hactenus ille. Id

latius à nobis disputatum fuit de male acquisitis, in reparationem Ecclesię applicandis, ostendimusque etiam pauperes Ecclesias, à dispositione quę de pauperibus facta est, minimè excludi.

Tertio & illud quoque *ad dict. capitul. finale* fusissimè controuertit, an de legatis ad fabricam relictis, quarta Canonica detrahi possit: sed cum propriè ad propositam materiam non pertineat, remitto me ad eundem.

8 Illud magis huc spectat. † An si cautum sit vt ab omni legato soluatur gabella, intelligatur etiam de eo, quod ad reparandas & construendas Ecclesias legatum fuit? Similem quæstionem mouet D. Henningus Godden. *consil. 9.* cuius decisio vertitur circa statutum simile, de quo disputabatur, an haberet locum in dote legata ad vsum Ecclesiæ aut sacelli. Et post longam disputationem in vtramque partem factam, tenet quod non, quia ad ornatum & vtilitatem reipub. pertinent Ecclesiæ, & ea quæ his legata sunt: ita vt magistratus pro his, tanquam ad ornatum ciuitatis in primis spectantibus, agere possit. *leg. ciuitatibus & ibi Bartol. ff. de legat. prim.* & proinde Ecclesiæ seu capellæ & bona earum, merito ab omnibus istiusmodi exactionibus, aut collectis debent plena immunitate gaudere, *capitul. quanquam & ibi glos. de censibus libr. 6. authent.* Item nulla communitas, *Codice de Episcop. & cleric.* eoque magis, quod dominium rerum pro dote Ecclesijs aut capellis legatarum, absque alia traditione in eas transfertur, *capit. secund. de consuet. leg. fin. & ibi Dd. C. de Sacrosanct. Eccles.* & quod legibus inferiorum laicorum non distringuntur in istiusmodi oneribus subeundis, *capitulo, hoc ius porrectum, duodecim. quæstione secunda.* Quæ argumenta D. Henningi facile etiam conuincunt, ad propositam quæstionem negatiuè respondendum esse, eamque responsionem *ex dict. capit. vltimo*, probari posse existimo. Nam sicut ibi deciditur, canonicam portionem soluendam non esse de his, quæ in ornamentis vel pro cereis seu fabrica, luminaribus, anniuersario, septimo, vicesimo, tricesimo die,

ad per-

ad perpetuum cultum diuinum legantur Ecclesijs, vel reliquis pijs locis, ita quoque multo maior est ratio, vt collectas & imposita alia onera, laicis, pro his non soluant, quæ proculdubio maiorem fauorem, quam quarta canonica non habent, præterquam si ex ea causa hoc onus imponitur, quod ad omnes pertinet, & pro quo etiam Ecclesiasticæ personę grauari possent, de quo superius latè diximus eo loco, quo de potestate collectarum ad reparandas Ecclesias impositarum, tractauimus, quod hic non repeto. *Et notant Interpretes ad leg. ad instructiones. Cod. de Sacrosanct. Eccles. & Felinus consil. quadragesimosext.*

Quarto etiam addendum censeo, quod si in Ecclesiæ † reparationem aliquid legatum est, quæ planè perreat, & vel ex constitutione Pontificis aut Principis, vel ex casu aliquo inundationis: vel hæresis, ædificari & reparari amplius non possit, debet hoc legatum in alium pium vsum conuerti, per ea quæ notat eleganter Barbatius *ad dict. capit. vltim.* & Felinus *consilio suo* 41. in quo decidit, quod legatum relictum ad Ecclesiam construendam, vel ad monasterium certorum fratrum ædificandum, si illic propter voluntatem, vel prohibitionem superioris extrui non possit, debet in alium pium vsum transferri, Episcopali, aut pontificia authoritate.

CAP.

latius à nobis disputatum fuit de male acquisitis, in reparationem Ecclesię applicandis, ostendimusquę etiam pauperes Ecclesias, à dispositione quę de pauperibus facta est, minimè excludi.

Tertio & illud quoque *ad dict. capitul. finale* fusissimè controuertit, an de legatis ad fabricam relictis, quarta Canonica detrahi possit: sed cum propriè ad propositam materiam non pertineat, remitto me ad eundem.

8 Illud magis huc spectat. † An si cautum sit vt ab omni legato soluatur gabella, intelligatur etiam de eo, quod ad reparandas & construendas Ecclesias legatum fuit? Similem quæstionem mouet D. Henningus Godden. *consil. 9.* cuius decisio vertitur circa statutum simile, de quo disputabatur, an haberet locum in dote legata ad vsum Ecclesiæ aut sacelli. Et post longam disputationem in vtramque partem factam, tenet quod non, quia ad ornatum & vtilitatem reipub. pertinent Ecclesiæ, & ea quæ his legata sunt: ita vt magistratus pro his, tanquam ad ornatum ciuitatis in primis spectantibus, agere possit. *leg. ciuitatibus & ibi Bartol. ff. de legat. prim.* & proinde Ecclesiæ seu capellæ & bona earum, merito ab omnibus istiusmodi exactionibus, aut collectis debent plena immunitate gaudere, *capitul. quanquam & ibi glos. de censibus libr. 6. authent.* Item nulla communitas, *Codice de Episcop. & cleric.* eoque magis, quod dominium rerum pro dote Ecclesijs aut capellis legatarum, absque alia traditione in eas transfertur, *capit. secund. de consuet. leg. fin. & ibi Dd. C. de Sacrosanct. Eccles.* & quod legibus inferiorum laicorum non distringuntur in istiusmodi oneribus subeundis, *capitulo, hoc ius porrectum, duodecim. quæstione secunda.* Quæ argumenta D. Henningi facile etiam conuincunt, ad propositam quæstionem negatiuè respondendum esse, eamque responsionem *ex dict. capit. vltimo,* probari posse existimo. Nam sicut ibi deciditur, canonicam portionem soluendam non esse de his, quæ in ornamentis vel pro cereis seu fabrica, luminaribus, anniuersario, septimo, vicesimo, tricesimo die, ad per-

ad perpetuum cultum diuinum legantur Ecclesijs, vel reliquis pijs locis, ita quoque multo maior est ratio, vt collectas & imposita alia onera, laicis, pro his non soluant, quæ proculdubio maiorem fauorem, quam quarta canonica non habent, præterquam si ex ea causa hoc onus imponitur, quod ad omnes pertinet, & pro quo etiam Ecclesiasticæ personę grauari possent, de quo superius latè diximus eo loco, quo de potestate collectarum ad reparandas Ecclesias impositarum, tractauimus, quod hic non repeto. *Et notant Interpretes ad leg. ad instructiones. Cod. de Sacrosanct. Eccles. & Felinus consil. quadragesimosext.*

Quarto etiam addendum censeo, quod si in Ecclesiæ † reparationem aliquid legatum est, quæ planè perreat, & vel ex constitutione Pontificis aut Principis, vel ex casu aliquo inundationis: vel hæresis, ædificari & reparari amplius non possit, debet hoc legatum in alium pium vsum conuerti, per ea quæ notat eleganter Barbatius *ad dict. capit. vltim.* & Felinus *consilio suo 41.* in quo decidit, quod legatum relictum ad Ecclesiam construendam, vel ad monasterium certorum fratrum ædificandum, si illic propter voluntatem, vel prohibitionem superioris extrui non possit, debet in alium pium vsum transferri, Episcopali, aut pontificia authoritate.

CAP.

CAP. XXXIII.

Consensus Episcopi an in reparatione Ecclesiæ sit necessarius.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ ædificandæ cura pertinet ad Episcopos.*
2 *Iudæi an poßint habere Synagogas.*
3 *Actus qui non potest fieri sine consensu Principis, potest refici si est destructus sine eius consensu.*

1 ECCLESIAM † absque consensu Episcopi dioecesani ædificari non posse constat, *capit. Ecclesias, 16. quæstione septima, capit. fin. de Eccles. ædific. & de consecrat. distinctione prima, capit. nemo Ecclesiam capit. Cellulas* 18. *quæstione secunda.* Sed an sine illius consensu reparari possit, controuerti posset. Nam in simili inter constitutiones Anglicanas, quas vocant D. Othonis, *titul. de consecrat. & reform. stat. Eccles. capit. vnico. §. ad hæc.* ita scriptum inuenio: [Ad hæc ne præsumant Abbates aut Ecclesiarum rectores, antiquas Ecclesias consecratas, sub prætextu amplioris vel pulchrioris fabricæ faciendę, diruere absque licentia dioecesani Episcopi, districtius inhibemus.] Et cum Ecclesiarum reparatio ad sollicitudinem illius pertineat, *capit. vnio. 10. quæstion. 3. & in auth. de Eccles. titul. §. si quis ædificium, collat.* 9. & beneficium in inuitum non conferatur, *lege soluendo, ff. de negot. gest.* nihil ipso irrequisito aut reluctante, ea in re statuendum esse videtur, maximè si antiqua forma aliqua ex parte immutaretur. Contrarium tamen tenet glossa *in capitul. de monachis. 18. quæstione secunda,* & allegat *capitul. si quis vult 16. quæstion. vltim.* quod capitulum potius videtur pro aduersa opinione adferri posse, dum ait: [Si quis vult monasterium suum ad meliorandum in alium locum ponere, fiat cum consilio Episcopi,

ſcopi,& fratrum ſuorum.]Secundo allegat *c.Iudæi de Iudæ*.cuius verba ſunt hæc:[Sicut legalis definitio Iudæos † nouas non patitur erigere ſynagogas, ita eos ſine inquietudine veteres habere permittit,]& addit *ibi* gloſ. quod ſi corruerint, poſſunt illas reædificare, & in priſtinum ſtatum reponere, non tamen extendere aut ampliare.*c.Conſuluit.eo.tit.*Tertio allegat *l.2.C.de oper.public.*in quo errat,cum l.4.allegare debuiſſet,in qua ad Symmachum prætorio præfectum ſcribit Valentinianus hoc pacto: [Intra vrbem Romanam veterem & nouam, nullus iudicũ nouum opus informet, quoties ſerenitatis noſtrę arbitria ceſſabunt,niſi ex ſuis pecunijs huiuſmodi opus conſtruere velit, ea tamen inſtaurandi, quæ etiam deformib. ruinis intercidiſſe dicuntur, vniuerſis licentiam damus.]Ad cuius Conſtitutionis interpretationẽ notat Salicetus, quod ſumptu publico ſine licentia Principis opus nouum fieri aut inchoari non poteſt, ſed antiquum reſtaurari poteſt. Accedit etiam,quod ait Dominicus *ad c.cũ acceſſiſſent de conſtit.* quod † actus qui non 3
poteſt à principio fieri ſine conſenſu ſuperioris, poteſt tamen refici, ſi erat deſtructus, ſine illius authoritate. Et Hoſtienſis *ad c. ſignificauit,de Cenſibus*, quod licet Epiſcopus nõ poteſt nouum cenſum imponere, antiquum tamen renouare poteſt,& prohibiti ædificare caſtra, non prohibentur vetera reficere *Bal.& Ang.ad l.1.§.ædificare.ff. de mortuo infer.* Eandem quoq; ſententiam probat *ad prædictum c.de monachis*,Ioannes de Turrecrem.& Felinus *in d.c. cum acceſſiſſent*, dicens patronum ſine conſenſu Epiſcopi Eccleſiam reparare & reficere poſſe,& Rebuffus *in tract. de nominat.q.15.num.35.* ideo quod aliud eſt reficere, aliud de nouo facere *leg.1. §. ſiquis ædificium,ff.de noui ope.nunciat*,de quo plura dixi,*cap.1.* Et ſanè mihi videtur eſſe veriſſima. Ratio enim ob quam nemo nouam Eccleſiam ſine conſenſu Epiſcopi extruere poſſit,eſt hæc:vt nõ temere honori, frequentationi & emolumentis Eccleſiarum parochialium detrahatur, vt non dotatæ Eccleſiæ, vagoque quodam mentis iudicio leuiter conſtructæ, maiore ſcandalo poſtea collaberentur. Quæ ratio in reparatione

ratione Ecclesiæ, quæ ad illius ornatum & gloriam pertinet, nullique nouum præiudicium adfert, locum non habet. Sic & quod in præallegata Anglicana constitutione cauetur, singularem suam rationem habet. Multi vel parum religioni Catholicæ fauentes, ac omnium antiquarum Ecclesiarum euersionem animo cupientes, vel certè multis promissionibus celebres, & ex fracta mentitaque sæpius fide infames, sub eo prætextu veteres Ecclesias destruerent, quod & meliores redderent, & pretiosiores ædificarent: post earum vero demolitionem aut nihil præstarent, aut fortè nihil præstare possent. Id quod cognitionem aliquam requirit, & ad Episcopi examen pertinet, in reparandis vero Ecclesijs hoc periculum cessat. Et licet ad sollicitudinem Episcopi pertineat, vt circa reparationes Ecclesiarum intendat, nolentesque reficere cogat: quando tamen vltro ad refectionem veniunt, & spontanea sua voluntate id faciunt, nullaque coactione opus est, non video ad quid consensum petere debeant, qui iure suo vtuntur, nisi fortè aut veterem Ecclesiæ formam innouare velint, id quod non facilè inconsulto Episcopo eis permittendum est, ne aut maiore vel splendidiore ad tempus facta Ecclesia, postea deficiant reditus ad eam sic conseruandam, & intertenendam, vel minore & angustiore facta, ad recipiendum populum non sufficiat, aut nisi inter ipsos aliosque nonnullos quæstio nascatur, quis eorum in reficiendo templo præferri debeat. Nam vt *ad capit. 3. de iure patron.* notat Hostiensis, quem *ibi* referunt, & sequuntur Ioan. Andr. & D. Cardin. subinde inter patronum qui primo Ecclesiam construxit, & extraneum qui eam non construxit, oritur disputatio, quis in illius reparatione præferendus sit. Quod cum fit, sentiunt Episcopum antequam extraneo id postulanti consentiat, prius patronum ciuiliter admonere, & interpellare debere, eundemque si non omnino ex iuris necessitate, saltem ex ciuilitate, honestate, & æquitate, alteri præferre. *argum. cap. cum Apostolica. de his quæ fiunt à Prælat. Eccles. & cap. potuit de locat. & cap. Ad hæc. §. fin. de offic. Archidiac. &*

didt. & faciunt etiam ad hæc ea, quæ notat Bart. & alij ad l. 1. §. permittitur. ff. de aqua. quotid. & æstiu.

CAP. XXXIV.

An reficiens Ecclesiam, fiat illius patronus, & an destructa Ecclesia extinguatur ius patronatus.

SVMMARIVM.

1 *Patronus negligendo ius suum, illud admittit.*
2 *Actio semel extincta amplius non reuiuiscit.*
3 *Castrum si ex statuto fieri non potest, reparari tamen potest.*

EX quo alia deinde nata est quæstio: An destructa Ecclesia extinguatur ius patronatus, & an reficiēs eandem efficiatur nouus illius patronus, & quidem potissimum, si ex veteri materia eam reædificare velit. Et sanè in eo conueniunt omnes [ad capit. quoniam de iure patron.] quod si Ecclesia nō est funditus destructa, antiquus patronus nisi plane eam negligere † velit, manet patronus. *argum. l. prætor. §. vicinales. ff. ne quid in lo.* Si verò funditus destructa est, neque prior ille patronus eam reparare paratus sit, tunc is qui eam de consensu Episcopi & non aliter reædificat de nouo, *iuxta §. primo. in auth. vt nul. æd. f. orat. dom. & Guilielm. Bened. in capit. Rainutius. ad verb. domus numer. 21. de Testam.* fit eiusdem patronus, eodemque loco est, atque si ab initio eam nouam construxisset, magisq; fauorabile est collapsa restaurare, quam nondum existentia construere. *vt not. ad cap. consuluit de Iude.* Prior vero ius suum amittit: quia † res & obligatiō semel extincta amplius non reuiuiscit. *l. qui res. §. aream. ff. de solut. cap. quæris, de consecr. distinct. 4.* Id quod rectè *in lib. de*

*iure pa. ad verb. construxit quaest.*8. intelligit Rochus de Curte in eo, qui propter fundum aut ædificium tantum, ius istiusmodi patronatus acquisiuit. At si in alijs bonis, fundis, prædijs, & reditibus dotem Ecclesiæ constituit, æquè patronus manet, sicut & dos ipsa manet, sed istum qui Ecclesiam ex suo reficit, & quem ipse ad reparationem admittit, etiam compatronum ac veluti socium habere debet. At cum ex veteri materia eam omnino reædificat, quod rarum est, plus dubitationis subesse solet. Nam sicut idem est iudicium, licet mutetur Iudex & populus. *l. proponebatur. ff. de Iudic.* & eadem est nauis, licet tabulæ ipsius successiue transformentur. *leg. quid tamen. ff. quibus mod. vsufruct. amitt.* ita & eadem esse videtur Ecclesia, quæ ex eadem materia restaurata est. Et sicut vbi sublatum est ædificium ex quo stillicidium cadit, si sub eadem specie & qualitate reponitur, antiqua vtilitas manet, *leg. seruitutes. §. si sublatum. ff. de seruit. vrb. præd.* & causa cognita actio perempta Domino restituitur. *l. secunda. ff. si ex noxa. cau.* Id quod multis alijs rationibus & exemplis *ad dict. capit. quoniam* confirmat. D. Cardinalis; ita etiam & veteri patrono hoc casu ius patronatus integrum permanere debere videri posset. Sed cum in his & alijs eiusmodi plurimis, non de his agitur, quæ in vniuersum semel conciderint, sed aliqua saltem ex parte remanserunt, vtique ab ijs ad hæc iusta argumentatio duci non potest, vt ait idem D. Cardinalis. Ideoque Felinus *ad capit. Cum accessissent. col. pen. & vltim. de constit.* dicit aliam esse causam refectionis eius rei quæ non planè collapsa est, & illius quæ funditus destructa est, *per l. Si ita legatum. §. fin. ff. de legat. 1.* vbi dicitur, quod si testator postquam legauit domum, eam particulatim refecit, adeo vt nihil ex pristina materia supersit, tenet nihilominus & debetur legatum, sed si eam funditus destructam erexit in ædem, censetur legatum esse reuocatum, quasi iam non sit eadem sed alia domus. Et Bald. *ad l. Si vt*
3 *proponis 2. Cod. de nupt.* decidit, † quod si ex statuto Ecclesiæ nullum fortalitium fieri posiit inconsulto Pontifice, & aliquis velit reædificare castrũ seu ædificium olim propter

pter rebellionem funditus dirutum, & desolatum, nulla hoc ei ratione sine eiusdẽ Pontificis authoritate permissum est. Et de contractu in vniuersum refecto, soluendam esse Gabellam, scribit D. Antonius *ad d. cap. Quoniam*, non etiam si pro parte tantum reficitur. Et Bart. *ad l. siquis ædificium. de noui. oper. nunciat.* dicit, quod reficienti ædificium ex toto destructum, potest nunciari nouum opus, non etiam si pro parte duntaxat destructum fuit.

CAP. XXXV.

An Ecclesia destructa & reædificata seu restaurata, reconsecrari debeat, veteraque iura & priuilegia retineat?

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotium Christi est æternum.*
2 *Dei virtus est in loco sacro.*
3 *Reconsecratio Ecclesiæ quando est necessaria.*
4 *Ecclesia destructa & renouata an sit eadem, & an retineat iura vetera.*

NON absimilis etiam præcedentibus est hæc quæstio: An Ecclesia destructa reædificata reconsecrari debeat nec ne? Nonnulli enim existimarunt nihil fore absurdi, si sæpius Ecclesia reconsecretur: quia cum Ecclesia materialis sit res inanimata, non recipit in suâ cõsecratione characterem indelebilem cui per reconsecrationem iniuria fieri videretur. Sed ad hoc ex beato Thoma *parte tertia, quæstione 64. articulo quinto,* ad *capitul. Ecclesiæ, de consecr. distinctione prima,* respondet Ioan. de Turre cremata, quod character sacerdotalis est quædã participatio sacerdotij Christi. Sacerdotium autem Christi est æternum, iuxta illud Psalmistæ: [Tu es sacerdos 1

in æternum iuxta ordinem Melchisedech.] Et ideo omnis sacrificatio quæ fit per sacerdotem, est perpetua, re consecrata manente, nedum in rebus animatis, sicut cum quis ordinatur per Episcopum, qui amplitudinem habet sacerdotij, verum etiam in rebus inanimatis. Et sic Ecclesiæ vel altaris nulla consecratione opus est, nisi in casibus à iure expressis. Et licet Ecclesia in consecratione sua non recipiat characterem, recipit tamen virtutem quandam, per quam apta redditur diuino cultui, vt scilicet homines deuotionem quandam inde participent, & ad res sacras paratiores sint, nisi impediantur.
2 Virtus † enim Dei est in loco illo, *vt est 2. Machab. capit. 3.* vtpote in quo peculiarius sese exhibet, qui est sanctus sanctorum, & de quo olim consecraturus Salomon ait: [Audi Domine hymnum & orationem, vt sint oculi tui aperti, & aures tuæ intentæ super domum istam, de qua dixisti: Erit nomen meum ibi.] *Hierem.* 7. Casus vero ex-
3 cepti in quibus † reconsecratione opus est, sunt hi, Primus est, cum dubitatur de ipsius consecratione. Ecclesiæ vel altaria quæ ambigua sunt de consecratione (inquit canon) consecrentur *d.c. Ecclesiæ.* Non dicit reconsecrentur, sed consecrentur. Tametsi enim verè antea consecratæ sint, & nunc de facto reconsecrentur, intentio tamen consecrantis est, vt si consecratæ fuerint, non censeantur ex nunc iterum reconsecratæ esse. Sic & Alexander Tertius de baptizatis rescripsit: de quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizentur his verbis præmissis. Si baptizatus es non te rebaptizo, sed si nondum baptizatus es ego te baptizo] *cap. 2. de baptiz.* & est ibi elegans gl. quæ allegat prædictum c. Ecclesiæ. Secundus est cum Ecclesiæ aut ab igne exustæ, aut sanguinis vel seminis effusione pollutæ sunt, *cap. Ecclesijs, ibidem.* Id quod *illic* intelligit glos. & prædictus D. Ioannes, cum ita exustæ sunt, vt interius & exterius decrustentur, sic vt parietes sint combusti, diruti, vel notabiliter decrustati in toto vel in maiore parte, secus si solum tectum, vel aliqua pars Ecclesiæ parietibus integris manentibus, comburatur, *cap. Ligneis. De consecrat. Eccles. vel altar.* Etenim conse-

consecratio Ecclesiæ pro magna parte consistit in vnctione exteriori, & coniunctione & dispositione lapidum. Et ideo his deletis facilius lex iterationem admittit. Tertius casus est, si Ecclesia ex toto collapsa est. Nam etiam si ex ijsdem lapidibus erigitur & reædificatur, de nouo consecrari debet, non etiamsi successiuis temporibus illius partes exemptæ, & reparatæ sint. *Innocent. in rubr. d. titul. de consecrat. Eccles. vel altar. Felin. ad capitul. cum accessissent colum. vltim. de constit.* Nam si particulatim ante destructionem totius restauratur, non quidem iterum consecratur, quia semper eadem Ecclesia intelligitur, sed ad abundantem cautelam sufficit, quod aqua benedicta, & solemnitate Missæ reconcilietur, atque si violata foret. *secundum eundem Ioan. de Turrecrem. ad d. c. Ecclesiæ, & Arib. ad c. si quis tibi. 18. q. 4. & addit. ad Panorm. in c. quoniam de iure patron.* Qua de re extat elegans textus *in capitul. de fabrica. de consecrat. distinctione prima.* Et licet veritatem considerando, aut subtiliter inspiciendo, posteriore casu eadem non sit: vtilitas tamen id exigit, vt eadem esse fingatur, *vt ait glos. ibi, ne facile sacramentū consecrationis iteretur. Et vide Ioan. Fabr. ad §. locus Instit. de re. diuis.*

Quod autem vlterius disputatum fuit, † An Ecclesia destructa collapsa & iterum restaurata, vel de nouo ædificata, antiqua priuilegia & iura retineat, hoc temperamento resolui ac decidi solet, vt si vel per incendium vel per inundationem aquarum, vel per vim hostium aut tempestatum, vsque ad aream dissoluta sit, & reędificatur alia, nihilominus tamen omnia sua antiqua priuilegia tenet, etiamsi quo ad muros, quo ad ipsum templum, quoad materialia, noua sit. Etenim iura realia si non stricto iure, saltem ex æquitate quadam, re & domo reædificata durant. *leg. seruitutes. §. si sublatum. ff. de seruit. vrb. præd.* Et cum is qui priuilegia huiusmodi concessit, non respexerit ipsam Ecclesiam materialem, sed potius congregationem & collegium, quæ etiam sua appellatione Ecclesia comprehendit, *glos. in capitul. fin. Ne Prælat. vices suas, &c.* vtique æquitas & ratio postulat, manente illa veluti causa ipsius concessionis priuilegio-

rum, priuilegia quoque ipsa manere, & durare oportere, sicut & beneficium durat, tametsi ad aliam Ecclesiam transferatur. *Clem. fin. & ibi Doct. de rescript. & facit ad hoc l. Paulus. §. domus. ff. de pignor.* Sic & in simili, si villa in totum est destructa (inquit Baldus, *consil. 158. numer. 5. lib. 3.*) & alia communitas super dicta villa destructa, erexit furcas & tenuit per spatium 30. annorum, & tunc eadem villa est reparata, potest non obstante temporis lapsu, antiquo suo iure vti, quia interim quod fuit destructa, non fuit ibi populus, & ideo præscriptio non potuit inchoari, & si potuisset inchoari, aut cucurrisset præscriptio, restitutione in integrum ei succurreretur. *l. Et Attilicinus. ff. de seruit. rust. prædi.* At si Ecclesia non casu aliquo fortuito, sed imperio & authoritate superioris, penitus & sine spe refectionis seu restaurationis destructa est, vt quia ita consultum esse existimat Episcopus vel Pontifex, alio iure vtimur: cum ipsa enim Ecclesia omnia quæ illi concessa sunt, quæque ipsum veluti subiectum suum sequuntur, cadūt & extinguuntur, deficiente veluti fundamento, in quo consistunt, & sublatis eorum qualitatibus, ob quas priuilegia illa in illo loco tributa fuerunt. *Ita decidunt Bartol. Iason. Alexand. Zasius & alij ad leg. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. oblig. Innocent. ad capitul. Abbate de sentent. excommun. glos. & Ioann. Andreas, ad capitul. priuilegium, de regul. iur. in text. & ad capitul. & hoc diximus ad verb. destructa decimosexto, quæstione septima, & ad capitul. Statutum, ad verbum collegiatas, de elect. libr. 6.*

Non est etiam à proposita materia admodum alienum, quod *consil. suo 38. incip. dico dictum emptorem &c. libr. 1.* scribit Castrensis, quod diruta & in vniuersum destructa atque collapsa Ecclesia, cui parochiani loci ob sacramenta, quæ ibidem percipiebant, certas decimas soluebant, & quæ de illis certam portionem dabat Episcopo, non potest Episcopus eam portionem à possessoribus bonorum earundem decimarum petere, & maxime quidem, si & Ecclesia illa perijt, & locus ipse in quo est Ecclesia, deuastatus sit, à quo illæ percipi solent. Neque

que enim habet Episcopus immediate ius contra laicos eorundem bonorum possessores, sed duntaxat contra Ecclesiam super decimis, quas ipsa eiusque Rector à dictis possessoribus percipiebat. Ita quod ius percipiendi easdem decimas, principaliter competebat Ecclesiæ & Rectori ipsius, *capitul. de decimis 16. quæstione prima*, quæ iam esse desijt, & cum non sit in ea Rector, qui sacramenta & diuina officia exhibere, facere, aut administrare possit, sequitur quod decimæ illæ à prædictis possessoribus solui non debent, nec ipsi quidem Ecclesiæ quæ non est, & quia non exhibentur illa, propter quæ datæ sunt. Nec Episcopo, qui ante destructionem nullum ius habebat contra laicos, & eorum bona, sed contra Ecclesiam & Rectorem in his, quæ ab illis laicis percipiebant. Iura enim ipsius Ecclesiæ (nisi denuo reædificetur, & Sacramenta administrentur omniaque de nouo renouentur & restaurentur) vnà cum ipsa Ecclesia perempta sunt, inquit Castrensis, cum defecerit vtrumque extremum, scilicet illud cui debebatur, & causa ob quam debebatur, & ius Episcopi quod super iuribus Ecclesię erat fundatum, *argum. leg. repeti. §. rei. ff. quib. mod. vsufruct. amittatur, & d. l. seruitutes. §. si sublatum, & Stichum. ff. de solut.*

CAP. XXXVI.

Altaria ab Iconoclastis confracta & violata, an iterum reconsecrari debeant.

SVMMARIVM.

1 *Consecratio Ecclesiarum & altarium, apud Latinos & apud Græcos semper fuit.*
2 *Altare est sedes corporis Domini.*
3 *Iulianus derisor altarium quo pacto punitus sit.*
4 *Altaria reconsecrantur.*
5 *Fulmina solent frequenter tangere loca polluta.*
6 *Altaris reconsecratio quando est necessaria.*
7 *Sigillum Altaris quid sit.*
8 *Reliquiæ sanctorum cur Altaribus apponuntur.*

QVEMADMODVM Dominus olim præcepit Moysi, vt altare extrueret, illudque mundaret, sanctificaret & in sanctificationem vngeret: *vt est Exodi 26. & 29. cap.* ita quoque & sancta Catholica Christi Ecclesia, veritatis columna, erroris nescia, & à Spiritu sancto edocta, ab infantia & origine religionis, altaria Deo opt. Max. erexit, eademque solemni ritu consecrauit, & inunxit.
1 † Nec solum apud Latinos, verum etiam apud Græcos. Inter Latinos enim ad Burdegalenses scribit B. Martialis vnus ex 70. Domini discipulis, sese Aram Deo ignoto pridem dedicatam iussisse seruari, ad consecrationem DEO vero & viuo, Gallis hactenus ignoto, futuram. Et sanctissimus ille Leo *epistola 69. & 83.* testatur, solis Episcopis Altaria consecrare ac benedicere licere. Quod Sanctus Hieronymus in epistola sua quam de Choriepiscopis scripsit, confirmans dicit, non nisi sacerdotes Altaria erigere, vngere, consecrare,

Eccle-

Ecclesias dedicare, chrisma conficere. Apud Græcos quoque id obseruatum esse tum ex multis Chrysostomi locis, tum ex Eulochio Græco Venetijs anno 45. impresso apparet, dum secundum Latinam versionem sic habet. [Supplices deprecamur misericordissime Domine, imple gloria & sanctificatione ac gratia hoc sanctuarium, sacrumque altare, vt Hostiæ incruentæ super ipso tibi offerendæ transmutentur in immaculatum corpus & sanguinem Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi ad salutem omnis populi.] Ad quæ verba respexit olim S. Optatus Episcopus Mileuitanus, qui vixit an. 366 dum aduersus sui temporis Iconoclastas & Donatistas ait. [Quid est tam sacrilegum, quam Dei altaria in quibus & vos aliquando obtulistis frangere, radere & remouere, in quibus vota populi & membra Christi portata sunt: quo Deus omnipotens inuocatus sit, quo postulatus descendit Spiritus sanctus: vnde multis pignus æternæ salutis, & tutela fidei, & spes resurrectionis accepta est. Quid enim est † altare, nisi sedes 2
& corporis & sanguinis Christi? Quid vobis fecerat Deus, qui illic inuocari consueuerat? Quid vos offenderat Christus, cuius illic per certa momenta corpus & sanguis habitat?] hactenus ille. Et quamuis hoc olim risit Præfectus † Iulianus; nec risit tantum, verum etiam 3
contra sacrum altare minxit, id tamen (vt author est Theodoretus) inultè non tulit, sed hoc nomine sæuo morbo correptus, visceribus putrefactis interijt, excrementis non per meatus egestiuos, sed per os scelestum effluentibus. Neque ex consecratione Ecclesiæ sequitur, altaria quoque consecrata esse, *capit. 1. de consecr. Eccles. vel altar.* sed sicut Abraham ædificauit Altare Domino, inuocauitque ibi nomen Domini, *vt est Genesis capite 12.* & Noë extruxit Altare Deo, tollens de cunctis volucribus & pecoribus mundi, obtulitque in eo, ita quoque sancta Dei Ecclesia, non absque causa & ratione, peculiarem requirit consecrationem Altaris, vtpote in quo Sacramentum corporis & sanguinis Domini in memoriam eius passionis offertur Deo patri, inuocaturque

nomen eius. Id quod eleganter obseruat Ioan. de Turrecremata *ad capit. omnes Basilicæ, & ad cap. Altaria de consecrat. distinct. 1.* Quo loco & omnia alia egregiè mysticè exponit, quæ in consecratione Altaris adhibentur, nihilque in his ridiculum aut insulsum esse docet, contra hæreticos, omnes sacrosanctæ Catholicæ Ecclesiæ ceremonias, quarum significationem non intelligunt, aut certè intelligere non volunt, ridentes, ipsi aliquando habendi ludibrio ab eo, cuius sponsam nunc violant & iniurijs afficiūt, tanto re vera miseriores, quanto maius supplicium expectant. Rectéque *par. 3. q. 83. ar. 3.* dixit B. Thomas, eam Altaris consecrationem, sanctitatem Christi Domini repræsentare.

4 Et non solùm Altaria eiusmodi ac templa Domino fuisse consecrata, verum etiam † reconsecrata, si quando opus erat, aut si quando ab hæreticis contaminata fracta seu violata fuerant, ibidem satis apparet, dum ita orat Pontifex: [Domine Deus noster, qui templum hoc redaperuisti in habitaculum tuum, per descensum viuifici Spiritus in venerando chrismate, quod Prophetas & Apostolos sanctificauit: Deinde propter peccata nostra ipsum contaminati permisisti, &c.] Eaq; de re in Apologetico religionis Catholicæ, multa scribit & refert Reuerendissimus D. Lindanus Episcopus Ruremundensis. Quinimò & Gentilibus hunc morem fuisse scribit Alexander ab Alexand. *Genial. dierum libro 5. capit. 13.* vt pollutioni locorum occurrerent, ideo quod ea fuit Aruspicum opinio, quod † fulmina magnopere fierent
5 in locis pollutis. Et Cicer. *in oratione de Aruspicum* responsis, testatur, etiam dijs quibusdam expiationes decretas fuisse. Et sanè extat huius consecrationis elegans exemplum, *1. Machabæor. 4. cap. in hæc verba*: [Dixit Iudas Machabæus & Fratres eius: Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta & renouare. Et congregatus est omnis exercitus, & ascenderunt in montem Sion, & viderunt sanctificationem desertam, & Altare prophanatum, & portas exustas, & in atrijs virgulta nata, sicut saltum vel in montibus, & pastophoria diruta,

diruta, & sciderunt vestimenta sua, & planxerunt planctu magno, & imposuerunt cinerem super caput suum, & ceciderunt in faciem super terram, & exclamauerunt tubis signorum, & clamauerunt in cœlum. Tunc ordinauit Iudas viros vt pugnarent aduersus eos, qui erant in Arce, donec emundarent sancta. Et elegit sacerdotes sine macula: voluntatem habentes in lege DEI: & mundauerunt sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitauit de Altari holocaustum, quod prophanatum erat, quid de eo faceret: & incidit illi consilium bonum vt destrueret illud, ne fortè illis esset in opprobrium, quia contaminauerunt illud gentes, & demoliti sunt illud. Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto, quoadusque veniret Propheta, & responderet de eis. Et acceperunt lapides integros secundum legem, & ædificauerunt Altare nouum secundum illud quod fuit prius, & ædificauerunt sancta, & quæ intra domum erant intrinsecus, & ædem & atria sanctificauerunt. Et fecerunt vasa sancta noua, & intulerunt candelabrum & Altare incensorum & mensam in templum, & incensum posuerunt super Altare, & accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant in templo.]

Quibus ita constitutis ac præmissis, quæstio in eo est. † Vtrum Altaria ab hæreticis vel alijs confracta seu 6
violata, reconsecrari debeant necne: eiusque quæstionis resolutio ex constitutione Alexandri III. Pontificis Max. *in dict. capit. 1.* facile haberi potest, dum in duobus casibus eam reconsecrationem desiderat. Quorum primus, est si motum fuerit Altare. Id quod tunc fieri existimat Archidiaconus, *ad cap. si motum, de consecrat. distinct. 1.* Si vel ex toto destructum & postea reædificatum sit, vel in coniunctione mensæ seu tabulæ & inferioris structuræ, ex amotione separatio facta sit. Nam quando Altare est firmum, stabile ac fixum, non tantùm consecratur tabula, sed totum Altare, sic vt consecratio intelligatur principaliter in cõiunctione lapidis superioris & structuræ

cturæ inferioris,& proinde si totum Altare sine motione mensæ & lapidum ei coniunctorum, artificio quodam moueatur de loco ad locum, vel in eodem loco, nulla reconsecratione opus est, *secundum eundem Archidiaconum ibi, Henricum Bohic,& alios ad dict.cap.1.* Secundus vero est, quando lapis superpositus, qui sigillum continet, confractus aut etiam diminutus est. Id quod maiorem
7 explicationem requirit. † Etenim *vt ad d.capit.1.num.2. ait Panormit.* quando consecratur Altare, fit vnum foramen paruum, vel in superiore parte in ipsa mēsa lapidea Altaris, vel ante Altare, vel in latere dextero Altaris, & post consecrationem clauditur paruo lapide quadrato aut rotundo,& paruus ille lapis vocatur sigillum quod sicut denotat & designat ipsum sigillantem, ita ipse lapis denotat locum esse consecratum. In ipso vero foramine apponuntur reliquiæ sanctorum, & nomen Episcopi consecrantis & nomen sancti in cuius honorem consecratur. Quomodo & Socrates *in Tripartita historia ait*, quod Zeno cum Ecclesiæ Gazę episcopatum accepisset imperante Theodosio, fabricata Basilica ante ciuitatem, & Altari fixo, ossa Eusebij, Nectarij & Zenonis, collocauit iuxta sanctum Nestorem. Et beatus Augustinus *cap.12.confess.& Tomo secundo, epist.59.& Tomo quinto, lib.21. cap.25.de ciuit.Dei.* [Quis, inquit, aliquando audiuit fidelium, stantem sacerdotē ad Altare, etiam super sanctum corpus Martyris, ad Dei honorem cultumque extructum, dicere in precibus, offero tibi Petre, Paule, vel Cypriane?] Ac rursum Aurelius Prudentius Christianę antiquitatis peritissimus & fidelissimus testis, D.Euláliæ virginis nobilissimæ encomium celebrans, ex illius more asserit: Altare Dei fuisse sacris D.virginis ossibus consecratum. Cuius rei si quis rationem exquirat: Respondeo, † quod sicut pretiosa est mors iustorum in conspectu Domini, eorumque gratia & precibus nobis parcit, quomodo & olim propter Dauid seruum suum pepercit ciuitati: ita quoque positis ob eius conspe-
8 ctum sanctorum reliquijs, futurum putat Ecclesia, & vt gratior ei sit oblatio,& magis exorabilis Dominus. Ad quod

quod alludit illud quod *Eccleſ.Hierarch.cap.3.* ſcribit beatus Dionyſius, dum ait: [Sed & illud ſacratiùs intuere, quod impoſitis ſancto Altari venerabilibus ſignis, per quæ Chriſtus & ſignatur & ſumitur, adeſt protinus atque incunctanter ſanctorum deſcriptio, coniunctionem vnionemque cum illo altiſſimam & ſacratiſſimam indicas.] Et ideo magna olim inter veteres fuit quęſtio: Vtrum altaria ſine reliquijs ſanctorum conſecrari poſſent nec ne? Et ea in re vnus ex multis ita reſoluit Ioan. de Turrecremata antiquitus & doctus interpres, *ad cap. Placuit, de conſecrat. diſtinctione prima*, quod licet Sanctorum reliquiæ non ſint de ſubſtantia conſecrationis Eccleſiæ vel Altaris, tamen non facile debet Altare ſine reliquijs iſtiuſmodi conſecrari, ſi haberi poſſint. Et cum haberi non poſſunt, ſolent plerique ſacroſanctum Chriſti corpus apponere, quod an fieri debeat & conueniat, *ad dict. cap.1.num.2.* diſputat Panormitanus. Et licet teſte Auguſtino, *cap.27.lib.8.de ciui.Dei*, nec ſacerdotes conſtituimus, nec ſacrificia offerimus martyribus, & ſanctis noſtris, quia hoc Deo competit: eos tamen & eorum reliquias colimus & honoramus. Nam vt *libr.4.de orthodoxa fide capit.16.* ſcribit Damaſcenus, fontes nobis ſalutares dominator Chriſtus præbuit, Sanctorum reliquias, multimoda beneficia ſcaturientes: vtpote per quas Dæmones abiguntur, infirmi curantur, cœci vident, leproſi mundantur, tentationes & triſtitiæ ſoluuntur. Qua de re & plurima quoque ſcribit Hieronymus *contra Vigilantium*, & idem B. Auguſtinus *lib.9.confeſſ.cap.7.* Quæ cum ita ſint, neque perperam & ſine fructu ſacris altaribus imponuntur, neque vanum aut leue cenſeri debet, ſi confracto aut diminuto illo lapide, qui ſigillum continet, noua conſecratio ſeu reconſecratio eſt neceſſaria, cum non difficulter ex eo aliquid vel excidere, vel contaminari, vel aliter quam oportet, tractari potuerit, & cum hæc ſancta menſa ſit vice loci ſepulturæ, in quo poſitus eſt Chriſtus, aut, vt alij volunt, deſignat præſepe Domini, geritque typum ſpiritualis altaris, mirum videri non debet, ſi tam religioſe haberi ac ſeruari debeat.

Quod

Quod autem reconsecrationem necessariam esse dicimus, cum hic lapis qui sigillum continet, confractus & diminutus est, ita accipi atque intelligi oportere scribit Innocentius Tertius Pontifex Maximus, si enormiter læsus sit, ita vt tota penè illius forma immutetur, *ca. Quod in dubijs, & ibi Doctores, de consecr. Ecclesiæ.* Etenim paria sunt aliqua esse fracta, inquit Anchar. ibi & enormiter esse læsa, non etiam si leuis & modica sit offensio, quæ nec Sanctorum reliquias, nec consecrationem ipsam attingat. Et fusius hac de re *ad d. capit. Si motum,* loquens Ioannes de Turrecremata, multis quidem verbis, sed in substantia his casibus, prædictam Altaris reconsecrationē requirit, si Altare ex toto destructum est: si superior tabula vel mensa in qua fit principaliter consecratio, vel mota vel sua forma mutata, vel in Angulis & cornibus consecratis, vel alias vltra medietatem seu enormiter (quod arbitrio Episcopi relinquitur) fracta sit: si aliquis de lapidibus principalibus stipitis mensam contingentibus amotus sit, veluti cum super quatuor columnas Altare erectum est, si sigillum Altaris fractum aut diminutum sit, & denique si quando sic angeretur Altare, quod superiorem suam formam amitteret. Aliud igitur est de lapidibus parietis siue stipitis, qui non tangunt mensam, aut quibus lateraliter Altare compaginatum est, eorum enim motio reconsecrationem non requirit. *Dd. in dict. capit. 1.* At vbi Ecclesia polluta est, sicut illa reconciliari & expiari debet, ita quoque & Altaria quæ in eo existunt. *Panormit. & alij in capitul. proposuisti, de consecrat. Eccles. & Angelus Clauasius in sua summa ad verbum, Altare, numer. 4.*

(:)

CAP.

CAP. XXXVII.

Altaria & templa an ſint reconcilianda, in quibus vel ſacerdotes ab hæreticis, vel hæretici à ſacerdotibus occiſi ſunt.

SVMMARIVM.

1 *Mors ſanctorum eſt pretioſa in conſpectu Domini.*

2 *Sacerdos inuaſus in Eccleſia, poteſt aggreſſorem ſuum occidere, & nihilominus deinde ſacrificium peragere.*

QVONIAM vero Altaria vna cum templis pollutis reconcilianda eſſe diximus: non inoportunè hic quæri poteſt, an Eccleſia polluta eſſe videatur & reconciliatione iſtiuſmodi opus ſit, ſi ab inſanis hæreticis iconomachis & iconoclaſtis, ſacerdos aliquis vel laqueo ſuſpenſus, vel multis vulneribus confoſſus, & pro fide Catholica martyrio affectus ſit, ſicut accidit in beato Thoma Cantuarienſi Epiſcopo. Nam cum ſanguis martyris Eccleſiam non polluat ſed ornet, ſitque † pretioſa mors ſanctorum in conſpectu Domini, ſunt qui 1 exiſtimant propter eiuſmodi ſanguinis effuſionem non polluentem ſed ſanctificantem, nulla reconciliatione opus eſſe. Sed quoniam Eccleſia polluitur non propter martyris paſſionem, quæ Deo gratiſſima eſt, ſed propter perſecutoris actionem quæ Domino diſplicet: vtique cum Petro Paludano, & Hugone exiſtimat Ioannes de Turre Cremata *ad capitul. ſi motum, de conſecrat. diſtinctione prima*, contrariam partem eſſe veriorem, eoque magis, quod ſi ratione delicti reconcilianda eſt Eccleſia vbi iniquus occiditur, multo magis reconciliari debet, vbi

bet, vbi sanguis iusti effunditur *argum. capitul. si non licet, 23. quæstion.* 5. quo casu maiore iniuria Ecclesia affecta fuisse videtur.

2 E contra vero, si sacerdos † eiusmodi impium aggressorem in templo occidat, nulla reconciliatio est necessaria. Etenim non nisi iniuriosa sanguinis effusio Ecclesiam polluit, *ca. vnico, de consecr. Eccles. libr. 6.* Iniuriosa autem non est, quæ fit ad defensionem propriam ac rerum sacrarum *l. vt vim. ff. de iust. & iure, cap. de his, 20. distinct.* Et ideo dixit Ioan. de Lignano *in suo tractatu de iusto bello,* quod si sacerdos ad Altare celebrans inuaditur ab aliquo, potest dimittere celebrationem ac se defendere, & si in illa rixa se defendendo occidat aggressorem, potest in continenti ad Altare redire, & Missam peragere. *Quod sequitur Panormit. in capit. clerici, 1. de vita & honest. cleric. & Hippolytus ad leg. is qui aggressorem, numer. 3. C. ad leg. Cornel. de Sicarijs.*

CAP. XXXVIII.

Altaria omnia si demolita sint, an alijs relictis, alia pauciora duntaxat reparari aut de nouo ædificari possint.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici sacræ scripturæ verba semper cauillantur.*
2 *Altaria fuisse plura olim in Ecclesia.*
3 *Missas an plures vno die fieri expediat.*
4 *Missæ cur nunc sunt plures quam olim.*
5 *Altaria quando destrui possunt.*

IN CONCILIO Meldensi scriptum erat hoc pacto: [Ecclesiæ vel Altaria quæ ambigua sunt de consecratione, consecrentur: & superflua Altaria destruantur] *c. Eccle-*

c. Ecclesiæ, de consecr. distinct. 1. Ex quo factum est,† quod plerique improbi & phanatici homines, occasionem quærerent dicendi & arguendi, inutilem nec ferendam esse tot altarium constructionem, quot hodie passim in Catholicis Christi Ecclesijs reperiuntur, atque proinde post vastationem templorum & altarium, nihil referre, siue vnum siue plura reficiantur, quinimò vnum sufficere, de pluribus nihil scriptum extare. Et sicut sacra scriptura sobrijs ac prudentibus salutarem præbet alimoniam, stultis vero & impijs hæreseos maiorisque impietatis ministrat occasionem, vt qui aranearum in morem nihil ex illis præter exitiale venenum sugunt: ita quoque & huius temporis hæretici, non sacrorum canonum authoritati subijci, sed eos sibi subijcere cupiunt, eorumque verba captant & sensum relinquunt.† Sed si oculos aperire, & veterum scripta diligenter excutere vellent, non difficili negotio inuenirent, pluriũ altarium vsum, non ex noua & recenti inuentione, sed ex antiquo Ecclesiæ ritu receptum esse. Etenim *in oratione in lauacrum* D. Gregorius Nazianzenus meminit magni altaris, indicans & tunc fuisse parua altaria. Ait enim: [Statio in qua post baptisma ante magnum altare constiteris, futuræ gloriæ præludium est. Et constat Gregorium Magnum cũ paternam domum in cliuo Schauri positam, in monasterium redegisset, in illius monasterij Ecclesia quatuor altaria erexisse. Et sanè non longè ab hac disputatione, ea quorundam distat contentio,† an magis expediat in vna Ecclesia quolibet die vnam duntaxat fieri missam vel plures. Nam qui plura altaria non ferunt, hi & frequentiam quoque missarum quæ in his fieri solent, damnare videntur, & antiquitatis & vtilitatis quæ inde prouenit, ignoratione labuntur. Nam præterquam quod in Concilio Toletano & Antisiodorensi plures Missæ permittuntur: Magnus ille Leo Pontifex *Epistola 74.* expressis verbis præcipit sacrificij oblationem indubitanter iterari, cum numerosior populi conuentus est: quasi iniquum sit, eos qui prima diei parte ad Ecclesiam venire non pos-

sunt, sua deuotione priuari & tanti sacrificij vtilitate carere. Et sicut panem quotidianum aut sæpius eodem tempore & loco, quotidianum sacrificium iterari nihil vetat. nec deteriore loco esse debemus, quam olim Iudæi, quos in templo Salomonis & mane & vesperi agnum immolasse constat, *Exodi capit. 29.*
4 † Et licet olim non tam frequentes fuerint Missæ, ac tot altaria quot nunc sunt, vel quòd minor esset Sacerdotum numerus, vel quòd in metu persecutionis altaria tam secure ædificari non poterant, mutatis tamen temporibus & caussis, etiam eiusmodi res mutari potuerunt, aucto scilicet Dei populo, eoque in infinitam pene multitudinem excreto, Alioqui enim, propterea quod sub ætate Apostolorum vix in qualibet ciuitate vna domus diuinis ædificijs dedicata erat, nunc dicendum foret, egregia hæc templa ac monasteria, & tot Basilicas hac tempestate extantes & magna pietate extructas, dirui prosterni & subuerti oportere, vt hæc eleganter *in oratione sua de pluralitate* Missarum differit Nicolaus Sanderus Theologus Anglus. Neque etiam ab hac sententia animum meum dimouere potest id, quod ex præallegato Meldensi Concilio proponitur, propterea quod per superflua altaria, eorum pluralitatem non designat, sed ea duntaxat intelligit, quæ vel Sanctorum reliquias non habent, *Glossa in dict. capitulo, Ecclesiæ, ad verbum superflua,* vel competenti dote destituuntur, *capitulo, Omnes Basilicæ, de consecratione distinctione prima,* vel per villas & agros, in quibus nullum corpus, aut nulla ossa Martyris condita sunt, negliguntur, *capitul. placuit, & capit. concedimus, eadem dict.* Nam alioqui hoc absurdi sequetur, quod Sacerdotes quos in vna eademque Ecclesia sæpe constat esse plurimos, quotidie si velint, celebrare non poterunt: & quod multorum defunctorum piæ voluntates fraudabuntur, qui pro sua deuotione & religione, in alijs & alijs altaribus Missas
5 fundarunt. Non dico magnam altarium frequentiam ac multitudinem in Ecclesijs Catholicis planè esse necessariam, sicut in plerisque Ecclesijs Cathedralibus rariora extant, neque hoc etiam requiro, vt omnino totidem

altaria

altaria reparentur & extruantur in Ecclesijs deuastatis, quot ante erant, sed pijs hominum fundationibus, decori atque honori Ecclesię, nihil detrahendum esse censeo, habita etiam ratione multitudinis sacerdotum, qui in Ecclesia versantur, arbitrio ac moderatione Episcopi Diœcesani. Quibus etiam cessantibus existimo ab eiusmodi altarium demolitione, propter scandalum populi quod his calamitosis temporibus facile oriri posset, quantum fieri poterit abstinendum esse, sicut & olim in Concilio Aphricano, demolitio altarium propter simile scãdalum publicum fieri prohibetur, quæ eo scandalo non subexistente, fieri debuisset: *dict. cap. Placuit, de consf. distinct. 1.*

CAP. XXXIX.

Altaria deiecta & demolita, ex qua materia reparari seu reædificari debeant.

SVMMARIVM.

1 *Templorum apud veteres variæ figuræ.*
2 *Altarium olim diuersitas.*
3 *Apostoli cuiusmodi altaribus vtebantur.*
4 *Altaria cur hodie sint lapidea.*
5 *Calices sacri quales esse debeant.*
6 *Cereorum antiquus in Ecclesia vsus.*

QVEMADMODVM † olim apud veteres variæ fuerunt templorum formæ, vt quod pleraque desuper patens foramen haberent, plæraque humili 1

loco & ex humili materia constructa erant, plæraque etiam mira arte, luxu ingenti, marmoreque & auro elaborata, *vt refert Alexander ab Alexandro libro secundo, Genialium dierum cap. 22.* ita quoque varij generis apud eos erant altaria & aræ. † Superis enim è terra exaltatis aris: terrestribus in terra: inferis vero sub effossa terra sacra facere consueuerant, & apud Iudæos diu seruatum fuit, vt terrestribus dijs in cauernis: Soli vero in sublimi sacrum facerent. Nonnunquam sine ara in nudo solo & pauimento. Nonnunquam etiam super escharam, sicut Eumenæus apud Homerum. Aliquando vero super aram vel quadratæ figuræ vel alterius, cespitem ex gramine seu verbenas apponentes, eandemque fronde ornantes, vt Ioui esculo, Apollini lauro, Mineruæ olea, Veneri myrtho, Herculi populo, Baccho hedera, Pani Pino, Diti autē cupresso. Sic & olim in veteri testamento altaria ex varia materia, non tantùm ex lapide, confecta esse constat. Nam *vt est Exodi 20. capit.* dixit Dominus ad Moysem: [hæc dices filij Israel. Altare de terra facietis mihi & offeretis super eo holocausta & pacifica vestra, oues vestras & boues, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei. Veniam ad te & benedicam tibi. Quod si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus.] Rursum vero, *vt est 3. Regum cap. 7.* [Fecit Salomon omnia vasa in domo Domini aurea: altare aureum, & mensam super quam ponerentur panes propositionis auream.] Legimus etiam *Exodi 36. & 37. capit.* altaria fuisse constructa de lignis Sethim, sicut & hodie in Ecclesia Lateranensi dicitur extare altare ligneum, in quo olim beatus Petrus, alijque Sancti dicuntur celebrasse. Ad quæ omnia respexisse videtur in suis sententijs beatus Bernardus, dum sic ait: [Altaria quibus vota superponere debemus, tria sunt: diuinarum sanctionum expletio, quod fit de lignis Sethim in deserto: beatorum multiplex aduocatio, quod fit de lapidibus quos ferrum non tetigit: Redemptoris humilis incarnatio, quod fit de terra.] Sicut & mox iterum subijcit, quod tria sunt operimenta altaris. De

ris. De peccatis pœnitẽtialis afflictio, quæ est cilicium. De venia laudis lætitiæ magnitudo, quæ est velut æs sonans: De gratia præconialis iubilatio, quæ rutilat velut aurum.] Quæ cum ita sint: mirum videri potest, quod in Concilio Hipponensi cautum fuit, altaria lapidea esse oportere *capitu. altaris, de consecr. distinction. prima*, & aliter consecrari non posse. Sed cum cuiusque temporis causas & rationes perscrutamur, vtique cum Ioanne de Turre Cremata ibi, dicere poterimus, quod cum † à Pontificatu B. Petri Apostolorum Principis, vsque 3
ad tempora B. Syluestri, rabies & gladius persecutoris non cessaret, nullaq; certa esset Episcopalis statio, vbicunque necessitas compulit, siue in cryptis, siue in domibus fidelium, siue in alijs locis quibuscunque, super altare ligneum in modum arcæ concauum, quod à sacerdotibus vbicunque Episcopus Romanus latitabat, ponebatur, missam celebrabant, teste Alexandro de Halis, quẽ allegat. Quæ ratio cum posteriorib. seculis, depulsisque & fugatis persecutorum furiosis insultibus cessauerit, factum est, vt ab his altaribus ligneis recessum sit, atque vt ex lapide, non ex terra deinde fierent,† 4
vel in memoriam eius, quod sacrosanctum Christi corpus olim in monumento lapideo positum & collocatum fuerat, *vt est apud Matthæum, cap. 27. Marcum, cap. 15. & Lucam, capit. 23.* vel quod altare inter alias suas significationes, vt plæriq; sentiunt, etiam Christum designat, quem beatus Paulus, *prim. Corinth. 10. cap.* in petra præfiguratum fuisse testatur: vel etiam quod teste B. Thoma, reuerentiæ Ecclesiasticæ magis conuenit, solidum atque durabile esse illud, quod sacra vnctione consecratur. Quibus non multum absimile est, quod ex epistola B. Eusebij & Siluestri sacri canones constituunt, vt nemo peragat sacrificium altaris, in serico panno aut tincto corporali, sed in puro lineo vel linteo ab Episcopo consecrato, sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone linea munda sepultum fuit, *cap. consulto. de consecr. dist. 1.* Et quod olim in veteri testamento ac tempore Salomonis, vel ex lignis Sethim, vel ex auro altare extructum

fuit, ad mysticam quandam interpretationem potissimum pertinuisse, & Glossa *ad d. cap. altaria*, quam alij sequuntur, testatur, & ex præcitato B. Bernardi loco apparet. Etenim præter id quod ab eo dictum est, censent cum B. Thoma plærique, per lignum Sethim, significari mundam, firmam, incorruptam, & ad offerendum sacrificium bonorum operum præparatam iustorum vitam: per aurum vero Salomonis, perfectorum conuersationem, qui sunt in fide firmi, sapientia fulgidi, & virtutibus ornati, cuiusmodi decet eos, qui Domino in altari deseruiunt, lux mundi appellantur, omnium sunt patres, & ab omnibus venerandi, *cap. sacerdos 93 distinct. capit. necesse 1. quæstion. 1.* Et cum aureorum altarium ædificatio, nunc aut impossibilis esset aut rarissima, nihil his hodie opus est, sed sufficit si eius generis erigantur lapidea, quæ & facilius haberi possunt, & rei propositæ, atque sacrificio noui testamenti magis congruunt, vilia tamen non sint, nec ex terra, in quibus hoc sacrosanctum corpus Domini nostri reponitur. Quod de aureis & alijs altaribus loquens & indicans sanctus ille Hieronymus, cuius verba recitantur *in cap. gloria 12. quæst. 2.* [Hæc, inquit, tunc probabantur à Domino, quando sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat remissio peccatorum, quanquam hæc omnia præcesserint in figura.] Sic & olim in Concilio Rhemensi Canon. 6. cautum fuisse legimus,† ne de ære aut ex aurichalco calix fieret, quia ob vini virtutem, æruginem facit, pariterq; vomitum prouocat, & vt nullus aut in ligneo aut in vitreo calice Missam faceret, ideo quod & lignum porosum est, & vitrum fragile, ex quo periculum effusionis sanguinis Domini imminere posset, *cap. vt calix, & ibi glossa de consecr. dist. 1.* Nam quamuis olim ante ea tempora sacerdotes non aureis sed ligneis calicibus vtebantur, & Sepherinus Pontifex patenis vitreis Missas celebrare constituit, quia tamen ratio temporis mutata est, Vrbanus Papa omnia ministeria sacra, deinde fecit argentea, & sicut in reliquis cultibus, ita & in eo magis & magis, per incrementa temporum decus succreuit

Eccle-

Ecclesiarum. Et ne decus matris Ecclesiæ minueretur, sed magis cumularetur & amplificaretur: in Concilio Triburiensi statutum fuit, vt deinceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi in ligneis vasculis vllo modo conficeret, *cap. vasa, dicta distinctione prima*, adiecitque idem Concilium Rhemense, vt calix Domini cum patena, si non ex auro, omnino ex argento fieret, aut siquis tam pauper esset, vt talem habere non posset, saltem stanneum calicem sibi compararet, *dict. cap. vt calix*. Et cum facilior sit argentei vel aurei calicis comparatio, quam altaris ex eo metalli genere constructio, quã nec summi quidem Reges hodie faciunt, mirum certè videri non debet, si ab vsu eiusmodi altarium recessum sit, aurei vero vel argentei calicis vsus remansit, iuxta illud Aurelij Prudentij in hymno de sancto Laurentio: [Argenteis scyphis ferunt Fumare sacrum sanguinem: Auroque nocturnis sacris, Adstare fixos † cereos.] Quem tamen vsum ita demum probat Chrysostomus *homilia 53. in Matthæum*, si ex rebus iustè partis hi calices facti sint. Ne putemus nobis satis esse ad salutem, inquit, si cum viduas & pupillos spoliauerit, aureum calicem & gemmis ornatum huic mensæ offeras. Igitur in proposita quæstione dicimus, eos ad quos Ecclesiarum atque altarium reparatio pertinet, oportere ea, vt in his Domino sacrificium fiat, ex lapide iuxta dictorum canonum constitutionem, extruere vel reparare.

(:)

CAP. XL.

An laici effusam & conculcatam ab hæreticis & iconoclastis sacrosanctam Eucharistiam tangere, suscipere, & custodire possint?

SVMMARIVM.

1 *Laici inter sacerdotes sedere non debent.*
2 *Moniales sacra non tangunt.*
3 *Punitio eorum qui olim arcam tetigerant.*
4 *Miracula quædam de his qui sacram Eucharistiam contrectabant.*
5 *Laici in necessitate Eucharistiam deferre possunt.*

1 IN Concilio Moguntino cautum fuisse legimus, † vt laici secus altare, quando sacra mysteria celebrãtur, inter clericos stare vel sedere nõ præsumerent, sed pars illa quæ cancellos ab altari diuidit, psallentib. tantum clericis pateret, *cap. 1. de vita & honest. cler.* Id quod & Clemens Pontifex his quoque verbis constituerat: [Sacerdotum aliorumque clericorum Ecclesijs seruientium honores, à laicorum loco discrete apparere conuenit. Quamobrem nulli laicorum liceat in eo loco vbi sacerdotes & reliqui clerici consistunt (quod presbyterium nuncupatur) quando Missa celebratur, consistere, vt li-
2 bere ac honorificè possint sacra officia exercere,] *c. sacerdotum, de consecr. dist. 2.* Quod amplius est, etiam † de sacratis Deo fœminis & monachis, in hęc verba rescripsit Sother Pontifex Maximus: [Sacratas Deo fœminas & monachas, sacra vasa vel sacratas palas penes vos contingere & incensum circa altaria deferre, perlatum est ad Apostolicam sedem. Quapropter huius sanctæ sedis authoritate, hęc omnia vobis resecare funditus, quanto citius

citius poteritis censemus. Et ne pestis hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abstergi citissimè mandamus.] *c. sacratas, 23. dist. inst.* Quod si ita est, vt certè est, & si Diaconus præsente presbytero corpus Christi dare non possit (vt est in Concilio Arelatensi quod circa annum 326. coactum fuit,) quantò minus possunt hi laici, vel etiam hæ sacratæ virgines & mulieres, sacrū Domini nostri Iesu Christi corpus manibus suis attingere aut contrectare, vt eleganter ex Concilio Rhemensi *Canon. 2.* refert tex. *in cap. peruenit. De consecr. dist. 1.* dum ait: [Peruenit ad notitiam nostram, quod quidam presbyteri in tantum paruipendebant diuina mysteria, vt laico vel fœminæ sacrum corpus Domini tradant ad deferēdum infirmis, & quibus prohibetur ne sacrarium ingrediantur, nec ad altare appropinquent, illis sancta sanctorū committuntur. Quod quam sit horribile, quamque detestabile, omnium religiosorum animaduertat prudentia. Igitur interdicit per omnia Synodus, ne talis temeraria præsumptio vlterius fiat, sed omnimodo presbyter per semetipsum infirmum communicet.] Et † si olim in veteri testamento per medium castrorum transeuntes præcones, edixerint ne quis appropinquaret ad arcam Domini, *vt est Iosue c. 3.* & quinq; millia ex plebe Bethsamitide percussa sint, eo quod arcam vidissent. *1. Regum cap. 6.* & Oza quia manum ad eam calcitrantibus animalibus extenderat, iuxta eandē à Deo subita morte mulctatus est; certè multo magis metuere debēt laici siue sint masculi siue fœminę, ne ad corpus Domini manum suam extendant. † In cuius rei testimonium *serm. 5. de lapsis* refert sanctus ille Cyprianus, quod cum quædam arcam suam, in qua Domini sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgēte deterrita est, ne auderet attingere. Et quidam alius sacrificio à sacerdote celebrato, partem cum alijs latenter accipiens, sanctum Dei contrectare non potuit, cineremque ferre se apertis manibus inuenit. Addo etiam quod *libr. 8. hist. Ecclesiast.* scribit Zozomenus *c. 5.* quod muliere quadam ab hera sua sacrosanctam Eucharistiam sibi datam in manus accipiente,

3

4

sanctum

sanctum hoc corpus Domini in lapidem cōgelauit. Vnde eadem sua hera perterrefacta, metuens ne quid sibi mali propter eam rem, quæ diuinitus acciderat, contingeret, ad Episcopum cursu contendit, ac seipsam prodens, lapidem ostendit, materiam incognitam & colorem admirabilem habentem, simulque veniam cum lachrymis petijt. Refertque etiam *in vita S. Euthymij* Cyrillus eremita quendam Therebonem qui temere ad adyta & sacrosancta ingressus erat, ignem in quodam diffusum linteo vidisse, & circa se constitisse, vnde retrogressus ad templi vestibulum se recepit, & cum magna in synaxim reuerentia substitit. Longè horribilius est, quod sanctus Optatus Episcopus *libr.3.contra Donatistas* scribit, fuisse qui non tantum sacram Eucharistiam indignis suis manibus contrectabant, verum etiam eam canibus fundi præcipiebant. Eosdem vero canes rabie accensos, ipsos dominos suos, quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindice tanquam ignotos & inimicos laniasse, sanctamq; ampullam chrismatis, quam per fenestram eiecerant, Angelica manu deductam Deoque muniente inter saxa illesam concidisse. Quæ omnia licet sint & æquissima & verissima, quod si tamen necessitas imminet, veluti si impij istiusmodi hæretici, iconoclastæ & iconomachi, qui sacrosancta pedibus inquinatis conculcant altaria, qui rapaci manu cuncta depopulantur, & qui sacros calices Christi sanguinis portatores confringunt, sanctissimas hostias ipsamque sacrosanctam Eucharistiam excutiunt atque in terram effundunt, sicut aliquando factum fuisse iam diximus, & sæpius ante factum esse *libr.13.cap.19.* refert Nicephorus, dum ait, milites eo ingressos esse, vbi sanctum repositum erat, & sanctissimum Christi sanguinem in eorum vestimenta effusum fuisse: vtique eo casu censeo, laicos tam masculos quam fœmininas absentibus sacerdotibus & clericis, eandem sacrosanctam Eucharistiam ac sanctissimas hostias reuerenter, sicut diuinam maiestatem decet, humo attollere, recipere, ex manibus istiusmodi sceleratorum hominū eiecta occultare, ac deinde

ad sa-

ad sacerdotes Dei cum debita deuotione deferre posse. Multa.n.in his permittere necessitatem, vel ex eo solo constat, quod in † necessitate etiam laici, qui alias non admittuntur, baptizare possunt, *c. sanctum est, de consecr. dist.* 5. Ex quo capite, hoc de contrectatione sacræ Eucharistiæ, ad verbum Eucharistia, tradidit Berthachinus. Eaq; res exemplo non caret, & eleganter ostendit Eusebius, etiam puero laico, propter imminentem necessitatem, sacrã Eucharistiam in manum datam fuisse. Etenim *li.6. c.14. Ecclesiast. hist.* ex Dionysio Alexand. ita scribit: [Serapiõ quidam erat apud nos fidelis senex, qui diu quidem inculpate vixerat, in persequutione vero ceciderat. Hic sæpenumero recipi petierat, verum nemo illi attenderat. In morbo aũt constitutus, totum triduum mutus, & sensuum facultate destitutus mãsit. Post vbi quarto die nonnihil cõualuisset, nepoti ex filia ad se vocato dixit: Quousq; ô fili, detinetis me? Obsecro properate, & me velociter absoluite. Voca ad me aliquem ex presbyteris, quibus dictis iterum obmutuit. Cucurrit puer ad presbyterum. Erat aũt nox: presbyter ægrotabat, ideoq; ire cũ puero non poterat. Quoniam vero mandaueram, morituros, si petant, & maxime si etiam antea suppliciter petierunt, admitti debere, vt spe bona fulti migrent, parum Eucharistiæ puero dedit, iussitque vt id infunderet, & in os senis instillaret. Puer redit, adferens Eucharistiam. Cum aũt è vicino esset, antequam ingrederetur, rursus Serapion: Venis, inquit, fili? Presbyter quidem venire non põt, tu vero confestim facito, quod ille præcepit, meq; dimitte. Infudit puer ac simul oris senis instillauit. Qui cũ parum gustasset, mox spiritũ reddidit.]

Et hæc quidem de reparatione, refectione, & restauratione sacrosanctarum Catholicarum Ecclesiarum dixisse sufficit, ad gloriam & honorem Dei Optimi Maximi, gloriosissimæ semper benedictæ & intactæ Virginis, & Matris Mariæ, omniumque sanctorum ordinum, quorum fauore & beneficio hos nostros labores absoluimus anno 1573. professionis nostræ publicæ decimo octauo, cum præcedentib. annis templa diuino numini

dicata,

dicata, á se sceleratis & infamibus hæreticis plus quam Barbarica rabie, conculcatis omnibus sacris, essent spoliata, diruta, euersa & fœdis incédijs vastata, reprimente nihilominus eorum conatus, Clementissimo Principe nostro Philippo Hispaniarum Rege Catholico, eiusque fortissimo Vicario & locum tenente Ferdinando Duce Albano, per quos ædificium quod construere nisus est diabolus, statim destruere dignatus est Christus, quem supplici deuotione oramus, vt omnibus Regibus & Principibus Christianis, eandem animi fortitudinem & pietatem ad debellandos sanctissimi nominis sui hostes concedat. Etenim cum à Præsulibus Ecclesiarum, & Principibus prouinciarum, in istiusmodi homines remissius agitur: egrediuntur de caueis suis vulpes nequissimæ, & prætēta specie pietatis, seducendoq; supplices, vineamDomini Sabaoth tāto grauius quanto liberius demoliuntur. Cum autem aduersus eos igne Dei fidelium zelus succenditur: in suis foueis delitescunt minusque sunt noxij, licet occultum spargendo virus nocere non desinant.

DE IVRE SISTENDI, ET MANVVM INIECTIONE, QVAM VVLGO ARRESTATIONEM VOCANT, SVCCINCTA EXPLICATIO.

Auctore D. PETRO PECKIO Ziricæo I.C. & ordinario Iuris Professore.

Vltima editio, multis Capitibus & locis aucta.

ANTVERPIÆ,
Apud Balthazarem Bellerum.
Anno CIↃ. IↃ. XXCIX.

Auctor ad Lectorem.

Hæc sunt pie Lector, quæ de Arrestis *&* Iure sistendi, *dilucidè ac succinctè scribenda existimaui. Meminisse te velim, me & hominem esse, & vnum hominem, nec omnia vel amplius per me assequi, quàm ab homine mediocris ingenij atque institutionis. Itaque si quid inueneris in hoc opere, quod animi tui expectationi non satis respondeat, existimabis non esse hoc laboris vicium, sed tenebrarum humanæ mentis. Dicam cum Lactantio, Quod si vita optanda est sapienti, profectò nullam aliã ob causam viuere optarim, quàm vt aliquid efficiam, quod vita dignum sit, & quod vtilitatem legentibus, si non ad eloquentiam, quia tenuis in nobis facundiæ riuus est, ad iuuandum tamen proximum, & viuendum adferat; quod est maximè necessarium. Gloria, honor, decus, potestas & imperium Deo in secula seculorum. Amen.*

CLARISSIMO VIRO D. Ioanni Richardoto I. V. Doctori, Regiæ Catholicæ Maiestatis in priuato Senatu Consiliario, Suo Domino Petrus Peckius Ziricæus I. C. S. P.

ANte annos tredecim, Vir clarissime, tractatum De Iure sistendi, *siue* de Arrestis, *vti nosti, edidi. Sed cum ex variis iudiciis animaduerterem, & ex fideli multorum relatione intelligerẽ, eum viris magnis, bonis & doctis, plurimum placuisse, & tam ab iis qui pro tribunali ius populo dicunt, quàm iis qui litigantium patrocinia recipiunt, gratum ac vtilem fuisse; sedulò ac seriò iterum animum adieci meũ, vt quatenus professio publica, læsaq́ valetudo permitteret, ea quæ ex vsu forẽsi, succedentibus*

annis deesse illi cognoueram, bono publico, quo nos labores nostros omnes referre conuenit, paulatim supplerem, & ea quæ forte paulò obscurius prius dicta fuerant, clarius explicarem. Eundem igitur tractatum, multis decisionibus locupletatum, plurimisq́; in locis auctum, pro mutua priuatáque nostra amicitia, ad te mitto; quem vt & benignè foueas, & aduersus ingratorum inuidorúmq́; hominum calumnias, patrocinio tuo defendas oro. Louanij, anno à nato Redemptore nostro 1577. Idibus Septembris.

SVMMA CAPITVM huius operis.

Utrùm

DE IVRE SISTENDI, ET MANVVM INIECTIONE, QVAM VVLGVS ARRESTAtionem vocat.

Petri Peckÿ Ziricæi I. C. Liber vnus.

Arreſtum quid ſit, & vnde dicatur. Caput I.

ARGVMENTA.

Sententiæ ſupremarum Curiarum cur Arreſta dicta ſint. *numero* 1.
A ſententiis ſupremæ Curiæ non appellatur. *nu.* 2.
Clauſula hæc, Quia tale eſt noſtrum placitum, quid ſignificet. *num.* 3.
Arreſtum, arreſtatio, arreſtare quid ſit. *num.* 4.
Arreſtare & prehendere quomodo differant. *nu.* 5.
Arreſtorum duo genera. *num.* 6.

TARIA eſt Arreſti appellatio, Supremorum enim Tribunalium 1 ſententiæ vulgò Arreſta appellantur, fortè à Græco verbo ἄῤῥαιςον, quod ſignificat incorruptum, inuiolatumque, quod in illis ſupremis Curiis

Curiis sententiæ incorruptæ, & iustissimæ exeant, aut certè exire deberent, quæ inuiolatæ manent, nullaque prouocatione, seu appellatione infringi aut suspendi possunt. l. 1. ff. à quib. appella. non lic. Credit enim
2 Princeps, eos qui ob singularem industriam, explorata eorum fide ac grauitate, ad huius officij magnitudinem assumuntur, non aliter iudicaturos esse, pro sapientia & luce dignitatis suæ, quàm ipse foret iudicaturus. l. 1. C. de offic. præfect. Prætor. Ideoque Arrestum eiusmodi prætextu iniquitatis damnari non potest. l. si quis. vbi id notant Cynus & Salicetus. C. de precibus Imperator. offer. Budæus verò ad l. final. ff. de Sena. & Budæum secutus Franciscus Conanus libro primo. Comment. Iuris Ciuilis capite vltimo, numero nono, & Ioannis Imbertus Institutio. Forens. libro secundo cap. 16. ad verbum, adimitur. ἄρεσον Græcè, Latinè Placitum & decretum dici existimat; sicut & Regiis diplomatibus post declaratas breuiter rationes, quibus adductus est Princeps vt quid iubeat, vetet, aut permittat, postrema hęc tanquam omnium rationum clau-
3 sula subiicitur; *Et quia tale est nostrum placitum*. Quibus verbis voluntatem pro iusto imperio & ratione habendam esse non censet Princeps; sed vult intelligi rem illam se, de suorum procerum consilio, statuisse. Quamobrem placere Principi putauit Vlpianus, quod ratione & consilio ab eo fa-

eo factum esset; Nam Ciuilibus legibus, &, vt ait Dion. scripto Iure solutus est: cæterum Naturali lege tam est astrictus, quam quiuis nostrum, aut etiam multò magis. Prior explicatio magis placet multis. Nam vt Rebuffus in constitution. Reg. tomo 2. titulo, vt contract. test. sentent. & alij omnes ac gallic. concip. verb, glos. 2. ait, Placitum non magis conuenit Parlamentis, supremisque Curiis, quàm inferioribus, quia etiam sententiæ inferiorum iudicum Arresta, id est, placita, dici possent, nisi per Antonomasiam dicas. Sed ita, inquit, de omnibus rebus dici posset, quod Citatio, Litiscontestatio, & omnia quæ Parlamentis & Curiis conueniunt per Antonomasiam, de Parlamentis intelligerentur. Et iterum hoc probat tomo tertio, in tractat. de arrest. & opponentibus contra ea, in principio.

Alio modo Arrestum, prout nec Græca, nec Latina, sed merè Gallica vox est, significat impedimentum, siue interdictum, ne res, aut persona, loco aut statu suo moueatur. 4

Estque Arrestatio, iniectio manuum, cum alicui à magistratu interdicitur, ne excedat ex eo loco, in quo inuentus est, nisi rebus cum eo compositis, qui de illo apud Iudicem questus est. cap. clerici. de immunit. ecclesi. libro sexto, Pirrhus ad consuetudin. Aurelian. Rubric. de execut. instrument. capit. 9.

pit. 9. Lagus in sua Method. cap. de execut. rei iudic. Vel etiam cum res alicuius quacunque ex causa pro securitate nostra, auctoritate publica detinetur, ita vt nobis inuitis ex loco illo, negocio nondum sopito auferri non possit. Qua ratione sunt qui Arrestare, idem esse dixerunt, quod gradum sistere: quia postquam Arrestum factum est, ibi sistendum est. Idem Pirrhus, dicto loco, titulo de execution. ex locat. capit. septimo, versiculo, Habes casum. & Ioannes de Athon ad constitution. Angliæ, titulo de decimis, in capit. erroris. ad verbum, Arrestari. dicit Arrestationem esse citationem quæ fit verbo & facto. Porro autem
5 Cardinalis ad clem. prim. de hæretic. existimat arrestationem absque manuum iniectione fieri: Prehensionem verò sine manuum iniectione fieri non posse. quod verum esse asserit Molinæus ad consuetu. Parisiens. titulo secundo, gloss. 1. ad verbum, arrester. numero tertio, versiculo, & dicendum. quia sicut plus est, rem aliquam prehendere, quàm impedire; ita plus est personam capere, quàm impedire vel interdicere, seu, vt vulgò dicunt, arrestare. Plerunque tamen promiscuè accipiuntur, vt ait Imola ad dictam clem. 1. numero vndecimo. Et hac de re loquens Quintilianus Mendosius in tractat. de monitoriis. quæstione octaua. Arresti formula in Curia Romana, inquit, in monitorio est hæc. Et interim donec sol-

uat,

uat, vel donec respondeat positionibus vel articulis vel præparatoriis, puta an sit heres, pro quota parte, &c. vel donec quid aliud, super quo monetur, faciat, arrestetur; ne à Curia absque ipsius Iudicis monentis expressa licentia discedat, sub pœna & censuris. Rota decis. 394. incipient. si suspensio. in no. & Ioannes Milis in suo repertorio, ad verbum arrestare. Eodem etiam loco numero vndecimo, & sequent. latius explicat Molinæus, quid arrestum cum sequestratione & missione in possessionem bonorum, commune habet, & quatenus ab vtraque distinguatur; quod & Paulum Parisium quoque consilio 107. numero 72. libro tertio, fecisse video; quæ omnia nos hoc vno loco referre, non existimamus esse necessarium. De hoc autem arresto dicere instituimus.

Illud quoque obseruatione dignum est, 6 quod in dicto cap. octauo. in tractat. de monitor. scribit Mendosius, quod arrestorum duo sunt genera, quorum alterum est hominis, alterum legis. De arresto hominis, hoc est Iudicis hic loquimur. De arresto autem legis est textus in l. vnica. C. vt omnes iudic. tam ciuil. vbi cauetur, quod omnes Iudices tam ciuiles, quàm militares debeant per quinquaginta dies post depositam administrationem remanere in locis vbi administrauerunt, nec inde interim recedere. & vtrumque arrestum comparat atque æquiparat

parat Oldradus consilio 65. incipient. Hic agitur.

Quo iure arrestum introductum sit, & qua ratione sustineatur. Caput 2.

ARGVMENTA.

ILLVD in primis quæri potest, quo iure istiusmodi Arrestum sustineatur? Sunt qui existimant ex l. final. C. vbi in rem act. exerc. deb. probari, quod si quis equum, vel aliam rem debitoris sui forensis hic inuenerit, sistere, & arrestare eam possit: verba legis hæc sunt.

„ *Actor rei forum, siue in rem, siue in personam sit* „ *actio, sequatur. Sed & in locis, in quibus res,* „ *propter quas contenditur, constitutæ sunt, iube-* „ *mus in rem actionem aduersus possidentem mo-* „ *ueri.* In cuius legis explicatione disputant Interpretes, an forensis cum equo alieno

per

per hanc ciuitatem transiens, conueniri pos-
sit. Quæ quæstio propriè huc non pertinet,
quia de sola vindicatione non quærimus, in
qua propter præsentem possessionem, ali-
quid amplius domino rei tribuendum esse,
videri posset: Ipseque Accursius ibi, res mo-
biles, non nisi suspicione aduersus deben-
tem militante, detineri posse respondit: ad
quam suspicionis existentiam, vsum arresto-
rum non restringi constat. Sic cum æqui- 1
tas postulat, lex concedit, debitorem fu-
gitiuum, vel de fuga suspectum capi & de-
tineri. leg. ait Prætor. §. si debitorem. ff.
Quæ in fraud. creditor. Permittit etiam, 2
si periculum sit, damnum datum non re-
cuperari, & si dominus ignoretur, animal
à quo damnum acceptum est, retineri, &
» non aliter. Nam alioqui, quamuis alie-
» num pecus in agro suo quis deprehende-
» rit, inquit Pomponius, sic illud expellere
» debet, quo modo si suum deprehendis-
» set: quia si quid ex ea re damni accepe-
» rit, habet proprias actiones. Itaque qui
» pecus alienum in agro suo deprehendit,
» non iure id includit, nec agere illud ali-
» ter debet quàm supra diximus, quasi su-
» um: sed vel abigere debet sine damno, vel
» admonere dominum suum vt recipiat. l.
» quamuis. ff. ad l. Aquil. l. qui seruanda-
rum. §. final. ff. de præscript. verbor. Bar-
tolus, Baldus, Paulus Castrens. in l. hoc am-
plius, §. his autem. ff. de damno infecto.

Specu-

Speculator in titulo de act. versiculo, sed pone inuenio pecudem. Idem Baldus ad l. 1. C. de seru. fugitiu. Panormitanus ad capit. Si læserit. de iniur. Angelus ad l. ratis. ff. de incend. ruin. naufrag. Et consuetudinem si quæ huic contraria sit, à scripto iure discrepare testatur Petrus Rat. ad consuetud. Picta. titulo de la dist. des iurisdict. articulo 57. & Pirrhus ad consuetud. Aurelia. titulo de execut. ex locat. capit. 9. & Dom. Henningus Godden, consilio 34. numero trigesimosexto. Arrestum verò quo hodie nihil vsitatius est, tam arctis finibus non concluditur, latiusque patet, & ad necessitatem aliquam semper non restringitur, eiusque vsus etiam ex sola vtilitate agentis consistit. Qua ratione permoti alij, afferunt leges nusquam huius cohibitionis mentionem facere, cuius exemplum olim in ll. duodecim tabular. extitisse videtur: Quia vt libro vigesimo, cap. 3 primo testatur Gellius, confessis, conuictisque debitoribus, decem dies ad quærendam pecuniam dati fuerunt, intra quos si non fecissent solutionem contracti æris alieni, facta est manuum iniectio, & neruo, ac compedibus vincti sunt. Quam legis duodecim tabular. duritiem, Ius nostrum non patitur, sed econtra prohibet, ne homines priuati, debitores suos, tanquam iumenta, ergastulis includant: præterquam quod admittit debitorem qui decoxit, & obæratus est, (modo de fuga suspicio sit) pre-

hendi

prehendi, & custodię detineri posse. l. j. & aliis ll. C. qui bo. ced. pos. Constat sane omnium actionum instituendarum principium, ab ea parte edicti proficisci, qua Prætor edicit de in Ius vocando. parag. fin. Institu. de poen. temp. litig. & notissimam iuris regulam esse reos omnes domum reuocandi ius habere, si nõ ibi contraxerint, vbi conueniuntur. l. 2. ff. de iudic. Ideoque creditorem ab executione, cuius 4
species est arrestatio, teste Molinæo ad cõsuet. Paris. part. 2. tit. 2. glo. 1. nu. 2. inuerso iuris ordine, incipere non posse. l. j C. de execut. rei iudic. l. si nulla. ff. de re iudi. Oportet enim debitorem primo conuinci, & sic deinde ad solutionem pulsari. l. vnic. C. de seq. pecu. ne commoditate possessionis, & veluti fruitione libertatis suæ, quę maxima est, priuetur: adeo vt Iudex à præcepto incipiens, partique aduersæ deliberationis tempora denegans, nulliter agit, nulloq; iure mandatum suum defendere potest. l. prolatam. C. de sent. & interloc. Bald. ad l. nec quicquam. parag. vbi. col. 2. ff. de offi. procons. l. heres. in fin. ff. de iudic. latè Rebuffus ad ord. reg. tomo j. in tract. de lit. obli. art. 6. glo. j. & 2. ad verb. *nauront commencé par execution.* quia executio fit officio iudicis mercenario, quod sentẽtiæ deseruit, neque prius nascitur, quam sententia transeat in rem iudicatam, licet actio iudicati, ex quasi contractu in ipsa sententia oriatur, Bald. ad d. l. j. Sunt quidem casus, in quibus rerum necessitas efficit, vt ab executione incipiatur & etiam ante iudica-

dicatum, æquitatis intuitu, permittatur ma-
nuum iniectio ſeu detentio, Felin. ad c.2. de
5 offi.iud.deleg.in fin. Alberic.& alij ad d.l.j.In
quos ſi reſpicias, fatēdum erit arreſtationem
iuri communi eſſe conformem, ſeu potius ex
eo naſci & prodire:Id quod tenet, & ſequitur
Benedictus Curtius in lib. de arreſt.amor.ca.
8.incip.par vertu.verſi. poteſt enim qui,&c.
Quatenus verò vlterius egreditur, & ad quā-
cunque penè perſonam, ſeu cauſam ſe porri-
git, ſcriptis legibus aduerſatur, Zaſius nu. 9.
Iaſon in 12.limit.l.fin.ff de iuriſd.om. iud.&
facit ad hoc elegans conſilium Romani 224.
incipient.Iſta raptura.verſi.incip.vltimo pon
derandum. Veluti ſi ciuem Melchlinienſem
præpotentem & diuitem, qui in ſuo tam pro
pinquo foro facilè conueniri poſſet, hic
Louanij arreſtari curem: nulla hic neceſsi-
tas ſubeſt,nullum fugæ periculum, ſola con-
ueniendi in meo foro vtilitas & commoditas
ſpectatur, aduerſus communes iuris regulas,
quibus cautum eſt, actorem rei forum ſequi
debere. l.2.C.de iuriſd.om.iudic.c.cum ſit.de
for.comp.Et ita in terminis de arreſto diſtin-
guit Quintilianus Mendoſius, in tract.de mo
nitor. quæſt. 8. quem non videram in priore
editione,ſed ſolum nunc in hac poſteriore: &
ſic etiam intelligendum eſſe exiſtimo, quod
loco mox citato voluit Molinæus, dum ait,
quod regulariter prohibita eſt arreſtatio, niſi
quatenus iure, conſuetudine, aut priuilegio
apparet eſſe permiſſa. l. negantes. C. de act.

& ob-

&obligat. Vnde fit quod dubitem, vtrum Abbas consilio 42. libro secundo, & Abbatem secutus Castrensis consilio 56. bene dixerit, nullius momenti statutum esse, quo nulla verbali citatione præcedente, captura permittitur; qua de re plura apud Boerium ad consuetud. Bituricens. titulo 1. paragrapho 13. videre licet. Ratio autem hu- 6
ius consuetudinis est generalis, ad vitandum sumptus & expensas quæ fieri possent, ad prosequendum debitorem, alibi commorantem: nempe quod aliquando plus in persecutionem solutionis debiti expenderetur, quam valeret, contra leg. mediterraneæ. C. de annon. & tribut. libro 10. & difficultas longinquum adeundi iudicem de summa modica, quam præstaret perdere, quam prosequi, actionem subuertit. arg. l. nam is. ff. de dolo. glo. ad l. heres absens. paragra. at si quis. in verb. debit. ff. de iudic. meliusque est in tempore occurrere, quam post recessum, rem persequi. l. 1. C. quand. lic. vnicuiq. sine iudic. Rebuff. ad constit. reg. tomo 1. tracta. de liter. obl. artic. 6. glo. 3. num. 41. Ex qui- 7
bus omnibus facile intelligi potest, an vsus arrestorum tanquam fauorabilis extendendus; an potius veluti odiosus restringendus, & coarctandus sit: quod non modicam in se vtilitatem habet. Augustinus Boerius q. 57. incip. Statuto. nu. 3. Huiusmodi statuta (inquit) contra ius commune, & exorbitantia dicuntur, vt colligitur ex iis quæ voluit Angel.

Ioan.de Imol.& Alexã.ad l.si cum dotem.col. 3.parag.eo tempore.ff.solut.matrim. ergo restringenda sunt, vt minus derogent iuri communi,quàm possunt.c.quæ contra.de reg.iur. & ita sunt intelligenda,vt in cæteris cum iure communi cõcordent,& propriè ac verè in casu in quo loquũtur, duntaxat locum habeãt, non autem ad alium, sub illorum verbis non comprehensum, trahantur. Autho. in c.cum dilectus.de cõsuet.c.dudum de priuileg.quia hoc commune & vulgare est, quod si statutũ est contra ius commune, certè est strictè interpretandum. l.quod vero. ff. de legib.& quicquid est contra ius commune,simul etiam stricti iuris est,teste Barto.ad l.Cæsar.versic.secũdò quæro.ff.de public. simulque etiam odiosum .Panorm.in c.quia. in 3.not.de priuileg. & ad c.olim.de verb.signifi. & consil.1.lib.1. Corneus consil.89.lib.3.& consi.27.libr.4.In quibus locis hoc veluti axioma ascribunt,omnis recessus à iure communi est odiosus. l.eũ quidam.ff.de libe.& posthu. & odiosa omnia sunt stricti iuris. Bald.ad l.non possunt.in 2. lectur.ff.de legib.qua de re pulchrè Tiraquellus de vtroque retrac.in præfati.num.62.cum multis sequentibus.

Quis res vel bona alterius sistere, seu arrestare posit. Cap. 3.

ARGVMENTA.

Creditor excommunicatus an arrestare possit. nu.1.
Hospites an arrestare viatorẽ pro expẽsis queãt.n.2.

Lega-

HIS ita præmissis, quis vel res, vel personã alterius arrestare vel detinere possit, dispiciendũ est. Et principio quidem de creditore, cui quid, quacunque ex causa legitima, debetur, non dubium est. Ipsius enim causa & ratione vsus arrestorum potissimum introductus est: adeo vt etiam excommunicatus, quã tumuis Canonibus & Legibus exosus, à fruitione eorum non repellatur. Francisc. Ripa ad c. 1. nu. 88. de Iud. Pan. ad c. cum inter. de excep. Siquidem regula generalis est, quod excõmunicatus agens aduersus debitorem suum, à limine iudiciorum repelli possit. c. intelleximus. de iudi. etiam si per procuratorem suum, actionem suam intendere velit. c. cum inter. & ibi Felin. & alij de except. quia procuratoris personam, ex persona constituentis metimur. cle. penult. de procur. quo modo neque

accusare.cap.1.q.1.neque suam, aut suorum iniuriam prosequi, gl ad c.omnibus.4.q.vlti. Fred.consil. 116. Anchor. ad c.1. de rescrip. in 6. neque spoliatus restitutionem petere potest. ca. ex insinuatione. de procur.cap.1.23. dist. estque infamis. cap. infames. 6.q.1. Roman. sing. 675. & vir non bonus esse præsumitur. Anton.de Butrio, ad ca. cum dilectis. de purg. cano. Sosin. consil.45. incip. Visa appellatione. coll. 2.versicu. quis autem dubitat. libro 1. Ea tamen regula, vt omnes fere solent, restringitur, vt deficiat quando debitor excommunicati de fuga suspectus est. Abbas ad cap. 2. de except. Lex enim actionis exercitium ipsi aufert ad tempus, quia sine scandalo inter Christifideles versari non potest: actionem tamen ipsi non adimit, præterquam quod præscriptionis rigorem aduersus eum currere sinit, si absolutionis beneficium impetrare potuit, & tanto tempore neglexit. Bald. à cap. 1. in fin. de præscript. glo. ad cap.quia diuersitatem. ad verbum suspensionis, de concess. præb. quia qui potest facere vt posit, iam posse videtur. l. qui potest. ff. de reg. iur. Eaque ratione Felin.ad d.c. 2. num. 16.non aliter creditori excommunicato debitoris fugitiui prehensionem & arrestationem concedit, quam si periculum sit in mora; ita vt interim à iudice, vel à superiore absolutionem impetrare posit. Cui non refragatur d.c. quia diuersitatem, vbi non currit tempus præscriptionis impedito, li-

to, licet impedimentum culpa eius euenerit: Ita enim illud accipi & intelligi debet, si in petenda absolutione negligens non fuit. Balbus in tractat. præscript. 4. part. 4. partis principalis. q. 3. num. 6. col. versic. Sed puto quod ista decisio. Ex quibus satis colligi posse existimo, non indistinctè concessam esse facultatem excommunicato, vt suum debitorē extraneum sistere & arrestare posset; sed suspectum de fuga, vagabundum, & nullo certo loco domicilium fouentem duntaxat; non etiam illum, qui facultatibus idoneus est, & in suo foro, atque domicilio facilè conueniri potest: Hoc enim aliquali præiudicio, facilius inducetur ad veri æternique luminis agnitionē. Et cum prehensionis, arrestationisq; eiusmodi vsus, quatenus de fuga suspecti debitoris limites excedit, iuri cōmuni aduersetur, quod superiore capite diximus; strictè accipi atque interpretari, non etiam ampliari, & ad homines legibus odibiles prorogari debet. c. odia. de regul. iur, in 6.

Hinc etiā intelligimus, hospites, & caupones, cùm creditores sint, pro consumptis, ius detentionis ac arrestationis habere. Cū enim publicè intersit caupones esse, apud quos extranei & aduenę recipiātur. l. nauta. ff. vt naut. caup. stab. publica vtilitas exigit, vt iis citissimè soluatur, ne tædio affecti ab instituto desistant; quod ad rem subiectam not. Pirrhus ad consuetu. Aurelia. titu. de execut. ex locato. c. 7. & sequi videtur Ioan. Papon. ad consuet. 2

Burbon.tit. des renuoys.parag. 12. nã inquit, cum his quos admiserunt caupones necessaria ministrare teneãtur. l.debet. ff.naut.caup. stab. & custodiam omnium quæ in cauponam illata sunt, tacitè suscipiant, factumque etiam aliorum præstent. l.j. paragrapho fin.l. 2.& 3. eod.tit.adeo vt diuertenti bonæ famæ homini iurato credatur, asserenti se quippiam perdidisse, si præsumptione non deseritur, vt not.Bartol.ad l.2.paragrap.j. ff. furt. aduers.naut. & Cyn.ad l.certi.C.locat.vtique æquum fuit, eos etiam hac ratione subleuari, vt damnum facilius effugiant, sicut & super rebus per hospites consumptis eorum iuramẽto idcirco creditur. & in titulo des executiõs. paragrapho 134. & 135. multa alia priuilegia cauponum adducit, per quæ propter eandem causam reliquis creditoribus præferuntur, quem vide. & latè explicat Ioannes Bessianus ad consuetud. Auer. titu. des seruiens. cap.3.art.2.incipient.pleraque possent scribi.

3 Sed quid dicemus de Legatariis, quibus legatum testamento relictum est? sanè si solum creditoribus permittitur licentia arrestandi suum debitorem, legatarij heredem, saltem ante aditam hereditatem arrestare non possent, vt ait Ludouic. Roman. consil. 224. incip. Ita captura. quia legatarij propriè creditorum appellatione non continentur. l. fin. paragra.licentia.C.de iure delib. vbi text. ponit inter creditores & legatarios dictionem denotatiuam diuersitatis: & id quod ex legato debetur,

betur, non dicitur propriè creditum, vt decidit Bartol. ad l.j. ff. si cert. petat. & text. in l. si is cui. paragrap. Fanius. ff. de solut. Consuetudo autem quæ est cōtra ius, debet strictè accipi & propriè. l. quæ à iure. ff. de legib. Deinde verò non est legatariis ius petendi legatum ante aditam hereditatem. l. eam quam. C. de fideicom. & à die hereditatis aditæ, non autem à die mortis intelligitur dominium legati verè in legatarium transire. l. si tibi homo. paragrap. cum seruus. ff. de leg. 2. l. à Titio. ff. de furt. Sed quoniam in hac patria arresti, creditoris appellatio accipitur latissimè, & nō tantum creditoribus, sed aliis quorum interest, datur licentia arrestandi, ego puto etiam legatarios habere potestatem arrestandi heredem, si modò adierit hereditatem, & non ante, nisi dum adhuc deliberet, sit forte in possessione rerum legatarum, & periculum sit ne illas prodigat vel euertat. Etenim omnibus modis voluerunt legislatores legata esse salua, ne fraudentur voluntates defunctorum. l. 1 & toto tit. vt in possess. legat. C. & ff. Deinde verò Andr. Barbat. ad rubric. tit. de testam. recitat 21. casus, in quibus legata, etiam non adita hereditate, peti possunt. & adhuc vnum alium addit Ioann. Bernard. Diaz à Luco in suis regul. regula 411. in quibus casibus non est dubitandum, quin arrestatio fieri possit.

Secundo, & is arresti ac prehensionis iure vtitur, qui creditoris procurator est, Ripa ad c. 1. num. 88. de iudic. Iason. ad parag. 1. Instit. 4

de act.Hippol.ad l. 1.nu. 102.ff. ad l.Corne.de sicar. glo. vnica,& singularis ad l. 1.iuncto textu C. vbi quis decurial. facit ad hoc l. refectionis.versi.ego.& ibi Castr.ff.commu.pręd. vbi dicitur, quod illud, quod possunt facere per me, possum etiã facere per ministros meos ad hoc necessarios, cuiusmodi sunt procuratores. l. 1.ff.de procurat.& concesso vno, omnia videntur esse concessa, per quæ peruenitur ad illud l. 2. ff. de iurisdict. omn.iudic.Roman. singul. 175.incip. Concesso.Rebuff.expresse hoc de arresto affirmat, ad ordi.reg.tomo 1.art. 6.gl. 3.num. 59.versi.& non solum. Quid enim si Titio mãdatum dedero, vt meo nomine aduersus Sempronium debitorem agat? vtiq; & hæc mea videtur fuisse cogitatio, vt inuentum alibi, arrestari faciat, & contra arrestatum actioné intendat. Et in simili eleganter decidit Rodericus Xuarez ad l. postrem.c. incip. Quia supra visum est.ff.de re iudi.quod procurator simpliciter constitutus ad agendum, potest petere executionem instrumenti, habentis paratam executionem. & nu. 32.qđ vbicunque debitor per instrumentum habés executionem paratam cogitur ad soluẽdum, procurator etiam si non habeat mandatũ ad recipiendam solutionem, potest petere, vt res extrahatur de potestate debitoris suspecti, & deponatur apud idoneas personas, si mandáti & domino ipsius sit vtile. l. si reus paratus. ff.de procu. Sed quod speciale mandatũ requiratur, videri posset ex eo, quod notat idem

Rebuff.

Rebuff. ad concordata inter Leonē 10. & Frāciscum regem Galliæ, in tit. de elect. derogat. ad verbum. speciale mandatum. versic. incip. Trigesimus octauus. vbi inter 48. casus, in quibus requiritur speciale mandatū, recenset etiā hunc, quod procurator non debet aliquē capere, sine speciali mandato domini, allegans l. non solum. parag. fi. ff. de proc. Socin. consil. 120. incip. Cum in præsenti. coll. 3. in princ. li. 1. cum ad relaxationem eius, qui detentus est postulandā, speciale mandatum requiratur. Barto. consi. 84. incip. In causa Statij. lib. 1. Fauorabilior autem est relaxatio, quàm apprehēsio, & detentio. l. Arrianus. ff. de act. & oblig. l. absentem. ff. de pœn. tum verò quando agitur de graui præiudicio afficiente personam, requiritur mandatum speciatim, & nominatim esse datum ad illum actum. d. l. non solū. parag fin. ff. de procur. atqui graue præiudiciū ex arresto est, & speciem quandam seruitutis continet. argu. l. 1. & 2. ff. de lib. hom. exhib. & expresse Roman. cons. 60. incip. Mandatum, ait ad capiendam alicuius debitoris personā, mandatum speciale requiri: quia certū est, qđ sine speciali mādato, nō potest procurator admitti ad faciēdum ea, per quæ dñs in pœnam incidere posset. l. 1. paragr. si procurator. ff. si quis ius dicēt. non obtē. l. si procurator. ff. qđ quisq; iur. sed p capturā, vel arrestationē iniustā, posset dñs in pęnā incidere. Igit̄ sine speciali mādato hoc pcurator nō pōt, ne qñ iniustè detētus contra creditorē agat, vel ad pænā ex

forma

forma statuti, vel ad id quod interest, ex iure communi, neget se de capiendo & arrestando mandasse. Adde quod Vlpianus non omnes actiones per procuratorem institui posse respondit: & speciale mandatum requiri ait, vt liberi qui in potestate absentis esse dicuntur, ducantur. l. Pomponius. in princ. ff. de procu. qua ratione & Felinum quoque ad c. 1. num. 11. versic. primum, itaque. de iudic. Bartolum secutum esse video. Contra tamen Alex. consil. 133. incip. Circa executionem instrumenti. lib. 6. respondit, speciale mandatum non requiri: quia regulæ, qua traditur, tantum operari generale mandatum, quo ad genus; quantum speciale, quo ad speciem l. 1. paragr. 1. ff. quod iussu. certis tantum casibus derogatur, inter quos iste non reperitur; adeoque inclusio expreßioq; aliquorum, exclusionem aliorum operatur, c. nonne. de pręsumpt. Sic & Ange. ad l. generali. C. de decur. lib. 10. ait, procuratorem constitutum, ad petendam pecuniam à debitore, posse eundem debitorem fugientem capere, sicut creditor ipse potuisset. Sed & Ioannes Baptist. Caccialupi in tract. de debitor. suspect. 2. q. principal. hanc eandem sententiam secutus, ait, quod cùm talis procurator habet mandatum ad causas, lites, seu ad agendum mandato consequenti, videtur mandatum esse, & omne necessarium antecedens. l. ad rem mobilē. l. ad legatū. ff. de proc. l. quamuis. C. de fideiuss. & procurator omnia facere potest, quæ non inueniuntur prohibita. l.

ta. l. 1. paragr. vſus. ff. de procur. Neque mouet quod in aduerſantis opinionis confirmationem allegant nonnulli, procuratorem ad lites ſeu cauſas, & ad agendum, executionem ſententiæ poſtulare non poſſe. Bart. & alij ad l. hoc iure. ff. de ſolutio. quia hic nulla petitur executio ſententiæ iam latæ, vel iudicij finiti, ſed futurum iudicium per arreſtum præparatur, vnde poteſtas procuratoris non eſt finita. Caſtrenſ. ad d. l. hoc iure. Ioan. Baptiſt. d. loco. num. 3. Sic & quod Bar. de exemptione, & relaxatione incarcerati ſcriptum reliquit, pleriſque diſplicet: etenim d. l. Pomponius. & l. 3. parag. 1. ff. de lib. hom. exhib. quibus nititur ſuam ſententiam Bartolus confirmare, alio, & diuerſo caſu intelliguntur: ſcilicet, quando ille, qui petebat detētum eximi, non comparebat tanquam procurator detenti, ſed tanquam procurator alterius, cuius detētum eximi intererat, Alex d. conſi. num. 11. verſi. non obſtat. Roman. quoque conſi. 241. incip. Spectabiles domini. verſi. primum quod aduerſa rij. col. fi. falſiſsimam eſſe ait Bart. opinionē, ex eo quod coniuncta perſona, ad agendum non admittitur pro coniuncta perſona in his caſibus, qui ſpeciale mandatum requirunt. l. 2. ff. vt legat. no. ca. glo. ad l. exigendi. C. de procur. Ideoque cum conſtet coniunctam perſonam admitti ad petendam incarcerati relaxationem, abſque mandato. l. 3. paragr. quod ſi mulier ff de lib. hom. exhib. ſequitur ſpeciale mandatum minimè eſſe neceſſariū. Nec vim facit

facit (inquit) d.l. Pomponius; quia loquitur in petitione exemptionis eius personæ, quæ est sub potestate paterna: nos autē loquimur in exemptione eius, qui est sui iuris: & de vno ad alium non procedit argumentum. d.l.1. parag. in hoc. ff. de lib. hom. exhib. Quæ solutio etsi non sit satis exacta, & peremptoria, diligētius tamen inspecta, facilè satisfacit doctis. Porro aūt existimo, vtrāq; opinionē iusta distinctione iuuari posse; scilicet, vt liceat procuratori àd agendum constituto; debitorem arrestare, & detinere, nisi illius sit dignitatis, splēdoris & eminentiæ, vt verosimile sit, creditorē ipsum, eiusmodi debitorem arrestare noluisse. arg. d.l. non solum. parag. fin. Procuratoris enim potestas ad rationem, & consuetudinē agendi creditoris, à quo constituitur, formari, regulari, extendi & ampliari solet. l. j. & aliæ plures. ff. mand. Nam & satelles, seu seruiens, qui generalem habet ex more potestatem citādi, seu detinendi personas debitorum, citra speciale mandatum, officium suum non extēdit ad egregias personas, quia non est verisimile hoc permittere voluisse eos, qui eum cōstituerunt ad actus eiusmodi exercendos. Felin. in d.c.1 col.5. qua de re latius inferius di-
5 cetur. Et rursum Rebuffus ad ord. reg. tom. 2. tit. de resti. gl. 13. nu. 9. dicit quod non valent commissiones generales de sistendo, seu arrestando oēs & quoscunque ad requisitionē partis: quia in illis requiritur causę cognitio & iudicis præceptū; & alioqui posset arrestari ille, qui

qui non pōt, vt docet Iacob. de Beluis. in prac. sua in rub. de inquisi. num. 30. & Iason ad paragra. quadrupli. Instit. de act.

Sed vt omnis ambiguitas cesset, ratihabitio sufficiet, ēt in his quæ requirunt speciale mandatũ. l. qđ si de speciali. §. 1. ff. de minor. Bal. ad l. si maritus. C. mand. Ang. ad l. licet. ff. de iudic. & ideo si prehensio sine mãdato speciali facta est, existimat Alex. d. cons. 133. nu. 8. versic. posset ēt sufficere, si creditor id quod factum est à procuratore, ratum habendo confirmet. & Rebuf. in d. ver. trigesimus octauus. Qua de re admodum dubito, propterea quod id quod nullũ est confirmari non posset, quia caret fundamento; Ad hoc tamen rñderi posset, quod licet id quod nullum est, solo tractu temporis confirmari non posSit. c. auditis. de elect. tñ bene confirmatur nouo consensu, tacito vel expresso. Ioan. And. ad c. nō firmatur. de reg. iur. in 6. Rota decis. 31. in no. Ioann. de Imol. ad c. cum vos. de his quæ fiunt à præl. & probatur in l. 1. C. si maior fact. rat. hab. Sed tu vide ea quæ dixi latè ad c. nō firmatur. d. tit. de reg. iur. & Sebast. Vantiũ de nullitate. ti. quib. mod. sent. nul. def. poss. num. 102. & 105. Vbi post magnã disputationẽ decidit, qđ superueniens ratihabitio confirmat actũ retro nullũ, nomine ratũ habētis factũ, ēt in eius fauorẽ. Vñ aũt colligi posSit ista ratihabitio, facilè poterimus cognoscere ex his q̃ scribit Tiraq. in lib. de consti. parte 3. limita. 30. nu. 20. cũ seq. & ex illis quæ scripsi ad c. ratihabitionẽ. d. tit. de reg. iur.

de regim. vbi ea quæ ad huius loci explicationem adferri possent dixi fusissimè. Et econtrà non est hoc loco omittenda decisio Rotæ 80. incip. nota quod procurator. in antiqu. quod procurator datus ad impetrandum & contradicendum, vel ad impediendum, si literæ suæ arrestentur per auditorem Palacij, potest impedire, quod causa non deuoluatur, & potest admitti vsque ad deuolutionē causæ quia sua interest quod causa nō deuoluatur, sed quod literas posset impetrare, & ad partes mittere, alias non admitteretur, vt not. per Archid. ad cap. statutum. de rescript. in gl. super verb. appelletur. lib. 6.

6 Tertiò, qui ius sibi à creditore cessū habet, arrestare potest, Roma. consi. 142. incip. Quia cessionarius. Rebuff. ad ord. reg. tom. 1. arti. 6. gl. 3. nu. 42. versi. & quia melius est. Bald. ad l. per diuersas. q. 10. C. mand. Nam cum in eum translatæ sint actiones, repræsentat iuris interpretatione, primum creditorem. l. 2. C. de donat. diciturque in qualibet dispositione creditor. l. ab Anastasio, in verb. alium creditorem. C. mand. & in libello se creditorem appellare potest. Bal. ad l. 1. q. vlt. C. de act. & obli. nisi diuersa aut legislatoris, aut statuentium mēs argueretur: vt quia eius rei facta esset cessio, quæ iure cedi non posset. l. si mulier. parag. ex asse. ff. de iure dot. Econtrà verò, reus propriè cessionarij debitor appellatur, quia ab eo inuito extorqueri pecunia potest. l. debitor. ff. de verb. signifi. & sine exceptionis ope, actio aduer-

aduersus eum competit. l. postquam. C. de hered. vend. l. emptori. ff. illo titu. & generale est, quod in fauorem cessionarij executio fieri potest, dummodo (vt quidam aiunt) fiat ex persona cedentis; quod cessionarius dicere tenetur, licet fiat ad ipsius vtilitatem l. seruo. §. fi. ff. ad Trebell. Ang. & Imol. ad l. ille à quo. §. vtrum, eo titu. & maximè quando adposita esset illa clausula, in instrumento cessionis, qđ cedens ponit cessionarium in locum suum. Barto. in l. in prouinciali. ff. de no. oper. nunc. Vnde cũ cessionarius dicatur creditor, fiet & permittetur ei sicut creditori executio & arrestatio. Bald. ad l. 1. in fi. C. de act. & oblig. & ad d. l. per diuersas. q. 10. C. mand. vt lites breuiores existant, & sumptus litium vitetur. Verum Rebuffus d. loco, & art. gl. 2. nu. 18. in fin. asserit, in foro non obseruari istud: sed sufficere q̃ cessionarius petat executionem nomine suo proprio, cum vtiles actiones habeat, neq; seruiẽs vel apparitor ista curat. Quod si opponatur coram Iudice, executionem seu arrestationem nomine cessionarij esse factã, probabit cessionẽ præcessisse, & ita seruari ait. Quãuis verò lex, vel statutum permittat petente creditore debitorem in carcerem duci nõ ducet tamen cessionarius, nisi cessione demõstrata, & nisi denunciauerit debitori cessionem sibi esse factam: cùm propter ignorantiã nihil possit imputari ei, qui non soluit. Alcia. ad l. j. nu. 74. ff. si cer. pet. & ad l. quoties. nu. 69. ff. de no. ope. nunc. dicens se vidisse sępissimè à carceri-

bũs dimitti obæratos viros ob id, ceu nõ legitimè detẽtos. & probat Bald. d. q. 10. Hyppol. sing. 26. Boerius q. 10. Inno. ad c. quia. de iud. quod & Ioann. Imbert. lib. 1. instit. forens. ca. 4. probat his verbis. Verum nec cessionarius, ex forma statuti aut instrumenti, potest prehendendum curare debitorem, nisi eo prius vocato, de cessione fidẽ faciat, atque (vt forẽsi vocabulo vtar) in creditoris locũ surrogetur. Itaq; cum debitoris pignora curasset per apparitorem auferenda, is cui nominis ius cessum fuerat, atq; id ex authẽticis vtriusq;, videlicet cessionis & nominis instrumẽtis; debitor aũt prouocasset ad supremã Curiã, ac eã dũtaxat questus esset iniuriam, se pignoratori nõ fuisse obligatum, appellatio in oppositionis vicẽ est cõmutata: hęc ille. Vsu tamen in plerisq; locis receptum esse asserit idem Rebuffus nõ ostensa aliqua cessione, eiusmodi quid fieri posse, nisi peteretur: quemadmodum & in cessionario denunciante debitori ne soluat creditori, non est ei necesse instrumẽtum cessionis ostẽdere, ac nec causam quidem huius denũciationis exprimere, nisi petatur: quod pluribus & diuersis auctoritatibus, legibus ac responsis confirmat Tiraq. in lib. de vtroque retract. § 1. gl. 10. num. 105. versi. sed consequẽter. sufficitque in progressu causæ hæc producere. Quidã verò, qđ cessionarius in initio teneatur fidẽ cessionis facere, ita verum esse intelligunt, si nomine cedentis agat, secus si suo & vtili actione, quia tunc sufficit id fieri post

litem

litem contestatam. Specul. in tit. de cess. §. 1. & in tit. de instrum. edit. §. nunc dicamus. ver. sed quid ecce. Anfrer. decis. cap. Tholos. quæs. 294. Decius consil. 302. Rota decis. 34. in no. Doct. ad auth. si quis in aliquo. C. de edend. Nos de ea re latius sub eo capite dicemus, quo quæ necessaria sunt ad arrestum impetrandũ explicabimus: egregiamque operam in huius articuli explicatione posuit D. Rodericus ad l. post rem, in 7. extensione. ff. de re iudic. folio 571.

Quartò, huc etiam pertinere existimo portatorem seu latorem literarum. Solet enim Titio creditori vel portatori literarum, debitor promittere, & ideo iuxta suam obligationẽ tenetur. l. iurisgentium. §. ait prætor. ff. de pac. Rebuff. d. loco, tomo 1. art. 1. gl. 9. nu. 33. vers. poterit tamen executionem. Ita tamen vt portator ille reddat literas obligatorias, & cautionem indemnitatis præstet. l. dissolutæ, & ibi Bald. C. de condict. ob caus. quod idem Rebuffus artic. 2. glo. 1. num. 75. ver. præterea si quis. per Senatum iudicatum fuisse ait. Nihilominus tamen loco prius citato. num. 34. respondit non requiri, quod is qui defert literas, seu instrumentum, probet sibi à creditore illud esse traditum: quia postquam illud habet, presumitur sibi ab eo, vel eius voluntate traditum esse. Ioannes Gallus, in quæstione per arresta. quæst. 4. Boerius decis. 154. incip. Aliud ortum. per l. labeo. Et l. sequent. ff. de pact. alioquin enim præsumeretur subtractio 7

& delictũ,contra l.merito.ff.pro socio.Quod si tamen constare posset de non iusto illius titulo, qui illas literas defert, exceptio iusta nõ denegaretur debitori, etiã si alter cauere vellet, quia nemo ex improbitate sua, actionem consequi potest.l.itaque fullo. ff. de furt. Et quamuis clausula portatoris literarum ad solutionem faciat,& vigore illius ius exercendę actionis etiam absque cessione,in latorem literarum transeat; tamen quemadmodum de iure communi in cessione nominis requiritur titulus, seu iusta causa ad translationem dominij sufficiens.l.fin.C.mand. ita etiam literæ,vel nomina huiusmodi per traditionem virtute clausulæ prædictæ nõ acquiruntur accipienti sine iusta causa. vt per Bald. in l. 2.C. ne lit.pend.& ad d.l.per diuersas. C.mand. Et non solum de iure, sed etiam de cõsuetudine latori literarum obiici potest hoc vitiũ, quod ipsi creditori obiici potuisset. argu.l.si quis in rem.& ibi gl.ff.de procur.Et ideo quod vulgo dicitur, non inspici quis in literis istiusmodi creditor designatus est,sed quis eas adferat, ciuili modo accipiendum est, si de malo & iniusto illius titulo, non appareat; nam veritate detecta, & vitio tituli latoris literarum patefacto, omnia iura dictant, & recta ratio suadet,vero creditori non præiudicari, eundemque si cum isto literarum latore cõcurrat,præferri. Consuetudines enim rediguntur ad limites rectæ rationis.l.quod non ratione.ff.de legib.l.2.C.de noxal.act.

Quin-

Quintò, arrestum postulare potest consors litis, qui pro consorte agere, & excipere potest. l. 2. C. de consor. lit. Bello. consil. 26. num. 5. quia negocium est commune. Sed hoc restringitur vt verum sit, dummodo aliàs habilis sit ad agendum; quia consortium non potest duos supplere defectus, videlicet, defectũ mandati, & defectum personæ. cum duo specialia concurrere non possint. l. 1. C. de dot. pro doct. ad cle. religiosus, de procur. Francisc. verò Ripa, ad c. cum omnes. de constit. nu. 59. versi. ex præmissis. latius hæc suo more expendens, variaque & multa hinc inde disputans, limitans & distinguens, tandem nouem esse necessaria ait, vt consors litis pro cõsorte agere possit; quod & ego ad arrestum antecedens trahendum reor. Primò, quod causa sit ciuilis: Secundò, ꝙ lis simul sit ab omnibus contestata; quid enim si lite cõtestata suspectus fiat de fuga debitor? Tertiò, ꝙ consortes non prohibuerint. Quartò, quod causa nõ exigat speciale mandatum. Sextò, quod consors sit persona habilis ad agendum. Septimò, quod negociũ sit commune. Octauò, quod sit eadem causa, & idem ius agendi. Nonò, quod consors caueat de rato. Sed an omnia ista indistinctè necessaria sint, & quę cuiusque rei propria causa sit, latè cum eo explicat d. loc. Felinus. Nos ne commentatio hæc nostra in immensum excrescat, sola ratione erimus contenti, vt qui illius articuli tractationem ex professo non assumimus. 8

9 Sextò, eadem est ratio in socio: quia socij inter se dicuntur aliquod habere tacitum mandatum, ad ea quæ sunt vtilia societati. Bald. & alij ad l. nemo. ff. pro socio. cuiusmodi & arrestum esse, superius est ostensum: quemadmodum & missionem in possessionem rei cõmunis, pro debito socij reuocare. l. si is cui. §. si ex duobus, & ibi Bar. ff. vt in possess. legato. & ex facto socij agere. Bal. ad l. cum te. C. si cert. pet. & pro socio, conueniri. l. iustissimè. ff. de edil. edict. possunt & si diuersis in locis negocientur, inuicem præpositi esse videntur. l. si hac. §. penult. versic. si libera. ff. de in ius voc. l. traditio. in fin. ff. de acquir. rer. dom. quemadmodum cum in eodem quidem loco, sed diuerso negocij genere; vel eodẽ negocio, sed alternis vicibus, & alter altero absente, mercantur. Satis enim est socios esse, & communi ex vtilitate agere. l. si tamen. & ibi Bartol. ff. de exerc. act. Castren. Alciat. Bar. Iason. Roman. Zas. & alij ad l. eius qui in prouincia. circa finem illius legis. ff. si certum pet. quamuis extra illos casus, communiter in viriles portiones solum obligentur, neque inuicem præpositi censeãtur. l. fina. §. si plures. ff. naut. caup. stabul. Alexand. consil. vlt. libro 7.

10 Septimò, vt coniuncta persona, pro cõiuncta persona etiã sine mandato agere. l. non solũ. ff. solut. matri. l. manifestissimi. §. fin. C. de furt. curatorẽ bonis absentis postulare. l. 3. C. de capt. & postl. reuer. procuratorẽ cõstituere. l. exigẽdi. & ibi latè Ias. C. de procur. rescriptũ in ple-

in plerisque casibus impetrare, Felin.ad c nõnulli. §.sunt & alij.coll. 16. de rescript. tutorẽ petere. l.quod dicis.& ibi *Bart*. C.qui dar.tut. & deniq; appellationem interponere potest. 8
Doct.ad c.auditis.de elect. Ita quoque & arrestare coniunctæ personæ debitorem, non prohibetur, vt facultate sibi à lege cõcessa vtatur, & agat, dummodo caueat, eum pro quo id facit ratum habiturum. l. sed & hæc. ff.de procurat. Roman.singular. 613.incip. Tu audisti,&c. quia cum quid conceditur, vt hic conceditur facultas agendi, omnia censentur esse concessa, per quæ ad id quod concessum est, perueniri potest. d.l.ad rem. d.l. ad legatum. & exactè Pręses Euerardi in loco à concessione consequentis. col. 1. Cauere autem de rato debet, quia eius factum coniuncto non præiudicat, l.3. §. 1.ff.iudica.sol.non enim cogitur, sed potest habere ratum, nisi omnino vtiliter nomine illius actum ostendatur, vt notat Romanus & alij ad d.l.nõ solum. Et quẽadmodum Ioan. Besianus mulierem ad similia faciendum admittere videtur, si coniuncta persona est, ad consuetu. Aluern.titu. 1.artic.9. Ita quoque sunt qui filiofamilias sine mandato patris, hanc arrestandi licentiam nomine patris, & proprio, permittunt. quorum sententiam multis rationibus & argumẽtis confirmat Andreas *Barbat*. consil. 86. incip.Illud referam.lib. 3. & quidem potissimũ si agitur de causa, aut in foro mercatorum, in quibus, & inter quos, omissis iuris solemni-

tatibus & apicibus, ex æquo & bono omnia statuuntur. Sed quibus casibus agere non potest coniuncta persona, iis quoque neque arrestare eam posse existimo: eiusmodi sunt: Primò, si sanguine quidem coniunctus est, sed ex damnato coitu natus; quia ne filius quidem ex nefario congressu genitus, pro patre, siue mandato patris, agere potest. Iason in d. l. exigendi. num. 8. Ego de hac restrictione vehementer dubito, propterea quod eum qui magna amicitia iunctus est, agendi potestatem pro amico habere, grauissimis argumentis tradidit Iason d. loc. num. 4. Maior autem est amicitia patris & filij quantumuis naturalis ob nexum sanguinis, quàm extranei. Verum quidem est, quod quo ad dignitates familiæ adipiscendas, quæ ad instar successionum deferuntur, non censentur esse in domo, familia, vel cognatione, Innocen. ad d. c. nonnulli. latè Guil. Benedict. ad cap. Raynutius, circa medium. de testam. sed quod in his, quæ sanguinis coniunctioni tribuuntur, & nullo eius lucro sunt excludātur, admodum durum est: nisi dicas patrem naturalem ex nefario illo congressu, eo commodo dignum non esse. Felinus quoque cōsuetudinis patriæ rationem habendam esse ostendit, multaque accumulat ex quibus ea finitio restringi posset. ad d. cap. nonnulli. versicu. prædictis obstant. Secundò, non habet locum, qn̄ cōiuncta persona habet tutores, vel curatores, vel etiā procuratores ad illum actum directè, aut indi

rectè

rectè constitutos. Iason ad d.l.exigendi. Bald. ad l.senatusconsulto. C. qui accusa.tum quia mandatum expressum facit cessare tacitum. d.l.3.l.fin. C.de pact.conuent.tũ quia qui veniunt ex iure speciali, nunquam admittuntur, donec illi qui veniunt de iure communi, sint in mora constituti. l. sepulchri violati.ff. de sepul. violat. tum quia coniunctus procuratorem dimittendo, censetur aliis ne agant prohibuisse, nisi procuratore illo existente negligente. l.cum pretor.& ibi doct. ff.de iudic. Existimant etiam omnes, non admitti coniunctum in his, quę requirunt speciale mandatum. l.patri.l.illud. ff.de minor. Sed solus Decius reclamat, propterea quod ad impetrã dum rescriptum speciale mandatum requiratur, & tamen coniunctus admittitur ad impetrandum illud pro coniuncto. d. c. nonnulli. agiturque de modico præiudicio,quia coniũctus coniuncto non præiudicat, nisi ratificet. Sed reiectis istis rationibus, ad d.c. cum omnes. Francis.Ripa num.59. versi. Sed illis non obstantibus,communem opinionem sequendam docet, quia lex non tantum respicit prę-iudicium coniuncti,pro quo agitur,quàm cõsiderat præiudicium eius, contra quem agitur. c.fin.de procur. lib.6.neque mouet. d.ca. nonnulli,quia vt Felinus colum. 14. nume. 52. Abbas & alij ibi annotant,speciali iure recipitur, quod coniuncta persona, quæ in casibus speciale mandatum exigẽtibus nihil potest, admittatur ad impetrationem rescripti,

propter modicum præiudicium quod in ea re versatur, nisi tamen peteret tanquam procurator, quia allegando mandatum, fecit se alienum à legis prouisione. l. maritus. C. de proc. Adde quod cõiunctus pro coniuncto præsente non agat. Imol. ad d. c. cum omnes. nu. 40. Aliique casus inueniuntur plurimi quibus potestas, à lege coniunctæ personæ tributa, deficit, quos partim Alex. & Iaf. ad d. l. exigendi. partim Felin. & alij ad c. coram. de offi. deleg. partim etiam Petrus à Duennas reg. 122. tradiderunt. Tu de his latius vide Guido. Pape. consil. 68. incip. circa processum. nume. 2. libro 1. Panor. ad c. accedens. de præbend. *Barbat.* ad c. ex parte Decani. nu. 135. de rescript. Castrens. ad d. l. 1. versic. ex prima parte nota. Socin. consi. 110. & consi. 231. lib. 2. latè Didacum lib. 1. variar. resolut. cap. 6. in quibus locis amplè tractatur, quo modo pater pro filio, filius pro patre, coniuncta persona pro coniuncta persona agere, & in iudicio esse potest, & quidem potissimum in his quæ requirunt speciale mandatum. Sed quoniam hic articulus dependet ex eo, quem latè superius discussimus, vtrum ad faciendum arrestum debeat procurator habere speciale mandatum, nec ne, remitto te ad ea q̃ ibi diximus.

Porrò autem quamuis coniuncta persona, personã debitoris detinere & arrestare possit, solutionem tamen ab eo recipere non potest, soluens enim non liberatur. d. l. non solũ. l. 2. ff. vt in possess. leg. l. qui hominem. §. gener. ff.

de solut.

de solut.l.qui aliena.§. quanquã. ff. de nego. gest. Alex.cons.4.lib.2.quia non magis debet operari tacitum mandatum ex dispositione legis proueniens, quale est penes coniunctam personam, quam mandatum expressum: Sed habenti mandatum expressum ad agendum, non potest solutio fieri.l.sed tantũ. ff.de pact. l.hoc iure. ff.de solut. ergo nec habenti tacitum. Verior ratio est, quod si coniuncta persona posset recipere solutionem, sæpe consumeret pecuniam, & coniunctæ personæ creditoris pręiudicaret, quæ ratio cessat in agendo: quia cum agit, cogit tantum debitorem ad deponendam pecuniam debitam, apud Iudicem. *Bald.* ad leg. sin autem. ff. de negot.gest. Iason verò limitat hanc conclusionem ad dictam l. non solum, vt locum habeat, præterquam si coniuncta persona, sit alias legitimus administrator, vel si soluatur coniunctæ personæ ex contractu cum ea celebrato. De quo latius ibi Roman.nu. 7. col. 2. versi. tamen dicta communis opinio.

Octauò, & heres quoque creditoris hoc iure vtitur, qui etiam debitorem suspectum capere potest, quantumuis intra tempora conficiendi inuentarij existat: & si ex instrumento agendum sit, non posset illi obiici, quod in illo instrumento non est nominatus; quia nominato creditore, censetur nominatus & eius heres. *Baldus* ad l. 1. C. quo leg. *Bartol.* ad l.postulante. ff.ad Trebell. Ioann. Crotus ad l.nemo.col.4. & sequẽt.ff.de leg. 1. 11

& ex-

& expreſſè in hac arreſti materia Rebuffus ad ordin.reg.tomo 1.artic. 6.glo.3.nu. 74. verſic. tertiò amplia.& verſi.ſeq Ang.ad l. 1.§.1.ff.ſi cui plus quàm per Falc.Ripa ad d.cap. 1.num. 88.de Iudic.Iaſon ad l.vinum.ff.ſi cert. petat. Decius conſilio 262. Socin.conſilio 141. libr. 2. Cotta in memorabil. ad verb. heres cenſetur. Ioannes Imbertus inſtit. forenſ. libro 1. cap. 1.dicens quod creditoris herede poſtulãte, executio inſtrumenti fit aduerſus obligatum, & ſequitur in terminis præmiſsis Rodericus Zuarez ad l. poſt rem. ff. de re iudica. cap.incip. extenſio prima. num. 10. Bald. in l.vnic. §.videamus. C. de rei vx.act. Ioan. Andre.in titu.de ceſſ.act.in addi.ad Specul. Nam ſi id concedatur legatario, vt ait Rodericus d. loco,num. 11.& Bal.ad l.ex legato. C.de lega. multo magis heredi hoc concedendum eſt, qui defunctum repræſentat. Et in ea quoque ſententia eſt Boerius q. 10. incipiente, ceſsionarius.in fi.dicens tamẽ quod poſtea oportet quod doceat ſe heredem eſſe,cum alioqui nullum ius haberet ad debitum. Sed Rebuffus d. libro, art. 3.gl.2. num. 14. exiſtimat hoc tunc tantum verum, & neceſſarium eſſe, quando aduerſarius excipit, non alias. Ego Boerium ſequi malim, quia titulum ſuum nominare, & demonſtrare debet qui agit, ſecundum Rodericum loco proximo citato, hoc in ſpecie propoſita decidentem & allegantem Bald.ad d.l.per diuerſas.C.mand.& Ang.ad d. l.creditores. C.de pignor.Sed quod diximus hoc habere

bere locum, etiamsi heres intra tempora conficiendi inuentarij existat, intelligit Iason in d.l.vinum. num. 13. quando debitor est suspectus de fuga, quia alias regula est, quod heres existens intra tempora conficiendi inuentarij, neque debitores hereditarios conuenire, neque à creditoribus hereditariis conueniri potest l. fin. §.donec.C.de iur. delib.quod tamen falsum esse respondit Castren. ibi in fin. d. §.donec.quia hoc inductum est in fauorem heredis, vt conueniri interim non posit. Sed quia heres post mortem defuncti continuo ipso iure heres est, præcipuè attenta consuetudine generali legem explicante, ideo interim non prohibetur dum conficit inuentarium, debitores conuenire hereditarios, Tiraq. latè in tract. Le mort saisit le vif. 2.part.declar. 11. num. 14. versi.quod autem postea. Boerius q. 53.incip. Insuper in audiētia. circa medium. Angel.& Imol.ad d.l. 1. §. 1.ff.si cui plus.Bart. ad l.vltim. C.de fruct. & lit.expens. & ad d. §. donec.

Nonò, quod si versemur in patria iuris scripti, & in eo loco in quo arrestorum non nisi aduersus suspectas, nullus est vsus, nisi forte ex priuilegio speciali, certo alicui loco à Principe concesso, existimo etiam studiosos scholasticos hoc priuilegio gaudere: quoniā scholares gaudent priuilegiis ciuium illius ciuitatis in qua agunt. Ioan.de Platea, & alij ad l.ciues. C.de incol.lib. 10. Ecōtrà verò, si quæ sunt grauamina ciuibus imposita, illa ad scho 12

lares

ditori fiat satis. Roman. num. 8. & Ange. cum aliis ad l. pro herede. §. si quid tamen. ff. de acqui. hered, non multo aliter, quã is qui ab alio redemptus est, donec precium redemptionis soluerit, detinetur. l. senatus. §. fin. ff. de legat. 1. l. qui testamento. paragrap. potestatis. ff. de testa. Quid igitur, si nec ex eo vlla vtilitas sperari possit? Quid si nihil penitus artis sciat? Ange. citato loco, & Angelum ibi num. 7. secutus Roman. in simili respondent, quod creditor non potest petere se immitti in ius, vel rem debitoris, si ea immissio nullum ipsi lucrum adferret. Atqui mores nostri acerbiores sunt, etiamque hi aut carceri mancipantur, aut bonis cedunt. Cedere verò non pos-
2 sunt, si nequitia, profusione, culpáve sua in paupertatem inciderint, dolóve malo, cum se soluendo non esse scirent, cõtraxerint. l. sunt. ff. de re iudic. doct. ad l. 2. & vlt. C. qui bo. ced. poss. Sunt etiam interdum, qui in carcere manere, quàm aut creditori seruire, aut bonis cedere mallent. Sed ad seruitium præstandum quod attinet, audiendos non esse respondit Rodericus decl. l. 2. foro ll. li. 3. c. incip. Quæro tertiò, existimatque præcedenti capite, statutum valere, quo cautum est, debitorem operari debere creditori, donec debitum fuerit satisfactum, cum secundum l. 12. tab. etiam dilaniandus creditoribus datus fuerit. Videtur itaque aduersus Bartol. & Romanum sentire, ex iuris communis dispositione illud non licere; quia ob æs alienum seruire liberos creditoribus

toribus, iura compelli non patiuntur reſpon
dit Imperat. in l. ob æs. C. de actio. & obliga.
tum quia hoc valde extraneum & diuerſum
eſt ab obligatione contracta, vt ibi ait Bal-
dus, tum quia hæc ſeruitus eſt cõtraria liber-
tati, cui debitum pecuniariũ ęquari non po-
teſt. l. plane. 2. de leg. 2. Sed hoc intelligunt a-
lij, ſi vellet creditor debitorem vel in perpe-
tuam ſeruitutem trahere, vel ad ſordidiſsima
quæque obeunda vrgere. Salic. & Fulg. ibi. tũ
verò cõſtitutio illa de liberis debitoris loqui-
tur: de debitore verò qui promiſſum facere nõ
poteſt, & cedere bonis non vult, non loquitur:
aliaſque qui ſoluendo non ſunt, carceri de iu-
re mancipari poſſunt. l. 2. §. tutores. ff. de ſu-
ſpect. tutor. Quapropter in ea opinione ver-
ſor, vt exiſtimem, debitorem ſi aliud non ha-
bet, & bonis cedere non velit, aut non poſsit,
in hoc damnari poſſe, vt deductis alimentis,
ex operis ſuis ſatisfaciat, aut creditori libera-
liter, moreque aliorum inſeruiat: iuxta ea
quæ notat Bald. ad d. l. ob æs. in verſicu. extra
gloſſam. & alij ad d. §. tutores. & ad l. nemo.
de exact. trib. C. li. 10. Certum eſt enim, quod 3
poſſet quis alicui creditori ſe obligare ad ope-
ras ſuas tamdiu, quouſque per precium ope-
rarum, pecunia debita ſolueretur: quia iſta
non eſt ſpecies ſeruitutis, ſed quidam modus
ſoluendi debitum, adhibita moderatione &
miſeratione. Bald. ad l. 1. col. penult. verſic. tu
concorda. C. qui bo. ced. poſſ. leges autem &
ſtatuta potiſsimum conſiderant ne creditores

ditori fiat satis. Roman. num. 8. & Ange. cum aliis ad l. pro herede. §. si quid tamen. ff. de acqui. hered. non multo aliter, quã is qui ab alio redemptus est, donec precium redemptionis soluerit, detinetur. l. senatus. §. fin. ff. de legat. 1. l. qui testamento. paragrap. potestatis. ff. de testa. Quid igitur, si nec ex eo vlla vtilitas sperari possit? Quid si nihil penitus artis sciat? Ange. citato loco, & Angelum ibi num. 7. secutus Roman. in simili respondent, quod creditor non potest petere se immitti in ius, vel rem debitoris, si ea immissio nullum ipsi lucrum adferret. Atqui mores nostri acerbiores sunt, etiamque hi aut carceri mancipantur, aut bonis cedunt. Cedere verò non pos-
2 sunt, si nequitia, profusione, culpáve sua in paupertatem inciderint, dolóve malo, cum se soluendo non esse scirent, cõtraxerint. l. sunt. ff. de re iudic. doct. ad l. 2. & vlt. C. qui bo. ced. poss. Sunt etiam interdum, qui in carcere manere, quàm aut creditori seruire, aut bonis cedere mallent. Sed ad seruitium præstandum quod attinet, audiendos non esse respondit Rodericus decl. l. 2. foro ll. li. 3. c. incip. Quæro tertiò, existimatque præcedenti capite, statutum valere, quo cautum est, debitorem operari debere creditori, donec debitum fuerit satisfactum, cum secundum l. 12. tab. etiam dilaniandus creditoribus datus fuerit. Videtur itaque aduersus Bartol. & Romanum sentire, ex iuris communis dispositione illud non licere; quia ob æs alienum seruire liberos creditoribus

toribus, iura compelli non patiuntur respondit Imperat. in l. ob æs. C. de actio. & obliga. tum quia hoc valde extraneum & diuersum est ab obligatione contracta, vt ibi ait Baldus, tum quia hæc seruitus est cõtraria libertati, cui debitum pecuniariũ ęquari non potest. l. plane. 2. de leg. 2. Sed hoc intelligunt alij, si vellet creditor debitorem vel in perpetuam seruitutem trahere, vel ad sordidissima quæque obeunda vrgere. Salic. & Fulg. ibi. tũ verò cõstitutio illa de liberis debitoris loquitur: de debitore verò qui promissum facere nõ potest, & cedere bonis non vult, non loquitur: aliasque qui soluendo non sunt, carceri de iure mancipari possunt. l. 2. §. tutores. ff. de suspect. tutor. Quapropter in ea opinione versor, vt existimem, debitorem si aliud non habet, & bonis cedere non velit, aut non posit, in hoc damnati posse, vt deductis alimentis, ex operis suis satisfaciat, aut creditori liberaliter, moreque aliorum inseruiat: iuxta ea quæ notat Bald. ad d. l. ob æs. in versicu. extra glossam. & alij ad d. §. tutores. & ad l. nemo. de exact. trib. C. li. 10. Certum est enim, quod 3
posset quis alicui creditori se obligare ad operas suas tamdiu, quousque per precium operarum, pecunia debita solueretur: quia ista non est species seruitutis, sed quidam modus soluendi debitum, adhibita moderatione & miseratione. Bald. ad l. 1. col. penult. versic tu concorda. C. qui bo. ced. poss. leges autem & statuta potissimum considerant ne creditores

credito suo fraudentur, vt ait Parisi. consil. 99. incip. Iste Ioann. num. 2. lib. 3. Vnde non malè dixisse videtur D. Præses Nicol. Euer. in loco à seruo ad monachum. col. 3. quod etiã seruus potest arrestari, & pro debito detineri.

Quid autem si quis cum eo cõtraxerit, quẽ statim recessurum esse sciuit, cuiusmodi esse solent aduenæ & peregrini? hunc non posse arrestare videtur; nam licet Bald. ad rubric. C. de his quæ in fraud. cred. contrarium decideris ait, quod licet creditor sciat illum recessurum ilico, non tamen credere debuit eum recessurum antequam satisfaceret; communis tamen sententia est, quod is, qui cum forensi, vel aduena contrahit, sciens eum statim recessurum, conuenire eum ibi non potest. l. heres absens. §. proinde. ff. de iud. semperq; præsumitur forensis statim recessurus: & qui sic cum eo contrahit, fidem illius secutus videtur, suspectusque (vt ibi dicunt interpretes) dici non potest, & ad cautionem de iudicio sisti præstandam, minimè compellitur. Bartol. ibi. glo. ad l. 2. §. sed & si dubitetur. eod. titul. & sequitur Lancfranc. ad c. quoniam contra. ad verb. recusationes. num. 15. his verbis. Et ideo si quis contraxerit cũ forẽsi, & dicat, Domine Iudex, habeo debitorem hic quem vellẽ detineri: nõ poterit, quia hoc imputet sibi q̃d contraxit cum forensi. Hactenus ille. & posset dicere Iudex, Tu vidisti quod habebat pileum in capite, & calcaria in pedibus, debebas esse cautus, & exigere solutionẽ, aut eam ilico stipu-

stipulari. Sed hoc ita accipiendum existimat post Bart. Bald. Costalium, & alios, Rodericus d. loc. cap. incip. Sed attende. num. 37. nisi aliqua essent expedienda tempore contractus, vt traditio rei emptę. Quid enim si ab eo equũ emi, & illius equi traditionem habere velim, id quod in sua potestate est? Finge etiam me equum peregrino vẽdidisse; nam nisi extemplo pecuniam soluat, possum cũ eo lege agere, ne detur illi fugæ occasio, cum re mea, quia fidem illius hoc casu non videor esse secutus, & si non dat, videtur delinquere & me decipere. l. 3. ff. de pignor. act. & sic etiam qualicunq; modo, ratione delicti conueniri & arrestari posse videtur. Nam & in simili, qui in nundinis mercantur, eius contractus ratione, nundinis non obstantibus, conueniri possunt, licet alias pro aliis contractibus arrestari vel cõueniri ibi non possent. l. vnic. C. de nund. & ibi Docto. Et sic intelligi posset id quod dicit his verbis Iason ad l. si ab arbitro. in 4. limitatione. Quando, inquit, quis cõtrahit cum aduena, & sic cum eo quem sciuit verisimiliter esse recessurum, licet nulla causa superueniat post debitum contractum, tamen eum volentem recedere absque satisfactione, potest facere personaliter capi. Et quod Bartol. Lancfrã. & alij dicunt eum capi non posse, intelligendum est, quando verisimile est quod fidem eius secutus est; aut saltem quando non apparet quod fidem eius, exceptis prædictis casibus, secutus non est. De quo Barbat. ad cap. si.

num. 85. de for. comp. Ego autem puto quod nisi appareat fidem de precio esse habitam, aduenam arrestari posse vt soluat, aut caueat, si solutio ibi fieri debeat. Angel. ad d. l. heres absens. §. 1. num. 8. iuxta dictum Bald. Iason. & qui eos sequitur Romani, ad l. 2. ff. sol. mat. At in his quæ non cum ipso cõtractu, sed postea ex interuallo facienda sunt, aliorum sententia locum habere posset, quod & Costalius ad eundem §. 1. notat.

5 Ex quibus etiam non difficulter intelligi potest, nulla hic citatiõe præuia opus esse, sed ab ipsa arrestatione incipiendum esse, alioqui enim fugam facilè adornaret debitor, Castrẽs. consil. vlti. libro 1. versic. Secundus articulus. Felin. in c. cum non ab homine. de iudic. Bal. ad l. cum fratrem. C. de his quib. vt indig. & vbi periculũ est in mora, ibi partis citatio non requiritur, Alexan. & Iason ad l. fideiussor. §. satisdatum. ff. qui satisda. cog. Iason ad §. 1. nume. 89. instit. de act.

Quinimo, quod amplius est, etiam pendente lite arrestari posset in eiusmodi casu. Quia licet pendente lite nihil sit innouandum. l. 1. ff. nihil no. app. pend. tamen si periculum fugæ immineat, vel alias æquum iudici visum fuerit, vrgebitur arrestatus, vt caueat de iudicato soluendo, quia litis contestatio damnum creditori adferre non debet. l. non solent. ff. de reg. iur. & remedium extraiudiciale non impeditur per litis pendentiam ex noua causa, teste Ripa, ad c. 1. num. 88. de Iud. Decius cõsi. 562.

562.nume. 8: Iason ad l. vinum. num. 3. ff. si cert.petat.& ad l.2.ff.de iurisd.om.iud. Alex. consil.105.lib.3.Angel.ad l. neminem. C.de exact.tribut. & sequitur Iason. in d.l.si ab arbitro.num. 6.versi. Quid si lite pendente. his verbis. Quid si lite pendente contra debitorē, incipiat debitor esse nō soluēdo; an pēdente lite poterit tanq̄ cōtra suspectū impetrari captura personæ à iudice? videtur q̄d non, quia lite pendente nihil est innouandum. l.1.& 2. C.vt lite pendent. facit quod notanter dicit Bald.ad l.2.C.de seruit.& aqua.quod pendente iudicio super re quam peto, non debeo propria auctoritate ingredi possessionē talis rei: quia via quam elegi, hæc mihi pateat.l.si mulier. §.fin.ff.quod met.caus.Contrarium est verum, quia licita est captura personæ ante iudicium, ergo etiam eo pendente; quia litis contestatio nō debet creditori damnum adferre, neque debet esse deterior conditio creditoris, qui litem contestatus est.l.non solet.ff.de reg. iur.hactenus Iason:& plura ad istius cōfirmationem adducit Paris.consil.99.num.3.lib.3.

Et hæc non solum in debito puro, verum 6 etiam in debito in diem, locum habent: quia licet ante diem agens, non solum exceptione repellatur,l.cedere diem.ff.de verb.sign.l.vni. C.vt act.ab hered. l.quod in diem. ff.de compens.Bart ad l.ita stipulatus. ff.de verb.oblig. l.1. §.fin. ff.quando dies. vlustr. leg. ced.verū etiam à Iudice ex officio repelli possit, glo. ad l.vbi pactum. C.de transact. Bartol.ad l.lecta.

ff. si cert. peta. nihilominus tamen, debitor in diem, si periculum est de fuga, & non aliter, sisti arrestarique potest, teste Bart. Bald. Roma. & aliis ad l. si debitori. ff. de Iud. In omnibus " enim bonæ fidei iudiciis (inquit Papinian.) " cum nõdum dies præstandæ pecuniæ venit, " si agat aliquis ad interponendam cautionẽ, " ex iusta causa condemnatio fit. l. in omnib. " eo. tit. & est elegans textus, & ibi gl. ad l. quæsitum. ff de pignor. vbi ita loquitur Vlpianus, Quæsitum est, si nondum dies pensionis ve- " niat, an & medio tempore, persequi pignora " permittẽdum sit? & puto dandam pignoris " persecutionem, quia interest mea, & ita Cel " sus scribit. Quod & in stricti iuris actionibus, vel iudiciis locum habet, l. 2. & 3. de condict. cau. dat. l. si creditores. ff de priui. credito. etiã vt quis chirographum suum agnoscat, vt censuit Senatus Parisiensis teste Costalio ad d. l. in omnibus; quia interea aut mori posset, aut fugere; sed interim sustinetur executio, donec dies aduenerit. l. in lege Aquil. ff. ad l. Aquil. Sic si commodato dedi alicui rem meam, possum repetere, non statim, sed aliquo tempore trãsacto, quod ex iudicis arbitrio decernetur: quia ex quo dedi cõmodato, tempus aliquod transire debet, ne alioqui inutile esset commodatum. l. 3. C. commod. Si tamen commodato dedi alicui, de quo suspicio est ne fugiat, etiam ante tempus repetere possum. Bal. & Docto. ibi. Sic si est pactum factum inter creditorem & debitorem, vt liceat creditori ingredi

propria

propria auctoritate possessionem rei hypothecatæ, non poterit creditor pacti illius vtilitate vti, nisi præcedente mora, super obligatione principali. l. debitores, & ibi Bartol. C. de pigno. l. soluitur. §. 1. ff. quibus mod. pignor. vel hypot. sol. sed hoc verum est, nisi subsit iusta causa, quia fortè dubitat probabiliter debitorem decessurum: eo enim casu, etiam ante moram, ingredi potest, teste Barto. ad l. 3. ver. Item quæro quando. quia ius executionum ex pacto competens potest ex causa exerceri ante tempus. d. l. quæsitum. Et hanc sententiam quod debitor in diem suspectus, conueniri potest vt caueat de soluendo die aduenientc, latè confirmat Paulus Parisius d. consil. 99. incip. Iste Ioannes. libr. 3. per d. l. in omnibus; & quia mora periculum creditori posset adducere, si fortè debitor postea aufugeret, & inanẽ faceret creditoris actionem. Anchor. consil. 192. Decius consi. 75.

Quibus rationibus motus vir eruditus Rodericus Zuarez Hispanus, ad l. post rem iudicatam, ff. de re iudi. in declar. legis regni. in 7. limit. ostendit creditorem tempore priorem, sed in diem præferri aliis creditoribus posterioribus, quorum dies iam cesserat, quando est periculum in mora. Quæ decisio Roderici, cum sit elegans foroque seruiens, subiiciam „ eius verba. Quidam mercator diues (inquit) „ rupit & fugit, vt multoties faciũt eiusmodi, „ quando vident se diuites esse, & dimisit iste „ mercator aliqua bona, non tamen tanta vt

sufficeret omnibus: statim fuga arrepta, venerunt multi mercatores, & inter omnes erat vnus, qui habebat obligationẽ cum hypotheca bonorum, qui erat prior tẽpore omnibus aliis aliorũ obligationibus: attamẽ dictæ obligationis solutio erat in diem, quæ dies adhuc non venerat. Petebãt omnes executionem obligationum suarum. Iste cuius obligatio erat prior tempore, petebat etiam executionem, & dicebat se præferendum ex regula, qui prior est tempore, potior est in iure. Opponebatur verò ei, quod non erat audiendus, quia nihil poterat petere, ex quo dies destinata solutioni nõdum venerat: & etiam quidam Iudex dimisit eũ ex hac causa desperatum, qui venit ad me pro remedio, & aliis duabus vicibus habui de facto, & cõsului in fauorem istius mercatoris, illum esse aliis pręferẽdum, dato quod dies solutionis nõdum venerat, ex eo quia debitor fugerat: & motus fui per text. singularẽ, in d.l. quæsitum. vbi est casus, iuncta glo. quod etiam si dies pensionis, & sic solutionis nondũ venisset, tamen ex iusta causa potest creditor persequi pignora, & agere hypothecaria pro debito, vt quia recessurus putabatur. Hinc est quod Bart. ad l. 1. C. de condict. ex leg. cõmendat illum textum, dicẽs esse ad hoc singularem, quod omnis debitor fugitiuus potest capi & detineri ante diem. Hactenus Rodericus. Et idem decidit Bald. in l. vbi. C. de iur. dot. Math. de afflict. decis. 108. incip. Procura-

curator.& Benenutus in tract. de decoctorib. parte 3. in fin. Et quamuis pro debito in diem vel sub conditione nulla adiudicatio fieri possit, vt ait Bald. consi. 135. incip. in causa. lib. 2. per l. Fulcinius. §. si in diem. ff. quis ex caus. in poss. eat. potest tamen bene peti, vt caueatur ex causa, secundum prædictos Doctores.

Quod autem de debito in diem diximus, idem & in debito sub conditione locum habet, arg. l. omne æs. ff. pro socio. vbi ante cõditionis euentum, si imminet periculum suspicionis, potest creditor petere, sibi caueri per fideiussoris dationem; quod & ibi contra debitores suspectos, & pro eorum creditoribus annotat Bal. qua in re, & dictum Rodericum iam d. loc. num. 4. in fin. versi. Accedat text. & latius in quinta limitatione dicto loc. & Iasonem ad l. vinum, num. 3. ff. si cert. pet. & Franciscum à Ripa, ad c. 1. num. 88. de Iudic. sequaces habet; & ante hos quidem Ang. & alij plerique ex vetustioribus, ad d. l. quæsitum, priores tradiderunt. Nam quod Albericus contrarium existimat. ex eo quod d. l. quæsitum, de debitore in diem loquitur, nõ de debitore sub conditione; & quod quando debitum est in diem, est nata actio & obligatio, secus quãdo est sub conditione. d. l. cedere diem. nihil mouet: eadem enim est ratio, eadem est æquitas; eadẽ ergo debet esse iuris dispositio. l. adigere. ff. de iur. patro. Alioqui enim creditor sub conditione, debito suo facilè frustrari posset, adeo, vt his Alberici rationibus, quæ in fron-

te aliquid habent, in recessu verò nihil, nimis facilè motum fuisse Iasonem arbitror, ad l. pecuniam. num. 9. ff. si cer. pet. Ideoque etiam alibi de veritate huius ampliationis, quam ante animosè tutatus erat cepit dubitare. Porro autem vniuersa hæc cautionis interponendæ ratio, per quam arrestum euitari posset, ex discretiõe & arbitrio eius qui iurisdictioni præest, dependet. d. l. in omnibus. quod & apud Tiraquel. in tracta. de vtroque retract. §. 1. gl. 18. nu. 44. cum seq. multis videre licet.

7 Et hæc quidem de debitore, tam quantitatis quàm facti; memini enim quendam fuisse arreitatum Louanij à suo domino, cui promiserat se seruiturum Antuerpiæ, in arte conficiendorum vitreorum, ad aliquot annos, eoque inscio aufugerat, vt aut factũ promissum præstaret, aut ad id quod intererat damnaretur.

8 Idem dici posse puto de eo qui alium diffamat, aut illum iactitat suum esse debitorem; Nam vt ait Bartholomeus Blarerius ad l. diffamari. cap. 1. num. 21. C. de inge. ma. diffamatus vbicunque locorum diffamatorem suum deprehenderit, protinus contra eum apud eius loci iudicem experiri, ac eius iudicis officium inuocare potest.

9 Eadem etiam ratio est fideiussoris: quia omnis fideiussor, fugitiuus & suspectus, ante diem eadem illa ratione sisti, capi, & detineri potest, teste Ioan. Constan. ad constit. reg. art. 66. incip. Et quant a celles. coll. fin. versi. nota

præ-

præterea. Baldus tamen quem allegat ad d.l.j. C.de cond.ex lege, de debitore, non etiam de fideiussore, loquitur. Quinimo vt Bal.voluit ad cap.cum contingat.col.5. de dolo.quando reus & fideiussor obligarunt personam suam & renunciatio facta est, reo capto seu detéto, detineri etiam potest fideiussor, & non captura seu prehensio, sed solutio rei, liberat fideiussorem, sicut pendente lite contra reum, non impeditur executio contra fideiussorem. Bal. ad l.fin.C.de fideiuss. Quod quo pacto intelligendum & restringendum sit, latius tomo j. arti. 11.gl.3.nu.25.cum seq. explicat Rebuffus, & hunc secutus Petrus à Duennas ad reg. iur.276.incip.executio potest fieri. Quo in loco quatuor limitationes, & restrictiones recēset, ad illam regulam pertinentes. Quid igitur de eo constituemus, qui tanquam principalis alterius obligationi subscripsit? Vnus ex multis Zasius respōdet ad l.si ita. §.Chrysogonus. ff.de verbo.oblig. num.3.eodem modo hunc conueniri posse, atque si principaliter scripsisset. l.fideiussor.§.1.ff.de pignor.

Idem quoque iuris est in herede debitoris, 10
quia ad id, ad quod potest cōpelli defunctus, potest compelli & eius heres. l. postulante.ff. ad S. C. Trebellia. Crotus in repetit.l.nemo. ff.de leg.1.Rebuff.d.loc. num.74. Iason ad l. diuortio.§.interd.num.6.ff.solut. matrim. & ex persona heredis, qualitas, seu natura debiti non alteratur. l.2.§.ex his.ff. de verb. oblig. Ideoque etiam instrumentū executoriū, non

sola-

ſolum contra principalem, verum etiam aduerſus heredes illius, executioni mandari poteſt, licet verbis legis, vel ſtatuti id non exprimatur. Et ſi ex forma ſtatuti debitor poſsit carcerari pro debito, heres etiam illius carceri mācipari poteſt, teſte Barto. & Ang. ibi. quia licet loquatur ſtatutum de debitore, tamen heres debitoris etiam debitor dicitur, cùm ille propriè debitor ſit, à quo inuito debitum exigi poteſt. l. debitor. ff. de verb. ſign. cuiuſmodi heredem eſſe conſtat. In qua ſententia reperio etiam fuiſſe Bald. ad l. per diuerſas. C. mandati. Caſtrenſ. ad l. ſi deceſſerit. ff. qui ſatiſd. cog. Roman. ad l. alia. §. eleganter. ff. ſolu. matri. Imol. & Angel. ad l. 1. ff. de his quæ in teſta. del. quia ex quo debitor eſt obligatus in inſtrumēto, obligatio ſuorum heredum etiā virtualiter continetur, licet hoc in inſtrumento non exprimatur. arg. l. 1. C. ſi cert. pet. l. ſi pactum. ff. de proba. Et exceptio quæ quotidie verſatur in foro, de eo quod aduerſarius non eſt nominatus in inſtrumento, hic ceſſat: & nominato Titio, videtur in eodem inſtrumento eius heres nominatus. Angel. ad l. creditores. C. de pignor. Alex. ad l. in ratione. 1. ff. ad l. Falcid. Vnde & Caſtrenſ. ad d. l. poſtulante. reſpōdit, quod etiam ſi ſtatutum dicat, inſtrumentum eſſe mandandum executioni, contra debitorem in ipſo inſtrumento comprehenſum vel deſcriptum, mandabitur nihilominus executioni contra heredem eius, quamuis aliàs ſtatuta de perſona, ad perſonam nō extendātur.

tur.l.si verò.§.de viro. ff.sol.matrim.quia talis dispositio statuti, intelligitur repellere illã personam,quæ non est & non reputatur eadẽ persona, secus si reputatur eadem. vt in auth. de iureiur.à mor.præst. Quo casu verè nulla extensio, sed potius inclusio & interpretatio fieri dicitur,l.non erit.§.de eo.ff.de iureiu.neque enim heres noua persona est, sed vna & eadem cum defuncto, l.heredẽ. ff.de regu.iur. & quæ eidem defuncto cum sua causa & vitiis succedit.l.vitia.C.de acqu.poss. adeundoque hereditatem,& sic cum debitoribus hereditariis quasi contrahendo, debitor cõstituitur, §.heres.instit. de obli. quæ ex quasi contr. Chassan.ad consuet.Burg. tit. des censes.§.6. glo.vlt.l.quod ipsis. ff.de reg.iur.adeo vt priuilegium heredis succedentis, sæpe non extinguat,aut impediat ius executionis.Bart.& Iason ad auth.quas actiones. C. de sacros.eccle. Salic.ad l.3.q.5.& 7.C.de pig.Dec.consi.536. Gomes.ad §.fuerat.Institu.de act. Rebuff. d. tomo 1.de liter.ob.art.3.glo.3. num.9. 10.& seq. Multa quoque de his libr. 1.c.1. Institut. forens.scripsit Ioann.Imbert. excutiens illam quæstionem, an heres defuncti debitoris, in vim instrumenti habentis executionem paratam,possit prehendi,& in carcerem mitti. Et quamuis distinguat hoc pacto, quod si ex statuto debitor posit prehendi, statutum æquè heredem ac debitorem obligat, si verò consensum & promissionẽ consideremus,non; quia heres à defuncto bona accipit, nõ personam:

tamen

tamen postea addit constitutionibus in Gallia editis, etiam aduersus heredem, & in bonis illius propriis executionem dari. Sed hæc latius explicare opus non est, cum ad faciendum arrestum nobis sufficiat, heredem debitorem esse, aut pro debitore reputari. d. §. heres. non obstantibus etiam illis quæ scribit Ioan. Papon. ad consuetudines Bourbon. tit. des executions. §. 106. Ex quo nata est quæstio vtrum clericus heres laici, coram iudice ecclesiastico conueniri posit: qua de re latissimè disputat Didacus Couuar. libr. practic. quæst. c. 8. & Rodericus Zuarez d. loco, nu. 4. quem, si libet, vide.

Quinimo etiamsi heres minor sit 25. annis, nihilominus (vt existimo) arrestari bona eius possunt: sed an ipsemet arrestari posit, inferius dicemus. Ratio autem quæ me mouet, hæc est, quod executio potest mortuo testatore fieri in heredem, & si iste heres fuit minor, potest nihilominus fieri executio in bonis quæ à defuncto ad eum peruenerunt. l. pupillus. iuncta glo. in §. sed & si creditor. ff. de auctor. tut. l. 1. C. quand. decret. non est op. Et cum minor curatorem non habens, ipso iure ex contractibus suis obligetur. l. si curatorem. C. de in integr. restit. & nisi soluat, aut bonis cedat, in carcerem coniiciatur. l. cum & filij. C. qui bon. cede. poss. & quæ ibi notant Doctor. nihil dubito quin etiam arrestari & detineri posit, iuuante creditorem communi iuris regula, quod cui licet

quod

quod plus est, vtique ei id quod minus est, licere debet, cap.cui licet. de regu.iur. in 6. Et quod amplius est, arbitratur Iason consil. 88.incip.In præsenti.volu.3.nec Fiscum quidem,& eum qui à Fisco causam habet successionis,immunem esse.Sed cum de executione effusè & generaliter loquatur, dubito an in materia arresti eo iure vtatur Fiscus, de quo etiam paulò inferius latius dicemus.

Porrò autem successorem debitoris sisti,vel arrestari posse, non est indistinctè & semper verum. Sunt enim plerique casus, quibus id non licet. Principio enim locum non habet infra tempus conficiendi inuentarij de bonis defuncti: quia intra illa tempora, à creditoribus vel legatariis, conueniri non potest, etiamsi aduersus defunctum sententia lata fuerit. l.fin. §.donec.& §.& si præfatam. C. de iur.delib.Baldus ad l. ait prætor. §. si quis. ff. de procur. Iason ad §.fuerat.nume.61. Instit. de act.Boerius decis. 10.nume.3. Chassan.ad consuet.Bourg. rubr. des succesions. rubr.7. §.14.num.9.Bald. ad l.per diuersas.q. 10. C. mand.Corneus consi.221.lib.4. Præses in loco à ratione legis script.coll.4. Rebuff.ad ord. Reg. tomo 1.art.9.glo.2.num.8.etiam si hereditas sit locupletissima,& notoriè sit soluēda. Bald.ad d.§.donec.& §.cum igitur.Idq; propter occupationē,quā habet in inuentario cōficiēdo,teste Rode.d.lo.nu.5. in fi. latius verò Augustin. Beroius,q.57 incip.statuto. respondet statutū de arrestādo & capiendo debitorē,

contra

contra heredem, ſub beneficio legis & inuentarij, locum non habere, ſed via ordinaria cōtra eundem procedendum eſſe. vt per Imo. ad l.4. §. ſi prætor. ff. de damno infect. Et ſi cōtra heredem tale quid tentatum eſſet, proceſſus, ſententia, & omnia acta, eſſent ipſo iure nulla, vt idem Beroius ait. Sed hoc non procedit in herede conuento vt reſtituat vſuras, quando defunctus iuſsit eas reſtitui, vel cauit ſecūdum formam text. in c. quamuis. de vſur. libr. 6. nam tunc propter periculum animæ, quæ rebus omnibus longè preferenda eſt, reſtitutio non debet differri, vt in l. ſancimus. C. de ſacroſan. eccle. c. cum infirmitas. de pænit. & remiſ. & hanc limitationem ponunt Doc. in d. §. donec. præcipuè Iacobus de ſanc. Georg. nume. 2. Philip. Corn. num. 1. Zuarez in d. l. poſt rem iudicatam. in 1. extenſione. nume. 6. fol. 132. col. 1. ff. de re iudic. & ideo datur dilatio, quia omnibus remanet ius ſuum ſaluū: quod in iſto caſu non eſſet, cum animæ detrimentū iam illatum, non per hoc poſtea tollatur. arg. l. tutor qui repertorium, in princi. ibi, vel ſi id quod dilationem modicā expectare non poſſet. ff. de adminiſt. tuto. & pium defuncti propoſitum ſine vlla cunctatione adimpleri conuenit. l. nulli. C. de epiſc. & cler.

Secundò nō procedit, quoties heres inquietaret alios ex cauſa hereditatis; nam tunc poteſt reconueniri ab eo, quem ipſe prior conuenit. arg. text. in l. 2. in §. ſed ſi agant. ff. de iudic. & in authen. conſequenter. C. de ſent. niſi

illòs

illos conueniat heres necessitate compulsus, puta quia debitores hereditarij cum pecunia fugiebāt, quos fecit capi, vel domus vicini minabatur ruinam super domum hereditariā, vnde petat cautionem damni infecti, vt in d. l. 2. §. sed si agant. Ita expressè tenet Angel. in eodem §. sed si agant. num. 3. & idem Ang. vbi dicit ita se vidisse de facto practicari, & iudicari, in l. 1. §. hæc stipulatio. versic. tertiò fallit. ff. si cui plus quam per l. Falci. quem sequitur ibi Io. de Imo. nu. 10. Phil. Corn. in d. §. donec. nu. 2. & Rodericus loco mox citato, n. 8.

Tertiò locum non habet, quoties petitur aliquid ab herede pro impensa funeris; tunc enim non opponit de inuentario. Ita expressè tenet Angel. in d. l. 1. §. hæc stipulatio, nume. 16. quem seq. Philip. Corn. in d. §. donec. nu. 2. quod & ibi Ia. de sanct. Georg. num. 1. probat.

Quartò fallit quando cōuenitur heres pro legatis piis, non ferētibus dilationem; vt sunt alimenta pauperum, qui interim fame perirent, vt expressè tenet Angel. in d. § hæc stipulatio. num. 16. versic. secundò fallit. quod dictum sequitur ibi Ioan. de Imol. num. 10. vbi dicit se ita vidisse practicari. Eandem opinionem tenet Philip. Corn. in d. § donec. num. 2. Iacob. de sanct. Georg. num. 1. Bar. de Chassā. in consuet. Burg. in titu. des succesions. §. 14. col. 1. num. 9. fol. 281. In his enim in quibus ius suum cuique saluum & integrum esse, ac manere potest, non in his quæ moram nō ad-

mittunt, cõcessa est dilatio. l. tutor. ff. de auct. tutor. Roderic. d. loco, in 1. extensione.

Postremò restringitur, quoties conuenitur heres rei vendicatione, quia tunc conuenitur vt quilibet possessor, non vt heres, vt in d. l. de eo. §. penult. ff. ad exhiben. Ita expresse tenet Odofre. Guil. de Cugneo, Bald. Salic. Pau. de Castr. & ibi Philipp. Corn. num. 1. Iacobus de sanct. Georg. num. 1. Ang. in d. §. hæc stipulatio. num. 16. & ibi Ioann. de Imol. num. 18. Roderic. Zuarez. in loco supra allegato, nu. 7. Iason consi. 88. lib. 3. Socin. reg. 135. fallent.

Secundò, arrestari vel conueniri successor non potest, quando est successor ex conuentione. Nam quamuis regulariter hereditas pacto dari non possit. l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig. excipiuntur tamen casus nonnulli, vel fauore militum, l. licet. C. de pact. vel in gratiam matrimonij contrahendi. Zas. & alij ad d. l. stipulatio; & his iisdẽ casibus, heres eiusmodi in debitũ hereditariũ non succedit: q̃nquidẽ non iure hereditario, sed ex pacto & cõuentione succedit. Mãs. in sua prax. rub. de exec. §. itẽ q̃ro. col. 2. Ego verò hic subsisto, & de ea restrictiõe admodũ dubito; quia pactio huiusmodi, licet ex cõuentiõe nascat̃, facit tñ sæpe cũ q sic pactus est, heredẽ esse. Quid. n. si de maxima parte bonorũ inita sit, nullusq; alius heres instituat̃ minima parte bonorũ legatis exhausta? Rursũ verò aperta esset via fraudib. si hac rõne onus æris alieni liceret euitare. Memini mulierẽ quãdã inter viuos facta do-

na-

natione, sibique rerum omnium possessione seruata, ita cũ nepote suo conuenisse, vt omnia eius bona mobilia haberet post eius mortem, nulliq; creditorum obnoxius foret, cùm tamen eo in loco vbi id factum fuit, apprehẽsor bonorum mobilium, ad exolutionem æris alieni teneatur. Cõsultus cum aliis quibusdam, respondi ob præsumptam fraudis coniectionem, nepotem illum stipulatorem, ab ęris alieni præstatione immunem non esse: quia alioqui facilè deciperẽtur creditores, nisi haberent hypothecã. Interim verissimũ esse puto, qđ si inter maritũ & vxorem cõuenerit in cõtractu antenuptiali, quod vxor habebit præmoriente marito mediam, vel aliq̃ partẽ bonorum, absque vllo onere æris alieni; eo casu ipsa quidem creditoribus obnoxia erit; sed cogentur heredes mariti, aduersus eosdem creditores eandem vxorem indemnem conseruare, atque defendere. In qua opinione etiam videtur fuisse Chassa. ad consuetu. Burg. Rubri. des droictz, & app. des gens mariés. §. 10. Eodem modo accipiendum puto, quod dicitur in eum qui hereditati renunciauit, executionem nõ dari, vt scilicet procedat si nunquam alias hereditatem adiit: nam si adiit & vendidit, certè vt à creditoribus conueniri, ita etiã sisti poterit, iure suo aduersus emptorem hereditatis saluo. l. ratio. C. de hered. vel act. vend.

Singularis quoque successor, & qui heres non est, non ex promissione seu debito defuncti, qua minimè ligatur, sed tantum vt rei mo

 bilis

bilis alienæ possessor, arrestari potest.l.1.§.si heres. ff.ad S.C.Trebell.l.fin. C.de hered. act. Et in his,in quibus singularis successor, cuius modi est legatarius rei alicuius, paratam executionem habet,sicut defunctus ipse haberet, prout semper habere videtur, Bald.ad l.ex legato.C.de legat.Rodericus d.loco, in 1.extensione,num. 12.in fin.in iis etiam casibus, è cõuerso sisti potest.Doct.ad l.si debitori.C.si aduers. cred. præscript.gl. ad l.ea lege.C.de condict. ob caus. Iason ad l. quædam. §. nihil interest.num.7. ff.de eden.& in l.ait prætor.nu. 10.ff.de iureiur.& ad l.si vnus. §. ante omnia. num.5. ff.de pact.& ad d. l. 1. §. si heres.nu.4. Et ideo possessor bonorũ hereditatis, via executiua conueniri non potest. Barto.ad l.controuersia.num.7. ff.de transact.

11 Quod de herede debitoris diximus, idem in debito debitoris nostri locum habet; Quia licet debitor debitoris, quem creditor ex contractu vel quasi contractu obligatum non habet,detineri & arrestari non possit, vt notat Romanus consil.224. incip. Ista captura, sed executio sententiæ cõtra debitorẽ latæ,subinde aduersus eum mandatur executioni. l. 2. C.quand.fisc.vel priuat. Id quod latè & elegãter explicat Rodericus Zuarez. ad l. post rem. cap.incip.Secundò quæro. ff. de re iud.potest tamen creditor, id quod suo debitori ab alio debetur arrestare,vsque ad quantitatem debiti concurrentem. Rebuff.ad constit. reg. tom. 1.tract.de liter.obl.arti.12.glo.vnica.nu.22.

etiamsi

etiamsi de debito nõ constet ilico per literas, sed postea intra breue tempus, de quo mox dicemus, constare possit. Phirrus ad consuetud. Aurelia. tit. de execut. ex locat. cap. 9. argu. d. l. 2. C. quam fisc. vel priuat. l. heres. in fin. ff. ad Trebel. & debitorem debitoris, auctoritate iudicis, ad certum aliquem diem citare, vt veniat si velit, & audiat rationes arresti proponi, beneque ac iustè factum esse declarari; Tum verò, vt d. art. 6. gl. 3. nume. 64. Tradidit Rebuff. vbi in iudicium venit, interrogatur an & quãtum debeat, vel an res debitoris eiusmodi, & quas res detineat, quod & sub iuramento dicere cogitur: si se aut debere, aut detinere confitetur, præceptũ ei fiet, ne cuiquam sine iudicis aut creditoris voluntate tradat, néve debitori soluat, quod deinde principali debitori significatur, diesque ei dicitur; quo die si compareat, & iustam causam non alleget, cur arrestũ sustineri non debeat; Iudex ex ea pecunia sic arrestata, creditori soluendum esse decernet, seu alias rem illam distrahi, & distractæ rei preciũ, dicto creditori numerari præcipiet. Propius verò ad nostros mores accedens Mãsuerius in sua dicta praxi, tit. de execu. coll. 7. ver. Item si creditor, asserit quod postquam creditor pecuniam debitori suo debitam arrestauerit, sufficit vt præceptum fiat debitori debitoris sub pœna, ne debitori soluat, vel res eius dimittat. Et hic quidem si rursum debitori suo hoc significauerit, ipse à creditore suo ad soluendum, arresto prius amoto, compelli non

potest,quamuis à creditore creditoris sui atrestante vrgeri possit ad pecuniam illam debitam apud iudicem deponendam: ne alioqui eadem difficultate ab eo consequatur pecuniam arrestatam, qua debitũ ab ipso debitore assequi non potuit. Gaudent enim, & sæpe etiã procurant debitores, vt,quo facilius moram soluendi trahant,pecunia quam debent, apud ipsos arrestetur. Cum verò eam pecuniam petente creditore deposuit, vel non petente,creditori suo non soluit,etiam si ad certũ diẽ sub pœna & addito iuramento soluere promisisset,nõ tenetur,quia iussus iudicis & à mora,& à pœna, & à periurio excusat. l. non videtur. §.qui iussu. ff.de reg.iur. l.si.ff.de leg. commiss.Rebuff.d.loco.Lucas de Penna.ad l. vnic. C. vt nullus ex vicar.lib. 11. Practicus Ferrar.in form. sequest.seu saxan.coll. penul. Bart.& Dyn.ad l.creditor.ff.de solu. Anchor. consi.64.Dec.consil.25.Iason consi.26.lib.3. Decis.Neap. 150.Barbat.consil.29. lib.3.Cumanus consi.185.Castrens.consil.285.libr.1. præterquam si debitor debitoris (quod,vt dixi,sæpe fit.)ex malitia & improbitate sua,impedimentum istud arresti sollicitauerit. Felin. ad c.fin.de test.& ad c.fin.de for. compet.arg. l.& qui data.ff ex quib.cau.maior. Barb.consil.56.lib.1. Hieronimus Cag.ad d. §.qui iussu;vel si tam notoriè videatur arrestũ esse iniquè aut perperam factum,vt nullo iure defendi,aut subsistere queat, teste Decio ad d. §.qui iussu.& latius Iason d.consil.26.libro 3. Arre-

stata

stata verò hæc pecunia cũ fuerit, dies dici debitori principali debet, vt compareat, & se si velit, rationibus arresto proponendis opponat. Et quamuis sint qui existiment, cogere hunc posse suum debitorem, vt soluat interposita cautione indemnitatis aduersus creditorem arrestantem, arg. l. penul. C. depos. l. is à quo. ff. de rei vend. Ias. ad l. non solum. §. morte. num. 28. ff. de op. no. nunciat. Contrarium tamen d. loco tenuit Rebuff. qui ea in re Paulum Paris. consi. 107. libr. 3. sequacem habere videtur, pręcipuè, cum in facultate arbitrioq; eius positum atque collocatum sit, iusta satisdatione omnem facti arresti vim dissoluere. Quid igitur, si debitor debitoris, se verum debitorem esse negauerit? Sanè non potest creditor, plus iuris aduersus debitorem sui debitoris habere, quàm haberet ipse primus debitor, idemq; debitoris sui creditor. Ideoque in primis probare debitũ oportebit. l. si debitũ. C. quãd. fisc. vel priuat. gl. ad l. 2. eo. tit. Roder. d. l. post ré. c. inci. Secũdò q̃ro. fol. 675. Doc. ad l. Diuo Pio. §. sic quoque. ff. de re iud. Quòd si verò res debitoris occultauerit, & se eas habere negauerit, iustis remediis huiusmodi impudentia coercebitur, legitimasq; mẽdacij sui pœnas feret. De quibus inferius latius dicetur.

Dico præterea etiam Factores & Institores 12
mercatorum arrestari posse: quia certum est, quod ex contractibus à se etiam nomine dominorum suorum initis, conueniri possunt. l. 1. in verb. ipsum tamen institorem, vel domi-

num eius conuenire poterit. ff. de institut. act. & l. 1. §. est autem. ff. de exercit. act. De qua re eleganter loquens Alciat. ad l. si institorem. ff. si certum petat. ita ait. Sed an ex re in qua præpositus est institor, ipse quoque teneatur? & durante officio traditum est, debere eum solutionem procurare, & ideo tanquam institorem teneri. l. & si quis. §. penul. ff. de institu. act. Vnde finito officio conueniri nõ poterit. l. fin. eod. tit. Idque siue institorio nomine expressè contraxerit, siue simpliciter, ex ea tamen causa, in qua appareat non eius contemplatione contractum esse. l. post mortem. ff.
13 de admin. tutor. Tu ea de re vide latè Docto. ad d. §. est autem. Imo eodem loco idem esse dicit de procuratore alterius, & eo, qui alieno nomine contraxit. Nam sicut à Domino arrestari & conueniri potest, vt actiones quas acquisiuit cedat ei, l. possessio quoque. §. si. ff. de acquir. poss. l. seruum filij. ff. mandat. ita quoque subinde ab eo cum quo contraxit, rectè cõuenitur, & per consequens iustè arrestatur, veluti cum se suo nomine obligauit. l. procurator qui pro euict. ff. de procurat. cum illius solius fidem secutus est, contrahens, aut si dominus ei satisfecit: nam cum pecunia ad eũ iam peruenit, æquum est creditoribus eum soluere, & directas actiones aduersus eum intendi posse, secundum notat. in l. 1. C. de act. & oblig. & vide Socin. consil. 18. lib. 1. & Castrẽ. Costalium & alios ad l. Plantius. ff. de procu. & ad d. §. est autem.

Quid

Quid autem dicendum sit de tutore aut curatore proximo cap. declarabimus.

Clericos quoque debitores arrestari posse existimo; Nam in his quæ pertinent ad processum, etiam in foro ecclesiastico seruatur cõsuetudo laicorum. cap. cum venisset. in verb. vellent procedere. de eo qui mit. in poss. Et cũ eiusmodi statutum vel consuetudo, nihil turpitudinis habeat, pertineatque ad abbreuiandas lites bono publico, etiam à clericis seruari conuenit, c. constitutus. de in integr. rest. gl. in l. ex ea. ff. de postul. Raphael Cuma. consil. 41. & 83. & Philip. Franc. ad c. seculares. nume. 3. de for. compet. lib. 6. vbi dicit, quod licet consuetudo non porrigatur extra territorium, cũ sit localis. c. 1. de constit. eod. lib. porrigitur tamẽ bene ad aliud forum in eodem territorio, & sic (inquit) cõsuetudo laicorum probat cõtra clericos in omni foro, dummodo detur cõpetentia iudicis. Ideoque Bartol. ad l. cunctos populos. col. 8. vers. hoc præmisso. C. de summa trinit. respondet. quod cum ex statuto ciuitatis, instrumentum meretur paratam executionem, poterit laicus in foro ecclesiastico, eiusmodi instrumẽti executionem, aduersus clericum postulare: quod & Rodericus quoq; voluit. d. loco, in 8. ampliat, quantumuis ad d. l. cunctos. dissentiat Baldus. Sanè in clerico de fuga suspecto, dubium nõn est, quin ex mandato Iudicis ecclesiastici detineri possit, teste Francisc. Ripa. lib. 1. de leg. respons. 13. & ad c. 1. de iud. cum etiam quod amplius est, à laico 14

si fugitiuus iam sit, rectè capiatur. Panor. & alij in c. cum non ab homine. eod. tit. Bart. ad l. si quis in seruitute. ff. de furt. Hippol. singul. 43. incip. Debitor. Iason in §. 1. de act. & in materia arresti. Rebuffus d. artic. 6. glo. 3. circa fin. vers. Quintò amplia. Rodericus d. loco, in tit. de los emplagamientos. num. 48. & 49. nullaque fori præscriptio, in huiusmodi necessitate opponi seu allegari potest. Iason ad l. 2. nu. 15. 16. & 17. ff. de iurisd. omn. iudi. & ad l. si arbitro. num. 9. ff. qui satisdar. cog. Idem in prouisionalibus executionibus & namptizationibus dici solet, quia, vt laicis, ita etiam clericis, ad prouisionem, seu (vt vocant) namptizationem, condemnatur, teste Rebuffo d. tomo 1. in proœmio, glo. 1. num. 69. præcipuè quod huiusmodi prouisio, non tam decisionē causæ, quàm ordinem procedendi sapiat; qua de re, etiam Imbert. Instit. forens. libr. 1. cap. 24. & lib. 3. c. 7. quædam annotauit. & etiam Ioānes Bessian. ad consuet. Auer. tit. 1. art. 8. dicēs quod secundum stilum Curiæ Parlamenti, si clericus est obligatus per literam manu sua signatam & sigillo suo sigillatam, potest conueniri corā Iudice seculari, & tenebitur cognoscere vel negare, & ad vlteriora in causa procedere, quamuis actio sit merè personalis; & si condemnetur, executio fiet in bona temporalia eiusdem. Quam tamen consuetudinem, & multas alias similes, non posse iure satis defendi puto, vt quæ libertati ecclesiasticæ plurimū aduersantur, & proinde non valent apud iustos

iustos & catholicos Iudices qui timorem Domini habent, auth. cassa & irrita. C. de summa trinit. licet valeant apud eos, apud quos quicquid libet licet, & qui ecclesiam oderunt, eáq; principibus secularibus libenter in omnibus subiicerent, confusionem passuri in magno illo die, cum ad iudicandum eos veniet, cuius sponsam nunc contempserunt, & iniuria affecerunt. Et quamuis statuta & consuetudines laicorum, debeant etiam in Curia episcoporum obseruari, intelligitur tamen quod seruātur, non à Iudice laico contra clericos, sed ab episcopo contra clericos, & si libertati ecclesiasticæ non repugnent, sed iustitiæ & æquitatis rationem habeant, vt notat Boerius ad cōsuetu. *B*ituricen. tit. des iuges & leūr iurisdic. §. 11. in prin. sicut & contra clericos tunc à Iudice seculari seruari possunt, quādo clerici tāquam actores in iudicio seculari, contra laicū procedunt, iuxta notata per Rebuffum in tomo 1. in præfat. num. 62. cum seq. & Guil. Bened. ad ca. Raynutius. ad verb. & vxorē. decis. 2. num. 125. cum seq. de testam. His rectè adiicias, quod Ioan. Fabri ad §. is quoque. num. 3. versi. quid si sit clericus, Instit. de act. respōdet, quod si clericus se obligauit ad arrestū pro debito ciuili, valet obligatio, arrestumque tenet; Ita tamen vt in Curia ecclesiastica, non in seculari detineatur: detentus verò, neque carceri mancipetur, neque vinculis alligetur. Quam Fabri opinionem & Guido quoque q. 81. secutus videtur, quod & Boerius q. 349. nu. 11.

col.

col.antepenult.probat. Et licet Rebuffus ad ord.reg.tomo 1.tit.de liter.oblig.art.2.glo.1. num.11.dicat, quod hodie ſi clericus fuerit in perſonam obligatus, poteſt à Iudice ſeculari comprehendi, & ad carceres epiſcopi duci, & ibi detineri, non video tamen id vlla lege aut ratione probari poſſe, niſi Iudicis eccleſiaſtici copia haberi non poſsit: Nam tūc, vt ſuperius dixi, ſi eſt euidens periculum fugę, iudex alioqui incompetens poteſt perſonā ſibi nō ſubiectam detinere, vt eū ſuo Iudici deinde tradat. §.audient. in authen.de defenſ.ciuitat. Inno. in cap. vt famæ de ſentent.excom. Concludo igitur in hoc articulo, poſſe clericos detineri & arreſtari, ſed auctoritate Iudicis eccleſiaſtici duntaxat, niſi copia illius haberi non poſſit, & periculum ſit in mora. Idem dico de bonis eorum mobilibus, quia ſicut in illis à Iudice ſeculari executio ſententiæ fieri nō poſsit, ſed bene à Iudice eccleſiaſtico, ideo quod ſequuntur perſonam, & ſic priuilegio perſonæ vti debent.c.eccleſiarum ſeruos.12.q.2.glo.in c.fin.de vita & honeſt.cler. Rebuf. in terminis d. art.2.glo.1.num.106.etiam ſi non haberēt clerici niſi illa bona mobilia, vt ipſe ait; Ita quoque non puto in his fieri poſſe arreſtationem. Excipit tamen idem Rebuffus aliquot caſus ibi, num.119 in quibus putat, bona mobilia clericorum, à iudice laico pro executione capi poſſe: vt ſi non clericaliter, ſed more mercatorum in iis bonis verſentur; ſi fructus ſint in fundo pendentes, &c. quem vide.

Et in

Et in terminis nostris, quod Iudex secularis bona mobilia clerici arrestare nõ potest, tenet & consuluit Iustinus Goblerus, consil. incip. 15
Cum satis constet.

Sed & testes. vt testimonium dicant, Tabelliones, vt instrumenta exhibeant, Apparitores, Nuncij, & Executores, vt executionis testationem præbeant, sisti atque arrestari possunt. Imbert. libr. 1. instit. forens. c. 1. Rebuffus ad ord. reg. tomo 3. tit. de citatio. arti. 2. glo. 4. num. 19. & tradunt Doct. ad tit. de testib. cog. Bald. & alij ad l. quibus diebus. in princi. ff. de cond. & demonstr. Quomodo & Domini de Rota decis. 90. incipi. Iudex. in no. decidunt quod iudex appellationis à grauamine potest literas arrestare, & testes absuturos recipere, propter periculum, & c. quoniam. extra. vt lit. non contest. & valebunt eiusmodi attestationes, sic receptæ coram iudice à quo est appellatum, si pronũcietur per eum bene processum esse, & malè per partem appellatum. & extat decisio 572. incip. Primò. in antiq. etiam de literarum arrestatione, quam vide. 16

Potest etiam litigans arrestari, vt respõdeat libello, si personalis sua respõsio desideretur, vt decidit Iacob. de Beluisio. in repetitione c. Romana. §. contrahentes. in septima & vltima oppositione. de for. compet lib. 6. & Bald. ad l. 1. C. de lit. contest. per cap. fin. & ibi glo. & Doct. de for. comp. Id quod tamen limitant Domini de Rota decis. 31. incipi. Voluerunt. in no. hoc pacto, quod reus de Curia recessutus non

rus non potest arrestari, nec compelli ad respondendũ interrogationibus principale negocium tangentibus, nisi positiuè dentur per modum articulorũ & in scriptis. Et ideo decisio 394. incip. Si suspenso, etiam in no. dicit quod litigans in possessorio, de Curia recessurus, arrestari potest, donec respondeat articulis super petitorio per reũ datis, cuius responsio tunc possessorio non præiudicat, maximè interueniente protestatione; & idem econtrà, quod quando intẽtatur possessorium, potest actor per reum arrestari, vt de Curia non recedat, nisi respondeat articulis per ipsum reum productis, ne probationum copia pereat, tenet Milis in suo repertorio, ad verb. Possessorium. & D. Ant. ad ca. pastoralis. de caus. pos.

Adde quod ciuis pro debito ciuitatis detineri, sisti & arrestari potest, quando ciuitas se
17 & suos, suaque & suorum bona (sicut fieri solet) solemniter obligauit, neque solum pro rata & portione sua arrestari poterit, sed pro debito vniuerso. Ias. Fran. à Rip. & alij ad l. 4. in initio. ff. de re iud. & ad l. si is qui bona. n. 7. ff. de pig. & hyp. Doc. ad l. sicut. ff. q, cuiusq. vni. no. Nã q, pleriq; existimant, vnũ quéq; cẽseri pro sua parte obligatum, nisi aliud sit expressum; respectu ciuium inter se, nõ respectu creditoris verum est; Scire enim creditor nunquã posset, quota cuiusque sit portio; neq; etiam illud in contrahendo actum seu cogitatum fuisse dici potest, planeque vsus arresti sic tolleretur, & particularis hæc præstatio, plurima

secum

ſecum incommoda ferret.l.planè. ff.fami.erciſcun. Porrò autem, quod ita arreſtatus vel detentus præſtitit,damnique quod accepit æſtimationem ac refuſionem, à communitate, vel ciuitate recuperare poteſt,vt teſtatur Laurentius Syluanus conſi.35.num.8. lib.1.Car. & alij ad l.nam Seruius.ff.de nego. geſt. & ad l.2.§.fin.ff.de verb.oblig. Panor.conſi.21.incip.In quæſtione,lib.2.& conſil.60.libr.1.Nō me latet quod D. Henningus Goden, conſil. 34.num.33.fuſè admodum ſuſtinet, ciues alicuius ciuitatis,pro debito eiuſdem capi, detineri,vel incarcerari à creditoribus ciuitatis nō poſſe;ſed opinionis illius in hoc articulo,iuſta defenſio eſſe non poteſt, tum quod moribus noſtris contrarium ſeruetur, tum quod non videatur loqui,quādo res& bona ſingulorum nominatim creditoribus obligata & ſuppoſita fuerunt. Porrò autem quemadmodum res iſta vtilis eſt & quotidiana, maiorē deſiderat explicationem. In eo enim conueniunt plerique, quod ſi villa aut communitas alicuius loci,non habeat burſam communem,poteſt talis communitas imponere collectam, & ſoluere illis, quibus tenetur, ſecundum Doctor. ad l.1.ff.quod cuiuſq.vniuer.no.& Specul.de execut.ſent.§.ſequitur.verſ.Quid ſi vniuerſitas. Et executores deputati ad talem collectā ſeu talliam (ita enim loquuntur interpretes) poſſunt capi & conueniri, lapſo termino eis dato ad exigendum & ſoluendum.vt l.1.ff.de munerib.& hon.Id quod ſequitur Guido Papon.

lud verò propius huc ſpectat; An is qui deſiit eſſe ciuis,& aliò domicilium ſuum tranſtulit, pro debito,ſuo tempore contracto arreſtari& conueniri poſsit,vel econtrà,an is qui tempore contractus non fuit ciuis,ſed poſtea incipit eſſe ciuis,poſsit conueniri & arreſtari pro debito,ante ſua tempora contracto? In tractatu meo de reparandis eccleſiis.cap. 10.aliquid de hac re dixi. Sed ibi locutus ſum non propriè de iſtiuſmodi debito,per ciuitatem, aut communitatem contracto, ſed de collecta vel gabella,ſubditis impoſita. Ad propoſitam tamẽ q̃onem exiſtimo eſſe reſpõdendũ cũ D.Hénin go Godé,cõſi.34.inci.Cõſules duodecim.nu. 32.ver. inci.circa hanc cõpoſitionẽ,q; ſi ciuis, qui fuit ciuis tẽpore debiti cõtracti à ciuitate recedat,poteſt non obſtante receſſu,pro debito ſuo tempore legitimè contracto arreſtari, aut detineri. Sufficit enim quod cauſa, propter quam debitum contractum fuit, habuit originem illo tempore, quo ille erat ciuis, & quod tunc contractum fuit. Bart.ad l.incola. ff.ad municip.Specul.in tit.de cenſ.§.nunc dicendum.ver.ſed quid erit. Ecõtrà verò(inquit ille)ſi quis tempore debiti contracti, ciuis nõ erat,detineri non poteſt,niſi tunc illic habuerit bona,ex quibus debitum ſoluendum quoque fuerat, quia de illis indifferenter tenetur tam veniens quàm recedens.arg.l.2. & authẽ. ibi.poſita.C.ſine cenſu vel reliq. Id quod plurimum obſeruandum & notandum eſt, ſi in praxi obtineri poſſet; Vſus enim arreſtorum

latè nunc passim extenditur, videmusque passim etiam eos arrestari pro debito ciuitatum, qui tempore contracti debiti, in iisdem non habitauerunt; quod an consensu populi receptum sit, an potius ignoratione iuris ab arrestatis non propositi fiat, dubito. Et pro hoc vsu facit consil. Castrens. 455. incip. Visis. lib. 1. vbi dicit, quod iuris est de ipsa communitate, idem esse debet de hominibus, qui postea d. communitati adiiciuntur, quodque communitas est quædam vniuersitas iuris quę recipit augmentum & diminutionem, & ideo pacta cum ea facta extenduntur ad illos, qui de ipsa postea efficiuntur, cum semper eadem esse dicatur; videnturque ea conditione esse recepti, vt pari iure vtātur: & puto quod ita in dubio pro hoc vsu iudicaretur. Pro priore tamen opinione facit id quod not. Bald. cons. 47. incip. ad euidentiam. lib. 3. num. 4. quod syndicus siue administrator ciuitatis nō potest obligare eos, qui tempore contractus non sunt de ipsa vniuersitate. vt C. de decurio. l. prouidendum. libro 10. & hoc est verum, inquit, quod non potest eos obligare tanquam singulares personas, quia cum inspiciatur tempus cōtractus. l. si filius. ff. de verb. oblig. & tempore cōtractus, isti non erant de vniuersitate, obligari non potuerunt tanquam particulares personæ. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pact.

Quid igitur si posteaquam ciuitas aliqua, se pro debito aliquo obligauit sola, postea Status patriæ, aut tota prouincia se obligat pro

eodem debito? Respondeo nihilominus adhuc posse pro illo debito, ciues illius ciuitatis conueniri, nisi nouatio intercedat, quia & ipsa quoque in Prouincia est. Et in simili decidit Bald. ad l. si tibi homo. §. si testamento. ff. de leg. 1. quod si pro aliquo debito ecclesiæ soluendo Papa imponit collectam vni communitati, deinde verò generaliter toti Prouinciæ, est in potestate creditoris, vtrum speciali, an generali impositiõe vtatur, quia neutra derogat alteri. argu. d. §. si testamento vbi grauamen generale, non liberat grauatum singulariter, nisi solutione legati secuta, & sequitur ibi Iason num. 14. & alij cum eo.

Sed de eo dubitari posset, quid agendum sit, si debitor & is qui arrestatur, in re quę arrestari debet, portionem aliquam indiuisibilem duntaxat habuerit? nihil referre asserit Rebuffus, d. art. 6. glo. 3. num. 33. nihilque impedire existimat, quo minus ratione partis, tota arrestetur: ita tamen vt arbitror, quod istiusmodi debitor, suo socio de damno ipsius in altera parte accepto teneatur. In simili enim receptum est, animal alterius publicari, & fisco ascribi subinde posse, sed succurritur eo casu domino animalis, vt contra eum, cuius culpa commissum incidit, pro damno accepto experiatur. Roman. & alij ad l. dotem. §. dominis. ff. de pub. & vectig. & ad l. fin. ff. de pign act. Præsumitur tamen, inquit Rebuffus, res apud debitorem inuenta, esse eius. arg. l. fin. C. de rei vend. & c. ecclesia. de caus. possess. quo modo 18

aduersus generum quendam iudicatum fuisse ait, qui arresto se opposuit, & equum apud socerum repertum, suum esse dixit, nec aliter probauit. Ideoque debitor rem eiusmodi, alterius esse, incontinenti probare debet, si arrestum euitare velit, Alberic. ad l. 2. C. ne vxor pro mar. quemadmodum vxor, si eo tempore quo aduersus maritum sententia; mandatur executioni, se opponat, & res quas apprehendit executor, suas esse contendat, hoc probare debet, quia mariti esse presumuntur, teste Bal. & Petro de Bellaper. ad eandem l. 2.

19 Imo quod amplius est, si creditor petiit, se mitti in possessionem bonorum sui debitoris, & missus fuit, nihilominus tamen debitor sisti & arrestari potest. Decius cons. 460. nume. 9. nam & Barto. ad l. consentaneum, coll. fin. vers. 2. quæro. C. quo. & quand. iud. & Bar. secutus Baldus ad l. ignorare. C. de restitu. nul. & ad l. 1. §. fin. ff. si quis in ius dicent. non obt. responderunt, quod creditor immissus in possessionem bonorum debitoris sui, curare nihilominus potest, eundem debitorem apprehēdi, quia scilicet, hæc remedia cumulatiuè competunt ad eundem effectum, & per electionē vnius, alterum non tollitur. Et hoc idem sequitur Ioan. Papon ad consuet. Bourbon. tit. des executiōs. §. 104. His verbis. Melius est statutum quàm iuris communis dispositio, quo etiam si debitor simpliciter nexus sit, vtroque remedio creditor liberè vti potest: & ita arresto sæpius sancitum est; Nam post acceptum

pignus

pignus creditori vt satisfiat, Iudex aditus prouidere debet. verba sunt text. in l. qui legati. C. vt in poss. leg. Bald. ibidem, & in authē. quæ supplicatio. C. de precib. imper. off. & in l. fin. versi. sed si cum. ff. si cert. pet. & Iason consil. 9. nu. 1. libr. 1. resoluunt, quod etiam si creditor pignoribus captis debitorem teneat, nihilominus eum prehendi, & personaliter detineri curare potest, & econtrà. ca. si. de eo qui mit. in possess. rei seruand. caus. lib. 6. & expressè Bar. in l. consentaneum. in vlt. collat. C. quomo. & quand. iud. Hactenus ille. Et idem rursus ibidem. §. 130. his verbis. Excipio autem personales executiones, quia is cuius pignora capta sunt & distrahuntur? prehendi & detineri potest, & econtrà, vt tenet Iason consi. 9. in tertio themate lib. 1. & videtur sequi Marian. Soci. nepos, consil. 17. libro 2. Neque mouet quod dicitur, eum qui viam iuris elegit, amplius ad viam facti redire non posse. l. si mulier. in fin. ff. quod met. caus. Salic. ad l. 2. in 10. quæst. C. de seruit. & ad l. 1. in princi. C. de exec. rei iudic. tum quia via arresti est vera via iuris: tum quia regulæ illi nullus est locus, quando plura remedia ordinata sunt ad eundem effectū, in fauorem actoris. teste Decio d. loco. nume. 12. Quo modo Boerius quæs. 306. respondet, eum creditorem qui pignus accepit, posse nihilominus personali actiōe debitorem vrgere: neque audiendum esse debitorem si dicat, Tu habes pignus, & es securus, quod & Cornæum consi. 108. lib. 4. voluisse ait. Et si quis

quo fides atque charitas friget, & aduersarius noster diabolus, mille artifex nouas atq; inusitatas decipiendi formas quotidie suggerit debitoribus ad fraudandum propensioribus. Alioqui verò difficile esset in vsum forensem quæ dicta sunt adferre, & rem ac personam debitoris sistere, vel arrestare, quod multarũ prouinciarum mores non admittunt.

Illud etiam notari potest, si Iudex qui arre- 20
stare debitorem præcepit apparitori, ante factum arrestum, vel moriatur, vel officio defungatur, poterit nihilominus apparitor arrestum facere, & præceptum sibi factum exequi, quia præceptum Iudicis, illis modis non extinguitur, licet aliud in commissione obseruetur. Hyppol. ad l. fin. num. 185. ff. de iurisdic. omn. iudic. Rodericus ad declarat. l. 2. tit. de los emplazamientos. lib. 2. fori. nu. 28. per text. in authen. vt nulli iudi. §. si verò. coll. 9. & l. fundi venditor. ff. de acquir. hered. Et licet alias præceptum Iudicis regulariter non duret vltra tempus suæ iurisdictionis, l. fin. ff. de pæn. l. eum qui. §. magistratus. ff. de iurisd. omn. iud. l. 1. C. de postul. cap. præsenti. de offic. leg. numc. 6. hoc tamen verum esse intelligunt nostri, nisi sit factum cum causæ cognitione. Ideoque Ang. ad l. si per epistolam. ff. de acquir. here. ait, quod iussus Iudicis factus causa cognita, vt eius sententiam exequatur apparitor, non perit eius morte, ea denique ratione ibidem, quod hic dicimus, affirmat.

Dico etiã præterea defructuatores bonorũ 21

obligatorum rectè pro debito, & redditu decurso coueniri & arrestari posse: Quia vbi bona sunt obligata pro certa annua præstatiōe, actio personalis competit contra possessorē pro tempore quo possedit & defructuauit. Castrens. ad l. Imperatores. in princip. ff. de publi. Hostiens. Ioann. Andre. & Panor. ad cap. parochianos. de decim. & idem Panor. ad c. pastoralis. & ad cap. cum homines, in fin. eo. tit. Frederic. de Senis. consil. 18, & oritur hic actio ex quasi contractu secundum prædictos Doct. ad d. ca. parochianos, quia sicut heres obligatur creditoribus ex quasi cōtractu, per aditionē hereditatis, licet aliter cum illis non contraxerit. l. 3. & 4. ff. ex quib. caus. in poss. Ita etiam obligatur ille ex quasi contractu, qui defructuauit rem alteri obligatam, vel qui fructus obligatos percipit, licet sit singularis successor. Et qui fructus percipit, debet soluere onus reale. l. neque stipendium. ff. de impens. in rebus dotal. fact. & hæc est pulchra decisio D. Præsidis Euerardi cons. 147. incip. Præclarissime D. Decane. vbi dicit, quod defructuator bonorum super quibus est constituta pensio ecclesiastica, potest pro decursa pensione conueniri, & non obstat, inquit, si dicatur qđ hoc sit verum, si conueniatur hypothecaria, secus si actione personali: quia dicit idem esse etiam si conueniatur actione personali, vt est decis. Delphina, 576. quam decis. vidi, & Guido Pape in eadem decidit quod possessor potest conueniri pro alimentis, decimis aut aniuer-

niuersariis decursis, & sequitur Hieroni. Gygas, in tract. de pens. quæst. 39: Alcia. consi. 22. & 40. & dixi latius in lib. de reparand. ecclesi. Et in contrarium non mouet secundum eundem D. Præsidem, quod actio personalis non datur contra singularem successorem aut possessorem. l. 1. §. si heres. ff. ad S.C. Trebel. l. fin. ff. de contrahend. empt. quia hoc est verum, quando actio est merè personalis, non respectiua ad rem. exempli gratia, Tu es mihi obligatus ex mutuo, vel ex causa emptionis, in decem, & vēdis bona tua Titio, certum est q̄d ego non habeo actionem contra Titium emptorem & possessorem eiusmodi bonorum, licet ea defructuet, sed quando actio nō est merè personalis, sed respectiua ad rem, tum bene sequitur possessorem & fundum, vt ait, Iason ad l. 1. C. de iure emphy. sicut etiam videmus, quod actio personalis in rem scripta, datur cōtra eundem. l. metum. §. fin. ff. quod met. caus. & quod vbicunque res est affecta, actio personalis datur contra possessorem. Bald. ad l. 2. q. 13. C. de rescind. vend. Alex. in d. §. si heres. Et eo cessante, inquit, officium iudicis datur cōtra eundem, maximè quando principalis nō est soluendo, & defructuator sciuit rē esse affectam. l. in causæ. ff. de minor. Et secūdum hāc sententiam, quæ est, quod defructuator bonorum, pro redditu obligatorum potest conueniri, & per consequens in patria arresti arrestari, tenet generalis consuetudo patriæ Leodiensis, vt audio, & aliorum locorum; Et licet ab

aliis hac de re dubitatum fuisse memini, non video tamen ob quam rationem ab opinione eiusdem D. Præsidis & aliorum superius citatorum interpretum recedere debeam; pro qua opinione, se consuluisse, & in iudicio obtinuisse asserit idem Gygas d.q.39.in fin. vbi multas alias similes decisiones adducit, de charitatiuo, subsidio, alioque onere præterito & non soluto à possessore & defructuatore exigendo; quæ ad istius articuli confirmationem plurimum facere videntur.

22 Subiicimus etiam his, Nautas, aurigas, & reliquos qui vectigalia non soluunt, & contra quos multo magis quàm contra alios, via executiua & detentio permittitur, vt ait Castrensis consilio 455.lib.1. & Baldus consilio 238.libro 1.

23 Omnis præterea contumax, arrestari potest, & sicut prouidetur contra contumaciam per pignorum captionem. l. cum eo. ff. ad l.Iul. pecul. Institu. de satisd. tutor. §. si verò reus. Ita etiam per arrestationem personæ, vt ait Rebuffus, ad ord. reg. tomo 3. tractat. de contum. art. 13. gl. vni. nu. 8. & allegat Florianum ad l. si is cum quo. ff. commu. diuid.

24 Animalia quoque in alieno prædio reperta, arrestari & detineri possunt pro dãno dato, vt cap. 2. latius diximus, & latius de ea re scribit Bartolus & Moderni post eum, ad leg. hoc amplius. §. de his autem. ff. de damno infect. & in cap. si læserit. extra de iniur. & an stari debeat iuramẽto Domini agri seu prædij, super

super damno fusè tradit Ioannes Besſianus ad conſuetud. auer. tit. des paſturages. art. 13. & 21. & Franciſ. Mignon ad conſuetud. Anpeganen. titu. de la punition des crimes. artic. 183. vbi conciliat pugnantes, Bartoli & aliorum ſententias.

Nihil etiã dubito, quin & res propriæ ſiſti & arreſtari quoque poſsint: quia licet arreſtum naturam pignoris prætorij, aut iudicialis habere videatur, vt ſupra dictum eſt, pignus autem rei propriæ eſſe non poſsit. l. neque pignus. ff. de regul. iur. l. ſi rem alienam. ff. de pignor. act. Arreſtatio tamen rei propriæ non prohibetur: quæ non ideo fit vt ex ea dominus aliquid conſequatur, vel vt aliquod ius nouum ſibi in ea acquiratur; ſed ne res illa ſua, quæ furto fortè ei ſublata, aut vi erepta eſt, aliò transferatur, vt vendicari poſtea non poſsit. Quid enim ſi exterus aliquis, qui rem meam à fure, aut à non domino emptam habet, hac tranſeat? quid ſi fur apud tertium aliquem eam depoſuit? Quid ſi eam in naui vel curru inuenio? argumen. l. cum ex eo. ff. ad l. Iul. pecul. Et hoc in terminis decidit Rebuffus ad ord. reg. tomo 1. artic. 6. glo. 3. numero 562. his verbis. Iam hoc arreſto vtimur, contra forenſem, rem meam habentem, & hac tranſeuntem, vt etiam rem meã ſiſtere & arreſtare poſſim. Et hæc fuit prima opinio poſita in l. fina. C. vbi in rem act. Vbi poſſem conuenire deferentem rem meam, vbi repertus fuerit, 25

tum

tu quia ratione rei suæ potest conueniri quis vbi res est.d.l.fi.qui loquitur generaliter, ergo de quacunque re mobili vel se mouente intelligi debet, tum quia actio rei vendicationis procedit ex possessione. l.non alias. §.1. ff.de Iudic.ergo habebit locum contra hunc forensem possidentem. Et hanc opinionem sequitur glo.in l.sed & si susceperit. §.vlti. ff.de iudic.& glo.in cap.fin.de foro compet.& Compost.in cap.dilectus.2.de rescrip. Hostiens.& Socin in c.sanè. de for.compet. Et ista opinio communiter in iudiciis seruatur,teste Alberi. in d.l.fi. & est magis communis secundum Ioannem de Plat.ad l.cum neque. C.de incol.li. 10. & in hoc regno seruatur, teste Phyrro ad consuet. Aurel.in eo tit.c.19.sequitur Ang.& Iason in l.si fideiussor. §.fin. ff.qui satisd.cog. Ioã.Lupi in repetit.c.per vestras.§.18. fol.55. col.4.de dona.inter vir.& vxor. & secundum istam opinionem fuit iudicatum Burdegalæ, vt refert Boerius in decis.suis.q. 218. incip. si quis transiens.Hactenus ille. Ex quibus verbis intelligimus, quod huiusmodi arrestatio, secundum eum, eo casu nõ pertinet ad ius aliquod pignoris, sed potius ad præparãdam vẽdicationem,& recuperandam possessionem. Quomodo & Decius & Mãsuerius & Cagnolus, & alij ad d.l. neque pignus, docent quod licet dominium rei acquirere dominus non possit tunc cum iam illud intus habeat, nihil tamen eidem regulæ obstat, si ad possessionẽ assequendam, aut recuperandam alium titu-

lum

lum adiiciat. De quo vide eleganter loquentē Tiraquel. de retract. conuent. §. 2. glo. 1. & vnica. nume. 42. vbi latè docet, quod licet quis non posſit habere pignus in re propria, aut eā emere, hoc tamen eſt verum reſpectu iuris ipſius rei, ſed non reſpectu iuris reuocādi eam, vel alterius.

Quibus ita conſtitutis nihil hæſitandum 26 eſt, quin fructus in fundo meo quē alius poſſidet, iacentes & extantes arreſtare poſſim, ne aliò transferantur, vnde eos repetere non poſſem. Sed illud maioris ponderis & momenti eſt, an id mihi permittendum ſit, antequam fundum illum vendicem & in Iudicio vendicationis dominus illius declaratus ſim: videtur enim quæſtio dominij eſſe præiudicialis, & proinde præmittenda. l. ſi de hereditate. l ſi ſtatus. l. ſi res. C. de ord. cognit. Quia ſi is qui arreſtat fructus, in probatione dominij defecerit, arreſtum ab eo factum inane eſt. Sed hoc me nihil planè commmouet, quo minus exiſtimem contrariam ſententiam eſſe veriorē. Etenim licet in iudicio arreſti quo is qui arreſtari fecit fructus, non obtinebit, niſi in eo ſe probet dominum fundi & fructuum eſſe, aut ſe ad poſſeſsionem eorum reſtituendum eſſe; ſi de poſſeſsione agatur, niſi probet veterem ſuam poſſeſsionem: arreſtatio tamen fructuū veluti ad iudicium illud præparatoriè bene permittitur, periculo arreſtantis, ſicut & in omni arreſto, cauſa arreſti facti poſtea verificāda eſt, eaque ceſſante ceſſat illius effectus, &

condem-

condemnatur arrestari procurans in expensas damna, & interesse, sicut inferius latius dicetur. Et in materia iudicij quo agitur ad exhibendum, exhibitio quidem petitur, & ad rem exhibendam reus condemnatur, quod iudicium est præparatorium. l. 1. l. si res tuas. C. ad exhibendum. Sed non statim ibi vrgebitur actor ad probationem dominij, vel iuris sui: cũ solum præparatoriam actionem intendat, & satis fuerit eum postea hoc probare in vendicationis processu, satisque est, causam allegare, quare exhiberi voluerit rem ab aduersario possessam, & eam quidem probabilem. l. 3. ff. dict. tit. Oldendorpius in suis classib. classe 3. act. 1. de act. ad exhibend. in forma libelli artic. 2. incip. vestis illa, &c. sicut etiam superius diximus, & inferius adhuc dicemus quod Iudex probabilitatem causæ arresti etiam ponderat.

Qui, & quorum bona seu res, arrestari non posint. Cap. 5.

ARGVMENTA.

Scholares & eorum bona arrestari non possunt. n. 1.
Quis probabit bona scholaris esse vel non esse. nu. 2.
Parentes scholarium an arrestari possint. nu. 3.
Scholaris vnius academiæ, an scholarem alterius academiæ arrestare queat. num. 4.
Quid de Bedellis ministris, & seruitoribus scholarium dicendum. num. 5.
Milites an rectè arrestentur. nu. 6.
Commeatum ferentes ad castra non sistuntur. nu. 7.

Fru-

QVAMVIS verò regulariter, res aut persona, legitima ex causa debitoris, sisti seu arrestari possit: recipit tamen ea regula exceptiones subsequentes;

Et principio quidem Scholares eorumque bona, arrestari non possunt, adeo vt is qui ausu temerario contrariũ facere tentauerit, non solum infamiæ notam contrahat, verum etiã 1

ad qua-

ad quadrupli præstationem teneatur. authen. habita. C. ne fil. pro patr. Quis enim, inquit ibi Fredericus Imperator, eorum non misereatur, qui amore scientiæ facti exules de diuitibus pauperes, semetipsos exinaniunt, vitam suã multis periculis exponunt, & à vilissimis hominibus sępe (quod grauiter ferendum est) corporales injurias, sine causa perferunt. Et quamuis Imbert. lib. 1. c. 27. Institu. forens. & Ioannes Papon in lib. de arrestis Galliæ. lib. 5. titul. 14. §. 4. dicant in summo Galliarũ prætorio iudicatum fuisse, quod priuilegium fori, & alia similia, non tuentur scholarem, nisi sex mensibus ante in vniuersitate studuerit: Nos tamen in hac Academia aut regione, illo iure non vtimur, sed inhæremus generali legis dispositioni in d. authen. habita. & decis. Barto. in tract. de repræsal. quæst. 7. num. 7. dicentis in simili, quod contra scholarem non possunt concedi repræsaliæ, siue iam applicuerit ad studij locum, siue peregrinetur causa studij, id quod est conforme priuilegiis nostræ vniuersitatis Louaniensis, secundum quæ, adolescens ab ea hora, qua primum suum pedem mouet à domo patris, vt huc veniat studiorum causa, est sub protectione eiusdem vniuersitatis, & ideo arrestari aut detineri non potest. Et istud quidem in hac nostra arresti materia asserit Rebuffus d. tom. 1. ad ord. reg. art. 6. glo. 3. num 68 & in tract. de priui. scho. c. 83. & Ioan. de Plat. ad l. colonos. C. de agric. libr. 10. quod etiam tunc locum habet, quãdo

antequam

antequam ſcholares fierent, contraxerunt, vel ſcholares cum ſunt, in patriam proficiſcêtes, ibidemq́ue aut alibi, ſe obligauerunt, ſi modo non ob crimen aliquod atrox admiſſum, vel ignominiosè dimiſsi, vel ab Vniuerſitate proſcripti fuerint, teſte Rebuffo d. li. de priuileg. cap. 122. Nam quamuis ob tenellam & floreſcentem ætatem, in qua plerumque exiſtunt ſcholares, mitius puniantur, tum quod adoleſcêtia ſit veluti ſuapte natura proprium & peculiare vitiorum irritamentum: tum quod nondum ſit huic ætati plenum rationis iudicium atque conſilium: tum quod ſpes eſt eos emendatiores futuros, vitiaq́ue vnà cum adoleſcentia depoſituros. l. auxilium. §. in delictis. & ibi Docto. l. ſi ex cauſa. §. nunc. ff. de minorib. l. 1. § impubes. ff. ad S. C. Sillani. omnino tamen impunitum delictum manere non poteſt. l. impunitas. C. de pœn. l. 1. & 2. C. ſi aduerſ. delict. latè Tiraquel. de pœn. temper. cauſ. 7. ſed nec in loco quidem ſtudij, ob non ſolutam domus penſionem, ſeu aliam cauſam, arreſtari poſse ait, cap. 19. nullo ſcilicet tacito pignoris ſeu hypothecæ iure, hoc caſu à lege aduerſus eos conceſſo, Iaſon & Ang. ad §. item Seruiana. Inſtitut. de act. quo modo dicto loco idem Rebuffus, ſe ad laqueum damnatos vidiſſe ait nonnullos, ob eam cauſam, quod recedentium ſcholarium libros detinuerant & exuſſerât Tholoſæ, anno 1525. Sunt etiam qui exiſtimât id adeo eſſe verum, vt arreſtari vel detineri non poſsint, quan-

ad quadrupli præstationem teneatur. authen. habita. C. ne fil. pro patr. Quis enim, inquit ibi Fredericus Imperator, eorum non misereatur, qui amore scientiæ facti exules de diuitibus pauperes, semetipsos exinaniunt, vitam suã multis periculis exponunt, & à vilissimis hominibus sæpe (quod grauiter ferendum est) corporales injurias, sine causa perferunt. Et quamuis Imbert. lib. 1. c. 27. Institu. forens. & Ioannes Papon in lib. de arrestis Galliæ. lib. 5. titul. 14. §. 4. dicant in summo Galliarũ prætorio iudicatum fuisse, quod priuilegium fori, & alia similia, non tuentur scholarem, nisi sex mensibus ante in vniuersitate studuerit: Nos tamen in hac Academia aut regione, illo iure non vtimur, sed inhæremus generali legis dispositioni in d. authen. habita. & decis. Barto. in tract. de repræsal. quæst. 7. num. 7. dicentis in simili, quod contra scholarem non possunt concedi repræsaliæ, siue iam applicuerit ad studij locum. siue peregrinetur causa studij, id quod est conforme priuilegiis nostræ vniuersitatis Louaniensis, secundum quæ, adolescens ab ea hora, qua primum suum pedem mouet à domo patris, vt huc veniat studiorum causa, est sub protectione eiusdem vniuersitatis, & ideo arrestari aut detineri non potest. Et istud quidem in hac nostra arresti materia asserit Rebuffus d. tom. 1. ad ord. reg. art. 6. glo. 3. num 68 & in tract. de priui. scho. c. 83. & Ioan. de Plat. ad l. colonos. C. de agric. libr. 10. quod etiam tunc locum habet, quãdo

antequam

antequam ſcholares fierent,contraxerunt,vel ſcholares cum ſunt, in patriam proficiſcẽtes, ibidemq́ue aut alibi, ſe obligauerunt, ſi modo non ob crimen aliquod atrox admiſſum, vel ignominiosè dimiſsi, vel ab Vniuerſitate proſcripti fuerint,teſte Rebuffo d.li. de priuileg. cap. 122. Nam quamuis ob tenellam & floreſcentem ætatem, in qua plerumque exiſtunt ſcholares,mitius puniantur, tum quod adoleſcẽtia ſit veluti ſuapte natura proprium & peculiare vitiorum irritamentum: tum quod nondum ſit huic ætati plenum rationis iudicium atque conſilium: tum quod ſpes eſt eos emendatiores futuros, vitiaq́ue vnà cum adoleſcentia depoſituros.l.auxilium. §.in delictis. & ibi Docto. l. ſi ex cauſa. §. nunc.ff.de minorib.l.1. § impubes.ff.ad S.C.Sillani.omnino tamen impunitum delictum manere non poteſt. l. impunitas. C. de pœn. l. 1. & 2. C.ſi aduerſ.delict.latè Tiraquel.de pœn.temper.cauſ.7. ſed nec in loco quidem ſtudij, ob non ſolutam domus penſionem, ſeu aliam cauſam,arreſtari poſse ait,cap.19. nullo ſcilicet tacito pignoris ſeu hypothecæ iure,hoc caſu à lege aduerſus eos conceſſo, Iaſon & Ang. ad §.item Seruiana. Inſtitut.de act. quo modo dicto loco idem Rebuffus, ſe ad laqueum damnatos vidiſſe ait nonnullos,ob eam cauſam,quod recedentium ſcholarium libros detinuerant & exuſſerãt Tholoſæ, anno 1525. Sunt etiam qui exiſtimãt id adeo eſſe verum, vt arreſtari vel detineri non poſsint, quan-

tumuis iurassent ex academia non decedere, nisi prius soluto ære alieno; si modo iussu parentum reuocentur. Alexand. & Roman. ad l.fin.ff.qui satisda.cog. quia in omni iuramẽto, intelligitur excepta auctoritas superioris. cap.veniens.de iureiurand. Rebuffus in tract. concord.rubric.de collat.§.1. ad verb.Onus. versicu.& hanc residentiam. Quod tamen d. tract. de priuileg. cap. 73. ita intelligit, nisi eiusmodi euocationem parentum, malitiosè & studiosè procurassent & affectassent, missis literis precatoriis, vt auocarentur; quod & Fredericum à Senis consil. 191. & Benenutum Stracham, in libro de mercatura. sub tractat.de nauigat. cap. 1.nume.22. secutos esse

2 video. Quid igitur, credétne statim contrahens extraneus, qui non in loco studij cum scholare cõtrahit, scholarem esse, & sic ipsum dimittet? rursum, credétne Publicanus nautis & nunciis, res scholarium se portare asserentibus? Sanè Card.ad cl.1.de excess. prælat. respondet, clericum vel scholarem tantisper detineri posse, donec se scholarem esse docuerit; Id quod etiam non difficile erit colligere ex qualitate rerũ, quas secum defert, & similibus, vel ex cõsuetudine eũdi & redeũdi ad studium, vel ex aliis multis, quæ diligens Iudex, qui super hoc cognoscet, poterit inuenire; vt ait Bartol. in tractat.repræsal. quæst.7. nume. 10.versicul. sed qualiter probabitur quod sit scholaris? Qua in re & alios quoque ad cap. si Iudex.de senten.excommu. idem Card.secum

cum consentiẽtes habet. Ad nuncios verò vel nautas & aurigas quod attinet, existimant nostri, nuncios vel nautas & aurigas, si literas testimoniales scholaritatis adolescentis studiosi habent, compellendos vlterius ad aperturam rerum non esse, sed in omnem euentum, iuramento eorum standum esse. glo. ad clem. fi. de censib. Alexan. Iason, & alij ad l. cætera. §. sed si quis. ff. de leg. 1. Rebuff. priuileg. 147. Imo Bonifacius in d. cap. fin. num. 35. & 74. in simili, nisi probabilis fraudis pręsumptio subsit iuramento clerici (de eo enim loquitur, nõ de scholari) standum esse putat, quem vide. Hæc tamen omnia quæ dicta sunt, videlicet quod scholares & eorum bona, quando recedunt, arrestari non possunt, intelligunt nonnulli, si aliàs de fuga non sint suspecti, & periculum sit, ne creditor vnquam aliàs suum cõsequatur; Nã alioqui daretur eis potestas cõtra omnem æquitaté, sub hac specie alios fraudandi. l. si legationis. ff. de Iudic. quod & vsus fori recepit. Sic, si se laicos esse mentiti sunt, vel dolo malo contraxerint, promittentes alibi paratam solutionem, graue erit illis per hoc priuilegium, cum iniuria aliorum subuenire. l. sunt qui. cum ll. seqent. ff. de re iudic. Et ideo Bartolus Blarerius in repetit. l. diffamari. quæst. 2. nume. 92. C. de ingenu. manu. Si, inquit, scholaris recessurus ex Academia, metuit ne in abitu malitiosè cõueniatur, eaque ratione suppellex & bona sua, tanquam obligata sequestrentur: ne suscepta profectio

impediri,& ipse grauioribus expensis in maius detrimentum suum, detineri queat,ac se vltra debita præstita redimere cogatur, & ad omne periculum euitãdum, futurasque lites redimendas, potest Iudicis officium implorare aut publicum edictum, cum certi termini assignatione,intra quem creditores,si qui sint volentes petere, compareant, sub pœna seclusionis: sicut & præfecti militum & gubernatores rerumpublicarum (si boni & iusti sint) subinde facere solitent, secundum eundem. Addit præterea eodem loco Blarerius, quod si istiusmodi scholaris esset obligatus alicui mercatori in centum, pro qua summa duos dedit fideiussores, deinde volens recedere, tradidit pecuniam vni ex illis fideiussoribus, vel post recessum suum, ad vnum eorum misit, si creditor contra alium fideiussorem postea agat, ille rectè excipiet, vt primò agat contra illum qui pecuniam recepit. arg. eius quod notat gl. & Castrens. ad l. vnde quæritur. ff. commod.

3 Quod verò de scholarib. superius dictum est, etiam in parentibus eorum, eos visitantibus, locum habet, vt scilicet in loco studij arrestari non possint. gl. ad l. 2. §. legatis. ad verb. ob aliam causam. ff. de iudic. Expedit enim parentibus proprios liberos, quos plus quàm se diligunt, l. isti quidem. ff. quod met. cau. visitare, eorumque vitam & mores perquirere, & vt ibi nume. 7. ait Angelus, delectantur parentes in visitatione filiorum, qui sunt baculi senectutis eorum. Tobiæ cap. 10. & in auth.

de nupt.

de nupt. in princip. Quod tamen Rebuffus d. tract. de priuileg. cap. 77. intelligendum putat, nisi in loco studij contraxerint, aut ibi soluere promiserint, vel longo tempore illic in fraudem creditorum moram traxerint, aliásve quacunque ex causa ibi domicilium sortiti sint. Quæ & in nunciis, & famulis scholarium, sine quibus esse non possunt, locum habent, cap. licet de priuileg. Rebuffus d. loco, priuileg. 166. Non me latet tamen, quàm studiosè nonnulli aduersus hanc æquabilem iuris dispositionem, abusum contrarium inuehere conentur, sed malè. Sed quid si scholaris 4
Louaniensis, bona scholaris Duacensis arrestare velit? existimo eam quæstionem eleganter in simili ab Imberto d. cap. 27. lib. 1. foren. institut. his verbis esse decisam. Sed ambigua est quæstio, an si scholasticus vnius academiæ, alterius scholasticum apud suæ academiæ Iudicem conueniat, reus autem ad suæ academiæ iudicem remitti postulet, rursus actor resistat; vtri morem gerendum habeat Iudex? Et sanè reo annuendum crediderim. priuilegiatus enim non vtitur aduersus priuilegiatum suo priuilegio, l. verũ. §. vlti. ff de minor. Deinde fauor duplex rei partibus inest, quia reus est; fauorabiliores enim rei sunt quàm actores; tum rei forum actor sequi debet. l. vlti. C. vbi in rem act. Atque hanc sententiam Curia summa Parisiensis comprobauit.

Quæcunque verò de scholaribus diximus, 5
ea etiam in Bedellis ministris & seruitoribus

eorum intelligenda esse ex Socin. in d.ca. fin. prædictis Doctoribus in d. §.legatis, ex Felin. in cap. 2. de foro compet. & ex his quæ latè dixi ad c. priuilegium personale, de reg. iur. lib. 6. abundè cognosci potest. & not. Bart. in trac. repræsal. q. 7. num. 7.

6 Proximi verò his sunt milites: hos enim eorumque arma, animalia, aut stipendia, quãdo ad bellum properant, sistere & arrestare non licet, glo. ad l. nepos Proculo. & ibi Doc. ff. de verb. signific. l. stipendia. C. de execut. rei iudic. Rebuffus d. arti. 6. glo. 3. num. 68. Iason ad §. Item Seruiana. Instit. de act. Doctor. ad l. commodis. ff. de re iudic. quia hi fauorem merentur, quòd armis suis sanguine rutilantib. Rempublicam defendunt, l. 1. ff. de mil. testa. & quantum ad forum attinet, priuilegium habẽt, ne alibi, quàm apud magistrum militum conueniantur, l. magisteria. C. de iurisd. omn. iudic. scilicet, ne à militia distrahantur. Quam ob causam administratio rerum alienarũ militibus interdicitur. l. milites. l. vltim. C. locat. Quod si verò ignominiosè dimissi sunt, adeoque pœnis potius quàm beneficiis afficiendi sunt, hoc priuilegio non gaudent, vt l. milites. C. de quæst. Quid igitur si equos, boues, aut animalia rusticorum auferãt, vt sæpe fit, sistíne poterunt? Sanè qui non tam militant, quàm latrocinantur, nullo priuilegio digni sunt, d. l. milites. reatusq; omnem honorem excludit, l. 1. C. vbi senator. vel clariss. ideoque ne detur eis cõtra omnem æquitatem potestas, sub hac

specie

specie, res alienas auferendi, videtur quod ibi vbi sunt, coram magistro militum conuenientur, vel si is non adest, coram ordinario Iudice loci, res vendicabitur. argum. l. si legationis. ff. de iud. quia vendicatio est ex præsenti possessione, vel saltem eo nomine ibi cauebitur. Baldus ad l. fin. C. de iurisd. omn. iud. Docto. ad l. vnic. C. in quib. cau. mili. for. præsc. nō vtūtur.

Eadem est ratio eorum qui ad exercitum commeatum vel pecuniam adferunt, nusquā enim arrestari aut detineri possunt. l. semper ff. de iur. immunitat. l. 1. C. de nauicul. Qua de re Caroli V. Imperat. Augusti, olim principis nostri potentissimi & clementissimi extat cōstitutio, anno 1544. die 19. mensis Maij, & anno 1554 die 5. mēsis Augusti, Bruxellę edita. 7

Existimant plęrique pro condemnatione clerici, fructus prębēdæ, seu beneficij ecclesiastici, in executionē capi non posse, si alia bona clericus ille non habet. Bar. Alexan. & alij ad d. l. commodis. & ad l. à Diuo Pio. §. in vendi. ff. de re iudic. & ad cap. peruenit. de fideiuss. qđ & ad arrestum non malè trahas, vt scilicet arrestari non possit, si aliud vnde viuat, non habeat; ne contra dignitatem ordinis mendicare, vel nudus incedere cogatur. c. 1. de restit. spol. in 6. cap. Odradus. de solut. sed alio modo conuenienti, Iudicis ecclesiastici cognitio aduersus eum procedet. Rebuffus d. tom. 1. artic. 2. glo. 1. num. 108. 8

Legati quoque Principum, ius reuocandi domū habent, etiam si in loco legationis, ante 9

legationem contraxerint. l. 2. §.legatis.ff.de Iudic. cap.vlti. de for. compet. ne impediatur legatio.l.de eo.illo tit.de iudi. & ne ab officio ceptæ legationis,amoueantur. l.non alias. in fi.eo.tit.ob q, neq; propriis negociis neq; alienis debēt se interponere l. Paulus.§.1. l.legatus.ff.de lega.legatos aũt hic intelligimus(inquit D.Mudæus ad d. §.legatis)nõ solũ à Principe missos,sed ad Principẽ quoq; missos à patria sua. l.legatus creatus.ff de leg.sed & ab vna prouincia in aliam, vel ab vno municipio ad aliud missos. Ex delicto tamen suo, suorumque tunc admisso,tenentur iudicium ferre.d.l.non alias.§.legati.quod si alios ibi conuenire velint;eodem iure aduersus eosdem vti debent. Docto.ad l.actor.§.fin. ff.de iureiu. & ad d.l.legatis.& in actionibus tempore perituris, aliquid singularitatis constitui solet, l.2.§. sed vtrum. eod. titul. Qua de re in libr. variarum lectionum, sub tractatu iuris singularis, cap. de priuileg. reuocandi domum, agit Oldendorpius.

10 Parem causam habere videntur, Cõsiliarij & Aduocati Principis, quos propter præiudicium publicum,nusquam sisti,aut arrestari conuenit, sicut nec alibi conueniri posunt. l.iubemus.l.petitionum. C.de aduocat.diuer for.iudic.Rebuffus in comment. concord.rubric de elect.derog. ad verbum, Regium aduocatum. Guido Pape quæst.423.circa medium. & plura de priuilegiis istorum cumulat Boerius in tracta.de auctorita. Parlamen-

ti, vel magni Consilij.

Idemque est de rebus ad illos deferendis. Ideoque idem Rebuffus ad concordata inter Pontificem & Regem Galliæ, in proęmio ad verb. summas. versic. 34. dicit quod Publicani vel alij non debent sistere, aut arrestare bona quæ deferuntur causa victus, ad Consiliarios, & quod in Curia ita decretũ fuit anno 1374.

Sed & Mãsuerius nobilis Galliæ practicus, 11
in sua praxi. titu. de execut. coll. 8. versic. Item pro debito, respondet, quod pro debito non priuilegiato, is qui ad Curiam Principis venit, arrestari non possit, quoniam in Saluocõductu Principis esse videtur, maximè quidem, si non vltrò vt literas restitutionis, aut quid aliud petat. Socin. in d. cap. fin. de foro compe. sed si à Principe ob publicam causam, euocatus & coactus venit: quod in simili de instrumento executiuo loquẽs sentire videtur Zuarez ad l. post rem. cap. incip. circa iudicem. nume. 21. ff. de re iudic. his verb. Fallit hoc & secundò. si aliquis reperiatur in hac Curia regis vel in Cancellaria: quia cum sit communis patria ibi potest conueniri, & exequi contra eũ instrumentum, nisi veniret ad Curiam necessitatus seu coactus.

Ex quo & illud quoque consequitur, quod Deputati Statuum patriæ & ciuitatum, quando ad Curiam vocati veniunt, pro debito ciuitatum arrestari non debent, quia & legatorum locum tenent, & coacti veniunt. Quo modo & glo. in d. cap. fi. de fo. compe. ad verb.

compelli,ait,quod qui dicendi testimonij,vel iudicij causa vocati veniāt, ius reuocandi domū habent: & sequitur Fulgo.ad d. §.legatis. num.2.his verbis. Nota secundò quod vocati causa testimonij dicēdi ad aliquem locum, vel per locum aliquem transeuntes occasione testimonij dicendi causa in alio loco non possunt capi:quod est verum secūdum Bart.quādo quis est vocatus extra iurisdictionem & forum & curiam suam. Nam vt ibi ait Castren. non videtur illic esse postquam ibi est ex causa necessaria,durante illa causa;& sequitur ibi Curtius num.2.per cap.fina. extra de dilat. & proinde sicut si verè ibi non essent,conueniri nō possunt, ita conueniri aut detineri nō possunt quando finguntur ibi non esse,quia idē operatur fictio in casu ficto, quod veritas in casu vero,l.qui ad certum.ff.locat.

12 Idem esse dicit glo.Romanus,Curtius,& alij in d. §. legatis. si non erat necessaria, sed probabilis causa: vt causa religionis, si venerat illuc pro aliqua indulgentia, quia peregrini visitantes Sāct.Iacobū,vel Sanc.Anthonium,vel Limina Apostolorum,non possunt capi,conueniri,aut detineri,secundum eos,& Fulgo.ibi.nume.3.per tex.in authent.omnes peregrini.C.communia de succe.vbi Imperator vult,quod liberè hospitentur,& hoc ponderat ibi Bald. & latè Socin.in d.c.fin. Angelus tamē, Castrensis & Curtius asserunt, hæc de consuetudine non obseruari,& quod ideo nullus sub hoc prætextu debet confidere: &

ego

ego etiam puto quod de consuetudine generali huius patriæ non seruatur, quod illi qui iudicij dicendi, vel testimonij ferendi, vel vxoris ducendæ, vel nuptias contrahendi causa veniunt, arrestari non possent, quia quotidie obseruatur contrarium, licet existimē eos arrestari non debere, quos constat religionis causa peregrinari, fauore religionis, ne consuetudo laicorum, religioni præiudicet, & magnus est fauor, qui pro religione facit, l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. funer. & vt ait Bartolus in dicta authen. omnes. nullus debet eis inferre molestias, & ideo (inquit) in signum peregrinationis, portant scarsellam, & burdonam, vel vt ait in tractatu repræsal. quæst. 7. nu. 14. portant caculum & perulam, sicut legati oliuam portabant. l. sanctum. ff. de rerum diuis.

Aduocatos quoque Doctores non scholares, & in Vniuersitate non degentes, ac Medicos, plerique opinantur sisti non posse. l. medicos. C. de profess. & medi. Doctor. ad l. 1. C. qui bon. ced. & ad l. miles. ff. de re iudi. quod tamen Iason, Castrensis, & Abb. & alij, de facto non seruari conqueruntur. Lex hos capi, & carcerari pro debito non posse ait; vt nec mulieres, nec pupillos, qua de re latissimè agit Rodericus ad declarat. l. 2. Foro ll. libro 3. cap. vlti. Doct. ad l. neque impuberes. ff. de in ius voc. auth. sed hodie. C. de of. diuer. iudi. Ias. ad l. pleriq;. ff. de in ius voc. authen. nouo iure. C. de cust. reo. arrestari tamen 13

& si-

& sisti posse, non nisi sub generalibus verbis verat. Existimo tamen ex mente Legislatoris, sub titu. de profess. & med. & sub titu. de aduocat. diuers. iudic. id satis colligi posse, multumque in eo versari iudicis religionem, vt necessitatem ponderet, & facti circunstantias colligat. Nuper enim medicum arrestatū, sententia Senatus Brabantici absolutum & dimissum fuisse intelligo, propter periculum quod ægris ex lōga absentia illius, qui in parua ciuitate vnicus erat, imminebat.

Et sicut stipendia militū arrestari non possunt, quod superius diximus; Ita quoque neque stipendia honoraria, vel salaria Doctorū, quia stipendia istorum æquiparantur. Et ideo nescio quid velit Barbatius ad capi. olim nu. 40. de rescrip. dum ait, stipendia professorum sequestrari posse, quando constat de debito per publicum instrumentum; nisi id intelligat, quando talis professor, habet alia bona sufficientia præter stipendia, ex quibus posset viuere.

De mulieribus quoque quod dixi, non o-
14 mnino expeditum est; Sunt enim qui pro debito eas capi, & carceri mancipari posse putant. Barbatius ad capit. 2. de pignor. Gomes. ad cap. 2. num. 22. de iudic. libro 6. Præpositus ad cap. ex parte. de appell. Hippol. in prac. criminal. §. attingam. numer. 64. Bald. ad l. 1. versic. quæro cum in ciuitatibus. C. qui bon. ced. cum & mulieri ad euitandū carceris squalorem, cessione succurratur. l. fin. C. qui bon.

ced.

ced.poss. Mihi nouo iure videtur priuilegium sexui traditum esse, ne pro ciuili debito carceri mancipetur. d.authen. hodie. C.de custod.
„ reor.cuius verba sunt hæc. Hodie nouo iure,
„ nullam mulierem pro pecunia fiscali seu pri
„ uata causa, in carcerē mitti aut includi aut
„ custodiri concedimus. Sed si pro fiscali aut
„ priuato debito pulsetur, per virū suum, aut
„ quem alium legitimè respondeat. Quibus verbis, vsus arrestationis non est interdictus: vnde & arrestari eas posse, vt sic respondeant, & iuri ibi sistant, puto, quod & vsus probat. Tum verò quod dicitur mulierem pro debito capi, & carcerari non posse, etiam si ipsa velit, vt ait Philipp. Franc. in cap.mulieres. in princip.de iudic. librō 6. in honesta muliere locum habet, non in meretrice, seu turpiter viuente: has enim vitæ vilitas, dignas legum obseruatione non credidit. l.quæ adulterium. C. de adulter. sequiturque Bald. ad d.l.consentaneum col.7. Roman. ad l.si verò. §.de viro.ff. solut.matrimo.l.si vxor. §.1.ff.de adul. Quinimo vbicunque mulier esset obligata pro tutela quam administrauit, & in assumptione officij renunciauit S.C. Velleiano, omnique auxilio, capi & in carcerē mitti potest. Barto. in authent. vt matr.& amię.C.quand. mulier.off.tut. Ale. ad d.l.plerique. Et quamuis Andreas Siculus, nouarum opinionum, 1
pro ingenij sui dexteritate studiosissimus, cōtrarium opinetur. ad d.c.2. Rodericus tamen, eius dictis non esse fidēdum loco mox citato,
num.

nu.9. in fine, admonet. Certè Bald. ad l. etiam. colum.4. versic. sed nunquid Abbatissa. C. de execut. rei iudic. ait Abbatissam per Episcopum pro debito monasterij detineri seu capi non posse: Professa enim, bona quibus cedere potest, non habet, & propter bona, non quidem recta via, sed in subsidium, ad carcerem deuenitur. l.3. §. tutores. ff. de susp. tutor. Latius verò & exactius hac de re agit Couuarruuias, libro varia. resol. 2. cap. 1. num. 3. sicut & Boerius. q. 345. coll. penulti. ait, de stilo & consuetudine Curiarum Franciæ, pro emenda,
16 da, seu pæna pecuniaria, mulierem carceres non euitare ob suam paupertatem. Et quemadmodum mulier mercatrix obligatur & obligat maritum suum in rebus mercantiæ vel negotiationis, atque earum occasione, vt not. Faber ad §. 1. Institut. quod cum eo. Ita quoque pro his, in iudicio agendo & defendendo esse potest. secundum Ioan. Ꝛesianum ad consuetu. Auer. titu. des adiournemens. art. 9. incip. Sicut iure communi. & per consequens censeo eam pro iisdem causis rectè arrestari posse. Et etiã si ex aliquo casu mulier arrestari non posset, res tamen eius arrestari possent. arg. eius quod notat Barto. in tracta. de repræsal. quæst. 8. vbi dicit, quod quædam sunt personæ, contra quas non possunt concedi repręsaliæ, solum ratione personę, vt quia mulier, infans, vel furiosus, aut similis, tunc sine dubio contra res eorum poterunt exerceri. l. satis. ff. de in ius vocand. modo non capiantur res eorum

rum taliter, vt per hoc viderētur teneri personæ: non enim posset mulier spoliari vestimentis vel aliis rebus suis, sine quibus honestè viuere non posset. l. in eadē. §. fi. ff. ex quib. cau. maior. Quædam sunt personæ, contra quas non possunt concedi repræsaliæ, ex certa caussa, vt contra scholares, vel Ambassiatores, & similes, & tunc contra res eorum quas portāt, vel habent, necessarias ad illam causam, non debent exerceri repræsaliæ. Hactenus ille.

Huc etiam pertinere puto eam disputationem, vtrum quis se ad carcerem seu arrestum obligare possit? Quidam enim existimant, non valere hoc pactum, quasi libertati repugnet. Salicet. & alij ad d. l. 1. C. qui bon. cede. poss. & ad l. alia. ff. solut. matrimo. Alij contrà, quod per legem fieri potest, posse etiam per pactum fieri arbitrantur. l. non est impossibile. ff. de pact. sed per legem propter debitum potest quis capi, & in carcerem deduci. d. §. tutores. ergo per pactum licere debet. Zasius libro 2. sing. intel. ca. 8. Henningus Godden consili. 103. num. 56. d. l. nam & Seruius. ff. de negot. gest. Baldus ad d. l. 1. nam carcerari aliquem pro debito per magistratum, non est actus illicitus, à iure enim permittitur; vt not. Doctor. ad eandem l. 1. & est apert. text. in l. nemo carcerem. C. de exact. tribut. libr. 10. Cum igitur talis actus illicitus non sit, in pactum venire potest. Cui assertioni, pluriū nationum consuetudo, vt Zasius ait, subscribit, vbi per magistratum, debitores ex pacto 15

capiun-

capiuntur, poteſtque debitor renunciare exceptioni ex eo cōpetenti, quod ordine iuris executio fieri deberet. l. 3. C. de pignor. prætérquā ſi carcer horridus vel ruinoſus eſſet, ex quo vitæ periculum immineret: additq; permiſſam eſſe conſuetudine hanc pactionem, ne debitor recedat à certo loco, debito prius creditori non ſoluto, licet, an id iure fieri poſſet, ſpeciemque quandam ſeruitutis contineat, à pleriſque probabilibus argumentis in vtramque partem diſputetur, ad c. ex reſcripto, de iureiu. & pro parte affirmāte eſt. c. expoſita. de arbitr.

16 Et quamuis ex his quæ dicta ſunt, ſatis intelligi poſsit, ceſsionem bonorum, quæ petitionem, actioniſque exercitium differt, arreſtum quoq; impedire: plurima tamen exiſtūt, ex quibus ea ceſsio oppugnari, atque reiici poteſt; Si enim creditores renuncient iuri carcerandi debitorem, ceſsio non admittitur. Ratio enim ſqualoris carceris, quæ locum fecit flebili ceſsioni d. l. 1. ceſſat: ideoque eo caſu, prout ſingulis diebus lucrabitur debitor ille, creditoribus ſoluere tenetur. Bald. ibi. col. 3. à quo Baldo, & ſi diſſentiat ibi Salicetus, pluribus tamen, & quidem illuſtrib. ingeniis probatur, quia fraudibus iſtiuſmodi nebulonum obuiam eundem eſt. l. in fundo. ff. de rei vend. ne in eorum facultate ſit, creditoribus quibus ſoluere aliqua ratione poſſunt, præiudicare; & ne ignaui ac deſides alantur alieno labore, cum quemlibet deceat in ſudore vultus ſui cō medere panem ſuum. Quam opinionem tanquam

quam animæ illorum magis conuenientem, Reipublicæ vtilem,& piam,ad d.l. 1.commẽdat Cynus, & Cynum secutus Rodericus ad d.l. 2.tit.de los Gouiernos.c. 1.nu. 13. Sic & is qui ea spe debita contraxit, vt bonis cedendo liberaretur, cessionis illius beneficio nõ gaudet.l.fi. §.fi.de his quæ in fraud.cred. Ang.ad l. is qui bonis. ff.qui bon.ced.poss. Felin.ad ca. fin.de testib. vt nec ille quoque, qui tempore contractus sciuit se soluendo non esse. l. pen. in fi.ff.de iure dot.aut qui ex delicto,vel quasi delicto,vel Fisci debitor existit.l. 2.C.de exac. trib.l.generaliter. ff.de pœn.Eodem loco sunt, qui inuentarium bonorum hereditariorũ nõ conficiunt. §.sancimus.in authen.de hered.& falc.Bald.ad d.l. 1.versicu. quæro an heres:qui dilationem quinquennalem habuerunt, glo. & Ang.ad l.fi.C.qui bo.ced.poss.qui à principio negauerunt debitum. Ias. ad §.eum quoque. Insti.de act.quive aliàs inter eas personas numerantur, quas ad longũ regula 46. fallẽt. suarum recenset Socin. & quæ constitutione Principis nostri Caroli V.Imper. adiiciuntur, quemadmodum & Boerius quoque respondet quæst.215.num.6.decoctores, quos Banca fallitos vocat, beneficio cessionis, & immunitate debita non gaudere;sicut nec quinquẽnali,aut annali dilatione à Principe concessa gaudent, teste eodem Boerio. q. 349. nu. 10. Bald.consi. 11.incip.In quæstione.l.3.cum interim fugere possent hi, quod adferret parti præiudicium non modicum, in quo Princeps

non intendit parti præiudicare. Iason latè ad l. quoties. C. de prec. Imper. offerend.

17 Adiicimus etiam prædictis eos qui literas dilatorias solutionis vel annales, vel quinquē nales, vel alias similes, à Principe impetrauerunt: Hi enim durante tempore illo, pro debito arrestari non possunt. arg. d. l. quoties. & notat in terminis Ioannes Papon lib. 10. de arrest. Gall. tit. 9. de respites & quinquennalles. dicens in Senatu iudicatum fuisse quod hoc verum est, etiamsi dictæ literæ nōdum fuerint interiuatæ, si modò citatio interuenit; & hoc propter reuerētiam Principis. Sed hoc, inquit, nō impedit quo minus processus procedit cōtra impetrantem similes literas, si modò solutio non vrgeatur: & notat etiam alia quędam similia, in tit. præce. des lettres d'estat. & latissimè de his scribit Vitalis de Cambanis in suo tractatu clausular. cap. incip. nihil nouari securitate pēdente, & c. seq. inc. nihil nouari dilatione pendente. qui cum omnia resecet, tradat, & expendat, quæ huc pertinent, nolo illius verba transcribere.

18 Huc etiam trahere videntur nonnulli eos, qui nisi in quantum facere possunt, conueniū tur, quandoquidem capi non possunt. Nam si filius qui se hereditati paternæ immiscuit, non est soluendo, mater pro dote in carcerem illum immittere non potest. Bal. ad l. liber. C. de capt. & postlim. reuers. Aret. ad l. maritum. ff. solut. matrim. Roder. d. loco, nu. 3. Sed ego, quæ de carcere dicuntur, ad simplex arrestum

trahi

trahi posse, non puto: Nam & multi cõueniri possunt, qui in carcerẽ mitti nõ possunt, d. auth. Hodie. tum verò an, & quantum facere possint, hic discuti potest, arrestumq́ue iusta ex causa fiet, saltem vt debitum hic agnoscant. Quid enim si coram certo iudice recognitio fieri debeat? & quidem in simili, nisi apertè cõstet, debitorem nulla habere bona, creditores citati ad videndam cessionem, fieri, etiam lite pendente aliquando iure postulant executionem, vt testatur Anfrerius decis. Capel. Tholos. 28.

De rebus alienis non arrestandis vel sistendis, nullum est dubiũ. Vnde bona vxoris, pro 19
debito mariti arrestari non possunt. Rebuffus d. art. 6. gl. 3. num. 51. nisi in se debitum illud transtulisset, vt in tit. C. ne vxor pro marit. Ne fil. pro patr. Sed an bona præsumãtur esse mariti, etiam si vxor claues habeat, partim superius dixi, partim etiam consil. 54. libr. 1. explicat Bertrandus.

Indecorum quoque esse videtur, quod quis
pro minimo debito arrestari posset: quia pro 20
debito minimo aliquis suspectus dici non potest. Roma. sing. 96. incip. Dic mihi quod non potest. *B*al. ad authẽ. Sed iam necesse. C. de donat. ant. nupt. & statutum de debito loquens, ad debitum minimum se non extendit, neq; ex eo cogitur debitor pro debito minimo cauere. Ripa ad c. 1. nu. 87. de iudic. *B*oerius cõs. 42. nume. 10. latissimè verò omnium Tiraq. in tractat. de iudic. in rebus exiguis ferendo.

Quamuis enim Docto. qui hac de re verba faciunt, loquantur de captura, & carceratione, non de simplici arrestatione, quæ minus præiudicialis & ignominiosa est, Castrens. ad l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. & plerisque in casibus arrestatio permissa est, in quib. captura non est permissa. Ioan. de Neuisa. consi. 52. num. 29. puto tamen in arrestatione quoque idem obtinere, vt scilicet iis casibus non concedatur, quibus ob vilitatem rei, actio nõ tribuitur; de qua re tractari solet ad §. gallinarũ. Instit. de rer. diuis. ad l. si oleum. ff. de dolo. Zasius libr. 2. sing. respon. cap. 26. In cuius rei cognitiõe arbitriũ eius, qui iurisdictioni præest, plurimum versabitur, iuxta ea quæ notat Hypolit. ad l. quæstionis. ff. de quæstion. & hanc decisionem, quod arrestare pro debito minimo non licet, apud Ripam respon. 13. nu. 31. sub tit. de leg. & long. consuet. Item apud Decium consil. 75. videre possumus.

21 Arrestari seu sisti similiter non poterit rerũ nostrarum immobilium possessor: sed coram iudice, vbi res sita est, competenti, iure conueniri debet. l. 2. C. vbi in rem act. Rebuff. tomo 1. art. 3. gl. 2. & art. 8. gl. 2. Qui verò res nostras mobiles habet, non est in eadem conditione; quia & hunc & eas detinere & sistere possumus; quamuis interdum, quibusdam in locis, rerum immobilium possessores tanquam earundem defructuatores arrestari videamus: Regula autem est nõ nisi pro debito, personali actione obligatum debitorẽ, detineri prehen-

hendiq́ue posse.d.l.nemo.glo.ad d. §.tutores. Bal.in margarita.in verb. Carceratus. q.10.& in verb.Finis.q.43. Iason ad §.1.num.50. Instit.de act.Socyn.in trac.de citat.art.20.q.24. Alexan.consi.159.libr.2.

Item arrestari non debent boues aratorij,equi rusticorũ, ligones, aratra, aut alia animalia, vel instrumenta ad culturam necessaria, argum.l.executores.C.quæ res ignor.oblig.poss. cum Authent.sequen.Bertachus in tractat.de gabell.2.part.8.par.q.5.idq́ue non solum pro debito priuato, imo ne pro tributis quidem, & Regiis denariis, teste Rebusso ad const.reg. tomo 1.artic.2.glo.1. nume.101.ne abductis squallere contingat arua aratris. Et quamuis leges ea de re loquentes, de pignoribus & executionibus loquantur: paritas tamen rationis efficit, vt & de arrestis, quæ executionis formam continent, intelligantur, etiam si rustici nihil aliud possiderét, Petrus, & Alber. ad d.l. executores. Rebuffus d.loco, nume.105. licet contrarium & malè, sentiant, Hipp. sibi contrarius ad rubr. ff.de fideiussor. q.27. numero 202.Ripa in tracta.de peste. fol.75.& seq. Gomes.ad §.Item Seruiana.Instit.de act.Petrus à Duennas. reg.275. nu.2. Qui omnes tamen, non tam quid ex iure fieri conueniat, quàm quid vsu obseruatum est considerãt: qui vsus vtiq; pessimus, & Reipublicæ quæ plurimum ex agricultura pendet, pernitiosus, etiam nostras ciuitates occupauit, contra text. in c.fin. de treug.& pac.vbi text. ait, Rustici euntes & 22

redeuntes, vel in agricultura existẽtes, & animalia quibus arant, & semina portãt ad agrũ, congrua securitate lætentur. Qua de re multa extant apud Mathæum de afflict. ad constitu. Neapol. incip. ab officialib. col. fin.

23 Quoniam verò hominem mortuum sepeliri debere, natura, humanitas, verecundia, & salubritas reipubl. docet, quod etsi facilis sit iactura sepulchri, tamen qui superstites sunt, tam barbari esse non debẽt, nullam vt habeãt humanitatis rationem. Meritò cautum reperitur, nè mortui corpus debitoris, sisti seu arrestari possit, sub pæna amissiõis debiti, & aliis Diuali constitutione comprehensis, l. cum sit. C. de sepulcr. viol. Boerius decis. 287. Ripa tracta. de peste. c. de præseruat. remed. nu. 101. Didac. Couuar. lib. 2. variar. resol. ca. 1. nu. 10. & cum non minus expediat Reipubli. mortuos humari, quàm viuos conseruari, vt ait Bald. ad l. fi. C. de neg. gest. & latè Guil. Bened. ad c. Raynutius. ad verb. mortuo itaque. nu. 56. de testam. Cadauera sine obstaculo, in memoriã humanæ conditionis sunt sepeliẽda. l. quidã in suo. ff. de condit. instit. Interdictaq; est omnis appellatio, ne cadauer sepeliatur. l. fi. ff. de appel. recip. c. ex parte 1. de sepult. Spec. ad tit. de appell, §. in quibus. etiam si contra defunctum, & pro debito extaret instrumentũ guarantigiatum, Fely. ad c. sicut Iudæi. versi. Item nota. de iudic. Petrus à Duennas reg. 397. ver. & quia interdicta est. Licèt malè cõtra sentiat Ange. in auth. vt defuncti seu funera. §. 1. quẽ rectè

rectè reprehendit Roderic. in 5.extensione I. post rem.ff.de re iud.fol.570.docẽs quod nullius instrumẽti vigore,potest fieri executio in corpus mortui pro debito,aut illius sepultura impediri.per d.authẽ.defuncto.& in l.fi.C.de sepul.viol.in verb.debitumq; exigendo sepulturã illius impediuit. Et d.l.fi.generaliter loquens extẽdit se ad oẽm actũ, factũ pro debito cõsequẽdo,cuiusmodi ꝓculdubio est arrestatio: & istud in specie videtur decidere Pan. in c.ex parte.nu.3.de sepu. reprobata cõsuetudine Anglorũ cõtraria, de qua habeť in c.qua frõte.de appel.Nã si affines,fideiussores, & heredes defuncti, intra nouẽ dies à tẽpore mortis debitoris,pro debito molestari nõ possunt. d.l.cum sit. certè nec corpus mortui detineri potest;quia aliàs, quod vna via denegaretur, alia cõcederetur, scilicet detinẽdo corpus defuncti,propter debitum defuncti, ꝙ ab heredibus,vel fideiussoribus eiusdem soluendum esset:Qua de re & Carol.V.Imp.cauisse memini, & inter leges Hispanicas extat similis lex, videlicet 13.tit.de las des bouras,partita.7.& idẽ sequiť gl. in c.1.in tit.de simo.ad verb.sepultura.in prouinciali Angliꝫ, siue Guil.Lyn devuode his verb.Sed q̃ro nunquid ꝑp debitũ defuncti posſit, seu debeat differri sepultura? Dicit Tancredus ꝙ sic in Anglia,& sic hoc olim erat statutũ.ext.de app. c.qua frõte.Sed vt dicit Io.Andre.hoc tanq̃ iniquitatẽ cõtinens, fuit sublatũ de tex.mors namq; omnia soluit. auth.de nup.§.deinceps.Nã licet i vita posſit

debitor pro debito carcerari quandoque, vt extra de solut. c. Odradus. cadauer tamen à tali vinculo est solutum, per rationem prædictã, vt notat. extra de sepult. ca. ex parte. 1. ad fin. per Petr. de Anchora. Hactenus ille. Et ad hoc facit gl. in d. c. qua fronte. ad verbum decedat. quod non est indulgendum malitiæ creditoris, qui ex tali actu à corpore solutionem consequi nõ potest. Quid igitur dicemus de multis Pastoribus rusticanis, qui cadauer in quolibet pago, per quẽ à loco mortis, ad sepelitionis locum defertur, pro iure quod prætendũt, curãt arrestari? multoque his audaciores sunt custodes, & qui vix inter atriarios seu focarios numerari possent. Certum est, quod locus destinatus tantum inspicitur, non is ad quẽ casualiter peruenitur. l. quæsitum. §. fi. ff. de leg. 3. Ideoq; is qui natus est in aliqua ciuitate, per quam mater transibat casu, ciuis illius ciuitatis dici non potest l. 1. C. de capt. Doct. ad l. huiusmodi. §. legatum. ff. de leg. 1. & gabella (vt nostri loquuntur) de his solui non debet, quæ casu fortuito ad eum locum, vbi soluitur, perueniunt. l. interdum. § si propter. ff. de pub. & vectig. Felyn. ad c. Rodolphus. col. 8. de rescr. Socyn. nepos consi. 49. lib. 1. & consi. 1. libr. 2. Guid. sing. 1043. Bald. consi. 51. lib. 2. & cõs. 61. lib. 1. Alex. cõsi. 66. lib 4. Boerius decis. 13. num. 51. Ripa in tracta. de peste. in 8. priuile. Bart. in tract. repræsal. 7. 4. princ. versic. ad decimum. Ratioq; funeralium quæ solum domicilium, laboresque Pastorum propiorum, & ad-

& administrationem sacramentorum respicit, de quo Doc. ad c. 1. & alia de sepult. hic cessat. nullusq; nostrũ ignorat, cadauera per aërẽ deferri non posse, ad locum sepelitionis, facileque hoc pacto libera sepulturæ electio, quæ nulla ratione constringi potest. c. de vxore. de sepult. impediretur ob nimios sumptus, quos hereditas defuncti ferre non posset. Existimo verò, hunc errorem & abusum ex pietate ortũ esse: sicut semper humanarum rerum hæc vicissitudo fuit à cõdito mundo, quod optima quæque per abusum corrumperentur paulatim ad prauitatẽ: Videntur enim olim homines religione atq; pietate ducti, in singulis ecclesiis pagorũ, per quos cadauera deferebãtur ad locũ sepelitionis, mortuos deposuisse, donec Pastores illic cũ clero, preces suas ad Dominum effudissent pro defunctis. Sed cum hæc pia consuetudo, tantum fuerit voluntaria, ad necessitatem vel ius trahi non potuit, eaque quæ sunt meræ facultatis non præscribuntur.

Hæc tamen limitantur & restringuntur vno casu, quem ponit Robertus Maranta in tract. de ordine iudiciario, parte 4. distinc. 11. nu. 33. versi. Vigesimo quinto potest. his verb. Potest Iudex ecclesiasticus sequestrare corpus mortuum alicuius vsurarij, & facere quod nõ sepeliatur, donec illius heres caueat de vsuris restituendis, ita tenet Ang. in auth. vt defunc. seu funera. in prin. Et quamuis sicut nonnulli huius temporis Doctores etiã celebres & in-

ter primos, qui (vt ex illorum familiari colloquio deprehendi) existimant consuetudinem patriæ eiusmodi esse, vt etiam cadauera debitorum arrestari posſint ne sepeliantur, eandemq; difficilè conuelli posse; Dubito tamen, vtrum consuetudo eiusmodi sit vel non sit, quod ex facto non ex iure prodit, & etiam si probata foret, defendi & sustineri eam posse, nullo modo arbitror ex causis præmisſis.

24 Postremò autem, debitorem sisti non posse existimant nostri, qui tempore contractus non fuit soluendo. Ideoque vt ad l. qui arbitro. ff. qui satisd. cog. ait Bart. malè faciũt aduocati, qui debitorem tanquam suspectum de fuga detineri consulunt, nulla iudici prius fide facta de eo quod debitor ille, tẽpore contractus erat soluendo, posteaque primum in peius mutauerit conditionem. Qua Bartoli sententia Angelus gloriatur se mille capturas irritas fecisse. in §. superest. Instit. de act. quod ibi nu. 84. retulit Iason, quasi scilicet sibi imputare debeat, quod cũ tali cõtraxit, cuius cõditionẽ scire debuisset. l. qui cũ alio. ff. de reg. iur. Bald. ad l. si is à quo. §. si semel. ff. vt in pos. leg. l. creditores. ff. de priuil. cre. Sic & idẽ Bar. ad l. fin. C. de spons. ait, qđ si ex statuto, à debitore suspecto cautio exigi posſit, intelligi, de eo debitore, aduersus quem, post tẽpus cõtractus suspitio illa primũ haberi cepit: quia non põt de paupertate conqueri, qui pauperẽ, vt diuitẽ, acceptauit, d. l. si ab arbitro. §. qui ex causa

causa.l.qui bona. §.de illo.ff.de damn. infect. Ideoq; cautũ esse oportere aduocatũ admonet Ang.& Ang.ad l.si pro ea. C.mād.secutus Bal.vt causam suspitionis post contractũ debitũ peruenisse alleget. Sed hæc ego ita intelligo, nisi creditor tẽpore contractus, cõditionẽ debitoris probabiliter ignorasse potuisset.vtpote si cāpsor(vt aiũt)erat,publicè idoneus reputatus, sed latenter & occultè inops.Ang.ad d. l.si creditores.pl. liberto. §.largius.ff.de ann. leg.l.creditor.C.de pig.act. Alex.ad l.2.ff.sol. matr.quo modo d.l.qui cum alio,accipi & intelligi solet, teste Hiero. Cag.ibi, nu.15. quia qñ ignorātia est probabilis, & iusta,excusatur cõtrahẽs etiã si aliter nõ inuestigauit veritatẽ. Alex.cõsi.60.lib.5.Castr.cons.34.sic etiã si probari posset,q debitor dolo creditorẽ ad cõtrahendũ tanq̃ cũ diuite,induxisset: dolosus ille debitor,amitteret priuilegiũ allegādi se diuitẽ tũc nõ fuisse,cũ contraheret. Cast.ad l.etiã. ff.sol.matr.Alex.ad d.l.2. Ias.ad d.l.si ab arbitro. & Roder. vtrãq; hāc limitationẽ sequẽs, loco mox citato, nu.38. cum seq.asserẽs prætere,præsumi in dubio creditorẽ debitoris cõ 25
ditionẽ ignorasse, & contrariũ probari oportere,teste Bal.ad l.fi. C.de spõs.& ad l.si legib. C.de epis.audient. Quod si tẽpore contractus incepit dilapidare bona sua,nõ tñ tantũ,quin adhuc satis diues esset,ad debitũ dissoluendũ, etiam si postea amplius deficere, minusq; soluendo fieri incipiat,detineri potest. Bal.ad d. l.si pro ea,in prin.& Ias. ad d.§.superest.n.87.
Quo

Quo in loco arrestatio fieri, vel non fieri possit. Cap. 6.

ARGVMENTA.

Debitor an in loco sacro arrestari possit. nume. 1.

Debitor an in monasteriis hospitalibus, domibus Canonicorum intra ambitum ecclesiæ existentibus, & in Palatio Episcopi arrestari possit. num. 2.

Debitor in sua vel aliena domo existens, an rectè arrestetur, & quæ sit ratio. nu. 3. & 8.

An in molendino, apotheca, taberna, seu naui. numero 4. & 5.

Existens in porticu, ostio, vel schalis, extra domum, an possit arrestari. nu. 6.

Debitor an in portu eius ciuitatis in qua arrestari non posset, eadem immunitate gaudeat. nu. 7.

Ad publicum officium assumendus an tam ex sua quàm ex aliena domo extrahi queat. nu. 9.

Scholaris vel alius debitor, vtrum in scholis publicis alicuius Academiæ, rite arrestetur. nu. 10.

1 NVNC verò videndum est quo in loco arrestatio eiusmodi fieri possit. Sanè in primis debitor quantumcunque suspectus de fuga, capi in templo non potest. Oldrad. consil. 54. Panor. ad cap. inter alia, de immun. eccles. Hyppol. ad l. vnic. num. 111. C. de rapt. virg. Anfrer. decis. cap. Thol. 422. Boerius decis. 215. num. 6. Ripa ad c. 1. num. 88. de iudic. Didac. Couuar. lib. 2. variar. solut. c. 20. nume. 14. Rodericus ad l. 2. tit. de los gouiernos. lib. 3. fori. q. 4. num. 1. à qua opinione, sine ratione recedit Iason ad l. vinum. num. 3. ff. si cert.

pet.

pet. confutanturque eius argumenta rectè à Gomesio, ad §. superest. Instit. de act. Ideoque nec arrestari illic debitorem posse arbitror: quia hæc immunitas à Deo Opt. Max. data & inuenta est; quæ nullis Principum cōstitutionibus, nullis ciuitatum statutis, nullis legislationibus conuelli, aut eleuari potest. c. ecclesia S. Mariæ. de constit. Anfrer. d. decis. 422. Ioan. de turre cremata. ad c. sacrilegium 17. q. 4. Iniuria quippe fit Deo, & sanctis, quando in ecclesia Dei & sanctorum quid huiusmodi perpetratur. c. frater. ca. miror. ibidem. Nam quāuis iuxta communem sententiam interpretū iuris, verbalis citatio, in tēplo fieri possit, Bar. ad l. pleriq;. Alex. & alij ad l. 2. ff. de in ius voc. idem etiam Bar. ad l. præsenti. C. de his qui ad eccle. confu. In reali tamen citatione, ac detētione, cuiusmodi est arrestatio, hoc minimè permittitur. Panor. ad d. c. inter alia. Robert. Maranta in tract. de ord. iudiciar. part. 6. c. incip. Proposuimus. nu. 129. etiam si ecclesia illa nondum esset consecrata. cap. ecclesiæ. de immunit. eccle. Porcius ad §. sacræ. Inst. de rer. diuis. Rebuffus ad ord. reg. tom. 2. tit. de immunit. eccles. art. 1. glo. 1. nu. 10. Quod verò practicus Papiensis in sua praxi, in foro inquisit. glo. 1. versi. ex his. hanc immunitatem multū denigret, cum suo more faciat, cōsiderandum non est, quia nullo bono iure nititur. Imo quod amplius est, existimant plerique ex eo hanc immunitatem etiam extendi, vt si non ex proposito, sed velocitate fugæ eo peruenerit de-

rit debitor, ab insequentib. militibus detineri non posit. Bald. ad d. l. plerique. nullaque esse potest principij & loci ex quo fugit ratio, quādo principij & finis, hoc est, loci ad quem fugit, diuersa causa existit. Alex. ad d. l. pleriq;. Baldus ad l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cler. col. 5. Sed quoniam plerique putant debitorem immunitate ecclesiæ non gaudere; vide quod tertio ab sequenti capite, resolutiuè sum dicturus. Pro quibus facit, illud qđ notat D. Præses Nicolai Euerardi in loco à seruo ad monachum, his verbis. imo plus voluit singulariter Albericus in d. rubric. C. de iis qui ad ecclesi. confu. quod in locis, in quibus potest quis pro debito capi vel arrestari ex statuto vel consuetudine, debitores confugientes ad ecclesiam, etiam si sint liberi homines, ex quo sunt conditionati vt serui, non debent gaudere immunitate ecclesiæ sed possunt inde extrahi, quod tene menti. Hactenus ille. Et in simili notat Rodericus Zuarez in d. declaration. l. 2. for. ll. libro 3. titulo de los gouiernos. capi. incipi. Quintò quæritur; vbi dicit multos tenere, quod si statutum habet quod debitor posit compelli ad seruiendum pro debito, tunc ecclesiæ immunitas ei non prodest: quia non videtur concessa esse immunitas, cum præiudicio istius, qui est quasi dominus. argum. eius quod de seruo dicitur in d. capi. inter alia. & quia iustū est ne alter priuetur iure suo, quod competit sibi contra illius personam. Sed dicit tamen

quod

quod hoc dictum non vidit obtentum in practica, sed benè contrarium illius.

Eadem est ratio monasteriorum. Alexand. consi. 145. incip. Viso themate. lib. 7. eodemq; iure gaudent hospitalia, Archidi. ad cap. diffiniunt 14. q. 4. Bal. ad l. si quis ad declinandam. 16. col. C. de epis. & cler. Roderic. d. loco, c. incipien. Quintò quæritur. & si *Barbatio* credimus. consil. 33. col. 2. libro 4. etiam domus canonicorum intra ambitum ecclesiæ existẽtes, immunes sunt. & idem Didacus d. libro 2. & d. cap. 20. num. 5. putat similiter palatium Episcopi hanc habere immunitatem. c. constituimus. 17. q. 4. & hoc in praxi receptum esse ait. Quãtò minus sisti posset debitor qui corpori sacerdotis, per plateam sacrosanctum corpus Domini nostri Iesu Christi, deferentis adhæret, à quo ne ob nefandum quidem crimen abstrahi posset. Arch. d. loco. Card. ad cle. 1. §. Institutione. de reliq. & vener. sanct. Oldrad. consi. 54. Nam si Adonias filius Dauidis timens Salomonem regem, fugiensque in tabernaculum Domini, & tenẽs cornu tantum altaris fuit immunis, vt est 3. Reg. c. 1. & si veteres, eos qui ad Imperatorũ statuas confugerunt, immunitate donauerunt, vt tit. C. de his qui ad stat. confug. quantò magis immunitas concedenda est illi, qui ad Pastorẽ, deferentem tam preciosum thesaurum, cibum angelorũ, Dominum cæli & terræ, Iudicem & vindicem omnium, liberatoremq; nostrum cõfugit, cũ certè nõ sit minus tribuendũ Pastori, in cuius 2

manu

manu esse dignatur Dominus, quàm secularium, & subinde etiam impiorum Principum statuis, aut eiusmodi altari, in quo olim Deus colebatur, & ad quod Adonias confugiens saluatus fuit. Id quod catholicis scribo, non iis qui primam fidem irritam fecerunt, ab ecclesia catholica defecerunt, & hanc deferendi ad ægrotos sacrosancti corporis consuetudinem rident, à sanctissimis patribus, & vbique ab antiquis temporibus testatam. Et quamuis Didacus d.c.20.lib.2.variar.resol.nume.6.de hac decis. dubitet, ideo qđ immunitas istiusmodi, nullibi Eucharistiæ extra ipsas ecclesias data reperitur, ratio tamẽ quæ prædictos Doctores permouit, videtur mihi esse verissima, & efficacissima, quam etiam sequuntur, & amplectuntur Ludou. Gomesius ad §. pænales. num.50. Instit.de act. Roman. sing.335. Cotta in dict.rationes idonentatis. Abb.in c. sanè. de celeb.miss.

3 Parem ferè immunitatem habet domus cuiusque; nam vt in domo propria aut aliena, contradicente domino capi debitor non potest. l.nemo ex domo. ff.de reg. iur. & si captus fuerit, statim relaxari debet. Roman.& Iason ad d. l. plerique. ita & vsus & identitas rationis probat, sisti & arrastari eum ibi non posse. Lex enim illa, quæ immunitatem ædibus concedit, & domum tutissimum cuiusque refugiũ appellauit, quia fauorabilis est, facilè ampliari & extendi potest. Romanus d.loco. Ideoque & in minimo vilissimoque tugu-

tuguriolo, & in stabulo iuncto domui, & in horto ad quem ex domo aditus est, & in molendino, quantumuis debitum magnum sit, locum habet. Bal. ad authen. ei qui. C. de bon. auth. iudic. possid. & ad l. 1. §. 1. ff. naut. caup. stab. l. hoc iure. §. stabula. ff. quib. modis pign. tac. contrah. l. fi. & ibi Bal. ff. de seru. vrb. præd. & Iason latè ad d. l. pleriq;. Ripa ad l. quominus. nu. 25. ff. de flum. vbi ita dicit. Et hac ratione infertur quod molẽdinum dicitur prædium rusticum, & nõ vrbanum, quia in reditu est. d. l. vrbana. & firmat Bald. in d. l. certi iuris. & probatur in l. cum de lanionis. §. inde consultis. ff. de fund. instr. Quod credo verum, nisi quantum ad molendinarium ibi habitantem; & ideo ipse non poterit capi pro ciuili debito, in molendino; quia quantum ad 4
eum, molendinum dicitur etiam inuẽtum ad habitandum. hactenus ille. Maior posset esse difficultas de apothecis aut tabernis, & hoc latè discutit Castrens. cons. 221. inci. Viso puncto. lib. 1. vbi dicit, quod si statutum sit quod quis non potest capi in aliqua domo, non habet locum in illis qui capiuntur in apothecis, vel tabernis; quia appellatione domus, continentur solum illa, quæ sunt apta, & deputata ad habitandum principaliter vel secundariò, nõ autem illa, quæ deputata sunt ad alium vsum: vt taberna, apotheca, seu meritoriũ, aut stationes, vel theatrum ac balneum. l. lex cornelia. §. domum. circa fin. ff. de iniur. Vnde de iure cõmuni, licet de domo propria quis in-

uitus pro debito extrahi non posſit. d.l.plerique: tamen de theatro vel balneo proprio vel conducto, etiam ſi non præſtet aditum, nec in cōſpectu appareat, poteſt re ipſa citari vel extrahi.gl.& Bart.in l.ſed etiam. ff.de in ius voc. Eodemque modo de ſtatione, apotheca ſeu taberna, maximè ſi ad ipſos pateret acceſſus, ſine aliqua fractura. l.ſatis.d.tit.quia talia non ad refugium, ſiue ad tutelam ſunt inuēta, vel deputata, ſed ad quæſtum faciendum. Et licet ſimilitudinem habeant cum domo in hoc, quia conſtant plerumque ex fundamento tecto & parietibus, non tamen poſſunt dici domus: & ſtatutum aut conſuetudo non debet extendi ad ea, quæ nō ſunt domus, liceat participēt cū domo, participatione illa, qua quęlibet ſpecies participat cū ſuo genere. Sed poſtea limitando prædicta, hoc pacto idem Caſtrenſ.loquitur, Prædicta puto clarè procedere, ſi dicta taberna penitus eſſet ſeparata ab habitatione domus, ita quod ſupra eam nō erat habitatio, ſicut videmus in multis tabernis malè regulatis.l.eo iure. §.ſtabula. ff.in quib. cauſ.pig.vel hypoth.tac.cōtrah. Si verò dicta taberna erat ſubtus habitationem, tunc aut ad habitationem non erat acceſſus per tabernā, ſed aliunde ex publico, & tunc idem, quia cenſetur ſeparata; quod patet, quia vnus poteſt poſsidere partē ſuperiorem & alius inferiorem.l.ſi duo. §.item videamus.ff.vti poſsidet. Si autem ad habitationem nō erat acceſſus niſi per tabernam, tunc reputatur pars inferior,

ferior, & superior vna & eadem, vt ibi not. & l. arbor. §. de vestibulo. ff. commun. diuid. & sic maius videtur dubium, tamen ego idē puto, quia tunc pars inferior trahetur potius ad superiorem, quàm econtrà, cum superior non possit possideri per alium, quàm per eum qui possidet inferiorē, nisi in casu qui habetur in d. §. planè. & sic quando pars inferior est deputata ad tabernam, pro taberna habebitur, licet pars superior sit deputata ad habitandum: quæ nonnihil ad se inferiorem, quæ est capacior, potissimum si ad perpetuam tabernam, &c. Hæc ille.

Quinimò etiam ad naues, quæ prædio vrbano æquiparantur, teste Bald. ad l. certi iuris. col. 2. C. locat. argum. l. 1. §. si quis de naui. ff. de vi & vi arm. hoc omnes trahunt, ad d. l. plerique. Alberic. ad l. penult. §. fi. per illum text. ff. de his qui deie. vel effu. quamuis absque iusta ratione, vt mihi quidem videtur, solus dissentiat Romanus ad l. 1. §. domini. ff. ad S. C. Sylla. quem imperiti iudices sæpe sequuntur. Quod tamen ita intelligendum existimo, nisi debitor tanquam viator in naui, existat: quia vt vsus & experientia quotidiana docet, quādo quis est in hospitio publico tanquam viator, nisi priuilegium aliquod singulare ciuitatis repugnet, ibi capi, & multò magis arrestari potest, præterquam si ad annum, longumque aliquod tempus habitandi quodā modo causa, cubiculum ibi conduxisset. l. 1. §. habitare. l. penult. §. in factum. ff. naut. caup. stabul. Ias. 5

d.loco,quo casu non vt aduena arrestari, sed tanquam is qui quodammodo domicilium ibi habet,ordinario iudicio, quando nullus fugæ metus accedit,conueniri debet.Nihilominus de arrestatiõe eorum qui in naui sunt, vide ea quæ inferius proximo capite subiiciã.

6 Eum quoque qui in porticu domus hæret, non esse immunem crediderunt nostri; non quidem indistinctè, quod tamẽ ex verbis *Bar.* Bal.& Angel.ad d.l.plerique videri posset:sed ita demum si porticus ædibus non adhæreat, Zasius ad l.cætera. §.hoc senatus. & ibi Iason nu.6.in verb.Quia est separata.ff.de leg.j.Castrens.ad l.quod conclaue.ff.de damn. infect. quemadmodum & de apotheca,& de aliis dici solet:quia connexorum eadem est ratio,separatorũ verò diuersa.c.super eo. de parœciis. Sic & quãdo debitor est in ostio extra clausuram domus prehendi potest teste Bart. ad l. 1. §.si ab hostib. ff. de cloac. quia quod fit in ostio intra clausuram domus, hoc dicitur fieri in domo,non quod extra fit. Idem Bart. ad l. 1. §. de inspiciendo. ff. de ventr. inspic. glo. in l. fina. §. final. ff. de seruitu. vrba. præd. & probat Ange.in d.l.plerique.cum seq.in fi.his verbis. Quid autem erit si in limine ostij stat? dicas idem,si sit extra clausurã, casus est melior qui fit de iure. Instit.quib.mod.patr.po. sol. §.si ab hostibus. Et hoc sequitur Signorolus de Homodeis consil.16.inci. Statuto ciuitatis Papiæ,dum ita loquitur. Et quæritur an repertus in limine portæ domus, posit capi,

nec ne?

nec ne? & primò videtur quod non. per l. cætera. & quod ibi notat. per Doctor. ff. de leg. 1. In oppositum videtur, quod iste non prohibetur capi, vigore supradictæ legis municipalis. Nam propriè in domo dicitur esse, quod cōprehenditur intra parietes domus; quēadmodum in ciuitate id quod comprehenditur intra parietes ciuitatis. casus est in l. cum ancillis. in fi. C. de incest. nup. & pro hoc optimè facit l. olimpio. §. 1. ff. de seru. vrb. præd. & ibi adducit adhuc alia argumenta, quæ vide. Et memini anno 1570. mense Augusto, Louanij fuisse quæstionem de eo, in quē satellites volebant manum iniicere, & qui fugiens versus domum, cecidit ante vestibulum ostij, & mā-serat iacēs inter domum & canalem, qui erat ante domum in platea publica, & sub tectoriolo, quod solet ante ædes mercatorum propēdere: existimabat. n. ille qui illic à satellitibus detinebatur, & inde ad carcerem deducebatur, se perinde atque si in domo fuisset, ibi tutū fuisse, maximè quod parietes & muros domus, capite suo attingebat. Sed errabat & contra eum, iuxta prædictas decisiones iudicatum fuit. Contra quod tamen facit doctrina Bal. ad rubr. ff. solut. matri. versic. Et ideo si statutum. vbi dicit quod is qui est in ostio, partim est in domo, partim extra domum, vt no. de pœnit. dist. 2. c. dum sanctam. & quod sufficit tangere partem. vt l. vulgaris. ff. de furt. & facit. ff. de cloa. l. 1. §. cloacæ appellatione. Nā si hoc est verum, quod sufficit tāgere partem,

ergo sufficiebat in prædicto casu tãgere capite ostium, vel murum, siue parietem. Sed ad hæc responderi potest, quod d.l. vulgaris, non obstat, quia in ea hoc tantum dicitur, quod is qui ex aceruo frumenti accipit vnum modiũ frumenti, etiam si reliquum totum non accepit, fur est: quia sufficit partem frumenti accepisse. & not. ibi Doct. quod tota res tãgitur, quando pars eius tangitur. ca. vulgaris. & ibi Ioan. de tur. cre. de pœn. dist. j. Sed priuilegium quod conceditur debitori, & de quo hic agimus, nõ loquitur de debitore qui attingit domum, aut ostiũ domus, sed de eo qui est in domo. Illud autẽ quod est extra ostium, aut clausuram domus, non est in domo. & ideo idem Bal. in l. cæteri. §. itẽ hoc prohibetur. ff. de leg. 1. dicit enim non posse extrahi, qui est in ostio domus; sed non facit mẽtionem illius, qui est extra ostium domus, licet pede vel capite suo attingat illud. Quo modo accipiendum erit (ni fallor) quod Bal. ad d. rubric. ff. solu. matr. voluit, videlicet eum qui aliquẽ, in ostio domus existẽtem inuadit, perinde teneri, atque si in domo ipsa eum inuasisset. Eandem putãt esse rationẽ eius qui in schalis parieti domus incumbentibus, seu appositis, extra domum est: quia & is extra domum esse videtur. Bald. ad l. si fistulam. §. scalas. ff. de seru. vrb. prædio. à quibus tamen in explicatione d. l. plerique. Romanus dissentire videtur: Sed Baldi sententia, morib. nostris magis videtur esse pro-
7 bata. Huc quoque pertinet illud, quod consi.

21. in-

21.incip, Visis scripturis. ver. Non obstat etiã. not. D. Præses Nicolaus Euerardi, quod si ciuitas habet priuilegium, sicut habet ciuitas Middelburgensis, quod mercatores forenses, illic declinantes cum suis nauib. bonis, & rebus, plena gaudere debeant immunitate, ita quod conueniri & molestari non poterunt, pro contractibus prius alibi celebratis; non possunt arrestari in portu dictæ ciuitatis, extra eam, sicut est Armudæ, quia cum talis portus, sit de districtu & territario ciuitatis, idem iuris est statuẽdum de eo sicut est, de ipso oppido: iuxta notat. per glos. Ioan. Andr. & Doc. in c. vbi periculũ. §. porro. de elect. libr. 6. & ad l. Cæsar. ff. de vectig. & publ. vbi est casus, quia portus insulæ, sunt pars insulæ, vt ibi, & in l. insulæ. ff. de iudiciis. maximè quando mercatores ad ciuitatem illam cum nauibus & rebus suis, declinare non possunt, nisi per talem portum.

Porro autem quod de immunitate ædium 8
diximus in debito fiscali locum non habet. Bald. in lectura antiq. & Iason nu. 28. d. l. plerique. Nam cum fortunas omnes nostras, corpus etiam & vitam Reipu. cui nati sumus, debeamus, bono autem publico pecunia fisci sit, quæ vna, belli, pacis, ocij, negocij, rerum denique quocũque tempore gerendarum neruus est, non iniquum videri debet, si debitor aduersus fiscum non iuuetur. Non est absimile,
quod potest quis capi, & ex propria vel aliena 9
domo trahi ad officium publicum assumen-

dum, ad quod officium deputatus vel assumptus fuit. l. ex omnibus. C. de decurio. libr. 10. Ideoque d. loc. Romanus consultum esse existimat creditoribus, vt debitorem ad officium publicum assumi procurent, & sic egredientem conueniant. Renunciari quoque posse huic priuilegio, verius est, teste Ias. ad d. l. plerique. num. 29. quod (vt ipse ait) fecisse videtur is, qui omni iuris auxilio renunciauit, quo modo quotidie ex vsu receptũ videmus, rusticos omni immunitatis auxilio renunciare; Versantur quoque nõnulli in ea opinione, & præcipuè quidem iam d. locis *B*ald. & Iason, vt existiment debitorem omnino fugitiuum dictis locis detineri posse.

10 Postremò quemadmodũ Rebuffus de priuileg. scho. c. 102. ait in scholis publicis alicuius Academiæ, capi aliquẽ non posse, vt schãdalum & tumultus vitentur; Ita eadem ratione dici potest, quod in scholis publicis, debitor arrestari non potest; quia scholæ in quibus Doctores profitentur, sunt veluti domus propriæ studiosorum.

Debitor an eo loco arrestari posit, ad quem à creditore, transigendi causa vocatus est. Cap. 7.

ARGVMENTA.

Compromisso pendente nihil est innouandum. nu. 1.

Colloquio de transigendo vel componendo durante nihil creditor aduersus debitorem attentare debet. nu. 2.

Saluus

Saluus conductus etiam tacitè dari potest. *nu.3.*
Partes dum sunt in tractatu pacis, omnis ratio procedendi cessat. *nu.4.*

EXISTIMO etiam debitorem eo loco arrestari non posse, ad quem à creditore vocatus est, vt super causa debiti petiti & prætensi trãsigat, vel amicabiliter componat, aut de transigendo, siue componenno loquatur cum eodem, etiam si non transigat, neque cõponat; quia sicut Compromisso pendente altera pars, contra alteram partem nihil attentare debet, clem. quamdiu. de appel. & regulariter in omni causa Compromisso pendente, 1
nihil est innouandum. Barb consil. 18. incip. Clementissimum. col. 5. vol. 3. Rebuff. ad ord. reg. tomo 3. tit. de appel. art. 16. gl. *1*. num. 25. etiamsi compromissum illud postea corruat, aut ad effectum non perueniat, iuxta nota. in d. clem. quamdiu. Ita etiam non debet credi- 2
tor aliquid attentare, contra debitorem, pendente eiusmodi colloquio, ad componẽdum & transigendum destinato: Sicuti & cum duces exercituum, simul de pace componenda agunt, etiam si expresse hinc inde Saluus cõductus aut securitas non præstetur, intelligitur tamen hoc tacitè esse actum, quia alioqui non venissent. Nam & tacitè Saluum condu- 3
ctum dari posse notat Salycet. ad l. nullus. C. de Iudic. Alex. consi. 1. lib. 2. & consi. 8. libr. 6. Hyppol. sing. 77. & alij quos citat Petr. Prenius in tract. de securit. promiss. quæst. 6. in fi. versicu. incip. Minimè autem. Alioqui enim

contingeret debitorem miserè decipi, sub hac confidentia, qui alioqui non venisset, quod
4 esse non debet; Et in simili in quotidiana praxi, vsu receptum esse videmus, quod quando partes sunt in tractatu pacis, omnis ratio procedendi & processus litis cessat.

De priuilegio Bullæ aureæ. Cap. 8.

ARGVMENTA.

Brabantus an Brabantum arrestare possit, & vbi. numero 1.

Statutum absolutè prohibens comprehendit subditũ in alieno existentem territorio. nu. 2.

Statuendi potestas inter subditos, territorio non arctatur. num. 3.

Excommunicatio ligat subditum in omni loco. nu. 4.

Interdictio bonorum facta prodigo, contractum eius irritat quocunque loco factum. nu. 5.

Bona mobilia sequuntur personam. nu. 6.

Debitor fugitiuus non iuuatur vllo priuilegio. nu. 7.

INCOLIS Ducatus Brabãtiæ speciali iure à Carolo Quarto Imperatore aliisque
1 Principibus indultum est, vnum Brabantum, non posse alterum Brabantum extra Brabantiam arrestare.

Quæro igitur an Brabantus Brabantum arrestare possit in Hispania, Italia, Anglia, Gallia, & aliis prouinciis aut regnis, quæ nõ subsunt Imperatori & Principibus qui priuilegiũ illud concesserunt? Et paucis videtur dicendum quod non: quia sicut statutum prohibi-
2 torium absolutè loquens, comprehendit subditum

ditum existentem in alieno territorio, vt not. in cap. vt animarum. de constit. lib. 6. Ancho. in c. canonum. extra eo. tit. Bart. in l. cunctos populos. in 6. quæst. C. de summa trinit. Ita etiam & hoc priuilegium, quod vim statuti habet.

Secundò, quia potestas statuendi, inter subditos, territorio non arctatur. l. fi. ff. de decret. ab ord. fac. l. si quis. C. de episc. & cler. c. tuæ. de cleric. non resid. Vnde si statutum vetet vxorem donare viro, vxor etiam extra territoriũ existens donare non potest. Salice. in d. l. cunctos. Hipol. ad l. fin. nu. 142. ff. de iurisd. omn. iudic. ergo etiam subditi extra territorium existẽtes, debent & statuta Principis sui, & priuilegia per eum concessa, nec planè voluntaria, sed fauore debitorum indulta, & obseruari mandata, diligenter obseruare. 3

Tertiò, quia si lex Principis suos subditos liget vbicunque sint, & quocunque eant. l. 2. C. de commer. & l. 2. C. de vectig. ca. fi. de constitut. ergo etiam & priuilegium illius, quod voluit habere vim legis & statuti.

Quartò, quia si sententia vinculo excommunicationis ligat subditum quocunque loco sit, quæ tamen fertur in inuitum. l. ex ea. ff. de postul. c. quisque. 4. q. 5. multò fortius sanè ligat priuilegium communi consẽnsu populi & subditorum impetratum, & in quod omnes semel consenserunt. l. qui minor. ff. ad municipal. l. de quibus. ff. de legib. 4

Quintò, quia in simili videmus quod interdi- 5

terdictio bonorũ facta prodigo ligat eum in quocunque loco & territorio contrahat. l. relegatorum. §. interdicere. ff. de interd. & relig. ergo etiam & hoc priuilegium prohibitiuum ligat ciuem vbicunque existẽtem. Et his ipsis rationibus Ludou. Roman. consil. 39. incipi. In proposita quæstione, tenet statutum prohibitorium de testando aut ligando, ligare subditum testantem extra territorium. Idem censeo dicendum esse de rebus Brabantini, à Brabantino in alia prouincia existentibus, arrestandis, id quod dicta bulla etiam exprimit. Quia quando statutum aut lex, non respicit principaliter res, sed personas, vt hic, cum dicitur, quod Brabantinus non potest Brabantinum, aut res eius alibi arrestare, verba directè proferuntur & diriguntur, in personam Brabantini arrestantis, & tunc extenditur ad bona alibi sita. l. propter lites. §. licet. ff. de excusat. l. 2. C. eod. titu. Romanus d. loco. & per multas alias rationes & leges, per eum ibi allegatas, & per Ioan. Crotum consil. 5. circa fi.

6 De quo tantò minus dubitandum esse puto, ideo quòd hic loquimur de bonis mobilibus debitoris, quæ sola arrestari possunt; ea enim personam sequuntur, & eandem cõditionem cum ea sortiuntur; Vnde sicut persona arrestari non potest, ita nec bona mobilia eiusdem. Et videmus in simili, quod quando bona alicuius cõfiscantur, à Iudice vnius territorij, bona immobilia alibi sita, ad illum Iudicem non pertinent, bona tamen immobilia sunt illius,

Bald.

Bald.in l.mercatores.C.de commerc. Alexan. consilio 92.lib.4,

Excipio tamen hic debitorem fugitiuum; etenim existimo quod nõ obstante dicta bulla aurea, Brabantus potest Brabantum, & res eiusdem, siue in locis subiectis Imperio, siue in aliis locis, arrestare aut sistere, & detinere, si est fugitiuus aut de fuga suspectus: quia cõtra debitorem fugitiuum, cessant priuilegia. Potest enim aduersus communes regulas ab ipso creditore comprehendi. l.ait prætor. §.si debitorem.ff.quæ in frau. cred. potest capi die feriato, etiam in honorem Dei & Sanctorum introducto.glo.celebris.in l.vlt.C.de fer.Bal. in c.fin.eod.tit.Potest etiam iudex incompetens illum comprehendere. Anchora.consilio 192.& Iason in l.vinum.nu.5.ff.si cert.petat. putat illũ ab ecclesia auferri posse, & D. Præses in loco, à loco ad tempus. & Oldrad. consi. 54 decis.Capell.Tholos.422. Boerius decis. 215. quod tamen non puto esse verum, vt & Didac.lib.2.variar.resolu.cap.vlt. num.14. & ideo in genere dicit Bal.consil. 1. & Ioã.Bapt. Caccialupi de debitore suspect. q.8.in princi. num.2.quod talis debitor non gaudet beneficiis legalibus, & sic prædictum priuilegium, debet accipere interpretationem à iure communi. 7

Vtrum reditus hypothecatus in vno loco, si decursus est, posit à creditore eius, cui debetur arrestari in loco domicilij debitoris, qui illum debet.

Ca-

dicti reditus potest cogi, vt soluat in *Brabantia*, nõ magis ab ipso creditore, sui creditoris, quàm à suo creditore, in cuius locum ille succedit. l. 2. & aliis ll. C. quando fisc. vel priuat. neque etiam inuito suo creditore cui reditum recognouit, in *Brabantia* solutionem facere potest, de cuius dissensu certum est constare ex eo, quod se arresto opponat. Secundò quia ipsa bona hypothecata pro dicto reditu sunt affecta, & ideo potest Leodiensis ille non obstãte dicto arresto, actionem hypothecariam instituere in loco vbi bona illa sita sunt, & personam eius qui reditum illum recognouit omittere.

In contrarium tamen videtur esse veritas, Primò quia quod semper locus promissionis, est locus solutionis, negat expressè *Barto* ad l. quod si Ephesi. in fine principij. ff. de eo quod certo loco. Et regulariter vbi creditor & debitor, sunt diuersi fori, creditor vt solutionem 2
suam consequatur, domum debitoris accedere debet, glo. & Doctor. in l. item illa. ff. de cõstit. pec. nisi aliud actũ esse probetur, aut colligatur: Adeo quod nec emphyteuta quidem cogatur deferre canonem ad domum domini sui, si non est de foro domini. *Bart.* ibi. Secundò, quia si creditor velit potest, à debitore illic vbi habitat solutioné postulare, in vim actionis personalis orientis ex obligatione etiam personali, quia debitor promisit singulis annis reditum eiusmodi soluere: Nam licet bona ipsa, dicto reditu sunt affecta, pro maiori

securi-

securitate creditoris, promissio tamen soluẽdi reditum, facit principalem contractum. Et certè in arbitrio creditoris esse videtur, vt vel hypothecaria actiõe super bonis hypothecatis agat, vel vt actionem personalem contra promissorem reditus intendat, quia hypothecariam habere actionem, & personalẽ habere meram, nihil pugnat. Bald. in l. edita. C. de eden. & in l. aduersus. C. de act. & oblig. satisq; est in proposito negocio, quod promissor, vel debitor reditus, saltẽ volenti suo creditori in Brabantia soluere posset, quodq; ea solutione facta arrestans forsitan omni spe cõsequendi creditum suum, aut conueniendi illum in Brabantia, frustraretur: Et si creditor cui reditus debetur, durante arresto, eoque non obstante agat contra promissorem reditus actione hypothecaria super bonis obligatis in illo loco, in quo sita sunt, potest promissor, vel debitor excipere, reditum cessum sub se arrestatum, & sub pęna à Iudice sui domicilij, sibi esse prohibitum, ne soluat. Illa enim prohibitio & interdictio Iudicis, eum excusat. l. fin. & ibi Bald. ff. de leg. commissor. glo. in ca. significasti. de censibus. Ioann. Petr. de Ferrar. in sua praxi, in forma libelli, de sequestratio. ad verbum Audet.

3

Quo tempore arrestum fieri posit, vel non posit. Cap. 10.

ARGVMENTA.

Debitor an in feriis arrestari possit. *nu. 1.*

Arre-

PORRO autem quia de loco ad tempus iusta ducitur argumentatio. l. fina. ff. de condict. triticar. ordo est, vt qui præcedentib. capitibus de loco in quo arrestatio fieri posit diximus, nūc etiā de Tēpore, quo fieri debeat, pauca quædam dispiciamus. Et prima quidē dubitatio esse posset de feriis. Sanè de debito- 1
re suspecto, vno ore affirmant oēs, capi & detineri eum posse, etiam in feriis diuinæ Maiestati dedicatis. glo. ad l. fin. C. de feriis. Albericus & alij ad d. l. si feriatis. ff. illo titulo. Iason ad l. 1. ff. eod. titul. & ad l. 2. ff. de iurisd. omn. iudic. Baldus ad cap. fi. de feriis. adeo vt etiam in summis solennitatibus ac feriis id fieri, & fieri posse dicat Albericus, quia periculum est in mora. Obiecit quidem Esaias cap. 58. iis qui die sancto & ieiunij, ieiunabant, quod

omnes debitores suos eo die repetebant, & exigebant debita importunè; Sed hoc eò non pertinet, quod creditor debitorem fugitiuum solenni die sistere nō posset, quia vt Palladius libr. rei rustic. 1. cap. 6. ait, Necessitas feriis caret, & notat Propheta (ni fallor) dūtaxat eos qui nulla misericordia ducti, externisque & profanis rebus veluti affixi, tempore sancto debitores suos, importunè exigebāt: sicut seruus ille nequam euangelicus, & qui ieiunium in solis externis obseruationibus constituebant, nulla alioqui religione, pietate aut miseratione ducti. Sed an aliud sit in debitore extraneo non suspecto, vel in ciue aliò migrāte die festo, nullus eorum quos legi, dicit. Rodericus Zuarez in interpretatione l. post rem, ff. de re iudic. in 4. extensi. in simili latè disputat, an ius executiuum vigore instrumenti, possit exerceri tempore feriarum: tandemque etiam concludit, quod si executio ista causæ cognitionem requirat, aut periculum non sit in mora, exequi non posse, etiamsi feriæ eiusmodi ob necessitatem hominū duntaxat introductæ sint. Eoque modo accipiendum esse ait, quod ex cap. significarunt. de iudic. ad l. omnes. C. de feriis, voluit Bart. quod quando instrumenta guarantigiæ, siue confessionata, vt vocat, habent executionem paratam, sicut sentētiæ diffinitiuæ, capi possunt homines pro executiōe diebus feriarum ob necessitatem hominum introductarum, nō etiam his feriis, quę Maiestati diuinę cōsecratæ sunt,

quod

quod & Bald. quoque ad l.in minorum. C.in quib.cauſ.reſtitut.& ad l. prouinciarum. C.de fer.& ad auth.Sed omnino.col. 10.C.ne vxor. pro mari.aſſeruit. Ex quo videri poſſet, quod ſi ex more ciuitatis, aut loci, cognitio aliqua ad arreſtũ faciendum requireretur, & periculum fugæ non exiſteret, fortè quod diues aliquis debitor Mechliniæ habitans, hic Louanij reperiretur, arreſtatio concedi nõ deberet. Conſtat ſanè, citationem die feſto fieri non poſſe, etiam ſi in diem non feſtum citatio facta ſit, l.fin. C.de fer.Panorm.ad cap.conqueſtus.eod.titu. Caſtrenſis conſilio 270. libro 1. Multò igitur minus realis citatio & detentio fieri poſſe videtur, præcipuè cum ne in nundinis quidem, quæ cum feriis, in honorẽ Dei introductis, conferri nullo modo poſſunt, arreſtari nõ queant debitores. Sed in contrariũ facit quod videmus executionẽ, in qua cauſæ cognitio non conſideratur, nec ſtrepitus Iudiciorum, poteſt fieri, die feriato ob honorum Dei & ſanctorum. Panorm. & Anton. de Butrio. in cap.fina. de iudic.ſicut & eo die appellari.l. 1.& ibi glo.C.de fer.Libellus dari, l.miles.ff.de adult.adoptio, emancipatio, manumiſsio, teſtium examinatio, donationis inſinuatio, & interpellatio fieri poteſt.l.actus. C.de adopt.Ioan.An. in addit.ad Spec. §.porro.circa finem.tit. de inſtrum. edit.Imò & pignoratio tali die fieri poteſt, ſecundum Guid. Pape quæſt.215.vbi loquitur valdè accõmodè ad hunc caſum, dicens quod pignoratio in

cauſam iudicati, poteſt fieri die feriato ob honorem ſanctorum, & poteſt dicere executor ſententiæ debitori, pignero te pro tali debito, ad inſtantiam talis creditoris, & de tuis talib. bonis. Sed tamen nominatim ibi excipit dominicum diem. per l. dies feſtos. C. de fer. Rebuff. verò ad ord. reg. tomo 1. arti. 6. glo. 3. nu. 60. ait, etiam die feriato in honorem Dei, hoc concedi, nam ſi, inquit, debitor capi poteſt die feriato, multò fortius eo die arreſtum fieri poterit; quia periculum eſt in mora, iuxta ea quæ not. Iaſon ad l. pupillo. §. ſi quis riuos. ff. de no. oper. nunc. qui tamen loquitur in debitore ſuſpecto de fuga. Quo modo & Ioan. Beſsianus ad conſuetu. Aluer. art. 2. ait, quod in feriis introductis ob honorem Dei & ſanctorum, illud exerceri poteſt, quod vel neceſſitas ſuadet, vel pietas vrget, vel cauſæ cognitionem, & ſtrepitum iudiciorum non exigit. Intelligit itaque Rebuffus arreſtum concedi die feriato, ſi periculum eſt in mora, ſcilicet q. debitor illic amplius non inuenietur, etiam ſi eſt diues, & alibi habitet, vel quod inops eſt, & periculum ſit, ne vnquam etiam alibi vtiliter conueniri, aut inueniri poſſet, quamuis ſecundum leges ſcriptas & communes, debitor non ſuſpectus, eo tempore detineri non poſſet. Guid. d. q. 215. l. dies. l. omnes. de fer. Alex. conſ. 159. lib. 2. Et iſtud quidem mores noſtri hic quoque recepiſſe videntur, qui etiã ſolam facilitatem conueniendi debitorem, quantũuis diuitem, conſiderant, & in omnibus penè

locis, arrestationem, nulla habita feriarum ratione, permittunt, pro quibus facit id quod Bal. ait ad l. fin. C. de fer. in primo notabili, q. si timetur de recessu debitoris, potest detineri & executio in illum fieri, etiam in die feriato ob honorem Dei, secundum gl. ibi, quam dicit esse singularem; & quod propter talem suspicionem, tali die potest fieri sequestratio. Et Castrens. ad l. 1. ff. de fer. dicit, quod si quis est suspectus, potest cogi die feriato satisdare de sistẽdo iuri, finitis feriis. Sed vtinam zelus diuini numinis ita animos creditorum inflammaret, vt eam immunitatem quam ciues secularibus nundinis concedere debent, vltrò diuino honori tribuerent, maximè, quando periculum non est euidens in mora.

2 Eadem quoque ratione dici posset, debitorem extraneum, si periculum est ne abeat, etiã post occasum solis, & quacunque noctis parte arrestari posse; quod tamen vel iuris vel cõsuetudinis ignoratiõe, difformiter apud multos, magno Reipub. malo obseruatur. Et hanc quęstionem habui aliquãdo de facto, in causa Domicilli Ioannis vander Tommen, contra Paulum Broeckelmans.

3 Illud in confesso est, tempore nundinarum, vt mox dixi, res aut personas alicuius sisti vel arrestari non posse. l. 1. C. de nund. Dico tempore nundinarum, quod est notandum, secundum Francisc. Mignon ad consue. Andegauens. tit des seigneurs, barons. art. 49. nu. 4. versi. incip. Et debẽt. vbi dicit, quod est distin-

guendum inter nũdinas, & inter mercatum: quia mercata(ita loquitur) non ſunt tuta pro debitis & gabellis, ſicut ſunt nundinæ; Neq; refert ſiue illæ nundinæ ſint ſeptimanariæ, ſiue mẽſtruæ, ſiue annales, ſiue luſtrales, ſiue ſeptennales, ſiue apparitionis, hoc eſt, quæ circa tempus Natiuitatis Domini, quo ſtella apparuit Magis, celebrantur: ſiue ſint nundinæ Paſchatis, vel omnium Sanctorum, aut menſis Auguſti, quarum omnium conſil. 61. nu. 23. lib. 2. meminit Marianus Socynus Nepos: Et ratio quidem eſt, vt merces, quę proculdubio, ad huius vitæ cõſeruationem neceſſariæ ſunt, liberius, & maiore copia inuehantur, & euehantur, qua de re plura extant apud Alex. ad l. ne quid. ff. de incend. rui. naufra. *B*ald. ad l. ſi quis nõ dicam rapere. C. de epiſc. & cler. & ad ca. 1. quæ ſunt reg. Signorolus de Homodeis, conſi. 108. Ang. conſi. 363. Dec. conſil. 51. Iaſon conſi. 147. Zaſius cõſi. 14. & conſi. 15. lib. 1. Quod tamen ita accipi velim, niſi debitũ ſit iuratum; quia ſicut conſtitutio tollens generalem aliam conſtitutionem, non refertur ad conſtitutionem iuratam. Panor. ad cap. 1. de his quæ fiunt à maior. part. cap. Roman. ſing. 7. & conſil. 517. & ſicut ſaluus conductus cõceſſus alicui, non extenditur ad debita iurata, quemadmodum ſecũdum diſpoſitionem Iuris, in Senatu Neapolitano concluſum & iudicatũ fuiſſe deciſ. ſua 5. incip. Dominus Rex. recenſet Math. de Afflict. ita etiam & ob eandem cauſam, ſiſti atq; arreſtari poſſe videtur; ideoque

ideoque consultum est creditorib. vt promissionem solutionis, vinculo religionis & iurisiurandi confirmari faciant.

4 Quemadmodum verò tempore nundinarum in loco vbi illæ exercentur, arrestare aliquem non licet; Ita etiam nec in illo loco, sine quo mercatores ad nundinas venire non possunt. Vnde Nicolaus Euerardi consi. 21. decidit, quod sicut quis propter nũdinas in oppipo Middelburgensi arrestari non potuit, ita etiam in portu Armudano arrestari nõ potuit: quia cum dictus portus Armudanus, sit de districtu & territorio, dicti oppidi Middelburgensis, idem iuris constituendum est de eo, quod de dicto oppido Middelburgensi, iuxta not. per gl. Ioan. And. & Doc. ad c. vbi periculum. in §. porro. de elect. libro 6. & in l. Cæsar. ff. de publi. & vectig. vbi de hoc est casus, quia portus insulæ, sunt pars insulæ. vt ibi, & l. insulæ. ff. de iudic. maximè cum mercatores exteri, ad oppidum Middelburgense declinare non possunt, nisi per dictum portum: Et quãdo alioqui dispositio careret effectu, suburbia & alia similia loca, etiam continentur. ca. si ciuitas. de sentent. excommu. libro 6. & Panorm. in cap. fin. de præb. Et nec Louanienses quidem ferrent vlla ratione, quod aliquis ad nundinas Louanium veniens, in aliquo loco sibi subdito, per quem venire oportet arrestaretur; quia alioqui vtilitas nundinarum per indirectum læderetur, & infringeretur. Et pro eo facit decisio Iasonis in l. quo minus.

nume. 17. ff. de flumi. quod dispositio quę habet locum in existente in termino, habet locũ in existente in via; & vbi aliquid prohibetur in termino, intelligitur etiam prohibitum in via. l. abesse. & l. qui mittuntur. ff. ex quibus caus. maior.

Sed & hæ nundinæ quas populus Principem aliquem superiorem agnoscens, nullo Principis sui priuilegio, nulláve immemorialis temporis præscriptione, & veluti conniuẽte scienteque Principe, sibi vsurpat, priuilegium istud non habent, d. l. 1. versic. Veterum indulto aut nostra auctoritate. & ibi Bald. & Salicet. C. de nund. Immemorialis enim temporis consuetudo loco priuilegij est, ex certa scientia à Principe concessi, ca. super quibusdam. §. præterea. de verbor. signific. Specul. ad tit. de caus. poss. & propriet. §. quia verò. versi. Quid de colligentibus. Ideoque qui immemorialis temporis iustam possessionem, vel quasi possessionem habet, potest sicut Princeps, priuilegium studij generalis concedere. Barto. ad 1. constitut. ff. arg. l. hoc iure. §. aquę ductus. ff. de aqua quotid. Aliàs verò sicut solus Princeps saluum conductum dare potest, Bald. ad l. reos. num. 43. ff. de accusa. & ad cap. Imperialis. nume. 4 de pace Constanc. prætereà, si etiam ciuitati, aut alicui alteri inferiori, propria iurisdictio competit, quibus tunc quoque idem permissum est, teste Petro Premo in tract. de securit. promis. cap. 2. ita nemo alius nundinas instituere potest.

Solent

Solent etiam ab hac immunitate excludi, qui 6
in ipsis nundinis contraxerunt. Bald. Salicet.
Fulgo. ad d. l. 1. Ioannes Papon ad consuetu.
Burbon. titu. des executions. §. 133. & notat
Petrus Rat. ad consuet. Pictauiens. art. 63. tit.
de la distinction des iurisd. his verbis, Ecquid
autem de eo mercatore dicas, qui cum ad nū-
dinas profectus esset, ac multis se creditorib.
obnoxium videret, quibus cum se haud satis
posse facere secum cogitaret, cedere apud se
decreuit; itaque sarcinulam composuit, non-
nullam secum pecuniam auferens. hic iā am-
bigit creditor, an ob suspicionē illum ipsum
per territorij illius Iudicem sistere, ac retinere
possit? Et hoc casu videndum est, an debitum
ipsis in nundinis cōtractum fuerit; tum enim
haud dubium est quin possit: aut quidem iam
antea debebatur. qua cōtingente specie, sum-
maria fugæ inquisitione opus est, quæ nisi sit,
conueniri nō potest eo loco nec retineri. C. de
nund. Hactenus ille. Et in simili literę mora-
toriæ seu dilatoriæ solutionis, in eo quod quis
à mercatore extraneo emit, locū non habent,
ne materia, occasio & fomentum delinquen-
di tribuatur. Rebuffus d. tomo 2. arti. 1. glo. 1.
num. 35. Et cum emptor recipit merces exteri
mercatoris, eo animo accepisse intelligitur, vt
mercib. illic receptis, ilicò & statim soluat pre-
cium, ipsaque naturę & humanitatis ratio di-
ctat, exteros nullo modo esse molestandos,
auth. omnes perigrini. C. Communia de suc-
cesso. Vnde & eædem illæ merces, tanquā fide

de precio non habita vindicari poſſunt, l. Aurelius. ff. de liber. leg. §. venditæ. Inſti. de rer. diuiſ. Hæc tamen opinio minimè placet iis, qui exiſtimant eum qui cum forenſi quem mox abiturum nouit, contrahit, fidem illius ſecutum videri; Sed quoniã aperto iure prior ſentẽtia, quam & vſus probat, ſtabilitur, d. l. 1. C. de nund. ridiculum eſt ea de re amplius dubitare, & cum lex ipſa de facienda ſolutione ita diſponat, quilibet præſumitur, ſecundum legem cõtraxiſſe. l. quæro. §. inter locatorem. ff. locat. ſi non aliud actum eſſe euidenter appareat. Et cũ latiſsimè de hac re ſuperius diſputatum ſit, iterum hic non repetam, eoque magis quod & Didac. practic. quæſti. cap. 10. & Felynus atque Barbatius in d. cap. fin. de for. compe. latiſsimè omnia quæ eò pertinent diſcuſſerunt.

7 Exules ſanè & proſcripti, ſeu qui crimen aliquod contraxerunt, immunitate iſta nundinarum nõ gaudent. etiam ſi iniuſtè proſcripti eſſent; donec ꝓſcriptio illa declaretur iniuſtè eſſe facta. l. relegati. ff. de pœn. l. diui fratres. eod. titu. Bal. ad d. l. 1. verſic. ſed nunquid banniti. Huiuſmodi enim homines exiſtimãtur eſſe hoſtes ciuitatis. l. amiſsione. §. qui deficiunt. ff. de cap. minut. l. 1. & ibi Doctor. C. de hered. inſtit. & §. neque homicidis. in auth. de mand. Princip. & ibi gl. ad verb. Neque cuſtodies. l. 2. C. de exhib. reis. Ange. in tract. malefic. ad verb. Qui dominus Iudex. nume. 58. Bart. ad l. 1. ff. ad l. Iul. Maieſt. Ideoque in proclama-

clamatione & denunciatione nundinarum, à securitate atq; immunitate earundem, istiusmodi personæ nominatim excipiuntur. Non enim talia admittẽtibus parcere conuenit, d. §. neque. qui non nisi cum summo dolore, & cruciatu multorum videri, vel in ciuitate versari possunt, quiq; cum semel mali esse cœperint, metuendum foret, ne pessimo exemplo, vel furandi, vel malignandi animo, ad nundinas accederent, pacéque publicam turbarent, & odiosas, noxiasq; redderent nundinas quas liberrimas & vtiles omnibus esse, maximè cõuenit, quorum ob id malitiæ occurrendum est, l. in fundo. ff. de rei vend. & in authent. de monach. §. si verò.

Existimat tamen Rodericus loco mox citato. num. 27. quod tanta posset esse suspicionis causa, vt saltem ad satisdationem, illo in loco vbi nundinę celebrantur, debitor cõpelli posset, motus ex eo, quod Angel. ad l. dies festos. C. de feriis. ait, quod licet ex forma statuti Perusini, veniens ad nundinas, debeat esse securus, & liber, & eius bona detineri non possint, tamen ex maxima causa suspicionis, capi potest, vt saltem caueat de iudicio sisti: quia si lex permittit debitorem à creditore die feriarum ob suspicionem detineri, vbi aliter hoc permissum non esset: eodem modo inquit, & in nundinis quoque id fieri debet. l. si serui. C. de noxal. quod ad restringendam & limitandam nundinarum patriæ, ciuitatis, seu Regni libertatem perpetuò mente tenendũ esse suadet. 8

det. Quam sententiam etiam Pet. Rat. loco illic citato paulò ante secutum esse dixi, & ex his quę consi. 99. lib. 3. scribit Parisius, confirmari potest.

9 Quid autem si quis à Principe literas impetret, ne tempore nundinarum sisti posset, an etiã in eo casu licitè arrestabitur? Mouet quidem sed non resoluit hanc quæstionem ad d. l. 1. C. de nund. circa fin. Bartholomæus à Saliceto. Constat quod cum Princeps moratorias vel dilatorias literas solutionis alicui concedit, eo tempore pendente, neque persona, neque res debitoris sisti vel detineri potest. Boerius decis. Burdeg. quæst. 296. incip. Princeps. col. 2. Rebuffus ad ord. reg. tomo 2. titu. de dilat. artic. 1. glo. 1. nume. 92. Sed illud generale rescriptum ad emptorem mercium extraneum, se non extendit: & quod amplius est, etiam speciale rescriptũ super hac re impetratũ, si dicto Rebuffo ibi credimus, quia ad iniuriam alterius pertinet, non subsistet, tanquã per importunitatem verisimiliter impetratũ; Sanè si omninò constaret de mēte Principis, eaque penitus esset indubitata, existimarem rescripto eiusmodi esse stãdum, quia Princeps ex causa rei nostræ dominium auferre posset. l. item si verberatum. ff. de rei vend. Felynus & alij, ad cap. quæ in ecclesiarum. de constitut. modò tamen pro rebus emptis cautio interponeretur, aut alias venditor & creditor ab initio de illo priuilegio certior factus fuisset, iuxta ea quæ not. Iason. & alij, ad l. 2. & l. oẽs.

C. si

C. si contra ius vel vtil. pub. Nihilominus quod dicimus, quod si alicui concessa est à Principe dilatio, & immunitas, præstari debere idoneā cautionem, super solutione futura, intelligi debet si à parte petatur. l. pero. §. fina. in verb. Quod si cautio non fuerit desiderata. ff. de leg. 1. & l. 3. § hoc autem. ff. de damn. infect. Nam & in simili compensatio fit ipso iure, sed ita tamen si petatur. l. vlt. C. de compens. §. in bonæ fidei. & ibi glo. & Docto. Instit. de act. Falcidia resecat ipso iure. l. linea. ff. ad l. Falci. sed ita demum si heres petat. l. patrem. ff. de his quæ in fraud. cre. Testamentum ratione præteritionis est nullum, si præteritus ipse dicat & petat, non alias. l. filio. & ibi glo. & Docto. ff. de iniust. irrit. & rupt. testa. aliaque huc pertinentia, suo more multa ad l. si vnquam. C. de reuoc. donat. ad verb. reuertatur. nu. 8. 9. & seq. cumulat Tiraquellus.

Deniq; & illud adiicio, quod heres propter debitum defuncti, intra nouē dies post mortem defuncti arrestari nō debet, quasi id tempus illi ad lugendum indultum sit: secundum casum singularem in §. meminisse & ibi Bart. in authē. vt cum de appel. cognos. vbi dicitur quod nemini licitum est heredibus & fideiussoribus defuncti, vllam inquietudinem aut molestiam, occasione debiti defuncti inferre. & concordat elegans textus, in l. fina C. de sepulch. violat. sicut nec executio instrumenti quantumcunque liquidi, infra illos dies cōtra heredem fieri potest; imò ne sententia quidem 10

quæ

quæ trāsiit in rem iudicatam, vt notat Rodericus Zuarez, ad l. post rem iudicatam. in 5. ampliatione, & in nona limitatione. ff. de re iudic. Quia eo ipso quo lex vetat aliquem inquietari, cēsetur prohibere executionem. l. fi. §. donec. & ibi Barto. C de iur. deliber. & cum lex præsumatur esse in viridi obseruantia, nisi probetur contrarium. l. Arrianus. C. de hæreti. non audiam nostri temporis rabulas occlamantes illam legem non obseruari, nisi mihi de contraria consuetudine, legitimè & vt decet introducta, fidē fecerint, maximè cum in naturali æquitate & honestate fundata sit.

11 Possumus quoque & huc multa adferre, de eo quod disputant plerique, an debitor de fuga suspectus & captus, incompetentiam Iudicis allegare, & remissionem ad suum iudicem postulare posit, de qua re Iason ad d. §. 1. num. 95. Bertran. consi. 182. lib. 1. & consilio 304 lib. 3. Latius idem Ias. ad l. 2. ff. de iurisd. omn. iud. & alij ex professo agunt. Sed quoniā mores nostri quocunque loco Iudicem in hac re competentem faciunt, nolo in ea re per se clara, diutius inhærere. Dixi autem superius, clericum ob periculum fugæ à laico detentum, custodiæ ecclesiastici Iudicis tradendum esse.

Cuius loci statutum ad faciendum arrestum spectandum sit; & quæ consuetudo, si in diuersis locis alia & alia sit, spectetur Capite Octauo.

Caput 11.

AR-

ARGVMENTA.

Locus celebrati contractus, quando cõsideretur. n. 1.
In soluendis gabellis, quæ consuetudo attẽdatur. n. 2.
Forenses ligantur statutis loci, vbi conueniuntur, in his quæ ad ordinationem iudiciorũ pertinent. n. 3.

SED cum de tempore & loco quo vel fieri vel nõ fieri arrestatio posset disputamus: incidit etiam hæc quæstio, cuius loci statutũ, aut consuetudo, spectari debeat, si in loco celebrati contractus, iure arresti, vel prehensionis vtimur, & in loco destinatæ solutionis non vtimur? Quam quidem quæstionem, nõ in specie, aut, vt nostri aiũt, in terminis, sed in simili & propinquo admodum casu, decisam inuenio. Interpretes enim ad l. si fundus. ff. de euict. ad l. quæro. ff. de solut. Et D. Præses Nicola. Euerardi consilio 78. incip. Ex literis. 1
col. 7. versicu. aut quærimus. aiunt, quod si in loco celebrati contractus sit statutum, quod debitor possit capi & incarcerari, vel quod instrumenta notariorum habeãt executionem paratam: in loco verò destinatę solutionis, nõ sit simile statutum, sed seruetur ius commune, attendetur quo ad hoc, mos, obseruantia, statutum, aut lex loci destinatæ solutionis; quippe quod in his quæ concernunt iudiciariam executionem, inspicitur locus destinatæ solutionis. Bal. Angel. Alber. & alij, ad l. heres absens. ff. de iudic. Dominic. Philip. Francus, Anchor. ad cap. Romana. de foro compet. lib. 6. & hoc latè & eleganter prosequitur Rodericus Zuarez, ad l. post rem iudicatam. capit.

incip.

incip.circa Iudicem.ff de re iudic. Sicut & in his quæ respiciunt extinctionē actionis propter præscriptionem statutariam vigentem in vno loco,& non in alio: vel quo ad exactionē pœnæ adiectæ quantitati, quando statuta & iura municipalia locorum sunt diuersa, l.3.§. fin.ff.de test.l.cum clericus.C.de episc.& cler. §.fin.Institu.de satisd. Bart.& Angel. ad l.1.ff. de vsur.ad d.l.si fundus.& ad l.cunctos populos.C.de summa trinit.Nam licet quo ad alia quæ concernunt solemnitatem actus, seu eius perfectionem,inspiciatur consuetudo loci celebrati contractus. l.magis puto. §.illud. ff.de rebus eor. & *B*al.ibi. & ad l.1. quæst.5.C. de contrahen.empt. & ideo si ex statuto loci requiratur certa solennitas in ipso contractu, vel si ad subsistentiam contractus requiratur solutio gabellæ,vel quid simile, tunc tale statutum debet obseruari, licet in loco destinatæ solutionis non sit simile statutum. Iason numero 55.in 2.lect.Barto.& alij, ad d.l.cunctos. Tamen in his quæ superueniunt, post absolutum contractum, & eo iam perfecto tendunt ad eius executionem; cuiusmodi est arrestatio, ibi locus destinatæ solutionis inspicitur, sibique imputare potest, qui ita contraxit; quia in executione eiusmodi,non cōsideramus causam de præterito, sed locum & tempus. vbi & quando fiet, teste *B*al.ad auth. Quas actiones.C.de sacrosan.eccles.Ioann.de Platea.ad l.missi.C.de exact.libr.10.Iason ad d.l.cunctos.in 1.lect.nu,20. Barto.ad l.à diuo Pio.§.

Pio.§.sententiam.ff.de re iud.Doct.ad cap.1. de sponsal.Castr.ad l.2.C.quemad.testa.aper. Et latissimè omnium quæ ad huius rei confirmationẽ adferri possent, dicto loco cumulauit D.Præses;cuius argumentis, & per similitudinem rei motus,existimo, quod & in arrestatione,si similis casus occurrat,locus destinatæ solutionis & iudicij spectari debeat. Et propterea si in loco contractus initi non procedatur per arrestum,sed iure communi & ordinario,tamen si is qui ex eo cõtractu promisit soluere, hic reperiatur in hac nostra Belgica,quæ est patria arresti,poterit hic arrestari & ad soluẽdum cõpelli: sicut & in casu cõtrario decidit Angel. in d.l.si fundus.quod si in loco contractus est statutũ,quod quis capiatur pro debito; & in loco iudicij est statutum, quod non capiatur, debet inspici locus vbi debitor conuenitur,& vbi fit executio, & vide Bal.ad l.2.C.quemad.testa.aper.Huc etiam pertinet, 2
quod si cõtractus factus sit in loco,vbi gabella non debetur, traditio autem in alio loco vbi debetur, tunc inspecto loco traditionis debetur, vt voluit Bald.ad l.multum.col.vlt. versi.pone ergo.& ibi quoque Salice.in fi.C.si quis alter. vel sibi. Nam & aliàs contractum fuisse videtur,non in eo loco,quo negociũ gestum est,sed quo pecunia soluenda vel tradenda est,iuxta ea quæ superius dixi, ad hũc effectum. l.3. ff.de bon.auctor.iudic poss.l.contraxisse.ff.de act.& c.Roma. de for.comp.lib. 6.Sed quid si quis cõtraxit in loco in quo illius

L loci

loci homines non vtuntur arresto, neque promisit soluere in patria arresti, sed tamen illic reperitur, vtrum nihilominus arrestari possit? existimo quod sic, si vel tempus solutionis elapsum, vel in mora periculũ sit, vt latè superius dictum fuit: quia adhuc verum est dicere, quod statutum & consuetudo loci iudicij seruari debet in istiusmodi. l. 3. in fin. ff. de testib. l. cum clericis. C. de episc. & cler. & in his quæ
3 ad ordinationem iudiciorum pertinent forẽses ligantur statutis loci vbi cõueniuntur. Ias. & alij ad d. l. cunctos populos. C. de summa trinit. & fide cathol.

De renunciatione immunitatis & priuilegij, de non arrestando. Cap. 12.

ARGVMENTA.

Renũciatio immunitatis nundinarũ an valeat. n. 1.
Nundinæ publicum fauorem continent. nu. 2.
Renunciatio feriarum an subsistat. nu. 3.
Argumentum bonum est à Lege ad Pactum. nu. 4.
Princeps sua lege immunitati ecclesiæ non præiudicat. num. 5.
Debitor an in ecclesia capi possit. num. 6.

ILLVD autem quęri potest, an ne debitor immunitati huic temporis aut loci, renũ-
1 ciare possit? Sanè ad tempus quod attinet, non dubium est quin immunitati nundinarum renunciare possit: quia licet fauorem pu-
2 blicum habeant nundinæ, scilicet, vt hinc inde merces in ditionem vel ciuitatem, quibus illa eget, inuehantur; principaliter tamen de priuatorum commodo agitur, & sic regulæ commu-

communi ſtãdum eſt,quæ habet, Quod quoties priuato fauore lex aliquid principaliter introducit, licet ſecũdario publicam cauſam annexam habeat, renunciari huic fauori poſſe. Docto. ad l. ius publicum. ff. de pact. Alciat. num. 33. & alij, ad l. penult. C. de pact. *B*art. ad l. vniuerſi. num. 2. C. de legat. libro *1*0. modò tamen renunciatio iſta ſpecialis ſit & expreſſa, l. *1*. & ibi Roma. & alij, ff. ſi quis in ius voc. Vnde grauiter peccare videntur nonnulli tẽporis noſtri pragmatici, qui generalem renũciationem ſufficere arbitrantur, ſicut omnia incocto & indigeſto ſtomacho accipere ſolẽt: Bonus autem Iudex, facilè animaduertet ex verbis fusè vel ſtrictè prolatis, quatenus renũciatio ſeſe extendat, & an ad nundinarum libertatem ſeſe porrigat. Quod ſi certo in loco, feriarum in honorem diuini numinis introductarum, is honor, & ea religio fuerit, vt in illis ipſis, omnino ſiſtere debitorem non liceat; exiſtimauero renunciationi locum non 3
eſſe, iuxta vulgatam regulam, quod feriis in honorem Dei conſtitutis, renunciare non licet. glo. ad cap. ſi feriatis. de fer. l. fin. C. illo tit. Iaſon ad l. 1. nu. 4. ff. eo. Sic etiam nemo conſentire poſſet (ni fallor) vt in loco ſacro capi poſſet. Iniuria quippe fit Deo & Sanctis quãdo in eccleſia Dei & Sanctorum talia aguntur. cap. frater. cap. miror. 17. quæſt. 4. & alias qui in loco ſacro vel monaſterio exiſtit, pacto eiuſmodi ſuo immunitati monaſterij præiudicaret. Et licet ius monaſterij pro futuro tẽ-

pore nō tolleret, esset tñ pleni res mali exēpli, neq; posset debitor renunciare fauori suo, mixto cū fauore alterius. Paul. Parisius cons. 73. nu. 41. & 42. lib. j. & in venerabilib. istis locis, cū pace & quiete, vota cōuenit celebrari. l. denunciamus. C. de his qui ad ecclesi. confug. adeo vt in pręiudicium illius, principes seculares disponere non possent. c. ecclesiæ. de constitu. Anfrer. decis. Tholos. q. 422.
4 Quod verò lege aut statuto fieri non potest, pacto quoq; fieri nequit. l. fina. C. de reb. alien. non alien. l. fi. C. de fideiuss. quia pactum, lex, & statutum, æquiparantur. c. sacrosancta. c. Massana. de elect. & maior est potestas legis, quàm hominis qui legi subest, vt ait Præses ad locum, à pacto ad legem. Ceterū hic paulò altius insistēdum est; Sunt qui existimant, quod si tenear restituere rem aliquam, & ad ecclesiam cōfugero, nihil mihi immunitas prodest. l. 1. C. de his qui ad eccles. confug. ibi, *Nec ante suscipiantur, quam debita vniuersa reddiderunt*. Et quāuis textus ille loquatur de seruis, idem tamen iuris esse in liberis hominibus, concludit Azo in summa ibi: quia debitor tributorū, pro debito in ecclesia capi, & ab ea extrahi potest, l. nemo. C. de exact. tribut. lib. 10. quippe quod fiscalium ratio, & militibus, & priuatis, & ipsis quoque templis, & vniuersæ denique Reipublicæ, vtilis atque necessaria est. Authen. de mandatis princip. §. publicorum. col. 3. Oldrad. consi. 54. incip. Aufugiens. Nam alias si cum ego rem meam tibi commodarē, vel mutuo cen-

tuo centum numerarem, vel merces venderẽ, tu ad ecclesiam confugeres, & res meas cõsumeres, daretur tibi occasio delinquendi contra l. cõuenire. ff. de pact. dotalib. & immunitas ecclesiæ quæ ad vitæ & membrorum conseruationem est concessa, ius pecuniarum, vel bursale partis lædere nõ debet. l. 2. C. de in ius voc. c. de raptoribus. 36. q. 1. Ideoque prouisio extrahendi, concessa fuit à Senatu Burdegalẽsi, cuidam mercatori, cõtra suum Institorem, teste Boerio, q. 215. incip. Incarceratus. & Rebuff. ad ord. reg. tomo 2. tit. de immun. eccles. gl. 2. nu. 2. Alij verò contrà dicunt, quod Impe- 5
rator nõ potuit per suũ ius nouissimũ præiudicare immunitati ecclesiæ, à lege concessæ, cũ istud priuilegium sit datum nõ subdito, iuxta ea quæ not. in c. nouit. de iudic. tum etiam canõ generaliter loquitur. d. ca. miror. & immunitas ista ex iure diuino profluxit. cap. 2. libro 3. Regum.

Alij verò opinãtur, quod inspecto iure cõ- 6
muni, debitor non potest in ecclesia capi, nec inde extrahi, l. præsenti. C. de his qui ad eccles. confug. quia liber homo de iure nõ potest capi pro debito, nisi sit ad hoc expressè obligatus. l. ob æs. C. de act. & oblig. c. lator. de pign. Imò nec extra ecclesiam caperetur, si bonis cedere velit. l 1. C. qui bo. ced. pos. inspecto tamẽ iure municipali, secũdum quod, capitur quis pro debito, ab ecclesia extrahi posset, cũ persona per ius municipale sit affecta, ne creditor defraudetur re sua, vel sibi debita. Ego verò

 existi-

existimo opinionem hanc, quod renunciare nō liceat, esse verissimam, & reliquas esse falsas. Nam præterquā quod alias semper in dubio fauendum est ecclesiæ, & eius immunitati. d.l. præsenti, nusquam tamē cautum est, in hac specie, ecclesiarum immunitatē non prodesse his, qui ad eas confugiunt:& ideo regulę standum esse respondēt Abbas in c.inter alia. nu.22.de immu.eccle.per text.in d.l.præsenti.Roderi.ad l.2.de los gouiernos.q.5. Didac. Couuar.lib.2.variar.resol.c.vlt.num.14.vers. sed profecto.etiam si debitor sit obnoxius publicis tributis. Cyn. ad d.l. præsenti.quia nouellæ Cæsarum Constitutiones, tanquam iuri Pontificiæ in hac re contrariæ, non sunt recipiendæ.Posset tamen fortassis, inquit Didac. hoc admitti in mercatoribus & campsoribus, qui maximo Reipublicæ dispendio, ex pecuniis & rebus alienis, dum negociationē quæstuariam exercent, operam vsuris & fænorib. strennuè dantes, lautè & opiparè viuentes, & decoctores tādem versuram faciunt, & ad ecclesiā fugientes, creditores omnes miserè fallunt; quod quidem grauissimum crimē est, & ob id hi famosi latrones appellantur. Sed, inquit, an iustè fiat, aliorum iudicium esto, quāuis id iure fieri posse, existimet Boer. d.decisi. 215.nu.7.quo in loco plura de his mercatoribus tradidit. Addit præterea Couuarruuias, in supremo Prætorio Hispaniarum Regis Principis nostri, rescriptum fuisse ecclesiasticis Iudicibus, vt præstita per Iudicem secularē cautione,

tione, de non puniendis criminaliter debitoribus, ipsos debitores quoscunque ab ecclesiis abducerét, & eorum bona, si quæ in ecclesiam attulissent, auferrent. Sanè mores nostri ostendunt, decoctores ad ecclesiam, & monasteria confugientes, abstrahi nõ posse. Ex quibus omnib. etiam existimo, huic iuri debitorem renunciare nõ posse, quod ad diuini numinis venerationem est introductum.

Renunciatio immunitatis, an porrigatur ad heredem debitoris. Caput 13.

ARGUMENTA.

Heres eius qui personam suã obligauit, an capi possit. num. 1.

Priuilegium personale aut pactum, personam non egreditur. nu. 2.

Heres compelli potest ad omne id, ad quod compelli poterat defunctus. nu. 3.

Instrumentum publicum meretur executionem contra heredem. num. 4.

Quilibet in contrahendo aut renunciando, præsumitur se conformare legibus vel statutis patriis. n. 5.

Renunciatio immunitatis quid tacitè in se cõtineat. numero 6.

Heres vtrum arrestari possit, antequam ipsi fides aliqua de debito facta sit. nu. 7.

Heredem debitoris sui qui arrestat, probare debet eũ heredem esse. nu. 8.

PORRO autem cum eadem sit persona heredis & defuncti, iuris potestate & fi-

ctione; dubium esse posset, vtrum hæc fori & immunitatis renũciatio, etiam stringat heredem renunciantis, veluti si, vt sæpe fit, debitor meus rusticus, renunciet immunitati nundinarum, certum est enim, quod eo casu, die nũdinarum sisti, atque arrestari poterit. Sed an eo mortuo, heres eius possit, quęstionis est? Et
1 quidem prima facie, negatiua pars probabilior videtur, quia quando debitor obligauit personam & bona sua, ratione huius obligationis, heres capi non potest, licet debitor potuisset. Bart. ad l. si decesserit. ff. qui satisd. cog. tum quia conuentio est merè personalis, quæ
2 ad aliam personam nõ transit, sicut etiam nõ transit priuilegium personale. c. priuilegium. de reg. iur. libro 6. tum quia heres ad hoc non fuit obligatus, nec potuit defunctus heredẽ, qui neque deliquit, neque contraxit, ad arrestum, & sic per consequens ad carcerem, nisi soluat aut caueat, obligare; sed illa obligatio censetur extincta per mortem debitoris, quo ad heredes, teste Benedicto de Barzis in tract. de guarant. quæst. 9. primæ partis. Et vt ait Rebuffus d. tomo 1. art. 3. glo. 2. nu. 13. ex differentia, quando lex, vel ordinatio concedit ius capiendi debitorem, tunc etiam heres detineri & capi posset, quia debitor est, & quia lex semper loquitur. l. Arriani, C. de hæreti. Quod
3 non est in tali contractu, qui merè est personalis, & lege non adiutus.; & ideo ad heredes non transit. Iason. ad d. l. si decesserit, col. 3. ff. qui satisda. cog. facit lex 3. & seq. ff. de censib.

& ideo

& ideo inquit, is qui conuenit, vt nõ facta solutione, præstita die, posſit detineri & in carceres coniici, ſi non ſoluat tali die, capi poteſt, quia eſt in mora, & ſic in culpa; Sed heres qui in ius alterius ſucceſsit, iuſtam habet ignorãtiæ cauſam an debeatur. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. Ideo non eſt in mora, & ſic nec in culpa, vnde detineri, aut in carceres detrudi non debet.

E contrario verò videri poſſet, affirmatiuã partem eſſe veriorem, quia heres cenſetur eſſe vna eademq; perſona cum defuncto, vt in authent. de iureiu. à mor. preſt col. 4. l. hæredẽ. ff. de reg. iur. ſuccedítq; cum ſua cauſa, ſuiſq; vitiis. l. vitia. C. de acq. poſſeſſ. l. Pomponius. ff. illo tit. & ad id, ad quod poterat cõpelli defunctus, poteſt etiam cõpelli heres eius, l. poſtulante. ff. ad S.C. Trebel. licet verbis legis nõ exprimatur. Ad cuius legis interpretationem reſpondet *B*artolus, heredem debitoris, vinculis mancipari poſſe, ſi ipſe debitor potuiſſet; quia heres debitoris etiã debitor eſt, à quo inuito debitum exigi poteſt. l. debitor. ff. de verborum ſignifi. & inſtrumẽtum publicum, quod meretur executionem contra debitorem, eodem modo meretur executionem cõtra eius heredem. Imola & Angelus ad l. 1. ff. de his quæ in teſta. del. quia ex quo debitor eſt obligatus in inſtrumẽto, obligatio ipſius heredis, virtualiter quoque cõtinetur in inſtrumento, licet hoc ibi non exprimatur. argu. l. 1. C. ſi cert. peta. & l. ſi pactum. ff. de prob. l. 1.

3 (margin, beside "ff. illo tit. & ad id, ad quod poterat cõpelli de-")

4 (margin, beside "verborum ſignifi. & inſtrumẽtum publicum,")

ff.quor.leg.vbi notat Bal. quod exceptio, Tu non es nominatus in instrumento,non nocet heredi,quia nominato auctore,cẽsetur etiam heres eius esse nominatus. Alex. ad l.in ratione. §.si filio.col. 5. ff. ad l. Falcid. aliasque in l. ex contractu.ff.de re iud.clarè dicitur ius executiuum transire contra heredem,qui non est noua persona,sed eadem cum defuncto, teste Bartol.ibi. Et quamuis ius exequendi nōdum natum,non transit ad heredem. arg. §.seruus. Institu.de cap. dimi. tamen quando iam est in esse productum,tunc illud ius exequendi formatum,transit ad heredem.l.si superatus. §.1. ff.de pignor. l.si mater. §.1.& l.iudicatæ. ff.de excep.rei iudic.Barto.ad l. 3.quæst.4. C.de pignor. Et quemadmodum stipulator censetur non solum sibi, verum etiam heredibus suis, etiam si eorum nulla facta sit mentio,stipulari.l.si pactum.ff.de probat.Ita econtrà,& promissor quoque de heredibus suis intellexisse, eosque obligasse videtur. l. 2.ff.de verbor.obligat.ex quo generale illud actioma profluit, quod omnia pacta actiuè & pasiuè transeãt in heredes,etiam si de illis mentio nulla facta fuerit;adeo vt plerique existiment, heredem nōn excludi, etiam si in renunciatione vel promisione adiecta fuerit dictio taxatiua. Qua de re in vtramq; partem,multa suo more accumulat Tiraquel. in tractat. de vtroque retractu, cap. de retract.conuent. §. 1.glo. 6. num. 3. cum multis sequẽtib. quæ omnia hoc vno loco referre non expedit. Ego hic considero

dero quod in simili, licet pactum non valeret, quod debitor omissa citatione, & causæ cognitione capi, & carcerari posset, vt existimarunt Bald. consil. 185. libro 3. Ripa ad l. obligatione, numero 27. ff. de pignor. & hypoth. Angel. & Alexand. & alij, ad l. alia. §. eleganter. ff. solut. matr. Panorm. & Felyn. ad cap. de cætero. de re iudic. valet tamen eiusmodi consuetudo. l. missi opinatores. C. de exact. tribu. libro 10. quamuis enim quicquid potest fieri per pactum, possit etiam fieri per consuetudinem. l. fin. & ibi id notant Bald. Bart. Salycet. & alij. C. de fideiuss. Infinita tamen sunt quæ per Legem, Statutum, aut Cõsuetudinem introduci & fieri possunt, pacto autem defendi non possunt. Castrensis, Bart. & alij, ad l. non impossibile. ff. de pact. præcipuè si statutum, aut cõsuetudo, nihil quod sit turpe, aut quod bonis moribus vel naturæ aduersetur contineat, vt latè explicat D. Præses Nicolaus Euerardi in loco à pacto ad legem, &c. Vnde non sine ratiõe dixit Ripa loco mox citato, quod submissi carceribus & arrestis, passim arrestentur absque citatione, non quidem in vim alicuius pacti, sed in vim consuetudinis pactum approbantis. Quæ tamen consuetudo, cum in facto consistat, nisi esset notoria, probari deberet. c. 1 de constit. libr. 6. Et hæc quidem Ripæ sententia, proximè ad decisionem huius quæstionis pertinere videtur: Nam cũ 5
quilibet contrahendo & renunciando, videatur se retulisse ad leges patrias, iisdemque sese confor-

cōformare voluisse, l. heredes mei. §. cum ita. & ibi Doct. ff. ad Treb. latè Alciat. reg. 3. præsumpt. cap. 32. certè debitor qui huic priuile-
6 gio fori renunciat, voluisse videtur, quod cōsuetudo vel lex patria, in hanc renunciationē more suo influeret & heredem cōtineret, qui se iniuria affici, si arrestetur die nundinarum, conqueri non potest, cū sciat vel scire debeat, eam esse consuetudinum atque statutorū cōdicionem & naturam, vt sicut luna dominatur corporibus, iisdemque qualitates suas immittit, ita etiā cōsuetudo vel statutum dirigit humanas actiones, & subintrat contractum, vt secūdum eius præscripta seu obseruationē contractum esse videatur. l. & in leg. ff. locat. Chass. ad consuet. Burg. des droictz à gēs maries. Rubri. femme mariée. §. 2. ad verb. selō la generale coustume. nu. 1. 2. 3. & seq. Cessante verò consuetudine, aut statuto, quamuis animus hic multum fluctuet, non ausim à communi opinione recedere, quæ est in proximis terminis; qđ si debitor in instrumento expresse conuenit, quod si statuto die non soluerit, posit incarcerari; præsupposito quod tale pactum valeat; heres debitoris quamuis nō soluat, non tamen poterit in vim illius pacti incarcerari, quia hæc promisio, iurisque renunciatio, cohæret personæ, & ideo ad heredē nō transit. Ita decidunt Bar. num. 1. Iason nu. 13. & alij ad d. l. si decesserit: tum etiā quia plus potest statutum quam pactum. Bart. ad l. omnes. ff. de Iustit. & iur. & quando verba pacti

sunt

ſunt dubia, cōtra eum qui ex pacto ſe fundat, & apertius de herede dicere potuiſſet, fit interpretatio. l. veteribus. ff. de pact. Et quamuis hoc quod dixi, heredem contineri renunciatione, ſi modo aliàs ſtatutum iuuet ipſam renunciationem, eidemque adſiſtat, intelligunt 7
quidam, vt tamen heres prius citetur. *Bald.* ad l. per diuerſas. C. mand. Ange. & alij ad l. intra. ff. de re iudic. doceaturque quod heres eſt. Caſtrenſ. ibid. Ego tamen puto, quod arreſtum non impedietur, ne abeundi occaſio inſtruatur, & quod etiā de iure ſuffecerit, ſummariè iudicem informare, ampilioremque probationem offerre: quemadmodum & in huiuſmodi negociis & rebus lex ſummariè, & ſecundū qualitatem negocij, procedēdum eſſe monet, vt ſumptus litium, qui multos conſumunt, euitentur, & ſic non fiat diuerſus proceſſus, vt ait Rod. Zuarez ad l. poſt ré. extenſione 1. nu. 3. verſi. ego ſeruabam. ff. de re iud. & elegātius in 5. limitatione eiuſdē l. nu. 5. verſ. conſilium eſt. Quod in noſtra hac prouincia dubium nō habet, vbi, vt inferius dicemus, moribus receptum eſt, creditorem ſuo periculo arreſtare eū poſſe, qui legitima exceptione munitus eſt, licet in progreſſu cauſæ certum ſit quod debet, tanquam fundamentū intentionis ſuæ, pro- 8
bare, arreſtatum heredem eſſe, adeoque perſonam illius eſſe talem, contra quam executio eiuſmodi fieri poſsit. Inno. in c. quia. de iudic. *Bal.* ad l. ſi quis curialis. C. de epiſc. & cle. Latè quoq; lib. 1. foreſ. inſtit. c. 4. tractat Imbertus.

vtrum

vtrum instrumētum, aduersus heredē, in vim pacti, executioni mandari posit; & tandē ait nō posse, si pactum merè personale est, nisi tamen per statutum probetur: veluti si caueatur statuto, debitorem eiúsve heredem prehendi, & in carcerem mitti posse, quod etiam nunc probaui.

Quando arrestatus videtur priuilegio fori tacitè renunciasse. Cap. 14.

ARGUMENTA.

Dicens se arrestari nō posse, declinatoriè excipit, & ante litem contestatam hoc opponere debet. nu. 1.

Jus reuocandi domum, an & quādo proponi debeat, ante litem contestatam. nu. 2.

Tempus arresti facti spectamus, sicut & contractus & delicti, quo ad condicionem personarum. nu. 3.

Laicus post delictū factus clericus, à quo Iudice veniat puniendus. nu. 4.

Exceptio declinatoria post litem contestatam superueniens, an opposita prosit. nu. 5.

ET hæc quidem de expressa renunciatione immunitatis aut priuilegij: Tacitè autem renunciasse videtur arrestatus huic priuilegio, aut immunitati, si ante litem in materia arresti contestatam, nō excipiat, quod illic ar-
1 restari non potuit; quia hæc est exceptio declinatoria, quæ ante litem contestatam opponi debet, & postea opponi nō potest. l. ita demū. C. de procur. c. inter. de except. Is enim qui dicit se arrestari non posse, aduersus Iudicem arrestantem excipit, & se coram eo, in vim dicti arresti,

arresti, conueniri nõ posse contendit, aut certè dicit, quod licet fortè iure cõmuni propter contractum conueniri posset, tamen propter priuilegium suum nõ tenetur ibi litigare, aut respondere. Sic & Inno. Io. Andr. & alij ad c. fi. de foro comp. & potissimum Sosinus ibi. 7. q. in princ. decidunt, quod ius reuocandi domũ, cui istud est simillimum, debet ante litem cõ- 2
testatam proponi; quod tamẽ limitat duobus modis, Primo vt procedat quando ius reuocãdi domum, competebat ante litem cõtestatã, secus si cepit competere post litem cõtestatã, quia tunc potest proponi, etiam post litem cõtestatam, iuxta not. per Iason. ad d. l. ita demũ. Secundo vt procedat quando omnia adhuc sunt integra; sed si is, cui competit ius reuocãdi domum succubuit per aliquam interlocutoriam sententiam super aliquo articulo, nec appellauit, tunc amittit hoc priuilegium. Specul. in tit. de renũc. §. 1. vers. quod si is. Ex quibus duabus limitationibus, videretur etiã hic dici posse, quod si quis esset arrestatus, antequam fieret clericus aut scolaris, aut alias talis, qui arrestari non posset, & postea fieret nõ arrestabilis, non valeret tamen arrestatio, & posset adhuc excipi contra eandem, vel saltẽ ea resolueretur; quod non puto esse verũ, quia debemus spectare tẽpus arresti facti, sicut spe- 3
ctamus tempus contractus, l. rutulia. ff. de cõtrahen. empt. & tempus delicti, l. 1. ff. de pœn. & per arrestum videtur arrestatus fuisse præuentus à Iudice arrestante. l. si quis posteaquã.

ff. de

ff.de iudic. vbi est clarus & apertus textus, cuius verba sunt hęc. Si quis postea quam in " ius vocatus est miles vel alterius fori esse ce- " perit, in ea causa ius reuocandi domum nō " habebit, quasi præuentus. & vbi ceptum est " iudicium ibi finiri debet. l.vbi ceptum. eo.tit. & glo. ibi notat quod sufficit eum potuisse in ius vocari tempore citationis.l.penu. ff.de iurisd.omn.iud.l.incola.ff.ad municip.quia per citationem tam realem, quæ fit per arrestum, quam per verbalē inducitur præuentio. Bald. in l.officiales. C.de episc.& cleri.& factum legitimè non retractatur, etiāsi postea casus superueniat, à quo incipere nō potest. c. factum
4 legitimè.de reg. iur.lib.6. Verum est quod Bar. in tract.de iurisd. nu. 8. decidit, quod si laicus is, qui delictum admisit, post admissum delictum clericus fiat,debet puniri per Iudicē ecclesiasticum,& nō per Iudicem laicum,nisi in fraudem factus sit clericus; Sed Bald.& alij ad d.l.officiales. supplent, vel etiam nisi à Iudice seculari,per citationem fuerit præuentus, aut nisi fuerit degradatus. Illud tamen verum est, quod etiam in illis casibus non poterit puniri delinquēs postea factus clericus, à seculari Iudice,ea pœna,quam non posset sustinere propter ordinem, & sic non puniretur ab eo corporaliter, sed hæc pœna cōmutabitur in aliā. l.hos accusare. §.vlt.ff.de accus. nisi esset ordine postea motus, quia tunc ab omni clericali priuilegio excidit.c.degradatio.de pœn.lib.6. & ita in suprema Curia Parisiensi iudicatum fuisse

fuisse anno 1371. refert Costalius ad d.l. si posteaquam. Probatur etiam hæc nostra decisio apertè in l. cum quædam puella. ff. de iurisdi. om. iud. vbi dicitur quod licet puella, durante lite nubat, & sequatur domicilium & condicionem mariti, tamen hoc nō subtrahit illam à iurisdictione Iudicis qui illud matrimoniū præuenit, & coram quo illa nondum nupta litem contestata fuit; & quod priuilegium fori, post præuentionē accedēs, nō proficit præuento, vt iudicātis imperium declinet; Quod igitur dicitur exceptionē declinatoriam, quæ post litem contestatam superuenit, postea opponi posse, intelligo de ea exceptione, quæ verè quidem competebat ante litem contestatā reo, sed non sciuit illam sibi cōpetere, nisi post litem contestatam, veluti si ignorans tempore arresti facti, iā erat legatus factus, aut si ignorauit hoc priuilegiū sibi & sui generis hominibus competere, quia ignorans non consentit, & iurisdictio sine consensu, aut per errorē, non prorogatur, vt est elegās textus in l. si per errorem. ff. de iurisd. omn. iudi. De quo errore cum constat, facilè apparet. etiam secundæ limitationi Sosini non esse locum propter eādem rationem. 5

An arrestatus præstando cautionem de iudicio sisti, priuilegio fori renunciasse videatur. Caput 15.

ARGVMENTA.

Cautio de iudicio sisti quomodo intelligatur. nu. 1.

Cautio de iudicato soluendo, nō prorogat iurisdictionem Iudicis. nu. 2.

Satisdans de parendo mādatis Iudicis, an renunciet fori priuilegio. nu. 3.

Qui petit sibi caueri de refundēdis expensis, aut soluit sportulas, non videtur ob hoc in Iudicem consentire. nu. 4.

DISPVTARI etiam posset, an scholaris vel alius quisquā per hoc priuilegio suo renunciasse, & forum Iudicis loci in quo arrestatus est, approbasse aut prorogasse videatur, quod cautionem præstat de iudicio sisti ibidem? Et paucis dicendum est, quod non, se-
1 cundum Barto. in l. si conuenerit. ff. de iurisd. omn. iudi. quia ea cautio intelligitur, nisi Iudex ex iusta causa recusetur. Nam & in authē. offeratur. C. de litis contesta. post satisdationē, datur adhuc tempus ad deliberādum, an reus Iudicem adhuc recusare velit; & ibi not. Zas. nume. 2. quod non solum potest reus mutare voluntatem, aut litem contestatam si promisit iudicio stare, & si satisdedit de stando in lite, vsque ad finem, verum etiam si copiam libelli petiit, & genus actionis sibi exhiberi, quod rationem habet; quia præstando cautionē istā de iudicio sisti, intelligitur promisisse non solum respectu principalis debiti petiti, sed etiā respectu exceptionis declinatoriæ, postea per
2 eum proponendæ. Et idem est si caueat de iudicato soluendo, secundum Bart. in l. vir bonus. ff. iudic. solui. quia intelligitur, quod promittit soluere iudicatum, si inuentum fuit quod exce-

exceptiones declinatoriæ, & aliæ per eũ proponendæ inuentæ fuerunt, de iure nõ esse receptibiles, & non aliter. Et *Bald.* ad l. 2. C. de bon. auctor. iudi. poss. dicit, quod qui satisdat de parendo mandatis Iudicis, non renunciat 3
priuilegio fori, sed inest condicio, si de iure tenetur: Et ideo, inquit Felinus, in ca. inter monasterium. nu. 9. de sent. & re iudi. cum quidã rusticus subditus Capitanei Pisani, præstitisset satisdationem, de parendo mandatis Iudicis, respondi, quod adhuc poterat allegare incõpetentiã, quis satisdedisset. Et confirmatur hoc per l. si quis libellos. C. de appel. vbi si quis libellos appellatorios inferat corã Iudice appellationis, & desistat antequam sit acceptũ iudicium, non cogitur perseuerare in lite. Sed aliud est, si omnino constaret de voluntate arrestati, quod vellet approbare Iudicem loci arresti, & posset illum approbare; clericus enim non potest, c. si diligenti. de for. comp. Et quãuis Doc. distingũt in d. l. si cõuenerit, inter satisdationem necessariam & voluntariam, vt ex illa non inducatur approbatio iudicij, ex ista verò sic, vt per Alex. latè in l. quidam consulebant. ff de re iudic. Tamen longè satius & securius est, vt arrestatus præstando illam cautionem protestetur, quod non intendit consentire in Iudicem, nisi quatenus teneatur. Et prædictam resolutionem etiam tenet Anfrerius Decisio. Capell. Theolos. 180. incip. Item fuit quæsitum, si aliquis fuit conuentus. Vbi etiam addit, quod non videtur consentire in

4 Iudicem, si petat sibi caueri de refundēdis expensis, aut si sportulas soluat. Videmus enim has cautiones, ab initio prestari apud Iudicem ab eo, qui ius reuocandi domum habet. l. 2. ff. de iudic. cap. fin. de for. compet. & D. Antho. ad cap. 1. de iudic. nec tollitur exceptio declinatoria per illum actum, quem pars facit ante litem contestatam, idem D. Anton. in d. ca. inter. Sed eam distinctionē puto hic non esse necessariam si non apertè constet, aut colligatur quod arrestatus voluit in Iudicē illius loci consentire; quia qui satisdat de iudicio sisti ibidem, licet vltro faciat, vt per eam satisdationem ab arresto relaxari posset, tamen quodāmodo necessitate coactus facit, quod aliter relaxari & domum ad suos redire non potest, & si aliter posset euadere, vtique non præstaret eam cautionem, & sic est hic quædam causatiua necessitas in eo, licet non coactiua, qđ sufficit ne aliquo modo videatur per hæc in Iudicem illum consensisse.

Quæ sint necessaria vt debitor vel quis alius arrestari possit. Cap. 16.

ARGVMENTA.

Extraneus tantum, aut ciuis suspectus arrestari potest. *nu. 1.*

Suspectus debitor quando dicatur. *nu. 2.*

Arrestatio non fit, nisi creditore postulante. *nu. 3.*

An sit ante arrestationem, apud Iudicem facienda summaria aliqua probatio de debito. *nu. 4.*

Res aliena arrestari non potest. *nu. 5.*

Res

Res apud debitorem inuenta, eius esse præsumitur. numero 6.& 8.

Vxor quo pacto suarum rerum arrestationi se opponat. nu.7.

Pendente altercatione super proprietate rei, an arrestatio rectè fiat. nu.9.

Bona debitoris si apud tertium existant, quid iuris. numero 10.

Res pignori obligatæ, an arrestari possint. nu.11.

NON dubium est, quin graui iniuria afficiatur, qui ex causa nõ legitima sistitur seu arrestatur, cuiúsve bona nullo iure detinẽtur, quod sequenti capite latius dicemus: Et ideo antequam creditor ad arrestũ deueniat, curare debet Iudex, vt citra omnem iniuriam causa instituatur. Nam vt Plato ait, legũ sanctio huc respicit, vt felicissimi ciues sint, ac maximè inter se amici; qui sanè amici nonquam erunt, si mutuis iniuriis vexentur, & si quam minimæ hæ sint atque paucissimæ. Igitur qui bona vel personam alicuius, sistere vel arrestare intendit, obseruare debet principiò, quod non nisi forẽsis & extraneus sisti vel ar- 1
restari potest; Ciuis enim coram suo Iudice conueniri, iuxta cõsuetum iudiciorum ordinem debet: & si de dilapidatiõe suspectus esse incipiat, vt sunt nonnulli, quorũ largitio fundum non habet, & de quibus illud Claudiani „ dictum videri potest, *Præceps illa manus, flu-„ uios superabat Iberos, Aurea dona vomens,* &c. tunc interdici ei potest, ne bona sua alienet. Quæ tamen interdictio non temerè, sed

plenè causa cognita fieri debet, citato eo, cui
interdictio facienda est, vt l. in causæ. §. causa
cognita. ff. de minor. l. si deserta. C. si propter
pub. pensit. Sicut etiam fieri solet, quãdo ado-
lescenti perdito & luxurioso, mulieriq; luxu-
riosè viuenti, bonis interdicitur; l. si verò. § a-
dolescens. ff. mãd. l. mulieri. ff. de curat. furios.
Quod si verò hic suspectus ciuis debitor, iam
abitum quoque paret, etiam bona illius sisti
possunt, cũ ipse eo casu rectè detineatur. Bart.
& alij ad l. de pollicitationib. in fin. ff. de pol-
licita. Bal. ad l. per diuers. C. mandat. & ad l. si
fideiussor. §. fin. ff. qui satisd. cog. vbi latè Ias.
Roma. cons. 241, inci. Spectabiles. Alex. cons.
2 101. lib. 2. Suspectus autem dicitur, si officina
eius præter cõsuetum morem clausa maneat.
Bart. Angel. & alij ad l. sciendum. ff. qui satisd.
cog. si iã exercet ludos, iure prohibitos; si sub
grauibus vsuris pecuniam accipit; si bona sua
mobilia teneat loco secreto, vnde facilè au-
ferri possunt; si multis fideiussorib. se impli-
cat; vel si quid aliud faciat, ex quo Iudex in cre
dulitatem suspicionis adduci potest; De qua
re, vt intelligo, latè Io. Bapt. de S. Seuerino, in
tract. de suspect. debit. quæst. 6. num. 1. 2. & a-
liis, & (quem ego vidi) Paulus Paris. eleganti
cons. 99. & cons. 1. lib. 3.

3 Secundo hoc priuilegium creditori nõ da-
tur, nisi fuerit postulatum. arg. l. 4. §. hoc iudi-
cium ff. de dam. infect. quia ad priuatam par-
tis vtilitatẽ, Iudex non impartitur officiũ suũ
nisi fuerit imploratum. d. §. hoc iudicium, ne
ipse

ipſe qui inter vtramq; perſonam litigatorum (vt ait Cōſtantinus in l. vbi. C. de fall.) medius eſſe debet, ſe quodammodo partem cōſtituere videatur. Inter poſtulandum verò, aliqualē fidem facere oportet Iudici de debito, vel per oſtenſionē inſtrumenti obligationis, vt cenſuit Barbatius conſ. 9. col. 10. lib. 2. vel per teſtes, ſi fortè ſyngrapha ad manum non adſit, vel deniq; alia aliqua legitima & ſummaria probatione, per quā Iudex aliquo modo credere poteſt, verum eſſe quod aſſeritur. Rebuf. ad conſtit. reg. tom. 1. art. 6. gl. 3. nu. 43. Sed an ſolum iuramentum creditoris ſufficiat, dubitatum fuiſſe video: Ange. enim ad l. nemo carcerem. C. de exact. trib. & Angelum imitatus Imola ad l. 2. ff. ſolut. matr. illud exiſtimant ſufficere, propter periculū quod eſt in mora: quia vbicunque periculum eſt in mora, ad probationē ſufficit iuramentum, gl. & inno. ad c. quoniā. extra vt lite nō conteſ. iuxta l. eorū. ff. de dān. infe. l. qui bona. §. ſi quis. eo. tit. ne ſi aliæ probationes requirantur, quæ ſæpe admodū, nobis ad manum nō ſunt, debitor interim aufugiat. Roman. ad d. l. ſi fideiuſſor. §. fin. Salic. ad l. vnicam. C. de prohibit. ſequeſt. Io. Bapt. d. loco. q. 6. nu. 18. quam opinionem Caſtrēſ. quidem per totum mundū ſeruari ait; ſequiturq; eam Paulus Pariſ. conſ. 107. nu. 54. lib. 3. quia nō fit plenum præiudicium debitori, qui ſola cautione arreſtum diſſoluere poteſt. Sed aliud viſum fuit Bald. ad d. l. apertiſsimi, nu. 9. C. de iudic. & conſ. 285. nu. 3. & 4. lib. 1. Alexā. ſibi

contrario, in d.l. 2. Iasoni etiam sibi aduersanti, in §. 1. institu. de act. Alij verò multa simul requirunt, scilicet quod de debito aliquo modo constet, & quod præterea creditoris iuramentum accedat: quod iuramentum nō quidem Seruienti seu Apparitori qui arrestat, sed apud Iudicem præstetur, teste Rebuffo d. loco, art. 6 gl. 3. nu. 61. Sed vt eodē loco subdit, nu. 43. in multis locis, & iam si nihil Iudici ostendatur, nihilque iuretur, ad solam partis & creditoris assertionem conceditur arrestum, à la charge (vt dicunt pragmatici) es despens, dōmages & interestes, de la partie que faict arrester. quod & in hac patria obseruari videmus: existimat tamen illam consuetudinē esse corruptelam, sicut per Senatū eiusmodi arrestationem dicit se vidisse declarari nullam, quæ arrestatio ad solam partis assertionem facta erat; quia pars quæ eam arrestationem fieri desiderat, nihil fortè habet, cū sit inops: Et ideo post ignominiosam istam arrestationem, non esset alteri parti, tam graui ignominia affectæ satis consultum. Arbitror autem ego consuetudinem defendi posse, sed non inconcoctè accipiendam esse; Iudex enim rationem personarum habere debet, & quid in huiusmodi negociis æquum sit, prudenter discutiet, iuxta ea quæ not. Hippol. de Marsil. ad l. quæstionis. ff. de quæs. vbi admodum multos casus refert, qui Iudicis arbitrio cōmittuntur, & relinquūtur; Quid enim si actor sit vir prob. & inops, qui satisdare pignoribus, aut fideiussorib. non

potest,

potest, an idcirco iure suo excludetur, & impunita erit malitia rei? Absit à iure iniquitas. Ideoq; hoc totum, vt dixi, religioni Iudicis relinquendum esse censuit Bald. ad c. significauit. circa medium de testib. per l. si creditores. ff. de priuil. credit. l. 3. ff. de cond. ca. dat. l. in omnibus. ff. de iudi. Et quemadmodum Iudex potest eo casu, in quo id iure scriptum nõ est, cum sibi æquum videbitur, iubere cauere, idq; ex arbitrio sibi à lege dato. l. quod si Ephesi. ff. de eo quod cert. lo. Castren. ad l. stipulationũ. l. de verb. ob. ita etiam omittere, & remittere potest cautionem, si ex iusta causa sibi videatur. Latè Tiraquel. de retract. §. 1. gl. 18. num. 45. cum seq. Sanè cum debitor dicitur suspectus de fuga, tunc Bald. ad l. apertissimi. C. de iudic. dicit suspicionem per solum iuramentum non probari, nisi prius summariè probẽtur aliquæ causę inducentes suspicionẽ, puta, quod non possideat immobilia, vel quod aliquid ex his concurrat, ex quibus superius diximus huiusmodi suspicionem generari: Et ideo Iudex cautus esse debet, ad interrogandũ de causis suspicionis, quæ si verisimiles reperiantur, poterit procedere ad arrestum vel capturam vt ibi per eum, quem refert & sequitur Vitalis in tract. clausul. in verb. Nihil nouari dilatione pendente, Dec. consil. 75. Castrens. cons. 40. Anchor. cons. 85. & super ista suspicione recipi possunt testes, debitore non citato, ne fuga instruatur, vt ait Bal. ad l. consentaneum. coll. 5. ver. Quæro vna cũ Brutio.

C.quom.& quand.iudi. Felynus ad c.Rodulphus.de rescrip.coll.penul.in 3. fallent.

Sunt etiam qui requirunt, quod saltē summariè constet, quod tempore cōtracti debiti, debitor erat idoneus soluendo, & quod sibi aliqua calamitas insignis euenit, aut aliter inops factus est. Si enim eius condicio non est mutata, imputet sibi qui cum eo contraxit. Qua de re multa refert in suis memorabilibus Catel.Cotta, ad verbum Debitor. Sed quia consuetudo nostra hoc non admittit, abundeque superius ea de re dictum fuit, articuli illius tractationem, ne actū agam, hoc in loco prætermittam.

5 Illud verò indubitatum est, quod quemadmodum res aliena pignori dari, aut hypothecæ supponi non potest, quoniam in rem alienam, debitor ius nō habet, l.aliena.l.rem alienam.ff.de pig.act. Ita etiam res quæ nō est debitoris, arrestari, & sisti non potest; quia creditor in eam ius non habet, vt nec debitor ipse, & nemo alterius odio prægrauari debet, c.nemo debet.de reg.iur.lib.6. Et sicut executio sententiæ fieri nō debet in rebus alterius, quā ipsius cōdemnati, siue sint res alterius quo ad proprietatem & possessionē, siue quo ad possessionem tantum, siue quo ad proprietatem tātum, vt not.ff.de re iud.l.à diuo Pio.§.si super reb.& pulchrè Bal.ad d.l.ob maritorū.circa prin.C.ne vxor pro mar. ita quoq; neq; arrestatio, quæ (vt superius diximus) speciem aliquam executionis continet. Sed an si dn̄ium

rei

rei debitori superueniat, arrestatio confirmabitur, alterius est loci, tractaturque ad d. l. rem alienam. & latè à Conano libr. 4. cap. 13. nu. 6. Sed nos ea de re latius suo loco proprio, inferius dicemus. Præsumitur tamen quod res 6
pertineat ad debitorem, quæ apud eum reperitur. l. siue possidetis. C. de probat. Doctor. in cap. cum ecclesia. de caus. possess. & proprieta. & quidem præcipuè qñ nõ principaliter, sed duntaxat incidẽter de dominio quæritur. Innoc. ad cap. illud. de præsumpt. Imol. ad cap. ex literis, de probat. Bald. ad l. 2. C. eo. tit. Castrens. consil. 6. consil. 94. cons. 320. cons. 177. & consil. 30. Quo pacto Rebuffus d. loco, numero 52. iudicatum fuisse testatur, aduersus quẽdam generum, qui se arresto opposuerat, dicens esse suum equum, qui apud socerum repertus fuit, nec aliter probauit. Sic est in bonis vxoris & mariti, quia res existentes in domo, in qua indifferenter habitant maritus & vxor, potius præsumentur viri, quàm vxoris, propter præeminentiam. Vnde oportet quod vxor probet eas esse suas. l. si ego. §. dotis. ff. de iur. dot. vbi est text. not. in quo decisum est, quod vxor id hodie potest probare, per scripturam priuatam mariti, si modo veritas aliqua ratione etiam aliter ex circunstantiis, vel ex ipsarum rerum qualitate appareat, vt quia sunt vestes muliebres, vel alia muliebria ornamenta, quæ vxores consueuerunt habere, tanquam res parapharnales, vt ait Baldus ad d. l. ob maritorum. versic. sed nonne. Nam ex
quo

quo sunt ad vsum eius deputata, eaque possidet, præsumitur esse earum domina. vt l. pen. ff. de condit iustit. l. 1. ff. fami. ercisc. quod ego etiam tunc puto esse verum, in his rebus, quádo mariti scriptura non concurrit.
7 Quod amplius est, si vxoris bona arrestentur; posset vxor etiam propria auctoritate iniicere manus in res suas detentas per maritum, scilicet ne occupentur per creditorem, licet prima facie id esse videatur contra l. si quis in tantam. C. vnde vi. & l. extat. ff. quod met. caus. & ca. fin. eo. titu. Sed verè non aduersatur hoc factum legis dispositioni; quia quáuis possessio fuerit in virum translata, tamen propter communionem vitę, ipsa dicitur possidere, & possessionem suam continuare. l. aduersus. C. de crimin. expil. hered. quod & Chassanæus de bonis vxoris, à fisco propter delictum mariti apprehensis, respondit ad consuet. Burg. tit. des confiscations. §. 4. num. 4. versic. In publicatione. Quinimo in grauiore casu testatur Baldus ad d. l. ob maritorum. in fin. res dotales capi non posse, etiam pro debito vtriusque simul, quando scilicet alienari nō possunt: vnde si possent alienari, & vterque se suaque obligasset, alio iure vtendum foret. Salicet. verò
8 eodem illo loco, versic. Quæro quid si domus, &c. disputat an res mariti esse præsumantur, quando ipsa domus non erat mariti, sed vxoris in quam maritum induxit; Quod quidem dici posse videbatur, quasi possessio domus, in maritum translata fuerit, & sic etiam res in

ea exi-

ea existentes possidere dicatur; quamuis è cõtrario verisimile sit, eam possessionem domus cui insistit, ad maritum non transtulisse. Sed hanc quæstionem aliis finiendam terminandamque reliquit. Sanè ex his quæ latè notat Alciat. regul. 3. præsumpt. cap. 26. mihi videtur, quod arbitrium Iudicis plurimum in his potest, qui perpendet, vtrum maritus pauper fuerit, vxor verò diues, vel an suppellectilem induxerit in domum vxoris, nec ne, & alia pleraque huiusmodi, vt sic præsumat bona illa, vel vxoris, vel mariti esse, aut fuisse.
Quid igitur, an pendẽte hac altercatione su- 9
per proprietate rei, arrestatio fieri poterit? Baldus dicto loco, versic. Quæro nunquid, &c. asserit pendente protestatione, missionem in bonorum possessionem fieri non posse, & factam non subsistere, quia Iudex perperam & inordinatè procedit. §. super hoc. in authent. vt nulli iudic. Sanè ex dispositione l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudic. satis apparet, quod Iudex summariam cognitionem super hac re adhibere debet; & si aliæ sint res quæ arrestari possint, debet in his arresti potestas exerceri, aliis dimissis, ne creditor diu cogatur super eiusmodi quęstione litigare, teste Raphaele Iasone, & Zasio ibi.

Quoniam verò superius diximus, etiam so- 10
lius possessionis rationem esse habendam, ex communiore sententia videtur, quod si debitor diu ante arrestum transtulit bona hæc in tertium, tunc prius agi debet reuocatoria, vel

restituat res. Sin autem alienauit, cum sciret quod arrestarentur, tunc ista vitiosa possessio non prodest opponenti, nec vlla reuocatoria actiõe opus est, sed recta via auocari possunt. Quæ omnia ad d.l. ob maritorum, notat eleganter Albericus contra vicinos, & amicos, dicẽtes eiusmodi bona esse sua, vt amicus, vel vicinus executionem euadat.
11 Quod si res debitoris apud creditorem alium pignori obligata existat, poterit nihilominus (ni fallor) arrestari, & arrestata post sententiam vendi ac distrahi à nouo isto creditore, si modo creditori priori, cui pignori data fuit, debitum exoluat, d. l. à diuo Pio. §. quod si res; vbi dicitur, quod in causam iudicati, creditor cogitur exhibere pignus suum conuentionale, vt in eâdem causam distrahatur; sed ius pignoris, durat creditori, in quamcũque manum res perueniat, donec pecunia ei soluatur, quod latius ibi cum aliis explicat Zasius.

Vtrum arrestum indebitè factum, ex alia iusta causa confirmari posit. Caput 17.

ARGUMENTA.

Tenuta minus rite concessa reuocari an debeat. numero 1. & 11.

Spoliatus quando ante omnia sit restituendus. nu2.

Confirmare, minus est quàm de nouo dare. nu. 3.

Debitum iustum, si soluatur, prætextu ordinis non seruati, executionis nõ ritè factæ, vel quia per vim ab executore est exactum, vel per metum promissum,

PRÆCEDENTI quæſtioni proxima eſt hæc, an omnia omnino corruant, & ipſo iure nulla ſint, ſi arreſtum aliter atque oportet factum ſit? Pone enim debitum ob qđ arreſtabatur perſona, vel res debitoris, nullum fuiſſe; nihilominus tamen ipſum arreſtatum, alia ex cauſa, vel antiqua, vel de nouo ſuperueniente, eidem arreſtanti obligatum fuiſſe. Habet hæc quæſtio vtrinque ſuos aſſertores, neque adeo leuis viſa fuit veteribus, quin eam magna ingenij fatigatione, ne dicam magna contentione, examinandam duxerint. Sunt enim nō pauci, ſummæ auctoritatis interpretes, qui exiſtimant arreſtum quod eſt nullum, ex alia cauſa iuſtificari poſſe: & licet non loquantur propriè de arreſto, loquuntur tamen de captura, quæ arreſto eſt proxima. Et quidem in primis Aymo Crauetta, conſil.46.in-

cip.

cip. De stilo ciuitatis Grationopolis. versi. ad istud respondeo. num. 7. dicit fuisse quosdam incarceratos pro debito vnius floreni, quæ incarceratio fuit indebita, & contra stilum illius ciuitatis, petebantque propterea relaxationẽ; sed creditor obiiciebat, nõ debere eos relaxari, quoniã erant obligati adhuc in alio debito, iuxta tenorem aliarum literarum, & si carcerati non essent, deberent nunc de nouo incarcerari vigore illarum literarum, & respondet tandem Aymo, relaxãdos non esse, motus ex verbis Angeli & Alex. ad l. si finita. ff. de dam. infect. dicentium quod tenuta minus ritè cõcessa, reuocari non debet, quando si concessa
1 non esset, de nouo esset concedenda. Quod dictũ refert, & sequitur Iason ad l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. & in l. si pacto. num. 5. C. de pact. Decius ad cap. cum cessante. de appell. & consil. 191. & 449. In qua opinione etiam est Castrens. consilio penult. libr. 1. his verbis: Postremò etiamsi non ritè facta fuisset dicta captura, si tamen constat de debito, quia confitetur, vel alio modo apparet, debet sustineri. l. fin. §. fin. ff. quod met. caus. Paris. cons. 99. num. 34. libr. 3. Nam & in causa
2 possessionis recuperãdæ, licet spoliatus sit ante omnia restituendus: tamen si de proprietate manifestè constat, existimant omnes, quod est deneganda restitutio. cap. cum ecclesia. de caus. possess. & propriet. cap. cum super. de restit. spol. Ita & hic deneganda est restitutio, in pristinam libertatem, si de debito constat, ex

quo

quo poterat capi. Hæc ille. Sequitur etiam hãc ſententiam Socy. conſil. 113. incip. Quoniam in cauſa capturæ, circa fin. verſicu. Poſtremo. libro 3. Roma. ſing. 256. Anchor. in ſimili, cõſil. 116. incip. Secundum ordinem. nu. 9. Abbas conſil. 29. in fi. Alex. conſi. 81. incip. Inter Gaſparem. col. fin. libr. 7. Angel. in § quadrupli. col. 21. Inſtitu. de act. Sebaſtianus Vautius in lib. de nullitat. tit. quib. mod. ſen. null. def. poſſ. num. 130. *Barbatius* conſil. 86. lib. 3. Catell. Cotta in ſuis memorab. ad verb. Creditor fecit detineri debitorẽ. Sic & Curt. Iunior cõſ. 27. incip. Noua & ingenioſa, num. 5. verſ. Accedunt ad confirmationẽ: ait, quod Iudex videns licentiam ingrediendi poſſeſsionem alicuius de nouo concedendam, nõ debet priorem licentiam, licet illegitimam, reuocare, ita vt ſuperuiente ſolenni auctoritate Iudicis, tenuta quæ fuit nulla, poſsit æqua & benigna quadam metamorphoſi, in aliquam trãſmutari: ſicut quãdo appellatur à ſentẽtia iniqua, appellatio deuoluit totum negociũ ad Iudicẽ appellationis, adeo quod Iudex ex noua cauſa poteſt ſententiam confirmare; vt & idẽ poteſt quando coram eo diſputatur de nullitate tenutæ. Inno. in c. cum cõtingat. de offi. deleg. *Bart.* ad l. ſi expreſsim. ff. de appell. quia ſi poteſt de nouo dare, multo magis poteſt etiã cõfirmare. Eſt etiam in hac opinione Ludouic. de Gozadinis conſi. 21. incip. Videtur dicendum. verſic. Decimoſeptimò. nu. 31. dum ait, 3
miſsionem in poſseſsionem non legitimè fa-

ctam, confirmandam esse à Iudicibus, quãdo aliàs de non iure aduersarij constat. Quo modo & Ias. cum multis aliis. ad l. si pacto. C.de pact.& Ioã. Neuizanis consil.77.respondent, quod si debitor habet bona, contra quæ prius debebat fieri executio, & eo nõ obstante carceretur, posteaque soluit creditori, non potest
4 postquam fuit relaxatus repetere solutũ, prætextu ordinis non seruati, illegitimeque factę executionis. Rursumque Castrensis ad l. si cũ nulla. §.fi. ff. de re iud. ait, qđ quando præcessit sententia, & in eius executione fuit omissum aliquid quod non erat omittendum, tũc non restituitur debitum exactum. Qua in re Fulgos. consil.178.incip. Iacob. col.1. Iaffredũ conclus.130, Mathæ. de Afflict. in consti. Circa violentiarum. sequaces habet; Idemque repetit cons. 19. libr. 1. Cui accedit, quod consil. 51. lib. 1. incip. Sapientiæ, consuluit Barba. qđ exactum per vim ab executore, non rescinditur, nisi quatenus est indebitũ; & quod illud quod promittitur per metum, si de se est licitũ & iustum, valet. Hippol. ad l. patre. col. 12. ver. Item etiam. ff. de quæst. Bald. cons. 328. li. 1. q, repetitur cons. 40. lib. 4. Præpositus ad c. vt debitus. coll. 12. vers. non obstat. de appel. Albericus quoque ad l. si ante. §. fi. & ad l. si de vi. ff. de iud. asserit, quod si notoriè de debito constat, & Iudex nõ seruato ordine iudiciario, per executorem cogat debitorem, vel soluere vel tradere, non potest cõtrauenire debitor, quia per talem solutionem vel traditionem extin-
ctum

ctum est ius creditoris, quod iniquum esset retractare: quia inordinata executio non retractatur, & qđ debitè fieri potuit, non rescinditur propter indebitum modum; adeoque etiã propter auctoritatem Iudicis multa facta tenent, quæ alias fieri prohibentur. l. 1. §. biduũ. ff. quando appell. sit. l. 1. ff. si quis ius dic. non obt. Bal. in d. l. fi. §. fi. Sic & Socyn. in tract. de citat. Si, inquit, quidam erat debitor meus in diem, & ego timẽs ne antequam dies solutionis veniret, fugã caperet, feci pro calumnioso debito eum capi, & in carcerem duci, hac cogitatione; vt dum de eo disputatur, cedat dies veri debiti, propter quod eum arrestare, & in carcere retinere possum, iure hoc facio: quoniam quæ sunt nulla, non defectu materiæ, sed formæ, possunt habilitate materiæ postea superueniente, scilicet vero debito, confirmari, & reconualescere, iuxta ea quæ not. Castrẽ. ad l. sed eximendi, §. item si is. ff. ne quis eum. & Vannutius, in tracta. de null. proces. in vlti. par. num. 35. lib. 3. ait, non esse retractandam capturam, si aliàs de debiti veritate ex confessione capti cõstare potest: & Rebuffus ad ord. reg. tomo 1. art. 6. gl. 3. nu. 45. versic. Primò. in fi. & Io. Constant. ad ord. reg. art 66.

5 (margin, beside "propter auctoritatem Iudicis…")

6 (margin, beside "par. num. 35…")

Contrariam verò partem sustinet Bal. consil. 208. incip. Ista captura. & consi. 231. incip. In causa carcerati. libr. 4. quia captura vel detentio iniuriosa confirmari nón potest, sed infirmandum est, quod sine ratione processit. d. l. si cum nulla, l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis

7 fiat.l.cum vnus.ff.de bon.auct.iud.possiden. & causa legitimè non iustificata vel intentata in propositione, non potest iustificari in probatione.l.1.§.fin.ff.de iureiur.& ideo,inquit, debitor relaxandus est,pronunciarique debet detentio iniquè & perperam esse facta, quia forma non est seruata,& emissio formæ, reddit actum ipso iure nullũ, & in qualibet minima parte,vitiat totum actum etiam si is respiciat piam causam.l.cum hi.ff.de transact.l. hac cõsultissima. C.de testa.Ias.cons.162.lib.
8 2.Hippol.cons.64. Et sicut cum creditor plura bona sub hasta distrahit, quã debitum eius postulat, tota venditio retractatur, vt volunt Afflict.decis.358.Bertran. cons. 279. libro 3. Guid.Pape cons.43.lib.3.cõs.403 Calcaneus cons.123.Ita & istiusmodi illicita detẽtio,seu arrestatio, quæ de facto processit,debet etiam de facto retractari, sicut de indebita exactiõe, consi.179.lib.6. dicit Alex. quia initium cuiusque rei est inspiciendum.l.j.ff.de origi.iur. cum similib.& quod ab initio non valuit,tractu temporis non conualescit. l. quod ab initio.ff de reg.iur.c.non firmatur.eo.tit.libro 6. Quam sententiam sequitur Paulus Paris. sibi
10 contrarius cons.101.lib.3.dum ait,capturam minimè iustificatam,aut nulliter factam,imprimis declarandam esse, ipso iure nullam,& debitorem omnino esse relaxãdum. Nec obstat,inquit,quod postea cessit dies obligatiõis & solutionis,& consequenter, q̃ poterit iustè carcerari,& in carceribus commẽdari;quoniã

ista non

ista non impediunt relaxationẽ & restitutionem ad pristinam libertatem, qua fuit spoliatus: Primitus enim declarandum erit dictam capturam fuisse nullam, & minus iustè factã, & ante omnia debitorem relaxandum, pristinæque libertati restituendum esse. Quo facto postmodum potest iuris ordine de nouo procedi, iuxta decisionem Bart. ad l. quarundam. §. omnia. ff. de acq. rer. do. Sequitur Roman. d. cons. 241. & in ea re consentiẽtem sibi habet Decium cons. 75. Bal. cons. 229. incip. De iure communi. lib. 4 Parid. de Puteo lib. de syndicatu in verbo, Captus. qui vnanimi cõsensu, respondent, quod prępostetatio ordinis vitiat capturam, etiam si superueniãt probationes, & quod ex actis, probationib. aut alia causa iustificari non potest, quando legitimus ordo non fuit seruatus, sed debet pronunciari ipso iure nulla, aut certè Iudex, debet cõtrario imperio arrestum relaxare, & debitorem dimittere; quia vis spoliatiua propriæ libertatis dicitur capto inferri, qñ iuris ordo nõ seruatur, vt ait Cepola cons. 19. nu. 3. quia talia adferre post iniquam arrestationem, est ædificare sine fundamento. d. l. si cum nulla. Decius ad c. ex ratione. de appel. Felyn. ad c. cũ dilecta. §. ordo scripturæ. ante fin. de rescr. Si enim fundamẽtum est malum, debet destrui quicquid est superædificatum. c. cũ Paulus. j. q. j. vt pulchrè in hoc eodem casu respondet Anchora. consi. 292 inc. Videretur, nu. 4. Nec obstat, inquit, l. fin. §. fi. ff. qđ met. caus. quæ loquitur in vi cõpulsi-

pulsiua,quæ qualem qualem in se habet con-
sensum: sed aliud est in vi ablatiua libertatis,
pro qua etiam prædo agit,c.cũ quis.de restitu.
spol. quia sicut iniustè & violenter priuatus
sua possessiõe,debet ante omnia restitui,c.cõ-
querente.de rest.spol. ita etiã priuatus propria
libertate. Accedit iterum in eandem senten-
tiam Roman.consil. 320. incip. Hæc istorum
quinque,docẽs capturam indebitè factam, de
facto irritandam. Nam,inquit,in simili,si si-
ne ordine iudiciario Iudex processerit ad pos-
sessionem vnius,alteri dãdam, certè illam de
facto auferre poterit, quia queadmodum ni-
mis facilis fuit in mittendo, ita facilis esse po-
test in reuocando,sicut in l. 1. §. nunciatio.ff.
de no. ope.nunc.latius ostendit, tenutã (ita e-
11 nim appellitat)de facto datã,de facto reuoca-
ri;& in eã sententiam adducit text. in l.fin.§.
nullo tempore. ff.de lib.hom exhib. vbi deci-
sum est, nullo tempore liberum hominem nõ
ritè carceratum detineri, nullamque super ea
re temporis prolongationem vel dilationem
esse concedendam,in qua opinione,etiam A-
lex.cons. 19.lib. 3.fuisse videtur, eandemq; &
Io.de Neuiza.cons. 52.nu.43. probat.

Sanè in tanto opinionum fluctu atque di-
uersitate, si quid meum iudicium hic potest,
existimo vtranque sententiã probabiliter cõ-
ciliari posse, scilicet, quod si manifestè con-
stet,arrestationem non ritè esse factam, etiam
si postea causa superueniat, pronunciandum
esse,nullam & inualidam, & aduersus legem,

aut

aut consuetudinem concessam, eundemque arrestantem in expensas, & id quod interest condemnandum, qui per nouam istiusmodi causam, ius absolutionis, ex iniqua arrestatione, debitori acquisitum auferre non potuit, sibique acceptum ferre debet, qui ex causa illegitima arrestum fieri procurauit. Nam sicut Rex pugnaturus contra aduersarium regem, prius congregat exercitum, & sic sese prælio committit: ita quoque & creditor, futurusque actor, non nisi præparatus ad iudicium accedere, & sic debitorem arrestare debet; Nec refert, optimæ existimationis sit creditor, reus verò perfidus & deploratus: quia quantumuis præsignis actor, non probet, & causam suam non iustificet, reus absoluitur. Alciat. ad l. qui accusare. nume. 25. cum seq. C. de edend. eaque in re non qualitas rei, sed ius actoris consideratur. l. 1. ff. si pars hered. pet. l. fin. C. de rei vendit. Adde etiam, quod ea quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. l. de ætate. §. ex causa. ff. de interrog. 12
act. & ius iudicio constante, vel postea, adueniens, non debet actori proficere. cap. vltimo, vt lite pendent. not. in l. si rem. § vltim. ff. de pign. act. cum in iudicium non venerit, l. non potest videri. ff. de iudic. l. quæsitum. ff. de pecul. & ideo merito reus absoluitur. Quo pacto enim Iudex ex alia causa iustificabit arrestum, de qua ipse creditor non cogitauit, aut quã suo tempore non expressit? Cæterũ propter eiusmodi debitũ de nouo appa-

rēs, existimo detinendum & minimè relaxādum esse dictum debitorem, qui si esset relaxatus, denuo capi vel arrestari posset: Lex autem nihil facit frustra. Quam conciliationē,
13 vel mauis nouam tertiam hác meam opinionem, abundè ex his stabiliri posse existimo, quæ eleganter & fusè ad d.l. non potest videri. ff. de iudic. notat Castrensis: quæque consil. 46. refert Aymo Crauetta, aliaque quædam, quæ ad huius rei confirmationem pertinent cap. inferius dicam.

Qua actione teneatur qui personam aut res alterius indebitè arrestari fecit. Caput 18.

ARGVMENTA.

Iniuria magna afficitur is, qui indebitè arrestatur. numero 1.
Iniuria est, fideiussorem idoneum respuere. n. 2.
Mercatores ex fide promissorum dependent. nu. 3.
Mercator etiam lucrum cessans petit. nu. 4.
Creditor malè arrestans an ius crediti amittat. n. 5.
Debitor non ritè arrestatus, an approbet arrestum dando fideiussores. nu. 6.
Protestatio vbi non sit necessaria. num. 7.

QVONIAM verò iniquam arrestationem retractando, Iudex non plenè satisfacit parti tam ignominiosè arrestatę: illud quoq; quęri potest, qua ratione teneatur, qui vel personā, vel bona alicuius, nullo iure detinuit vel arrestauit?
1 Et sanè quod iniuriarum teneatur, ex l. si creditores. in fin. ff. de priuile. cred. &

cred.& ex l.pen.C.qui bo.ced.pos.responderunt Alex.consil. 19.in fi.lib.3.Ioan. de Neuizanis consi.52.num.29.Petr. de Bellapertica, Albe.& Salic.ad l.ab executione. C. quor.appel.non recip.Henningus Godden consi.38. nu.6.& probatur in l.j.& penu.C.qui bo.ced. poss. Quo modo & ipse Vlpi.ait, eum qui alicuius rem per iniuriam occupauerit, vel non debitorem, quasi debitorem appellauerit, iniuriarum teneri. l. item apud Labeonem. §.si quis bona.& §.seq. de iniur. & quod amplius est, etiam is qui duntaxat recusat fideiussorē 2
idoneum recipere, actione iniuriarū tenetur, l.si verò. §.j.ff.qui satisda.cog. Ratio autē hæc est, quod eiusmodi detentio sine iniuria fieri nequit,c.ex parte.de verb.signific. Alciat.ad l. 1.nu.9.C.de in integ.resti.Ias.ad l.4. §.condēnatum.nu.31.ff.de re iud. Curt.in tract.de sequest.q.8. Et quidem præcipuè grauis est viro nobili, vel potenti alicui mercatori qui sæpe ex sola fide creditoque pendet, quod pulchrè 3
d.consil.nu.8.asserit Neuizanus. Et grauibus personis metus infamię propemodum maior est,quàm metus mortis.l.isti quidem. §.penu. ff.quod met. caus. non solum qn̄ metus infamiæ est de præsenti,sed etiam in futurum.glo. in verb.seu mulier.d. §.penult.& minor coërtio personæ, maior cēsetur omni pœna pecuniaria.Hosti.ad c.tui, vt lit.non contest.& Iustinus Goblerus in suo quodam cons. in terminis: loquens de arrestatione iniustè facta. Tum verò nō dubium est, quin ad damna,&

 id quod

id quod intereſt teneatur, vt not. Io. Conſtantinus ad ord. reg. arti. 77. verſic. quid ſi iniuſtè appareat per l. ſi oleum. ff. de dol. & Alexan. d. loc. Quinimo ſi is qui arreſtatus fuit, erat mer
4 cator, non ſolum damni accepti, verum etiã lucri ceſſantis ratio habenda eſt, l. 3. §. fin. l. ſocium qui. ff. pro ſoc. Cardin. ad clem. 1. q. 8. de vſur. Roman. conſil. 517. Alexan. ad l diuortio, & ad l. inſulam. §. vſuris. ff. ſolu matrimo. Socyn. conſ. 179. lib. 2. Dec. conſil. 16. latè Rebuff ad l. vnicam. gl. vlt. nu. 23. C. de ſent. quæ
5 pro eo quod inter. prof. Neq; deſunt qui exiſtimãt, iniurioſum, imperitum, ſeu imprudẽtem iſtiuſmodi creditorem, in pœnam huius temeritatis, quæ certè cohibenda & reſtringẽda eſt, omne ius ſui crediti in vniuerſum amittere. Bal. ad c. cauſam matrimonij. in fi. de offic. deleg. & conſi. 115. lib. 1. antiquæ impreſſ. incip. proponitur. & in noua impreſsiõe 212. Iaſon ad l. 2. ff. de iuriſd. omn. iud. col. antepe. Dec. conſ. 75. verſ. 1. Rochus de Curte ad c. at ſi clerici. in 3. notab. de iudic. Cotta ad verb. Creditor faciens detineri debitorem. Quod tamen ego minus durum & acerbum eſſe cenſeo, pręcipuè cum Iudicis auctoritate, vel more ſolito, licet nõ ritè & pro vero debito arreſtum factum ſit, aliaſque etiam non amittit creditor ius ſuum, niſi quando vel ſine Iudice, id quod ſuum, vel ſibi debitum eſt, repoſcit, vel ius ſibi dicit. l. extat. ff. q̃d met. cauſ. l. creditores. ff. ad l. Iuliã de vi: ſatiſq; punitur hæc eius temeritas, modo ante dicto. Videat tamẽ

& cau-

& cautè animum adiiciat debitor ne maiore facilitate & imprudentia, hisce auxiliis excidat. Socy. enim consi. 113. incip. Quoniam in causa. lib. 3. respondet, quod capturę licet iniquæ consentire cẽsentur illi, qui vltro præstãt 6
fideiussores, de nõ recedendo. Nec obstat, inquit, quod dici posset, quod detentus videtur dare fideiussorem quodammodo compulsus, cũ aliàs non relaxaretur; quia præsumitur pro iudice, quod imò relaxaret eum, si aliqualiter de causa instrueretur. Nec est verisimile quod violentia ei inferretur, præcipuè in actu apud Iudicem facto, iuxta not. ad l. nõ est verisimile. ff. quod met. caus. Quo modo & *B*al. ad l. 2. C. de ser. fug. ait, quod captus iniustè, si nõ reclamet, valet contra eũ sententia & executio. Sanè vix est, vt in hanc sententiam accedere posim: Nam qui satisdat, certè vt euitet detẽtionem satisdat, non vt aduersus iniuriosum arrestantem non agat, cum sciat ius suum sibi durare. Ideoque actus satisdationis animũ & intentionem satisdãtis egredi non debet. l. nõ omnis. ff. si cert. pet. & hæ protestatiões magis sunt vtiles, quàm necessariæ. l 4. §. si in venditione. ff. quib. mo. pig vel hypoth. sol. Bart. ad l. 2. §. quod diximus. ff. si quis caut. Aret. cons. 162. Panor. in c. plerumq;. de rescript. & in ca. ex transmissa. vbi etiam Fely. de præscrip. Castrens. cons. 21. incip. In causa desertionis. ita vt vbi lex aliam coniectionem nõ remissi iuris habere potest, earũ omissio ad extinctionẽ actionis debitori cõpetentis, nullo modo sufficiat.

ficiat. Quam ſententiam,& humaniorem & veriorem eſſe aſſerit Iaſon ad l.de pupillo. §.ſi quis ipſi.nu. 2.verſ.Iſta ſecunda opinio. col.3. ff.de no. op. nunciat. Et cum proteſtatio fiat duntaxat ad iuris noſtri conſeruationem. l.ſi. ff.quib.mo.pig.vel hypoth. ſol.certè licet fuerit prætermiſſa, dummodo poſtea de iniuſtitia rei geſtæ conſtet,non debet tollere ius par-
7 tis;ſicut aliàs multis locis,vbi proteſtatio nulla interceſsit,ſola impedimenti probatio ſufficit,l. 2.in prin. ff.ſi quis caut. l.ſcire oportet. §. ſufficit. in verb. ignoſcendum ei eſt. ff. de excuſ.tut.l.quibus diebus.in princ.& ibi Bar. ad finem. ff.de condit.& demonſtrat. Semper tamen cõſultius eſt proteſtatione vti, etiam ſi aliàs eo tempore quo interponitur ad euitandam iniuriam, ſeu infamiam, apud improbum creditorem nõ prodeſſet. Declarat enim affectum & intentionem debitoris, tam iniquo facto reluctantem,abundanſque cautela nõ nocet,hoc præcipuè ſeculo, quo vel minima occaſiõe in abyſſum & veluti labyrinthũ litium incidimus, vnde facilè nos etiã in iuſta cauſa,extricare non poſſumus.

Arreſtatio per quem fieri debeat.
Caput 19.

ARGVMENTA.

Bona debitoris ſine ſolenni ritu in creditorem transferri non poſſunt. *nu.1.*

Pœna arreſtantis propria auctoritate debitorem nõ fugitiuum. *nu.2.*

Appa-

PER quem verò arrestũ fieri debeat, quæri posset; Nam bona aduersarij tui in te transferri citra solennem ordinem, frustra deprecaris, inquit, Gordianus l. si pacto. quo pœnam. C de pact. Sanè constat neminem in iudicio exhibẽdum esse, nisi de cuius exhibitione Iudex pronũciauit, l. fi. C. de exhib. & trãs. reis. Et si quis debitorem non fugitiuum propria auctoritate arrestauerit, vel detinuerit, vel res illius, debitum perdit, & pœnis corporalibus subiicitur, secundum Math. de Afflict. ad constit. reg. incip. Duram & diram. in 3. notab. versi. incip. Quid autẽ de illo. Ideoq; existimant Interpretes Apparitorem, seu (vt vocant) Seruientem, absque mandato & præceptione Iudicis, nisi periculũ sit in mora, non magis debitorem alicuius detinere & arrestare, quam vinculis mancipare, & in carcerẽ ducere posse. Bal. ad d. l. fin. & ad l. si quando. 12. q. C. de testib. arg. l. 2. C. si in causa iudic. pign. capt. sit. Mansuerius in sua praxi, tit. de execu. & subhast. vers. Item seruiens. quod & in Frãcia quoque moribus receptum esse asserit Rebuffus,

(Margin numbers: 1 beside "transferri citra solennem ordinem"; 2 beside "reis. Et si quis debitorem"; 3 beside "vocant) Seruientem")

buffus, ad consti.reg.to. 3.tit. de citat.art.2.gl. 4.nu. 10. dũ ait, quod licet quis eo ipso quod factus est Apparitor, potest statim sine alia cõmissione, ad solam partium requisitioné aduersarium citare; capere tñ, prehendere, vel arrestare sine Iudicis mandato non potest, quod res illa grauior sit, & non nisi cum iactura aliqua rei familiaris, eiusque qui arrestatur ignominia & infamia fieri solet. Sunt tamen qui existimãt creditorem simpliciter cum Apparitore publico, personam aut res sui debitoris sistere & arrestare posse; quasi scilicet eiusmodi Apparitor mandatum Iudicis ad eiusmodi actus habere videatur. Pirrhus ad consue. Aurel. tit. de exec. & locat. §. 8. in fin. Sed hoc nisi periculum sit in mora, periniquum ac durum foret. Homines enim imperiti, & nonnunquã etiam improbi, nulla facta distinctione, sæpe
4 graues viros iniuria afficiũt, quæ sola iniuriarum actione, non semper ex integro eradicatur, inanisq; sępè ad id quod interest, est actio, quam excludit inopia eorũ qui arrestant. arg. c. olim. de rest. spol. l. nam & is. ff. de dol. Non me latet quot & quibus in locis ea licẽtia Seruientib. tribuatur, sed recténe an perperam, aliorum iudicium feret. Sępe occurrit memoriæ meæ, scelerati illius Medij, vnius ex parasitis Alexandri, dictum: Is enim solet alios adhortari ne metuerent quoduis crimẽ in quẽuis intendere, aut iniuriam facere, adiecitque scelerato præcepto causam appositam, vt maximè, inquit, sanet vulnus qui delatus est, manet ta-

net tamen cicatrix. Non arbitror quenquam esse diabolum tam impium, qui rē magis nefariam posset suggerere. Idem & hic fieri posset si homo grauis calumniosè à paupere arrestetur, sine causæ cognitione. Nihilominus cũ Imberto c. 1. insti. forensium: consuetudinem cuiusque loci spectãdam esse arbitror, quæ in 5
eiusmodi negociis omnia potest, teste Io. Cõstantino ad constit. reg. art. 10. col. 6. vers. Præterea quæro. & Iac. de Belloui. in sua praxi. tit. de fuga reor. Quo modo & Io. Besian. ad cõsuet. Aluer. tit. j. §. j. ca. j. dicit consuetudinem esse apud Aluerniẽses quod satelles potest facere citationes quascunq;, sine alia Iudicis cõmissione; quia in iurisdictionib. subalternis, plerũq; agitur de modicis causis, & inter plebeios, vnde tanta solennitas non exigitur: Et quia semel est datum generale mandatum citandi iisdem; licet vbi cessat ista consuetudo, aut verius, aut tutius est, de commissione Iudicis constare debere, secundum eum. Et certa ista consuetudo ad limites rationis & æquitatis trahenda est. Vnde Ioan. Gallus in lib. arrestorum & decisionum Parlamenti, scribit Seruiẽtem vel Apparitorem auctoritate propria 6
& sine expresso consensu Iudicis, Parem Frãciæ, sistere vel citare non posse. Quod si tamen vni Apparitori Iudex commisit, videtur quod ille alteri Apparitori cõsocio suo ex causa hoc 7
negocium committere & delegare potest. vt not. Math. de Afflict. ad constit. reg. quæ inci. Citationis liberæ. in 8. notab.

Vtrum

Vtrum Iudex per extraneum Apparitorem arrestare posſit. Cap. 20.

ARGVMENTA.

Iudex an poßit per priuatum quemque hominem arrestare debitorem. nu.1.

Iudex an poßit creditori licentiam arrestandi ſuum debitorem tribuere. nu.2.

Iudex an poßit per executorem ſuperioris Curiæ arrestare aliquem. nu.3.

Salarium apparitorum arreſtantium aliquem, an omnibus æquale ſit. nu.4.

CÆTERVM quia Apparitores & Seruientes, certis territorij ſtationib. & locis deſignantur; video & hoc quoq; diſputatum eſſe, an Iudex proprio Apparitore neglecto ſeu omiſſo, alteri mandatum arreſtandi & detinēdi, dare poſsit? In ſimili quæſtione Cardi. Alexandrinus, & Abbas ad c. cum ſit Romana. de appel. reſponderunt, poſſe Iudicem
1 priuatum hominem, qui Apparitor non ſit, eligere, eidemque citandi & in ius vocandi auctoritatem dare, proprio etiā Apparitore neglecto. Et quod amplius eſt. Bal. ad l. vt perfectius. C. de excep. annal. col. fin. in ea opinio-
2 ne verſatur, vt exiſtimet, poſſe Iudicem parti aduerſæ mandare, vt aduerſarium ſuum citet. quod & Bart. variis locis, & Specul. in titu. de citat. §. ſequitur, col. 1. ſecutum eſſe animaduerto. Sic etiam Iudex poteſt dare licentiam parti, quod capiat poſſeſsionem, conſtituendo eum executorē in propria cauſa, teſte Bart.

Alex.

Alex.& aliis ad l.iustè.ff.de acquir.poss.& Ias. ad l.iubere cauere.ff.de iurisd.omn.iud.ita tamen vt per epistolam, vel aliàs sufficiẽter, aduersario qui citatur, de mandato & commissione Iudicis constare possit. Baldus ad l.si vt proponis. C.quom. & quand.Iudex.& ad d.l. vt perfectius; de cuius decisionis veritate, cumulatissimè agit Rebuffus, ad constit. reg.to. 3.tit.de citat.in præfat.numer. 80. cum mult. seq. & Robert.Maranta in tract.ord.iudiciar. parte 6. §.incip.Proposui. numero 44. Tum verò Angelus in tractat. malefic. ad verb. Petro, publico & iurato nuncio.nu.4.versi.Tertiò citatus. respondet, quod licet nuncius sit Curiæ deputatus, per quẽ citatio fieri possit, licere tamen Iudici, proprio illo nũcio neglecto, superioris Curiæ nuncio vti, eidemque citandi; seu in ius vocandi potestatem dare: qua in re & Bart.quoque in extrauag. ad reprimẽdum, ad verb.per nuncium, consentientẽ habet.Simpliciter tamen Chassanæus ad consu. Burg.tit.de iustit.& iur. §.6.num. 5. versi. Sed tamen.existimat Iudicem non posse mandata sua mittere executioni per alium, quàm per nuncium publicũ illius prouinciæ vbi est Iudex.Sed quia Bart. allegat, videtur hoc intelligere, vt cuilibet Iudici inferiori, nuncio publico totius prouinciæ, vti liceat.Sanè inciuile est proprium nũcium negligere, & panem filiorum extraneis tribuere. Vnde animaduertere debet Iudex, quod nõ omne quod licet honestum est, l.non omne.ff.de regu.iur.& æquum

O est ne

est ne creditores ex malicia mittãt diabolicos executores, qui omnia debitorũ bona in expensis executionis & arrestationis cõsumant, & si Iudex consentiat, conuenit non plus eos recipere, quàm si creditor Apparitoris illius
4 qui eo in loco, in quo debitor est, opera vsus fuisset. Rebuffus ad ord. reg. tomo 2. titul. de lit. requis. glo. 4.

Vtrum Apparitores magni Senatus vbique arrestare possint. Cap. 21.

ARGUMENTA.

Apparitores magni Consilij iussa eiusdem vbique exequuntur. *nu. 1. & 4.*

Apparitores magni Consilij vtrum inferiorum magistratuum sententias mandare queant executioni. *nu. 2. & 5.*

Appellari an possit ab executiõe Apparitoris supremæ Curiæ, sententiam inferioris Iudicis exequentis. *nu. 3. et 6.*

Iudex superior an in territorio Iudicis inferioris sibi subditi, de omnib. causis cognoscere possit, de quibus potest ipse inferior. *nu. 7.*

HINC etiam dubitatum fuisse video, vtrum aulici & magni Consilij Apparitores, qui certum territorium nõ habent, passim & vbique munus suũ in tota ditione exercere, sistereque aut arrestare debitorem, & eius bona possint. Ioan. Imbertus Instit. foren. lib. 1. c. 1. pauca quædam huc pertinentia annotasse videtur. Alibi, inquit, Apparitores certis territorij stationibus, quas nos balliagia dicimus,

cimus, designantur, in quib. omnia ad eorum munus pertinentia absque Iudicis venia possunt gerere. Alibi verò nulla locorum lege vel condicione, vtique intra territorij proprij, id est Ressortus, fines coercẽtur. Itaq; Apparitor vni destinatus prefecturę, quam Seneschalliã, seu Bailliagium vocamus, in alterius ditione suis partibus fungi non potest, data etiã à magistratu, qui illi ditioni præest, copia. Quod si quid aduersus ea fiat, omnino irritum erit, si modo appellatio ab eo interponatur. Deinde verò adiicit, magni Consilij Apparitores, eius 1
Consilij decreta in omni Gallia exequi posse, quippe qui in hoc concessu in regia agunt, vbiuis locorum in regno iudicant. Proinde eorũ officiales, res ab iis iudicatas, citra loci prefinitionem possunt executioni tradere. Porro
magis ambigua est quæstio, vtrũ Consilij Ap- 2
paritores alias quàm ipsius sentẽtias, mandare queant executioni. Nam cum ex his Apparitorib. quidam debitæ pecuniæ solutionẽ in-
dixisset, ab eo debitor appellauit ad supremã 3
Paris. Curiam, apud quam appellans, eam solam grauaminis causam adduxit, quod apparitor ille, ius non habebat id faciendi: verum Curia rem interiore Cõsilio pronunciauit agitandam. Hæc ille. Non est absimile, quod de eadem re Petr. Rebuff. to. 3. ad constit. reg. tit.
de citat. art. j. gl. j. num. 4. scriptum reliquit, q, 4
Apparitores magni Consilij, possunt vbique
Cõsilij iussa exequi. Sed iussa inferiorum ma- 5
gistratuum exequi nõ possunt, si ad hæc præ-

fecti à Consilio non sint. Vnde, inquit, interdum vidi appellari ab executiōe facta ab Ap-
6 paritore magni Consilij, eo q; sententiam inferioris Iudicis executioni demandarat. Nam sicut Iudex extra territorium habetur tanquā priuatus. l. 3. ff. de offi. præsid. sic & oēs Viatores, vbi præfecti non sunt. Vnde in territorio in quo præfecti sunt, virgam deferre possunt regulariter, extra verò non possunt, nisi dum iussa Consilij exequūtur. Et quemadmodum ipse Senatus Principis, suam cuiq; ciuitati & loco inferiori relinquit cognitionē & iudicationem, nullaque ratione paucissimis duntaxat casibus exceptis, de caussis apud inferiora tribunalia agitandis sese intromittit, quādo inferioris illius magistratus negligētia nō accusatur & detegitur. qua de re multa ad tit. de supplend. neg. præl. in Decret. & ad l. per minorem. ff. de iudic. annotant Interpretes: Ita multò minus inuito inferiore aliquo magistratu Apparitor Senatus seu Consilij actus istiusmodi arrestationis & prehensionis facere potest. Quid igitur est quod dici solet, Iudicem superiorem in aliquo territorio, posse cognoscere de omnibus caussis de quibus co-
7 gnoscere potest inferior in eodem territorio, teste Innocent. ad capit. cum ab ecclesiarum. de offic. delegat. & notant Doctor. ad l. j. ff. de offic. præfec. vrb.? & rursum quod Iudex maior facit cessare iurisdictionem minoris. Bart. ad l. fin. ff. de offic. procons. Alexan. ad l. iudicium soluitur. ff. de iudi. quodque pro regula

tradunt

tradunt nostri, quod Iudex inferior in eodem loco habet iurisdictionem accumulatiuè, nō priuatiuè, teste Aret.consi. 102. Ang.ad d.l. 1. §. si quis. ff. de appel. & iudices speciales in ciuitate, non præiudicant potestati loci. l. nec quicquam.ff.de offic.proconsi.Non ineleganter hunc nodum dissoluit Anchoranus ad ca. volentes.de offic.leg.dum ait, Iudicem minorem maiori cedere in his quæ apicem seu culmen dignitatis, & venerationem spectant, nō etiā in his quæ cōtentiosæ iurisdictionis existunt, per §. nulla. in auth. de defensi. ciuit. col. 3. Quo modo Episcopus in sua ciuitate poterit exercere iurisdictionem suam, superueniēte legato, sed eo præsente solenniter benedicere nō poterit. Tum verò quando inferioris & superioris iurisdictiones ita cōstitutæ sunt, vt altera per alterā iuuetur, & vt specialis iurisdictio generali adiungatur tunc magis cumulatio, quàm priuatio iurisdictionum dici potest. vt l. fi. C. de iurisd. omn. iud. Sed vbi iurisdictiones istæ sunt planè diuersæ, vnus Iudex etiam maior, non intromittit se de iurisdictione Iudicis inferioris, ne iudicia cōfundantur. l. hac consultissima. C. de testa. Et his quidem cessantibus, si vel statutum, vel consuetudo, vel præscriptio, vel priuilegium existat in contrarium, vt est in his ditionibus, Iudex maior, & Senatus de iurisdictione inferiorum locorum, ciuitatum, aut magistratuū, se non intromittit, vt not. latè Felyn. ad cap. pastoralis. de offic. ord. Eodem igitur modo,

& Apparitores sese immiscere rebus, ad alios inferiores pertinentibus non possunt. Ordine enim cuncta in Repub. fieri comparatum est, ea ratione, quam natura quoque rebus ostendit, vnde harmonia, seu concors rerum symmetria exurgit.

De pœna Apparitoris extra territorium arrestantis. Cap. 22.

ARGVMENTA.

Apparitor quando carcerari potest. *nu.1.*
Regij Viatores, an possint ab inferiori magistratu incarcerari. *nu.2.*
Cautela pro eo qui fecit arrestum perperam. *nu.3.*
Iudex inferior quando animaduertat in Apparitorem regium. *nu.4.*
Apparitor egrediens limites suæ potestatis tenetur iniuriarum. *nu.5.*

CVLPA est, vt ait Pomponius, immiscere se rei ad se non pertinenti. l. culpa. ff. de reg. iur. Apparitor igitur qui in loco & intra limites suæ functionis nō manet, sed pro libidine sua, quod ad se non pertinet, & in alio loco vbi hoc illi permissum non est, arrestare audet, adeoque alienæ rei citra legis adminiculum sese immiscet, culpa carere non potest: turbato namque ordine facit quod sua minus interest; nisi fortè propter periculum fugæ debitoris, vt ait Paris de Puteo, in tract. de syndic. ad verb. clericus. cap. 2. Sed qua ratione & quo modo, hæc culpa, quæ pœnam vtique requirit. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. coerce-

coercebitur,quibusque tādem vinculis reprimetur audax,hoc & temerariū facinus,quæri solet.Sanè Ludouicus Romanus, qui pro ætate sua multa in iure & in foro, diligenter considerauit,ad l.nolle adire.nu.3.versic.quinimo nedum. ff.de acq.hered.respondit,eius- 1
modi apparitorem & nūcium vinculis mancipari, & in carcerem coniici posse. Nam & Iustinianus, executorem qui clericum ad vetitum tribunal laici Iudicis euocauit, ab Episcopo loci, in loco decanica detrudi posse cōstituit.authen. causa quæ. C.de episco. & cler. quod & Bal.ibi,versi.vltimè nota. sequitur cū glo.,in §.j. in authent. apud quos oport. caus. dic,monach.col.6. Porro autem Petr. Rebuf- 2
fus ad ord.reg.tomo 2.titul.de literis requisit. glo.3.num.32.versi.non poterit,scribit quod non potest dominus loci detrudere in carcerem Viatorem Regium exequētem literas regias,sine literis requisitoriis,vt fuit pronūciatum Burdegaliæ,prout refert Boerius q.8.Sed arrestare equum illius poterit,inquit,nisi Seruiēs executioni à se perperam & sine permissu Iudicis factæ renunciaret; quia tunc nō debet equus eius teneri; Ideo cautela est,quan- 3
do Seruiens temerariè & perperam fecit executionem,vt illi renunciet, secūdum eundem Rebuffum. Cæterum Ioannes Imbertus Rupelanus, Institu.forens.cap.j.secutus Fabrum ad l,in officiales. C.de offic.rect.prouinc. per illum textum asserit, verum quidē esse quod Iudex loci communiter manum in Appari-

toris huiusmodi equum iubet iniiciendam, quo ad iudicio se sistat: & ei nõnunquam diẽ dicit, vt per se respondeat; aliquãdo verò carcere detentum causam dicere cogit, quoties iniussu illius Iudicis aliquem iurisdictioni eius mancipatum, Apparitor apprehenderit, vt pro iudicãtis arbitrio eius temeritas mulctetur. Verum Iudex alius quàm Regius, non potest in Apparitores Regios animaduertere: Ita vt q̈uis Iudices inferiores ius persequendi aut ad summũ prehẽdẽdi hos Apparitores haberẽt, per d.l. in officiales. oportet tñ eos ad Senatũ, qui iustã pœã infligere posset, transmittere. l. 2. C. de offi. mag. mili. Atqui Guid. Pape
4 nobilis Galliæ practicus, non absimilem quęstionem tractans quæst. 328. incip. Seruiens. respondit Iudicem inferiorem posse punire Seruientem Curiæ, dummodo hoc significet Curiæ illius superiori. Quæ sentẽtia Guidõis, nõ tam multum ab his quæ dicta sunt ex Rebuffo & Imberto, discrepat, quàm fortè aliquibus prima facie videtur; Nã si carceri mãcipatus aut aliter detentus sit Apparitor, Iudex qui manus in eum iniecit, Senatui hoc quod factum est significabit, & repetenti remittet illic puniendum. Cæterum si Senatus non repetat, aut non respõdeat, vel aliter dissimulet, correctio inferioris in eiusmodi Apparitorem procedet, teste Chassa. ad consuet. Burg. des iustices & droictz. Rubr. L'amẽde de simpl. recousse. §. 7. ad verb. L'amende. nu. 43. versic. Quinta conclusio. Tutius est sanè
hoc ca-

hoc casu eueniente, certum Senatus respon-sum expectare: Pluraque de his, d. loco apud Boerium vide. Ad actionē iniuriarum quod attinet, nihil hæsitādum est; huiusmodi enim 5
Apparitor per illicitam arrestationem & Iudici & parti læsæ iniuriam facit. cap. ex parte, de verbo. sign.

Quæ sit pœna eius, qui se Apparitorem esse simulat, cum non sit.

Caput 23.

ARGVMENTA.

Nuncius falsus de falso tenetur. *nu. 1.*

Comitem, Doctorem, seu Magistratum se simulans cum non sit, falsi crimen contrahit. *n. 2.*

Tabellionis officio fungens, qui nunquam Tabellio fuit, qua pœna puniatur. *nu. 3.*

Iurisdictionem non habens, sed habere simulans, quo modo puniatur. *nu. 4.*

Apparitores, vt plurimum maligni, infames, ac viles sunt. *nu. 5.*

Apparitor simulans se mandatum arrestandi habere qua pœna teneatur. *nu. 6.*

ANTIQVITAS nihil aliud existimabat esse Deum; quàm prodesse mortalibus; ex quo prouerbium natum est, Homo homini Deus. Sed quoniam paulatim abundare cepit iniquitas, & refrigescere charitas, vt est apud Mathæum 24. cap. Homo homini lupus factus est, milleque nocendi artes adinuentæ sunt, quibus fraude & dolo, alter in alterius fortunas irrumpat, & proximi honorē

conuellat; Quo pertinet ſceleratũ & deteſtandum hoc factum eorum qui ſub auctoritate publica, quo pecuniam ſubdolè emungăt, & ab imperitis hominibus, neſcio quid extorqueant, ſimulant ſe Apparitores eſſe, cum nõ ſint, auctoritatemq́ue & poteſtatem arreſtandi, accepto ob eã cauſam ſalario, ſibi vſurpăt. Memini paucis hinc diebus, miſellum quendam & ſimplicẽ ruſticum, eiuſmodi lupo prędam fuiſſe, ſimulanti ſcilicet ſe Regium Apparitorem eſſe, eoq́ue titulo innocentem illũ hominem ad iniquiſsima quæque adigenti. Sed quæ ſit huius tam nefarij facti pœna videamus. Et Vlpianus quidem, Qui nomi-" ne Prætoris, inquit, literas falſas reddidiſſe, " dictúmve falsũ propoſuiſſe dicetur, ex hac " cauſa actione pœnali in factum tenetur, " quanquam legis Corneliæ reus ſit. l. qui no- "
1 mine. ff. ad l. Cornel. de falſ. Sicut generaliter nuncius falſus, de falſo tenetur, teſte *Bart.* ibi. & Alex. ad l. Diuus. de cuſtod. reor. Specul. de execut. verſicul. ſed quæritur. Iaſon ad §. quadrupli. Inſtit. de act. Felin. ad cap. tertio loco. de probat. & nominatim Matthæ. de Afflict. loquẽs de eo [illegible] ulat ſe eſſe Apparitorem [illegible] In [illegible] regni, quæ incipit, Du- [illegible] mili, appellans ſe Comi- [illegible] giſtratum, cum non ſit, [illegible] facit his c[illegible] tem tan- [illegible] s falſi cri[illegible] it, quàm [illegible] illum a[illegible] m alieno [illegible] ſibi v[illegible] uis. & ibi

Doctor.

Doctor.C.de aquæduct. libro 11. ad cap.j.de magistrat.ad c.tam literis.de testib.l.vnica. C. de mendic. Valid.Chassan.ad consuetu.Burg. Des iustices & droictz.Rub.mesiers.ad verb. de leurs rapports.numer.6 & 7.Grauius sanè 3
Hyppol.de Mars.ad l.eiusdem.col. 2.nu.6.ad l.Cornel.de sicar. eum qui nũquam Tabellio fuit, si vt Tabellio instrumentum conficiat, morte plectendum esse respondit. Iuxta sententiam Bald.ad l.data opera.C.qui accus. nõ poss. Ex quo dubia redditur Angeli opinio, ad.l.si vacantia.C.de bon.vacant.libr. 10.existimantis eum qui iurisdictionem non habet, 4
sed simulat, pœnæ falsi obnoxium nõ esse. Ego cum Modestino respondeo,huiusmodi simulatorem,pro admissi qualitate secundum l.Corn.de fals. grauissimè esse puniendum.l. eos.§.fin. ff.ad l.Cornel.de fals. licet hac in re opiniones Doctorum varient;& Senatus ipse Tholosanus quid constituendum esset,anxiè dubitauit,vt apud Aufrerium decis.401.videre licet. Et in hac quidem sententia etiam D. Damhouderium in Enchirid.rerum crimina. cap.123.num.10.fuisse video.Sed vt Appari- 5
torum ipsorum malicia & infamis vita sæpenumero abundat in Republica, quo nomine multum conqueritur Andreas de Iseruia, in constit.Neapolit.de assig.lit.citat. num.5.in ...tura peregrin. Suntque vt plurimum viles ...onæ,vt ait Robert. Marant. in tractat. de ...dic.part.6.nu.43.tit.de citat. Ita quoq; ...atem non dissimilem,non raro declinant,

nant,& mandatum arrestandi se habere iactitant, falsò & contra veritatem; vt hac mentita fide, à debitore mandatum veluti redimente, aliquid accipiant; Quod qui faciunt, pro-
6 culdubio crimen concussionis contrahunt. l. j. ff. de concuss. & non solum ad quadrupli restitutionem obligati sunt, falsumq; committunt, sed & concussionis nomine etiam aliàs, criminaliter puniuntur. l. quod euitandæ. ff. de condict. ob turpem causam. Iason ad d. §. quadrupli. Odofredus ad l. iubemus. C. ad l. Iuliam repet. Barto. ad l. j. C. de naucl. libr. 11. text. & glo. in l. si quis concusserit. C. ad l. Iul. de vi. Vnde etiam in simili respondet Paris de Puteo in tract. de syndic. cap. 7. de Syndic. iudic. nume. 7. quod officialis qui, vt componat cum eo de cuius delicto nihil omnino cõstat, pœnam minatur, tenetur iniuriarum: Et qđ Iudices qui simulant se habere mãdatum capiendi, torquendi, molestandi, idque falsò, extra ordinem puniuntur, falsiq; admissi nomine tenentur.

De Apparitore metu, precibus, vel sordibus corrupto, & arrestum non faciente. Caput 24.

ARGVMENTA.

Luxuries & auaritia homines plerumque ad scelera adigunt. *nu. 1.*

Metus omnis turpis est in Iudice. *nu. 2.*

Iudex negligens aut Iustitiã non administrans grauiter punitur. *nu. 3.*

Appa-

DVÆ sunt res, inquit Cicero, quæ maximè homines ad maleficium impellũt, 1 luxuries, & auaritia, Vñ cũ pleriq; Apparitores aut poculis aut nũmis nimiũ addicti sint, adeo vt in quibusdã, neq; pecuniæ modus est, neq; cupiditatum, quos nulla præda vnq̃ improbè parta minuit, sed auget potius, atq; inflãmat: frequenter accidit, ꝙ cum arrestandi seu sistendi mandatum receperũt, vel pecunia corrupti, vel amore familiaritatis & compotationis excæcati, dissimulant, officiumque suũ non faciunt, magno Reipubli. malo, & graui creditorum periculo, ac detrimento. de quib. his verbis scribit Carol. Molinæus, ad 2. part. consuetu. Paris. titu. 2. §. 52. glo. 1. nume. 184. Notæ enim sunt expilationes Apparitorum præsidialium, præsertim hoc tempore quo nõ solum officia multiplicantur, sed non nisi ingenti precio habẽtur, & iam ridiculæ sint antiquæ sanctæ cõstitutiones, de eorum salariis editæ,

editæ; nec hoc solum, sed multò plus exigunt à pauperib. rusticis, quibus breue tẽporis spacium, & vsurarias dilationes subinde vendũt, ne pignora transferant, aut ne vili distrahant. Hactenus ille. Alios verò metus & potentia debitoris, extra limites iustitiæ & propriæ functionis, in transuersum agit, contra dictũ Ec-
2 clesiastici ca. 7. de Iudice loquentis; Noli fie- " ri Iudex, nisi valeas virtute perrumpere ini- " quitates, ne forte extimescas faciem poten- " tis, & ponas scandalum in agilitate tua. I- " deoque idem Molinæus d. loco iterum subiicit, Necesse esse ad rectam & debitã & à Deo
8 præceptam politiam, non solum iudicãdi officia, sed quæcunque vel minima iustitiæ ministeria, idoneis & fidis, gratis concedere, quemadmodum & beneficia omnia, & dignitates ecclesiasticas. Sic enim fieret, vt nefario, & cauponario rerum sacrarum & magistratuum quæstu sublato, totum regnum, & præcipuè maiestas ipsa Regis, non solum coram omnib. hominib. sed etiam coram Deo & angelis & sanctis eius, magnopere floreret & prosperaret, & omnibus tam spiritualibus quàm temporalibus opibus, & maxima pace lætaretur, &c. Defectus verò iustitiæ & licentia peccandi, facit eiusmodi Apparitores verè esse quod de eis scribunt veteres, quod sunt vt plurimum viles, voraces, praui, auari, pertinaces, & proterui. Paris de Put. in tractat. de syndic. ad verb. familia. 1. Bal. ad l. si vt proponis. C. de exec. rei iudic. Frederic. de Senis cõs.

119. Tyraq. de retract. §. 8. glo. 9. & probatur satis in l. j. C. de muner. libro 12. & in l. j. C. de priuileg. eor. qui in pal. milit. & in l. omnes. C. de episc. & cle. Hos igitur & sua quoque pœna iusta manet. Nam si Iudex negligens vel corruptus, & parti requirenti iustitiam non administrans, tam grauiter coërceatur & puniatur. l. j. C. de desert. l. fin. C. pub. lætit. latè Paris de Puteo in d. tractat. de syndicat. ad verb. negligentia. cap. j. aliisque locis multis, quanto magis hoc genus hominum ignobile & vile, nisi Apparitores Regios excipias, qui honoratiores fortè aliquibus videntur, licet aliquādo non sint, puniri debet. Sanè qualescunque sint, quādo arrestum facere nolunt, aut ne faciant latitant, & se subducunt, potest pars in eum casum contra eos protestari, condemnabuntur eidem parti executionem seu arrestum requirenti, ad expensas, damna, & id quod interest, vt ait Rebuffus ad ord. reg. to. j. tract. de sent. execut art. 8. glo. 5. & tomo 3. in tract. de citat. in pręfat. num. 80. Ita vt non multò aliter sese loco ipsius debitoris constituere videantur, quàm Iudex pro arrestatione requisitus, & negligens, vel iustitiam non administrans. l. fi. & ibi Doc. ff. de var. & extraor. cognit. pulchrè Castrens. cons. vlt. versi. secunda causa est. libr. j. cap. Dominus noster. 23. q. 2. Sed & diui Principes Gratia. Valēt. & Theo dos. huiusmodi executores qui officium suū facere cessauerunt, ab executione remouendos, aliosque in locum eorum supponendos

3 4 5

esse

esse rescripserunt; vt sciant causas à se nō esse diludēdas, nec lucri gratia aliquod eis vicium
6 imponendū. l. j. C. de sport. Quo modo, quod amplius est, in multis aliis casibus, ex sola negligentia, nō dico malicia, & improbitate vel corruptiōe, eum qui publicam aliquam functionem sustinet, ab officio remoueri, notat
7 Bellouisius in sua praxi, sub titul. de citat. Ad quam quidem remotionem & arbitrariam coërtionem, ex ea enascentem non ordinario & solenni ritu seu ordine iudiciorum, sed summariè, de plano, velo leuato, & sine strepitu procedendum esse testatur Bald. ad d. l. fi.
8 Sed an venia digni sint, vt postea elapso aliquó temporis spacio, denuò ad suas functiones admitti possint, quæsitum fuisse scio. Sanè, si propter admissum istiusmodi delictum per sententiam Iudicis remoti sunt, quia Iudex semel suo officio est functus, restitui ab eo non possunt, l. si quis decurio. & ibi Bald. C. de fals. & in terminis decidit Chassanæus, des iustices & droictz. Rubr. Messiers & Sergens. §. 6. nu. 50. quemadmodum & quilibet alius officialis propter negligentiam vel culpam in officio commissam, remotus, non admittitur ad aliud officium, & alios honores. l. quicunque. C. de diuers. offic. libro 12. etiamsi propterea ad omne damnum parti illatū, ad sumptus omnes, & ad id quod interest, teneantur, præstito aduersus ipsos in litem iureiurando, vt not. Paris de Puteo, in tractat. de syndic. ad verbum, negligentia. cap. 4. Quinimo quod magis

magis est, capit. 2. existimat eiusmodi Officialem absolutorium rescriptum impetrare non posse, neque contineri hunc sub generali indulto Principis ciuibus concesso, sed simpliciter remoueri, etiam officio eius adhuc durante, l. si aliqui. C. de suscept. l. iudices. C. de dignit. Sed breuius de his Alberic. ad l. si quos. C. de offic. præfec. præt. orient. versic. sed nunquid. ait eos qui ob delictum suum remoti sunt, ipso iure ad idem vel aliud officium, assumi iterum non posse. l. placet. in fin. C. de episcop. & cler. cap. dictum. 81. distinct. Cæterũ de gratia & ex speciali dispensatione Principis, qui sibi manum non claudit, possunt; quod & vsu quoque receptum videmus.

Elegans autem est quæstio, quis huiusmodi Apparitorem remouebit, ipséne Iudex inferior, an potius Princeps, vel alius quispiam qui ex priuilegio sibi à Principe concesso, illũ constituit? Et quidem Ioan. Fabri ad l. fi. C. de offic. præfe. vrb. quem refert & sequitur Ioan. Constan. ad constitut. reg. artic. 10. incip. Que suyuant. circa fin. respondet, quod Seneschali non possunt auferre officia Seruientibus vel Officialibus qui delinquunt in suis officiis, quæ non habent ab eis, sed à Principe, vt l. j. C. de offic. præf. Augustal. quamuis ipsos in officio delinquentes punire posint. l. si. quis. §. si quos. & ibi latè Bart. ff. de pœnis. Sed & Paridem de Puteo in tract. de Syndic. ad verb. potestas. num. 2. in hac quoque sententia fuisse reperio, dum ait, quod is Officialem remouet, 9

toris huiusmodi equum iubet iniiciendam, quo ad iudicio se sistat: & ei nõnunquam diē dicit, vt per se respondeat; aliquādo verò carcere detentum causam dicere cogit, quoties iniussu illius Iudicis aliquem iurisdictioni eius mancipatum, Apparitor apprehenderit, vt pro iudicātis arbitrio eius temeritas mulctetur. Verum Iudex alius quàm Regius, non potest in Apparitores Regios animaduertere: Ita vt q̄uis Iudices inferiores ius persequendi aut ad summū prehēdēdi hos Apparitores haberēt, per d.l.in officiales. oportet tñ eos ad Senatū, qui iustā pœā infligere posset, transmittere. l.2. C.de offi.mag.mili. Atqui Guid. Pape
4 nobilis Galliæ practicus, non absimilem quęstionem tractans quæst. 328. incip. Seruiens. respondit Iudicem inferiorem posse punire Seruientem Curiæ, dummodo hoc significet Curiæ illius superiori. Quæ sentētia Guidōis, nō tam multum ab his quæ dicta sunt ex Rebuffo & Imberto, discrepat, quàm fortè aliquibus prima facie videtur; Nā si carceri mācipatus aut aliter detentus sit Apparitor, Iudex qui manus in eum iniecit, Senatui hoc quod factum est significabit, & repetenti remittet illic puniendum. Cæterum si Senatus non repetat, aut non respōdeat, vel aliter dissimulet, correctio inferioris in eiusmodi Apparitorem procedet, teste Chassa. ad consuet. Burg. des iustices & droictz. Rubr. L'amēde de simpl. recousse. §.7. ad verb. L'amende. nu. 43. versic. Quinta conclusio. Tutius est sanè

hoc ca-

hoc casu eueniente, certum Senatus respon-
sum expectare; Pluraque de his, d. loco apud
Boerium vide. Ad actionē iniuriarum quod
attinet, nihil hæsitādum est; huiusmodi enim 5
Apparitor per illicitam arrestationem & Iu-
dici & parti læsæ iniuriam facit. cap. ex parte,
de verbo. sign.

Quæ sit pœna eius, qui se Apparitorem esse simulat, cum non sit.

Caput 23.

ARGVMENTA.

Nuncius falsus de falso tenetur. *nu.1.*

Comitem, Doctorem, seu Magistratum se simulans cum non sit, falsi crimen contrahit. *n.2.*

Tabellionis officio fungens, qui nunquam Tabellio fuit, qua pœna puniatur. *nu.3.*

Iurisdictionem non habens, sed habere simulans, quo modo puniatur. *nu.4.*

Apparitores, vt plurimum maligni, infames, ac viles sunt. *nu.5.*

Apparitor simulans se mandatum arrestandi habere qua pœna teneatur. *nu.6.*

ANTIQVITAS nihil aliud existimabat esse Deum; quàm prodesse mortalibus; ex quo prouerbium natum est, Homo homini Deus. Sed quoniam paulatim abundare cepit iniquitas, & refrigescere charitas, vt est apud Mathæum 24. cap. Homo homini lupus factus est, milleque nocendi artes adinuentæ sunt, quibus fraude & dolo, alter in alterius fortunas irrumpat, & proximi honorē

conuellat; Quo pertinet sceleratū & detestandum hoc factum eorum qui sub auctoritate publica, quo pecuniam subdolè emungāt, & ab imperitis hominibus, nescio quid extorqueant, simulant se Apparitores esse, cum nō sint, auctoritatemque & potestatem arrestandi, accepto ob eā causam salario, sibi vsurpāt. Memini paucis hinc diebus, misellum quendam & simplicē rusticum, eiusmodi lupo prędam fuisse, simulanti scilicet se Regium Apparitorem esse, eoque titulo innocentem illū hominem ad iniquissima quæque adigenti. Sed quæ sit huius tam nefarij facti pœna videamus. Et Vlpianus quidem, "Qui nomine Prætoris, inquit, literas falsas reddidisse, "dictúmve falsū proposuisse dicetur, ex hac "causa actione pœnali in factum tenetur, "quanquam legis Corneliæ reus sit. l. qui no-"
1 mine. ff. ad l. Cornel. de fals. Sicut generaliter nuncius falsus, de falso tenetur, teste *B*art. ibi. & Alex. ad l. Diuus. de custod. reor. Specul. de execut. versicul. sed quæritur. Iason ad §. quadrupli. Instit. de act. Felin. ad cap. tertio loco. de probat. & nominatim Matthæ. de Afflict. loquēs de eo qui simulat se esse Apparitorem Curiæ. In constitutio. regni, quæ incipit, Du-
2 ram & diram. Et in simili, appellans se Comitem, Doctorem, Magistratum, cum non sit, actumque aliquē facit his congruentem tantum, non minus falsi crimen contrahit, quàm si alienum sigillum aut nomen, cum alieno incommodo sibi vsurpasset, l. si quis. & ibi Doctor.

Doctor.C.de aquæduct. libro 11. ad cap.j.de magistrat.ad c.tam literis.de testib.l.vnica. C. de mendic. Valid.Chassan.ad consuetu.Burg. Des iustices & droictz.Rub.messiers.ad verb. de leurs rapports.numer.6 & 7.Grauius sanè 3
Hyppol.de Mars.ad l.eiusdem.col. 2.nu.6.ad l.Cornel.de sicar. eum qui nūquam Tabellio fuit, si vt Tabellio instrumentum conficiat, morte plectendum esse respondit. Iuxta sententiam Bald.ad l.data opera.C.qui accus. nō poss. Ex quo dubia redditur Angeli opinio, ad.l.si vacantia.C.de bon.vacant.libr. 10.existimantis eum qui iurisdictionem non habet, 4
sed simulat, pœnæ falsi obnoxium nō esse. Ego cum Modestino respondeo, huiusmodi simulatorem, pro admissi qualitate secundum l.Corn.de fals. grauissimè esse puniendum.l. eos.§.fin. ff.ad l.Cornel.de fals. licet hac in re opiniones Doctorum varient;& Senatus ipse Tholosanus quid constituendum esset, anxiè dubitauit, vt apud Aufreriumdecis.401.videre licet. Et in hacquidem sententia etiam D. Damhouderium in Enchirid.rerum crimina. cap.123.num.10 fuisse video.Sed vt Appari- 5
torum ipsorum malicia & infamis vita sæpenumero abundat in Republica, quo nomine multum conqueritur Andreas de Iseruia, in constit.Neapolit.de assig.lit.citat. num.5.in lectura peregrin. Suntque vt plurimum viles personæ, vt ait Robert. Marant. in tractat. de ord.iudic.part.6.nu.43.tit.de citat. Ita quoq; ad falsitatem non dissimilem, non raro declinant,

nant,& mandatum arrestandi se habere iactitant, falsò & contra veritatem; vt hac mentita fide, à debitore mandatum veluti redimen-
6 te, aliquid accipiant; Quod qui faciunt, proculdubio crimen concussionis contrahunt. l. j. ff. de concuss. & non solum ad quadrupli restitutionem obligati sunt, falsumq; committunt, sed & concussionis nomine etiam aliàs, criminaliter puniuntur. l. quod euitandæ. ff. de condict. ob turpem causam. Iason ad d. §. quadrupli. Odofredus ad l. iubemus. C. ad l. Iuliam repet. *B*arto. ad l. j. C. de naucl. libr. 11. text. & glo. in l. si quis concusserit. C. ad l. Iul. de vi. Vnde etiam in simili respondet Paris de Puteo in tract. de syndic. cap. 7. de Syndic. iudic. nume. 7. quod officialis qui, vt componat cum eo de cuius delicto nihil omnino cõstat, pœnam minatur, tenetur iniuriarum: Et qđ Iudices qui simulant se habere mãdatum capiendi, torquendi, molestandi, idque falsò, extra ordinem puniuntur, falsiq; admissi nomine tenentur.

De Apparitore metu, pecibus, vel sordibus corrupto, & arrestum non faciente. Caput 24.

ARGVMENTA.

Luxuries & auaritia homines plerumque ad scelera adigunt. *nu. 1.*

Metus omnis turpis est in Iudice. *nu. 2.*

Iudex negligens aut Iustitiã non administrans grauiter punitur. *nu. 3.*

Appa-

DVÆ sunt res, inquit Cicero, quæ maximè homines ad maleficium impellũt, luxuries, & auaritia, Vñ cũ pleriq; Apparitores aut poculis aut nũmis nimiũ addicti sint, adeo vt in quibusdã, neq; pecuniæ modus est, neq; cupiditatum, quos nulla præda vnq̃ improbè parta minuit, sed auget potius, atq; inflãmat: frequenter accidit, ꝙ cum arrestandi seu sistendi mandatum receperũt, vel pecunia corrupti, vel amore familiaritatis & compotationis excæcati, dissimulant, officiumq́ue suũ non faciunt, magno Reipubli. malo, & graui creditorum periculo, ac detrimento. de quib. his verbis scribit Carol. Molinæus, ad 2. part. consuetu. Paris. titu. 2. §. 52. glo. 1. nume. 184. Notæ enim sunt expilationes Apparitorum præsidialium, præsertim hoc tempore quo nõ solum officia multiplicantur, sed non nisi ingenti precio habẽtur, & iam ridiculæ sint antiquæ sanctæ cõstitutiones, de eorum salariis editæ, 1

editæ;nec hoc solum,sed multò plus exigunt à pauperib. rusticis, quibus breue tẽporis spacium,& vsurarias dilationes subinde vendũt, ne pignora transferant,aut ne vili distrahant. Hactenus ille. Alios verò metus & potentia debitoris,extra limites iustitiæ & propriæ functionis,in transuersum agit, contra dictũ Ec-
2 clesiastici ca.7.de Iudice loquentis;Noli fie- "
ri Iudex, nisi valeas virtute perrumpere ini- "
quitates, ne forte extimescas faciem poten- "
tis, & ponas scandalum in agilitate tua. I- "
deoque idem Molinæus d.loco iterum subiicit, Necesse esse ad rectam & debitã & à Deo
8 præceptam politiam, non solum iudicãdi officia, sed quæcunque vel minima iustitiæ ministeria, idoneis & fidis, gratis concedere, quemadmodum & beneficia omnia, & dignitates ecclesiasticas. Sic enim fieret,vt nefario, & cauponario rerum sacrarum & magistratuum quæstu sublato, totum regnum, & præcipuè maiestas ipsa Regis, non solum coram omnib. hominib. sed etiam coram Deo & angelis & sanctis eius, magnopere floreret & prosperaret, & omnibus tam spiritualibus quàm temporalibus opibus, & maxima pace lætaretur,&c. Defectus verò iustitiæ & licentia peccandi,facit eiusmodi Apparitores verè esse quod de eis scribunt veteres, quod sunt vt plurimum viles, voraces, praui, auari, pertinaces,& proterui. Paris de Put. in tractat.de syndic. ad verb.familia. 1.Bal.ad l.si vt proponis.C.de exec.rei iudic. Frederic.de Senis cõs.

119. Tyraq. de retract. §. 8. glo. 9. & probatur satis in l. j. C. de muner. libro 12. & in l. j. C. de priuileg. eor. qui in pal. milit. & in l. omnes. C. de episc. & cle. Hos igitur & sua quoque pœna iusta manet. Nam si Iudex negligens vel corruptus, & parti requirenti iustitiam non administrans, tam grauiter coërceatur & puniatur. l. j. C. de desert. l. fin. C. pub. lætit. latè Paris de Puteo in d. tractat. de syndicat. ad verb. negligentia. cap. j. aliisque locis multis, quanto magis hoc genus hominum ignobile & vile, nisi Apparitores Regios excipias, qui honoratiores fortè aliquibus videntur, licet aliquãdo non sint, puniri debet. Sanè qualescunque sint, quãdo arrestum facere nolunt, aut ne faciant latitant, & se subducunt, potest pars in eum casum contra eos protestari, condemnabuntur eidem parti executionem seu arrestum requirenti, ad expensas, damna, & id quod interest, vt ait Rebuffus ad ord. reg. to. j. tract. de sent. execut. art. 8. glo. 5. & tomo 3. in tract. de citat. in pręfat. num. 80. Ita vt non multò aliter sese loco ipsius debitoris constituere videantur, quàm Iudex pro arrestatione requisitus, & negligens, vel iustitiam non administrans. l. fi. & ibi Doc. ff. de var. & extraor. cognit. pulchrè Castrens. cons. vlt. versi. secunda causa est. libr. j. cap. Dominus noster. 23. q. 2. Sed & diui Principes Gratia. Valẽt. & Theodos. huiusmodi executores qui officium suũ facere cessauerunt, ab executione remouendos, aliosque in locum eorum supponendos esse

3 4 5

esse rescripserunt; vt sciant causas à se nō esse diludēdas, nec lucri gratia aliquod eis vicium
6 imponendū. l. j. C. de sport. Quo modo, quod amplius est, in multis aliis casibus, ex sola negligentia, nō dico malicia, & improbitate vel corruptiōe, eum qui publicam aliquam functionem sustinet, ab officio remoueri, notat
7 Bellouisius in sua praxi, sub titul. de citat. Ad quam quidem remotionem & arbitrariam coërtionem, ex ea enascentem non ordinario & solenni ritu seu ordine iudiciorum, sed summariè, de plano, velo leuato, & sine strepitu procedendum esse testatur Bald. ad d. l. fi.
8 Sed an venia digni sint, vt postea elapso aliquó temporis spacio, denuò ad suas functiones admitti posśint, quæsitum fuisse scio. Sanè, si propter admissum istiusmodi delictum per sententiam Iudicis remoti sunt, quia Iudex semel suo officio est functus, restitui ab eo non possunt, l. si quis decurio. & ibi Bald. C. de fals. & in terminis decidit Chassanæus, des iustices & droictz. Rubr. Messiers & Sergens. §. 6. nu. 50. quemadmodum & quilibet alius officialis propter negligentiam vel culpam in officio commissam, remotus, non admittitur ad aliud officium, & alios honores. l. quicunque. C. de diuers. offic. libro 12. etiamsi propterea ad omne damnum parti illatū, ad sumptus omnes, & ad id quod interest, teneantur, præstito aduersus ipsos in litem iureiurando, vt not. Paris de Puteo, in tractat. de syndic. ad verbum, negligentia. cap. 4. Quinimo quod

magis

magis est, capit. 2. existimat eiusmodi Officialem absolutorium rescriptum impetrare non posse, neque contineri hunc sub generali indulto Principis ciuibus concesso, sed simpliciter remoueri, etiam officio eius adhuc durante, l. si aliqui. C. de suscept. l. iudices. C. de dignit. Sed breuius de his Alberic. ad l. si quos. C. de offic. præfec. præt. orient. versic. sed nunquid. ait eos qui ob delictum suum remoti sunt, ipso iure ad idem vel aliud officium, assumi iterum non posse. l. placet. in fin. C. de episcop. & cler. cap. dictum. 81. distinct. Cæterũ de gratia & ex speciali dispensatione Principis, qui sibi manum non claudit, possunt; quod & vsu quoque receptum videmus.

Elegans autem est quæstio, quis huiusmodi Apparitorem remouebit, ipsene Iudex inferior, an potius Princeps, vel alius quispiam qui ex priuilegio sibi à Principe concesso, illũ constituit? Et quidem Ioan. Fabri ad l. si. C. de offic. præfe. vrb. quem refert & sequitur Ioan. Constan. ad constitut. reg. artic. 10. incip. Que suyuant. circa fin. respondet, quod Seneschali non possunt auferre officia Seruientibus vel Officialibus qui delinquunt in suis officiis, quæ non habent ab eis, sed à Principe, vt l. j. C. de offic. præf. Augustal. quamuis ipsos in officio delinquentes punire possint. l. si. quis. §. si quos. & ibi latè Bart. ff. de pœnis. Sed & Paridem de Puteo in tract. de Syndic. ad verb. potestas. num. 2. in hac quoque sententia fuisse reperio, dum ait, quod is Officialem remouet, 9

P qui

qui ipsũ creauit: secus si fuerit creatus à Principe, vel ab alio superiore. Qua de re plura ibi apud eundem Paridem videre licet. Non me latet, quàm sint sępe refractarij, in quos deponendi & remouendi potestatem nõ habet vir clarissimus Præfectus vrbis, qui horum opera etiam in summo capitis sui discrimine & vitę periculo vti debet. Sed quisquis remouendi potestatem habet vel non habet, vtiq; remoueri eos publicè atq; priuatim expedit. Nam si in officiis suis cum aliorum detrimẽto grassentur, vel delinquant, periculum est illius qui hos constituit, & propter malam electionem, his non soluendo existentibus, ex propriis facultatibus damnum illatum refundere tenetur, teste Ioan. Constan. d. loco. Paride de Puteo etiam d. loco c. j. cum c. 2. num. 3. & Ange. ad l. ne diu ff. de pœn.

Arrestatus an credere Apparitori debeat. Caput 25.

ARGVMENTA.

Apparitori an et quando credatur literis sui officij non ostensis. nu. 1. et 4.

Apparitor esse præsumitur qui pixidem defert. n. 2.

Offendens Apparitorem non habentem signum, an eodem modo puniatur. nu. 3.

Pro nuncio præsumitur in his quæ officium eius concernunt. nu. 5.

Mandatum an præsumatur. nu. 6.

Apparitori an sit credendum, cõsuetudo docet. n. 7.

VTRVM verò is, qui arrestatus est, credere debeat Apparitori, se Apparitorẽ esse,

esse, sistendique potestatem habere, asserenti, dubium esse posset. *B*artol. in tract. quom. & læs. maies. crim. proced. in verb. per nuncium. respondet, credẽdum esse Apparitori, etiamsi 1
non ostendat literas sui officij, in loco & iurisdictione intra quam est Apparitor, ca. cum dilecti, de dolo & contu. præcipuè si aliquod signum habeat, cuiusmodi alij Apparitores habere solent. Nam eo ipso quod quis defert 2
tale signum, præsumitur quod sit Apparitor. Boer. quæst. 170. num. 4. Innoc. ad c. quoniam contra. de probat. Perus. ad capit. cum parati. coll. 6. num. 10. de appell. Rebuff. ad constitu. reg. tomo 3. tit. de citat. art. j. glo. 2. nu. 3. versi. creditur. Sicut econtrà Salicet. ad l. sanctum. ff. de rer. diuisio. & Salicetum etiam secutus Chassan. ad consuetu. *B*urg. rubri. j. §. 7. num. 25. versicul. pro sexta limitatione. respondet, quod si quis offendat, nuncium vel apparitorem non habentem signum, in ea qualitate, 3
hoc est, tanquam offendens nuncium & personam publicam, non punitur: multumque ait signum eiusmodi operari, vt illi qui se apparitorem esse dicit, credatur vel nõ credatur. glo. ad l. magis puto. §. ne tamen. ad verb. Viatorem. ff. de reb. eor. quamuis aliàs Regiis & 4
prouinciarum executoribus, non nisi ostensis literis, in grauioribus causis credatur, qua de re plura dicto loco, nume. 27. Chassanæus. Sed hæc in citatione verbali dubium vix habent: Nam si Apparitor vel signum istiusmodi habet, vel pluries potestatem hanc sciente

 debi-

debitore exercuit, fidem ei adhibere debet. Bald. ad l. exemplum, in fin. C. de prob. Abbas & Felin. ad cap. super his. de fid. instrum. quia facilis hoc casu est recursus ad ipsum Iudicẽ, à quo quæ sit apparitoris illius qualitas cognosci potest, teste Paulo Parisio consil. 17. nu. 11. libro 4. Cæterum de citatione reali, in qua si ius scriptum sequaris, causæ cognitio (vt diximus) requiritur, & ad quã expressum mandatum Iudicis est necessarium, maior esse posset dubitatio, vtrum credatur Apparitori, se apparitorẽ dicenti, & mãdatum arrestandi se habere alleganti. Sunt enim qui id negant; sunt etiam qui affirmãt ex eo, quod nisi præsumeretur præcedens commissio, sequeretur quod nuncius falsum scienter committeret. l. qui nomine. ff. de fals. Roma. singul. 313. quæ quidem præsumptio minimè est accipienda,
5 l. merito. ff. pro soc. & pro nuncio præsumitur in his quæ officium eius concernunt. l. 2. C. de execu. & exact. libr. 12. glo. & Doct. ad d. cap. cum parati. Vtramque sententiam suis argumentis ac rationibus, validè vtrinque suffultam, libr. præsumptio. regul. 3. cap. 14. refert Alciatus, tandemque etiam opinatur, in reali citatione, quæ aliqualem causæ cognitionem desiderat, necessarium esse, vt de ea in actis cõstet. Sed si Iudex in vim illius realis citatio-
6 nis, ad vlteriora procedat: tunc, inquit, præsumi potest mandatum præcessisse. l. si filiusfa. vbi Bald. & Salicet. C. de petit. hereditar. Ego verò in ea sententia versor, vt existimem ad leges

leges scriptas quod attinet in citatione reali, quam præhensionem seu arrestationem aut impedimentum rectius dixeris, commissionem & commissionis illius demõstrationem esse necessariam, vt quis arrestari possit, nisi tamen periculum sit in mora, quod superioribus capitibus fusius à nobis dictum fuit. Sed vbi consuetudo diuersa est, vt plerumque hic vbique est, periculo arrestari procurantis, necessum est eum qui arrestatur & impeditur, nuncio etiam non ostendenti mandatum parere, modo insignia apparitorum gerat; aut pro tali publicè habeatur; quia consuetudo in his sequenda est. *B*aldus ad l. neminem. C. de exhib. re. Iason in d. §. quadrupli. & ibi Fab. Idem Bald. ad l. si quando. C. de testibus. 12. q. Cornæus consilio 2. in fin. lib. 4. Qua tamen in re, prudenter cauere solent magistratus, vt intra triduũ actio aduersus arrestatum intẽdatur, poteritque in eiusmodi rebus eam moderationem Iudex adhibere, quam existimabit proposito negocio maximè cõuenire, arg. l. qui pro tribunali. ff. de re iudi. Porro autem eundem hunc articulum latè suo more explicat Tyraquel. de vtroque retract. Latius verò & eleganter Hyppolit. ad l. de vniquoque. nu. 115. cum seq. de re iud. quos si libet vide. 7

Apparitori referenti se aliquem arrestasse, an sit credendum. Cap. 26.

ARGVMENTA.

Apparitores an corã testibus arrestare debeãt. n. 1.

Apparitor an apparitori testis esse debeat. *nu.2.*
Iudici aut Arbitro soli non creditur. *nu.3.*
Apparitori soli an credēdum sit, Iudicis arbitrio relinquitur. *nu.4.*
Apparitoris falsam relationem facientis pœna. *n.5.*
Apparitoris falsitas quo pacto conuincatur, relatiuè. *nu.6.*

EADEM quoq; ratione dubitari potest, vtrum soli Apparitori credēdum sit, qui se debitorem ipsum, vel res eius arrestasse affirmat? Rebuffus ad constit. reg. tomo 3. art. j.
1 gl. 2. & moribus & legibus Gallorum receptū esse testatur, ne apparitores executionem faciant, nisi duos testes adhibeant, qui testificari de illo actu possunt; quia cum ipsi regulariter viles sint. l. prohibitum. l. defensiōis. C. de iur. fisc. lib. 10. falsasque relationes facere, vt not. Doctor. ad cap. quoniam contra. de probat. & pro modico vini dolio, sępe deierare soleāt, teste Hostiensi in sua summa. Rubric. de contu. §. qualiter, versic. contra. Ideo duos debent adhibere testes; Nam in ore duorum aut triū stat omne verbum. cap. cum esses. c. relatum. de testam. Et isti testes non possunt esse Appa-
2 ritores, quia vt ille idem ait, vnus pro altero, etiam falsum deponere posset; Nam vt vetus habet adagium, muli mutuo se scabiunt. Nō tamen requiritur subscriptio testium, sed sufficit apparitorem referre se arrestasse talem in præsentia Ioannis & Petri testium. Idem Rebuffus d. tomo 3. art. 2. glo. 4. nume. 16. versic. Quinimo requiritur. Porro ad leges scriptas quod

quod attinet, ſunt etiam non inferioris loci interpretes, qui exiſtimant nuncio ſeu Apparitori ſine teſtibus credendum non eſſe, per l. vlt. C. de bo. vacant. lib. 10. & quod vnius vox nec condemnat nec iuſtificat. cap. admonere. 32. quæſt. 2. etiamſi (vt ait Conſtantinus Imperator) præclaræ Curiæ fulgeat honore. l. iuriſiurandi. C. de teſtibus. &, ſi ſoli Iudici, aut arbitro non creditur. l. ne in arbitris. §. penu. C. de arbitr. & d. capit. quoniam. certè multò minus apparitori ſoli credi debet, cum magis pro Iudice præſumatur, l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. pro apparitore verò nequaquam. l. ne diu. C de pœn. quos & Salicet. ad ad l. tres denunciationes. C. quom. & quand. iud. & Philip. Francus in cap. cum teneamus, col. vlt. de appell. viles & ribaldos vocant. In qua ſententia fuit etiam glo. ad d. cap. quoniam. dum ait, ſoli nuncio publico & iurato credi in foro ciuili ſecundum conſuetudinem. At de iure communi, inquit, videtur, non eſſe ei credendum, niſi aliter de veritate legitimè conſtet. 3
Alij putant credendum huic eſſe, ſi non fuerit negatum, poſſeque debitorem iuramento euadere, ſi iuret ſe arreſtatum vel citatum non fuiſſe. Hoſtienſis ad d. cap. quoniam. Ioann. Fab. ad l. ea quidem. C. de accuſat. glo. in cap. propoſuiſti. ad verbum, non probatur. 82. diſtinct. Alij verò dicunt, non eſſe ei credendum in rebus magni præiudicij, Bald. ad l. magis puto. §. illud. ff. de rebus eor. & ad d. cap. cum parati. Lucas de Penna, ad d. l. 1. C. de Curial.

libro 12. Constat autem ex his quæ ante diximus, arrestationem maximi præiudicij esse. Alij hoc totum, an apparitori soli credendum sit, Iudicis arbitrio & religioni relinquunt. Quid enim, inquiunt, si Apparitor sit vitæ diffamatæ, & debitor integerrimus? Cõsiderabit itaque Iudex qualitatem personarum atque negocij, & huic vel illi magis credet, vel iuramento ab eo exacto, vel etiam non exacto. Hostiens. ad d. cap. cum parati. & ibi etiam Panormit. Archid. ad cap. proposuisti. & ad cap. venerabilibus. de sent. excom. lib. 6. latè Petr. Iacob. tit. de act de constit. pecu. coll. penult. versic. nec etiam deberet credi. Alij denique simpliciter asserunt Apparitori esse credẽdum, per l. j. §. cura carnis. ver. quies. & ibi Bald. ff. de offic. præfec. vrb. & d. l. magis puto. §. ne tamen. & l. si quis decurio. C. de fal. & l. apparitores. C. de exactor. tribut. libro 10. Quam opinionem Decius, Imol. & Philip. Franc. in d. c. cum parati. communem esse testantur? Nam & Seruienti & Apparitori creditur super eo, quod inuenerit tales ludentes, vel animalia damnum facientia. Barto. ad l. ea quidem. C. de accusatio. maximè si ad inquisitionem illius rei fuerit deputatus, vt ait Paris de Puteo latè de Syndi. ad verb. notorium. cap. vlt. num. 3. Tyraquellus quoque de vtroque retract. §. 8. glo. 9. in princip. nu. 11. versi. & hæc quidem. hanc opinionem (quãtum ad ius commune attinet) veriorem esse asserit; sed id tamen cum moderationib. quæ sequũtur.

4 (margin, beside "dendum sit")

tur. Primò vt is Apparitor sit publicus & iuratus. glo, ad d. §. cura carnis. Bald. ad l. 2. C. de sport. non quod in quolibet actu iuramẽtum præstare debeat, sed satis est eum in principio iurasse se fideliter officium suum executurũ, vt fieri solet & debet. Baldus ad d. l. magis puto. §. illud. & ad d. l. 2. Secundò vt ei credatur, si istiusmodi negocium ad officium eius pertineat, vel ex eo dependeat. Cyn. ad d. l. ea quidem. Bartol. Bal. ad d. §. cura carnis. latè Chassanæus ad consuetud. Burg. titul. de iustitia. §. 6. in glo. par leur sermens. Quid autem si arrestatus vel pars falsam esse Apparitoris relationem probauerit, quomodo Apparitor punietur? certè Rebuffus d. tomo 3. articu. 5. glo. 4. versi. quid si pars. respondet, quod si pecunia corruptus hoc fecerit, pœna legis Corneliæ de falsis punietur. l. j. §. sed & si quis ob renunciandum. vbi glo. & Doctor. ff ad l. Corne. de fal. quæ hodie in multis Iudiciis, & in Francia, est pœna mortis. Si verò non pecunia corruptus, sed quadam iniuria vel simplicitate falsum commiserit; ad id quod interest, actione in factum, & ad mulctam tenebitur. l. qui nomine. ff. de fals. quam legis decisionem esse ad hoc singularem dicit Romanus sing. 313. & Guido Pape quæst. 44. incip. testis in fi. suoque officio priuari debet. Baldus ad cap. fi. de dol. & contumac. argum. §. fin. in authent. de arm. quando ex simplicitate vulpina, qua vti solent, hoc fecit: secus, si ex simplicitate columbina, quæ dolum & fraudem non nouit. 5

P v Chas-

latur, puta quia est arrestatus, vel aliàs custoditur, eo casu non ipse sumptus præstat, sed is qui fecit illum detineri, quia gratia ipsius fit, ideoque tenetur, non multò aliter quàm
2 tenetur soluere tabellioni, is qui ad suam defensionem iurisque proprij tuitionem, instrumentum fieri mandat. Quam sententiam etiam Ioannem Constant. ad ordin. reg articu. 183. versi. & reprobat. Ioann. Fabrum, secutum esse video; quippe quod reus ipse nunquam solueret, & interim apparitoribus, qui ex hoc suo officio victum corradere debent, soluendum est, ne boui trituranti claudatur
3 os capit. cum secundum. de præb. & tandem non inueniatur, qui munus istiusmodi subire velint. Et hac quidem occasione Chassanæus ad consuetudinem Burg. tit. 1. Rubri. de l'amende de simpl. recousse. §. 7. ad verb. l'amende. nume. 44. disputat, nunquid appatitores possint sibi ipsis soluere, & pignora propria eorum auctoritate, à reo capere pro eorum salario; quod quidem prima facie fieri posse videbatur, per §. tripli. Institut. de act. & per ea quæ not. Iacob. *B*ellouis. ad §. illud. in authent. de exhib. & trans. reis. versic. quæritur decimo septimo. &c. secutus tamen Iasonem ad d. §. quadrupli. in 2. notab. eam cõsuetudinem iuri communi & æquitati naturali aduersam esse ait; quam etiam Faber ibi numero 10. versicul. & nota quod &c. licet nonnihil fluctuans per abusum irrepsisse re-
4 spondet. Quod si talis Seruiens excedat salarium

rium sibi taxatum (qua de re ex nouellis constitutionibus multa colligi possunt. authent. vt litig. in exord. & in authen. de sanct. episc. §. sportularum. & in authen. de iudicibus, §. nullo quoque; & de his excessibus grauiter conqueritur Molinæus ad 2. partem consuet. Paris. titul. 2. glo. j. §. 52. nume. 184.) etiam ad quadrupli restitutionem eum teneri, d. loco, numero 6. asserit Iason. Sed cum hodie partim noua constitutione Caroli Quinti Augu. partim statutis particularibus locorum, salaria certa apparitoribus præfixa & constituta sint, an etiam hodie si plus exegerint & receperint, in quadruplum condemnabuntur? videtur quod ita damnari debet, cum eadem sit ratio, & grande delictum est in publicis officiis exercere quæstum ex arbitrio proprio; & vix quicquam minus ferēdum est in republica, quàm furtum huiusmodi manifestum. Faber putat satis æquum esse, quod etiam hodie coërceatur temeritas istorum nunciorum pœna quadrupli; sed putat de rigore durum esse, cum pœnæ extra casum suum non sint extendendæ. l. interpretatione. ff. de pœn. existimatque propterea cum Ioanne de Platea, 5
extra ordinem istos coërcendos atque puniēdos esse; Cæterum Iason tenet contrarium, putans posse extendi pœnam quadrupli, etiam ad casum statuti, cum non possit dari diuersa ratio, vtpote quod idem sit crimen nuncij excedentis legem, & excedentis statutum. Zasius verò ibi numero 5. putat hanc

discor-

debitore exercuit, fidem ei adhibere debet. Bald. ad l. exemplum, in fin. C. de prob. Abbas & Felin. ad cap. super his. de fid. instrum. quia facilis hoc casu est recursus ad ipsum Iudicē, à quo quæ sit apparitoris illius qualitas cognosci potest, teste Paulo Parisio consil. 17. nu. 11. libro 4. Cæterum de citatione reali, in qua si ius scriptum sequaris, causæ cognitio (vt diximus) requiritur, & ad quā expressum mandatum Iudicis est necessarium, maior esse posset dubitatio, vtrum credatur Apparitori, se apparitorē dicenti, & mādatum arrestandi se habere alleganti. Sunt enim qui id negant; sunt etiam qui affirmāt ex eo, quod nisi præsumeretur præcedens commissio, sequeretur quod nuncius falsum scienter committeret. l. qui nomine. ff. de fals. Roma. singul. 313. quæ quidem præsumptio minimè est accipienda,
5 l. merito. ff. pro soc. & pro nuncio præsumitur in his quæ officium eius concernunt. l. 2. C. de execu. & exact. libr. 12. glo. & Doct. ad d. cap. cum parati. Vtramque sententiam suis argumentis ac rationibus, validè vtrinque suffultam, libr. præsumptio. regul. 3. cap. 14. refert Alciatus, tandemque etiam opinatur, in reali citatione, quæ aliqualem causæ cognitionem desiderat, necessarium esse, vt de ea in actis cōstet. Sed si Iudex in vim illius realis citatio-
6 nis, ad vlteriora procedat: tunc, inquit, præsumi potest mandatum præcessisse. l. si filiusfa. vbi *B*ald. & Salicet. C. de petit. hereditat. Ego verò in ea sententia versor, vt existimem ad leges

leges ſcriptas quod attinet in citatione reali, quam præhenſionem ſeu arreſtationem aut impedimentum rectius dixeris, commiſsionem & commiſsionis illius demõſtrationem eſſe neceſſariam, vt quis arreſtari poſsit, niſi tamen periculum ſit in mora, quod ſuperioribus capitibus fuſius à nobis dictum fuit. Sed vbi conſuetudo diuerſa eſt, vt plerumque hic vbique eſt, periculo arreſtari procurantis, neceſſum eſt eum qui arreſtatur & impeditur, nuncio etiam non oſtendenti mandatum parere, modo inſignia apparitorum gerat; aut pro tali publicè habeatur; quia conſuetudo in 7
his ſequenda eſt. *B*aldus ad l. neminem. C. de exhib. re. Iaſon in d. §. quadrupli. & ibi Fab. Idem Bald. ad l. ſi quando. C. de teſtibus. 12. q. Cornæus conſilio 2. in fin. lib. 4. Qua tamen in re, prudenter cauere ſolent magiſtratus, vt intra triduũ actio aduerſus arreſtatum intẽdatur, poteritque in eiuſmodi rebus eam moderationem Iudex adhibere, quam exiſtimabit propoſito negocio maximè cõuenire, arg. l. qui pro tribunali. ff. de re iudi. Porro autem eundem hunc articulum latè ſuo more explicat Tyraquel. de vtroque retract. Latius verò & eleganter Hyppolit. ad l. de vniquoque. nu. 115. cum ſeq. de re iud. quos ſi libet vide.

Apparitori referenti ſe aliquem arreſtaſſe, an ſit credendum. Cap. 26.

ARGVMENTA.

Apparitores an corã teſtibus arreſtare debeãt. n. 1.

Apparitor an apparitori testis esse debeat. *nu.* 2.
Iudici aut Arbitro soli non creditur. *nu.* 3.
Apparitori soli an credēdum sit, Iudicis arbitrio relinquitur. *nu.* 4.
Apparitoris falsam relationem facientis pœna. *n.* 5.
Apparitoris falsitas quo pacto conuincatur, relatiuè. *nu.* 6.

EADEM quoq; ratione dubitari potest, vtrum soli Apparitori credēdum sit, qui se debitorem ipsum, vel res eius arrestasse affirmat? Rebuffus ad constit. reg. tomo 3. art. j. gl. 2. & moribus & legibus Gallorum receptū
1 esse testatur, ne apparitores executionem faciant, nisi duos testes adhibeant, qui testificari de illo actu possunt; quia cum ipsi regulariter viles sint. l. prohibitum. l. defensiōis. C. de iur. fisc. lib. 10. falsasque relationes facere, vt not. Doctor. ad cap. quoniam contra. de probat. & pro modico vini dolio, sępe deierare soleāt, teste Hostiensi in sua summa. Rubric. de contu. §. qualiter, versic. contra. Ideo duos debent adhibere testes; Nam in ore duorum aut triū stat omne verbum. cap. cum esses. c. relatum. de testam. Et isti testes non possunt esse Appa-
2 ritores, quia vt ille idem ait, vnus pro altero, etiam falsum deponere posset; Nam vt vetus habet adagium, muli mutuo se scabiunt. Nō tamen requiritur subscriptio testium, sed sufficit apparitorem referre se arrestasse talem in præsentia Ioannis & Petri testium. Idem Rebuffus d. tomo 3. art. 2. glo. 4 nume. 16. versic. Quinimo requiritur. Porro ad leges scriptas quod

quod attinet, sunt etiam non inferioris loci interpretes, qui existimant nuncio seu Apparitori sine testibus credendum non esse, per l. vlt. C. de bo. vacant. lib. 10. & quod vnius vox nec condemnat nec iustificat. cap. admonere. 32. quæst. 2. etiamsi (vt ait Constantinus Imperator) præclaræ Curiæ fulgeat honore. l. iurisiurandi. C. de testibus. &, si soli Iudici, aut 3
arbitro non creditur. l. ne in arbitris. §. penu. C. de arbitr. & d. capit. quoniam. certè multò minus apparitori soli credi debet, cum magis pro Iudice præsumatur, l. 2. C. de offic. ciuil. iudic. pro apparitore verò nequaquam. l. ne diu. C de pœn. quos & Salicet. ad ad l. tres denunciationes. C. quom. & quand. iud. & Philip. Francus in cap. cum teneamus, col. vlt. de appell. viles & ribaldos vocant. In qua sententia fuit etiam glo. ad d. cap. quoniam. dum ait, soli nuncio publico & iurato credi in foro ciuili secundum consuetudinem. At de iure communi, inquit, videtur, non esse ei credendum, nisi aliter de veritate legitimè constet. Alij putant credendum huic esse, si non fuerit negatum, posseque debitorem iuramento euadere, si iuret se arrestatum vel citatum non fuisse. Hostiensis ad d. cap. quoniam. Ioann. Fab. ad l. ea quidem. C. de accusat. glo. in cap. proposuisti. ad verbum, non probatur. 82. distinct. Alij verò dicunt, non esse ei credendum in rebus magni præiudicij, Bald. ad l. magis puto. §. illud. ff. de rebus eor. & ad d. cap. cum parati. Lucas de Penna, ad d. l. 1. C. de Curial.

libro 12. Constat autem ex his quæ ante diximus, arrestationem maximi præiudicij esse. Alij hoc totum, an apparitori soli cre-
4 dendum sit, Iudicis arbitrio & religioni relinquunt. Quid enim, inquiunt, si Apparitor sit vitæ diffamatæ, & debitor integerrimus? Cõsiderabit itaque Iudex qualitatem personarum atque negocij, & huic vel illi magis credet, vel iuramento ab eo exacto, vel etiam non exacto. Hostiens. ad d. cap. cum parati. & ibi etiam Panormit. Archid. ad cap. proposuisti. & ad cap. venerabilibus. de sent. excom. lib. 6. latè Petr. Iacob. tit. de act de constit. pecu. coll. penult. versic. nec etiam deberet credi. Alij denique simpliciter asserunt Apparitori esse credẽdum, per l. j. §. cura carnis. ver. quies. & ibi Bald. ff. de offic. præfec. vrb. & d. l. magis puto. §. ne tamen. & l. si quis decurio. C. de fal. & l. apparitores. C. de exactor. tribut. libro 10. Quam opinionem Decius, Imol. & Philip. Franc. in d. c. cum parati. communem esse testantur? Nam & Seruienti & Apparitori creditur super eo, quod inuenerit tales ludentes, vel animalia damnum facientia. Barto. ad l. ea quidem. C. de accusatio. maximè si ad inquisitionem illius rei fuerit deputatus, vt ait Paris de Puteo latè de Syndi. ad verb. notorium. cap. vlt. num. 3. Tyraquellus quoque de vtroque retract. §. 8. glo. 9. in princip. nu. 11. versi. & hæc quidem. hanc opinionem (quãtum ad ius commune attinet) veriorem esse asserit; sed id tamen cum moderationib. quæ sequũtur.

tur. Primò vt is Apparitor sit publicus & iuratus. glo, ad d. §. cura carnis. Bald. ad l. 2. C. de sport. non quod in quolibet actu iuramētum præstare debeat, sed satis est eum in principio iurasse se fideliter officium suum executurū, vt fieri solet & debet. *B*aldus ad d. l. magis puto. §. illud. & ad d. l. 2. Secundò vt ei credatur, si istiusmodi negocium ad officium eius pertineat, vel ex eo dependeat. Cyn. ad d. l. ea quidem. Bartol. Bal. ad d. §. cura carnis. latè Chassanæus ad consuetud. *B*urg. titul. de iustitia. §. 6. in glo. par leur sermens. Quid autem si arrestatus vel pars falsam esse Apparitoris relationem probauerit, quomodo Apparitor punietur? certè Rebuffus d. tomo 3. articu. 5. glo. 4. 5
versi. quid si pars. respondet, quod si pecunia corruptus hoc fecerit, pœna legis Corneliæ de falsis punietur. l. j. §. sed & si quis ob renunciandum. vbi glo. & Doctor. ff ad l. Corne. de fal. quæ hodie in multis Iudiciis, & in Francia, est pœna mortis. Si verò non pecunia corruptus, sed quadam iniuria vel simplicitate falsum commiserit; ad id quod interest, actione in factum, & ad mulctam tenebitur. l. qui nomine. ff. de fals. quam legis decisionem esse ad hoc singularem dicit Romanus sing. 313. & Guido Pape quæst. 44. incip. testis. in fi. suoque officio priuari debet. *B*aldus ad cap. fi. de dol. & contumac. argum. §. fin. in authent. de arm. quando ex simplicitate vulpina, qua vti solent, hoc fecit: secus, si ex simplicitate columbina, quæ dolum & fraudem non nouit.

Chassan.ad consuetu. Burg. tit.j. §.6.ad verb. de leurs rapports.per l. 2.C.de sportu.Iason ad §.quadrupli. de act. Mihi ad eam rē maximè accommodata videtur.l. si aliquid. C.de suscept.libr, 10.quæ vetat ne quis eorum qui semel de huiusmodi crimine cōuicti sunt,idem officium rursum gerat.Quo loco constitutionem de notariis,tributorum susceptoribus,& aliis quibuscunque in officio constitutis, intelligit Ioan.de Platea antiquus & non indoctus interpres; eoque etiam pertinet quod in l.Iudices.C.de dignit.lib. 12.constituit Imper. dum ait;Iudices qui se furtis & scelerib.fuerint maculasse conuicti, ablatis codicillorū insignibus, & honore exuti, inter pessimos quosque & plebeios habeātur, nec sibi posthac de eo honore blādiātur, quo seipsos indignos iudicauerunt. Rursum in l. 2. C.de palat.sacr.larg.libr. 11.Nullus,inquit,Thesaurariorū semel deprehensus euersor,quocūque pacto,aut repetat miliciam suam,aut aliam. Multa autem huc pertinentia, eleganter tradidit Antonius Capycius decis.nona Neapol.121.incip.In causa officij. quo loco exactè inquirit, & latè disputat,an hæc officij priuatio ipso iure fiat,an verò sententiam requirat; qua ratione falsitas Apparitoris cōuincatur, & cui bona ipsius applicari debeāt. 6

Quis salarium Apparitoris soluere ei debeat. Caput 27.

ARGVMENTA.

Expēsas soluere debet, qui actum fieri desiderat.n.1.

Instru-

Instrumentum fieri mandans Tabellioni soluere tenetur. nu. 2.

Boui trituranti, os non est claudendum. nu. 3.

Apparitor plus accipiens quàm salarium, quo pacto puniatur. nu. 4.

Pœnæ extra casum suum non sunt extendendæ. n. 5.

Apparitori, qui operam dedit vt arrestaret, si ex pœnitentia creditoris desistat, nihilominus salarium debetur. nu. 6.

MVLTOS passim reperias, qui lites libenter suscipiunt, sed ægrè aliquid in has expendunt. Quo modo & in hac quoque materia arresti, qui arrestum solicitāt, & operam Apparitoris exquirunt, nō raró eo facto, nodum in scyrpo quærunt, & ab ipso debitore arrestato salarium peti volunt. Sed istorum hominum sordes, vnus ex multis, ad §. quadrupli. Institut. de act. confutat Faber, qui ea in re Ioannem Zasium & alios sibi consentiētes habet, quod executor seu apparitor, non à debitore, quem vtique inuitum detinet vel arrestat, sed à creditore arrestum postulante, salarium suum exigere debet. Nam vt ait Vlpianus quo loco de exhibitione agit, ille tene- 1
tur ad expensas, cuius gratia celebratur actus, l. sed & si. §. j. ff. ad exhibend. Expresſius verò hæc Accursium secutus ad l. cum sæpe. C. de erog. milit. annō. tradidit antiquus interpres Iacobus Rebuffus, Si quis, inquit, petit custodiam militarem in sui fauorem aut defensionem, sumptus præstare debet; Sin autem custodia in eius odium vel detrimentum postu-

latur,

latur, puta quia est arrestatus, vel aliàs custoditur, eo casu non ipse sumptus præstat, sed is qui fecit illum detineri, quia gratia ipsius fit, ideoque tenetur, non multò aliter quàm
2 tenetur soluere tabellioni, is qui ad suam defensionem iurisque proprij tuitionem, instrumentum fieri mandat. Quam sententiam etiam Ioannem Constant. ad ordin. reg articu. 183. versi. & reprobat. Ioann. Fabrum, secutum esse video; quippe quod reus ipse nunquam solueret, & interim apparitoribus, qui ex hoc suo officio victum corradere debent, soluendum est, ne boui trituranti claudatur
3 os capit. cum secundum. de præb. & tandem non inueniatur, qui munus istiusmodi subire velint. Et hac quidem occasione Chassanæus ad consuetudinem Burg. tit. 1. Rubri. de l'amende de simpl. recousse. §. 7. ad verb. l'amende. nume. 44. disputat, nunquid apparitores possint sibi ipsis soluere, & pignora propria eorum auctoritate, à reo capere pro eorum salario; quod quidem prima facie fieri posse videbatur, per §. tripli. Institut. de act. & per ea quæ not. Iacob. Bellouis. ad §. illud. in authent. de exhib. & transf. reis. versic. quæritur decimo septimo. &c. secutus tamen Iasonem ad d. §. quadrupli. in 2. notab. eam cõsuetudinem iuri communi & æquitati naturali aduersam esse ait; quam etiam Faber ibi numero 10. versicul. & nota quod &c. licet nonnihil fluctuans per abusum irrepsisse re-
4 spondet. Quod si talis Seruiens excedat salarium

rium sibi taxatum (qua de re ex nouellis constitutionibus multa colligi possunt. authent. vt litig. in exord. & in authen. de sanct. episc. §. sportularum. & in authen. de iudicibus, §. nullo quoque; & de his excessibus grauiter conqueritur Molinæus ad 2. partem consuet. Paris. titul. 2. glo. j. §. 52. nume. 184.) etiam ad quadrupli restitutionem eum teneri, d. loco, numero 6. asserit Iason. Sed cum hodie partim noua constitutione Caroli Quinti Augu. partim statutis particularibus locorum, salaria certa apparitoribus præfixa & constituta sint, an etiam hodie si plus exegerint & receperint, in quadruplum condemnabuntur? videtur quòd ita damnari debet, cum eadem sit ratio, & grande delictum est in publicis officiis exercere quæstum ex arbitrio proprio; & vix quicquam minus ferēdum est in republica, quàm furtum huiusmodi manifestum. Faber putat satis æquum esse, quod etiam hodie coërceatur temeritas istorum nunciorum pœna quadrupli; sed putat de rigore durum esse, cum pœnæ extra casum suum non sint extendendæ. l. interpretatione. ff. de pœn. existimatque propterea cum Ioanne de Platea, 5
extra ordinem istos coërcendos atque puniēdos esse; Cæterum Iason tenet contrarium, putans posse extendi pœnam quadrupli, etiam ad casum statuti, cum non posit dari diuersa ratio, vtpote quod idem sit crimen nuncij excedentis legem, & excedentis statutum. Zasius verò ibi numero 5. putat hanc discor-

discordiam ita esse componendam; quod si pœna, excedenti nuncio est in statuto expressa, tunc vera est assertio Fabri, quia cessabit pœna quadrupli, cum generi per speciem derogetur. cap. generi. de regu. iur. l. sanctio legum. ff. de pœn. Si autem non est specialis pœna opposita in statuto, pœna quadrupli locum habet; quasi dicat, quod casus omissus à statuto, remanet in dispositione iuris communis. l. commodissimè. & ibi Doctor. ff. de
9 lib. & posthu. Sanè si Apparitor operam dedit vt arrestaret, & creditor pœnitentia ductus ab arresto desistat, nihilominus salarium debetur. argum. l. sed addes. §. fin. ff. loc. & quod singul. suo 66. incipien. stante statuto. notat Romanus.

De eo qui arrestum violat. Cap. 28.

ARGUMENTA.

Debitor arrestatus si in custodiam sequi nolit, quid iuris sit. *nu. 1.*
Violasse arrestum quis dicatur. *nu. 2.*
Arrestatus recedens non obstante arresto, quibus casibus non puniatur. *nu. 3. 5. & 6.*
Iuramẽtum an per Principem laicũ relaxari queat. numero *4.*
Iuramentum quod occasionaliter tendit in damnum salutis corporalis, non est seruandum. *nu. 7.*
Iuramentum debitoris de non recedendo sine licentia creditoris, quid operetur. *nu. 8.*
Actus omnis an prima vice absumatur. *nu. 9.*
Mulier ob libidinem vitandam fugiẽs, pœna fracti arre-

Eti arresti non tenetur. nu. 10.

Arrestatus fugiens, an sine noua citatione condemnari possit. nu. 11. et 13.

Iuramento reuertentis ad carceres creditur, dicentis se ob iustam causam aufugisse. nu. 12.

QVID autem si debitor arrestatus sequi nolit, & iussus ire in arrestum refractarius sit, atque ire recuset? Iacobus Bellouisius in sua praxi iudiciaria, sub rubric. de inquisitione, in fine, versicul. Iuxta hoc quæritur. ait, quod punitur ac si iuisset & arrestum fregisset; quia, inquit, non licet Prætorem contemnere, iuxta notat. ff. de iurisd. omn. iudi. l. si familia. & ff. de his qui not. infam. l. debuit. & ff. de arbitr. l. litigatores. & ff. de no. oper. nũciat. l. stipulatio. §. opus autem nouum. & ff. de interrog. act. l. de ætate. §. qui tacuit. & ff. ne quis eum. l. si per alium. circa princip. ad quod etiam allegatur l. relegati. § penulti. ff. de pœn. l. in seruorum. §. j. & l. aut damnum. §. quis. eo. titul. & ff. de re milit. l. 3. §. in bello. 1

Porro autem qui arrestum frangit pro arbitrio Iudicis acriter punitur. l. j. ff. de effract. & expil. quæ lex licet loquatur in eo qui violat carcerem, tamen idem est & hic; quia Oldrad. consil. 65. incip. Hic agitur; dicit, quod rumpens arrestum ęquiparatur rumpenti carcerem; & eum sequitur Mendosius in tractat. de monitor. quæst. 8. numero 6. Violasse autem siue fregisse arrestum dicitur, qui ad ecclesiam, ne in arresto detineatur confugit, posteaquam arrestatus fuit, vt notat Guido Pa- 2

pe sin-

3 pe singulari suo primo. Sed ob non seruatum arrestum molestari non debet, qui ex necessaria causa ad superiorem accessit, secundum eundem Guidonem in tracta. de appel. quæst. vlt. numero 108.

Idem quoque est si Principis auctoritate recessit; eleganter enim respondit Guido quæstio. 194. incip. Princeps. quod princeps temporalis, ei qui iurauit tenere arrestum in aliquo loco, potest dare licentiam recedendi ex causa, & inhibere ei, ne in arresto maneat, atque sic contra iuratam promissionem dispēsare. Dicens quod ita vidit obseruari & practicari per l. fin. ff. ad municip. & l. fin. ff. de re milit. Et quia is qui nō obedit Principi morte dignus est. cap. 2. de maior. & obedien. multique casus existunt in quibus Princeps laicus dispensare potest, vt not. Speculator in titulo de dispensat. §. siue quoque; Et quia in iuramento auctoritas superioris semper intelligitur esse excepta. cap. veniētes. extra, de iureiurand. Sanè ego de hac decisione vtcunque dubito; Nam licet verum sit quod Princeps ex causa possit laxare iuramentum ad hoc vt is qui iurauit seruare arrestum, non puniatur, si non seruet, quia auctoritas Principis semper intelligitur excepta. d. capit. venientes. & cap. petitio. eod. titu. Et quamuis Aufrerius decis. Capellæ Tholos. 402. dicat eum non esse periurum, qui iurauit soluere certa die, & non soluit, vetante domino temporali; si modo vetet ex iusta causa; Tamen quo ad animam at-

mam attinet, existimarem hoc iuramentum ab Episcopo cũ causæ cognitione esse laxandum, aut cum eo dispensandum, sicuti hodie de consuetudine generali hoc Episcopis permitti testetur idem Guido quæsti. 140. circa finem. In illis. n quæ ad animam pertinent Episcopi cura & dispensatio propria est. Et licet causa possit esse iusta, tamen ne ex violatione iuramenti labes aliqua animæ aspergatur Episcopum absoluere aut dispensare conuenit & tutius est iuxta ea quæ latè notat Roman. consi. 326. incip. In præsenti consultatione, & latius dicemus c. seq. num. 4.

Sic & is qui à loco in quo arrestatus erat recessit, & mox rediit antequam de violato arresto accusatus fuit, non ita punietur. Etenim Ludouicus Carrerius in sua praxi criminali, in 3. iudicio. numero 30. decidit quod is, cui est assignatus locus pro carcere, sub fideiussoribus; si decessit & statim rediit, non tenetur ad pœnam. Et videtur ea sententia confirmari posse ex eo, quod non videtur diuertisse aut recessisse is, qui statim redit. Verba Iulij Pauli sunt hæc. Si in breui reuersa est vxor, nec diuertisse videtur. l. 3. ff. de diuort. l plerique. ff. de iure dot. Et hoc credo verum si vltro rediit, & nullum præiudicium per hoc sit factum creditori. Sed si iurasset seruare arrestum, neque recedere à loco, puto eum periurum esse licet statim redierit, cum sua spõte contrauenerit iuramento & sine causa: & ideo tametsi non possit puniri tanquam vio- 5

lator arresti, si non iurasset; poterit tamen puniri tanquam violator iuramenti, quia iurauit, & iuramento contrauenit, eoque nomine punietur, vel à Iudice laico, vel etiam à Iudice ecclesiastico; quia iuramentū adiicit forū foro, & vtriq; Iudici punitionem periurij defert, saltem per modum prȩuentionis. cap. fin. & ibi not. Doct. de foro compet. lib. 6. vbi hoc latè quoque demonstraui.

6 Tertiò idem videri posset de eo qui cum esset arrestatus, subito metu pestis recessit; si fortè in loco quo erat, supra modum grassabatur. Primò, quia in omni re subintelligitur clausula rebus in eodē statu manentib. l. quæro. §. inter locatorem. ff. loc. & ideo superueniens tam vehemens pestis, debet eum excusare, vt in simili notat Socyn. consi. 215. lib. 4. Bauerius in tractat. de iuramento. versic. 72. Secundò, quia etiam si iurasset non recedere

7 ab arresto, tamen iuramentum quod occasionaliter tendit in damnum salutis corporalis, non est seruandum. Ioan. Andr. Cardi. D. Anton. Panor. Felyn. in c. si verò. de iureiur. & Egid. Bellamera cons. 16. incip. Factum est tale. Tertiò, quia pestis est fugienda. ca. negociatorem. 88. distin. & sicut excusat ne quis in loco infecto comparere teneatur, si est citatus. cap. quorundam. 74. distin. Corn. consil. 109. lib. 2. & consil. 131. libro 4. Ita etiam debet excusare ne quis in eo loco cū periculo vitæ suæ manere teneatur: & qui absentat se ex causa pestis, habetur pro præsente. Roman. consil.

263.incip.Viso puncto. Quibus tamen non obstantibus, videtur contrarium in hoc casu esse verius; tametsi enim periculum vitæ imminebat ei ex peste, non tamen sine licentia à Iudice & creditore impetrata recedere debuit, c.præsentium.& ibi D.Card.nā qui sine licentia recedit, contumax reputatur, & pro delinquente habetur, cap.j.& ibi Decius, de iudic. glo.in l.contumacia.ff.de re iudi. & sicut magistratus aut Iudex ipse mansit in eo loco, ita vani timoris allegatio, eum non excusaret.l. vani.ff.de regu.iur.quod etiam ponderare videtur Ioann. Neuizanus consil.51.num.23. dum argumenta superius in contrarium relata limitat, si Iudex aut aduersarius est in loco, & licentia ab eo peti posset. Et sanè si idem aduersarius vel creditor est inhumanus, asper, durus, & intricabilis, Iudicis officio incumbet, vt malicię ipsius non nimium indulgeat. l. in fundo. ff. de rei vend. sed arrestum in alium vicinum locum transferat, vel indēnitati creditoris arrestantis alio modo honesto consulat. Quod si creditori iurauit debi- 8
tor se non recessurum sine illius permissione, antequam ei satisfecerit, vel cum eo composuerit, & postea creditor ei permiserit abire, intelligitur de prima vice; Ita vt si abierit & redierit, non potest amplius abire, nisi ille creditor iterum abeundi potestatem fecerit: quasi scilicet illa permissio sit cōsumpta pri- 9
ma vice & abitione, vt not. Bart. ad l. adulter. §. vltim. in princip. ff. de adult. Tyraquel. ad l.

boues. §.hoc sermone. numero 90. versiculo, Quadragesimo nono. ff. de verb. signific. Oldra. quem citat Alberic. ad l. vlt. coll. 2. versic. prædicta etiam faciunt. C. de remissi. pign. licet contrarium velit Calderinus, in sua disputat. incip. Ex octo studentibus, & Fely. voluerit vtrumque cōcordare in c. 2. versi. fallit tertio. de truga & pac. meminitque illius Tyraquel. d. loco, in tertia limit. nu. 9. cum seq. Illud tamen obseruādum est, quod si mulier eo casu quo licitè ob debitum capta fuit, à carcere aufugit vel arrestum fregit, metu libidinis

10 Commentariensis antedicta pœna non tenetur, sicut cum permissione custodis ad templum iuit, & rediit. *B*ald. ad l. j. versicu. Sed pone. C. de ædil. actio. Nam etsi hoc permitti non debeat, tamen non ex eo quæ capta est, sed Commentariēsis punietur. *B*oerius quæst. 217. in fin. Aliud est in eo qui carcerem verè relinquere voluit, qui si in ipso actu fugę deprehenditur, tenetur ac si exiuisset, teste eodē Boerio, quæst. 215. nume. 12. & si fugit ruptis compedibus, inquit, etiamsi ostium fuisset apertum, punitur Iudicis arbitrio, & pro confesso habetur; adiicitq; ibi, nu. 22. arrestatum debitorem, licet citari denuo non debuerit ex

11 iuris dispositione, pro more tamē, per plateas ciuitatis à qua aufugit ad tres dies breues citari, visaque contumacia & defectu attento eūdem, etiam si citatio ad notitiam eius nō per-

12 uenerit, cōdemnari. Quod si verò reuertatur, credetur iuramento eius, dicētis se ob iustam

causam

causam fugisse. Cyn. ad l. fin. C. de requir. reis. Cornæus consi. 58. lib. 2. Hyppolit. sing. 115. nisi Iudici aliud videatur. Quoniam verò vt superius diximus solet in Romana Curia fieri arrestum, ne quis loco discedat, sub pœna excommunicationis, quærit Quintil. Mendos. in tract. de monitor. q. 9. vtrum arrestatus illicentiatus recedens, possit ilicò excommunicari, absque alia citatiõe? Et videtur quod sic, quia eo ipso quod cõtrauenit, videtur esse excommunicatus; ergo alia citatio vel monitio requiri non debet. cap. reprehensibilis, ibi, nisi fortè talis sit culpa, &c. de appel. & ibi glo. Io. Andr. & alij. & c. præterea. 2. de appel. vbi sententia excommunicationis sub cõdicione suspenditur, si ante condicionis euentum fuerit appellatum. Ergo si non appelletur, vt in casu nostro, non suspenditur, & aliud dicendũ est: & sic statim vel elapso termino, vel impleta cõdicione, vel constito de contrauentione, est excommunicatus, vt per Lapum alle. 73. Decium cons. 145. Sed tamen his non obstantib. Idem Mendosius tenet contrarium, prout etiã in terminis tenẽt Rota decis. 822. incipi. Sciẽdum est, quod quando aliquis, in antiq. & Socyn. consil. 20. quod est inter consil. Curtij senioris, positum, num. 17. vers. sed infra facillimam. Idem etiam dicere possumus in iudicio 13
ciuili, quod licet quis violauit arrestum, tamẽ non incidit ilicò sic in pœnam violati arresti, quin debeat prius citari, & ad eam pœnã condemnari, vel saltem declarari, quod incidit in

eandem; ideo quod posset illi defensio & exceptio aliqua competere, iuxta ea quæ d. cons. 20. inter cons. Curtij latè deducuntur.

Quantam mulctam seu pœnam Satelles violationi arresti apponere possit. Caput 29.

ARGVMENTA.

Arbitrariæ pœnæ aut mulctæ impositioni quādo locus sit. nu. 1.
Pœnæ & mulctæ sunt cōmoda iurisdictionum. n. 2.
Mulctandi modum esse arbitrarium, quomodo sit accipiendum. nu. 3.
Pœna violati arresti etiam ab alterius territorij Iudice irrogari potest. nu. 4.
Iudex an pœnam & mulctā augere & minuere possit. nu. 5. et 7.
Arresti violati pœna cui veniat adiudicanda. numero 6. et 9.
Pœna etiam ex leuissima contumacia imponi potest. nu. 8.

QVOD proximo capite diximus eum qui arrestum violat arbitrio Iudicis puniri posse, minorem difficultatem habet, si (vt plerunque fieri solet) satelles debitorem arrestauerit, eundemque à loco in quo arrestatus est, sub certa pœna aut mulcta non recedere
1 iusserit. Arbitrariæ enim pœnæ aut mulctæ impositio, solet esse subsidiaria, vbi certa aliqua prius comminata aut declarata non fuit, l. j. §. exploratores. & ibi Bart. ff. de effrac. Alexan. in l. si quis id. ff. de iurisd. omn. iud. l. 2. C. de crim.

de crim. sacrileg. & Matth. de Afflict. in Constitu. regn. incip. Disputatur. in 2. notab. Sed quoniam plerique satellites ex magnitudine mulctarum dominorum suorum beneuolentiã captant, & quo plures & maiores fecerint, tanto gratiores se illis esse experiuntur, nimis bene intelligentes illud quod ait Bartolus & 2
alij, ad l. j. ff. solut. matr. quod pœnæ & mulctæ sunt commoda iurisdictionum, & Roman. cons. 70. Ideo illud quoque extra propositum nõ est, si quæratur, an in potestate atque arbitrio satellitis sit, quantam velit pœnam, aut mulctam apponere, videlicet aut cẽtum florenorum, aut cẽtum coronatorũ, aut centum realium, aut anglottorum aureorum, aut maiorem? Et sanè quoniam non potest maior esse auctoritas satellitis, quàm Iudicis, cuius auctoritate fit arrestatio, etiam si ex cõsuetudine loci, non semper speciale mandatum, ad eã faciendam habere debeat, (vti superius est ostensum) ob oculos ponenda est, elegans illa cõstitutio, Arcadij & Honorij Imperatorum, quam de modo mulctarum ad Messalã Præfectum prætorio miserunt, in hæc verba; Eos
„ qui ordinario prouincias iure moderantur,
„ erga eorum personas, quos culpa reddit ob-
„ noxios vltra duarum vnciarũ auri summã
„ condemnare non patimur. Proconsularem
„ verò potestatem si mulctãdi necessitas im-
„ minebit, senarum vnciarũ auri summa co-
„ hibebit. In qua forma etiam Comes Oriẽtis,
„ atque præfectus Augustalis erit. Cæteri verò

 specta-

ſpectabiles Iudices, & qui vice noſtra admi- "
niſtratiōis gubernacula ſuſceperit, vltra tres "
auri vncias, ſibi intelligant licentiā denega- "
tam. l. eos. C. de mod. mulct. Sub proconſulari autem poteſtate intelligit etiā Epiſcopos, ibi Accurſ. ad verb. procōſularem. Vncia verò auri quanta fuerit, vide Didac. cap. 3. & 4. in libr. nummiſ. veter. Alcia. lib. 4. c. 21. diſpunct. *B*udæum de Aſſe, & alios. Et ideo quod nōnulli dicunt, modum mulctandi eſſe arbitrarium,
3 ita accipit Alciat. in l. aliud eſt fraus. nu. 16. ff. de verb. ſig. dum legitimum modum iam deſignatum, in d. l. eos. non excedat; minorem autem imponere eos poſſe non dubitat. in l. ſi qua pœna. nu. 11. eod. illo tit. Sed hæc elegans mulctarum cōſideratio, iterum ferè in diſſuetudinem abiit, & ab incerto Iudicis arbitrio pendere cepit, vt teſtantur Alexand. conſi. 35. num. 5. libr. 2. Iaſon ad l. j. §. quod prætor in fi. ff. ne quis eum qui in ius voc. Specul. in tit. de ſenten. prolat. §. ſpecies. verſ. ſed nūquid titulus. Maranta de ord. iudic. parte 4. in 5. principali
4 diſtin. nu. 69. Ob quam aut ſimilem pœnam vel mulctam, etiam ab alterius territorij Iudice, ſi comprehendatur, puniri eum poſſe arbitror, Iuxta not. per Matth. de Afflict. ad conſti. incip. De pacte renorum. in 5. notabili. Sed quoniam pœna eſt commenſuranda delicto. l. omnes peregrini. C. commu. de ſucceſſ. & quia Iudex ſicut pœnam & mulctam etiam ordinariam in præcepto, ex cauſa augere poteſt. Hoſtienſis in §. de mulcta. in tit. de ſentē.

& re

& re iudic. Ita quoque eam aut remittere, aut moderari, atq; minuere potest. l. illicitas. §. fi. ff. de offic. præsid. Maranta. de ord. iudic. parte 6. capit. incip. Expedita secunda parte. nu. 32. boni Iudicis officio incumbet iusto temperamento, ita se hac in re arbitrum cõstituere, vt neque nimium remissus, neq; nimium seuerus fuisse videatur, personarum & circunstã-tiarũ rei, rõne habita atq; expẽsa. l. respiciendum. l. aut facta. ff. de pœnis. eandemq; in dubio, fisco adiudicabit. l. Iulianus. §. his quoq;. 6
C. de sacros. eccle. Bart. in l j. C. de excusa. muner. lib. 11. Bald. in c. quæ sunt regal. Quod si dicas, remissionem mulctæ inferioribus iudicibus non permitti, sed illustrioribus & maioribus tantum, vt ait Rebuffus, tomo 3. ad ord. regias. tract. de appel. artic. 18. gl. vna. & art. 14. num. 20. respõdeo eam sententiam etiam ipso Rebuffo teste, à glos. & Doctorib. reprobari in l. & in mulctis C. de appell. & ab Ang. in tract. malefic. ad verb qui Iudex. versi. inci. quæro an contumacia. num. 26. Cui decisioni standum est, nisi cõsuetudo aut statutũ, aliud inducat; maximè cum causa minuẽdi subest, vt per Afflict. ad constit. incip. Et quæ ad decus. in 10. notab. aut cum ex causa recessit arrestatus, quæ etsi sufficiens nõ fuit, aliquo tamen modo probabilis fuit, veluti propter nõ satis iustum metum hostium, aut pestis, aut belli, aut insidiarum, & si quid his sit simile.
Quamuis enim mulcta possit imponi, etiam 8
ex leuissima offensione, & contumacia, aut

præuaricatione, vt ait Curt. ad d.l.j. §.j. nu. 13. ff. si quis ius dic. non obtemp. tamen indigestæ voluntati satellitis, indulgere, & talē mulctam ab homine arrestato, quem ille fortassis odio prosequitur, exigere quantā ipse voluerit, res esset plena iniquitatis, & appellatione
9 digna. Quæ modo & in simili dicimus, quod mulcta aut pœna, si parti sit applicanda, debet regulari, secundum interesse & damnum partis aduersæ. l. 2. ff. si quis in ius voc. non ierit. Ioan. Constant. ad ord. reg. art. 121.

Vtrum aduersus mulctam seu pœnam violati arresti, præscribatur. Capuc 30.

ARGVMENTA.

Actiones pœnales & mulctæ certi tēporis spacio præscribuntur. *nu. 1.*

Mulcta ob spretum Iudicis præceptum commissa, post annum non potest exigi. *num. 2.*

Arrestatus ob pœnam violati arresti post annum conueniri non potest. *nu. 3.*

Pœnam violati arresti post annū non posse peti, quo pacto intelligendum sit. *nu. 4.*

Iuramenti violati persecutio, anno non concluditur. *numero 5.*

1 ADVERSVS actiones pœnales & mulctas, certi temporis præscriptiones, à lege inductas esse constat. Actioni enim iniuriarum, anno præscribitur. l. si non conuicij. C. de iniur. Actiones prætoriæ vltra annum exerceri non possunt. Insti. de perpet. & tēpor. act. in

act.in princi. Qui pecuniam accepisse dicitur, vt alij negocium faceret intra annum tātum, quadrupli conueniri potest. l.j.ff.de calum. Is qui vim fecit, intra annum vtilem rectè conuenietur. l.2. C.vnde vi. Adulterij accusatio post quinquēnium continuum non auditur. l.quinquennium.ff.ad l.Iul.de adult. Accusatio peculatus quoq; trium annorum est. l.peculatus crimen.ff.ad l.Iul.pecul. Bona propter contumaciam seu delictum cōfiscanda, intra quinquēnium à fisco vindicari oportet: & sic de similibus. Et vt Ioan. Imbertus Insti. forēs. 2
lib.j.c.33.quoque respondet, mulcta ob spretū Iudicis præceptum, vel mandatum, aut ob delictum aliquod cōmissa, post annum exigi non potest; allegans ad hoc Bart. in l.vnica.ff. si quis ius dicen.non obtemp.qui tamen hoc non dicit. Vnde à simili dici posse arbitror, quod si quis violauit arrestum recedēdo à loco, à quo sub pœna recedere non debuit, aut non recedere promisit, quod post annum ex hac pœna, quæ per satellitem fuit imposita, 3
aut comminata, conueniri, aut puniri nō potest. Quo modo & Guido Pape quæst. 359. incip. de præceptis, dicit quod præcepta pœnalia, quæ faciunt Iudices, de quid faciendo vel non faciendo, ligant quidem; sed si talis non obediens, non mulctetur, aut conueniatur, intra annum, elapso anno mulctari aut (vt ipse loquitur) inquæstari, non poterit, per d.l.vnicam. §.2. facit l.non solum. §. fin.cum l.seq.ff.de alien.iud.mut. causa facta. Quod intel-

4 intelligo esse verum quando is qui violauit arrestum redit, & est conuenibilis in loco arresti, aut quando illic habet bona, ex quibus mulcta capi posit. Nam sicut agere non valenti, non currit præscriptio. l. sicut. C. de præscript. 30. annor. & à tempore præscriptionis, subducuntur ea tempora, quibus quis legitimè impeditus fuit. l. 3. §. vlt. l. hi tamen. ff. de accusat. Ita quoque iniquum foret, Iudicem excidere sua mulcta aut pœna per lapsum anni, si fortè is qui arrestum violauit, aufugiat, vt comprehendi non posit, nullaque bona habeat, ex quibus ea præstari posset. Quo respexisse videtur Barto. ad d. l. quinquennium. dum ait, quod prædictum quinquennium est vtile, quo ad initium; & Ang. ibi, quod quinquennium illud non currit, non valentib. accusare. Idque adeo verum esse videtur, vt etiamsi contingat violatorem arresti post annũ mori, heres eius in conscientia non tenetur. Nam vt Bal. ait ad d. l. 2. C. de vectig. consciẽtia non ligat, quos natura non ligat; & ideo inquit, sicut res quæ incidit in commissum, post quinquennium peti non potest, ita quoque si delinquens moritur, infra quinquennium, in foro animæ non tenetur; Et qua ratione post annum non datur; eadem ratione, quia pœnalis est, in heredẽ non datur. l. in honorariis. ff. de oblig. & act. glo. vlti. in d. l. vnica. nisi lite contestata cum defuncto. Nihilo-
5 minus si & iuramẽtum quoque addiderit arrestatus, & illud violauerit, alio iure vtendum

esse

esse censeo, quia violati iuramēti persecutionem & pœnam anno concludi, non legi: & pinde Iudex vel laicus vel ecclesiasticus, diuturniorem querelam habet.

Arrestanti Apparitori, an resistere liceat. Caput 31

ARGVMENTA.

Captura est admodum ignominiosa. nu. 1.
Nobilem aut potētem mercatorem arrestare plus est, quàm aliquem plebeium. nu. 2.
Arrestatio etiam licita, debet esse absque iniuria. 3.
Armis an resistere possit is qui illegitimè ob debitum capitur. nu. 4. & 6.
Iudici malè exequenti, violenter resisti potest. nu. 5.
Arrestatus iniquè, an possit impunè è carcerib. effugere. nu. 7.
Iniustè arrestatum è carcere eximens, an teneatur Edicto, Ne quis eum, &c. nu. 8.
Arrestatus perperam, etiam post tempora appellationi praestituta appellare potest ab arresto. nu. 9.
Arrestatus potest arrestantem contra se testimoniū ferentem vt inimicum reprobare. nu. 10.

SANE in modo & forma arrestandi, discretum esse Apparitorem conuenit, vt etiam, quando arrestatus arrestum cautione dissoluere non potest, ratione feratur eamque sequatur. Nam vt superius diximus, arrestatio & captura cuiq; est admodū ignominiosa 1
adferens grauamen irreparabile, teste Bald. ad l. si clericus. C. de episc. audiend. & multò magis infamat nobilem, quàm plebeium, famo- 2
sum

ſum mercatorem, quàm alium. Neuizanis conſi. 52. num. 8. verſic. prædictis tamen non obſtantibus. præſertim cum nos propenſiores eſſe conueniat ad iuuãdum mercatores peregrinos. Alexã. conſil. 130. incip. ſuper eo. ante fin. lib. 7. multumque in huiuſmodi negociis defertur, nobilitati ſeu integritati perſonæ, Odofred. ad l. j. C. de custo. reor. Alber. ad l. j. ff. eod. Luc. de Penna, ad l. quoties. C. de dig. libr. 12. Barb. cõſ. 62. lib. j. Quo modo & ipſe quoque I. C. Claudius Saturninus, in l. aut facta. ff. de pœn. ait, in delictis atque iniuriis æſtimãdis, perſonarum rationem maximè eſſe habendam. Et quamuis licita ſit arreſtatio, tamẽ

3 eſſe debet non iniurioſa, Petrus de Bellapertica, in l. ab executione. C. quor. appel. non recip. Angel. ad l. fin. ff. quod met. cauſ. vbi allegat pulchrum text. in l. ſi bene. ff. de vſur. ibi, *Contumelioſum ſe non exhibeat, ſed moderatum,* " *& cum efficacia benignum, & cum inſtantia humanum.* " Ideoque Nizellus in cõcor. Bart. 105. ait, quod eſt periculoſum ponere iuriſdictionem in manus ignorantium. qui ad capturas procedunt, non inſpecta vel habita qualitate perſonarum, quod vtique in magnum dedecus arreſtati redundat. Neuizan. d. loco, nu-

4 mero 25. Et propterea, ſi quis illegitimè & perperam ob debitum capitur, poteſt etiam cum armis reſiſtere. l. prohibitum. C. de iur. fiſ. libr. 10. Afflict. in conſtitut. Caſtellani in 3. q. Paris de ſyndic. in verb. captura. Iaſon ad l. j. §. quod Prætor. ff. ne quis eum qui. & rurſum

Zaſio

Zasio ad § quadrupli. Institu. de act. l. omnes. C. de decur. libro 10. §. fin. in auth. quo. oport. episc. Thomas. Gram. voto j. num. 15. & voto 32. num. 24. Non multò aliter quàm Iudici malè exequenti violenter resisti potest, nō solum per eum qui iniuriam patitur, sed etiam 5
per tertium cuius nihil interest, vel vicinos: gl. ad c. ex literis. in verb. denuncietis. de offic. deleg. Specul. in titul. de citat. §. sed nunquid. Felyn. ad d. c. ex literis. Dec. consil. 469. nu. 3. Afflict constitut. Neapo. lib. j. rub. 8. num. 78. Petrus à Duennas reg. 190. amplia. 8. Istud tamen mihi semper periculosum visum fuit. Nā etiamsi iniustè detentus posset resistere cum armis, tamen se conijcere in eam disputationē, an iniustitia fuerit notoria nec ne, res periculo plena est, à quo omnes merito abhorrere debent. Anchor. ad cap. ea quæ fiunt. de regu. iur. libro 6. coll. 3. Et quamuis sint qui existimant iniustè captum, posse se defendere 6
etiam occisis satellitibus, iuxta ea quæ notat Hyppol. in pract. crimin. §. attingam. numero 40. Lucas de Penna ad d. l. prohibitū. Neuizan. d. consil. numero 11. neque hoc tamen periculo caret, neque in ciuili causa arresti locum habere existimo: De qua re Boerius quæst. 170. latius agit.

Sunt præterea in ea sentētia plerique summæ auctoritatis viri, quod is qui iniquè detinetur, cautim & impunè è carcere fugere potest, in quē iniuria coniectus fuit, glo. in clem. pastoralis. in verbo, per violent. & ibi Doct. de 7

sent.

ſent.& re iudic.Bartol.ad l.relegat. ff.de pœn. Alexand. conſil. 144. libr.2. Socyn. ad l.j.col. 2.num.13.ff.ne quis eum.Iaſon ad l.admonẽdi.in lectur.ordin.col. 18. verſicu. tertiò limita.& iterum in repetit.num.175.ff.de iureiur. quia hæc omnia magis ad iniuriæ damniq́ue iniurioſi & iniuſti depulſionẽ, quàm ad fraudem, vim & iniuriam pertinent. Neuizan. conſi.61.num.37.verſi.confirmo quia, &c. etiamſi iuraſſet non aufugere, ſed ibi manere. Aret.conſil 14. Hyppol.ad l.j.num.104. ff.ad l.Cornel.de ſicar. & ad l.j. ff. de quæſt. Quod ego non puto eſſe verum. Nam vt Panorm. ait,ad cap.inter alia,in fin.de immunit.eccle. qui iniuſtè detinetur, & relaxatus iurauit ad carceres redire, non poteſt contrauenire iuramẽto ſed debet prius abſolutionem impetrare, niſi periculum mortis immineret; etiamſi iuramentum ex parte eius cui præſtitum eſt, foret illicitum, vt cap.j.cap.2. cap.ſi verò. & c. de debitoribus.de iureiur. Nam & iuramentum per metum præſtitum, abſolutionem requirit.cap.ad aures.& cap.ſequẽ. de his quæ vi met.cauſ.quia ſine periculo ſalutis æternæ & corporis,ſeruari poteſt.vt cap.cum contingat. de iureiur.glo.ad cap.j.& ibi Docto. In dubio autem illi ſententię adhęrendum eſt,qua magis conſulitur animæ ſaluti.cap.conſilium.de obſeruat.ieiu c.iuuenis. de ſponſal.

8 Tum verò vi eximens iſtiuſmodi debitorem ex carcere non tenetur edicto, Ne quis eum,&c.Iaſon ad l.j.§.quod Prætor. nu.11.& ibi Do-

ibi Doctor. alij. ff. ne quis eum. & ad l. quoniã. C. de appell. latè Iason cons. 20. lib. 3. Mihi verò magis Bart. Angel. & Romani sententia d. loco placet, existimantium eum qui vi eripit arrestatũ, parti arrestanti iniquam causam fouenti, ad damni refusionem, & ad id quod interest nõ teneri. Nihil enim verè interest, cum nihil debeatur, & damnum quod quis culpa sua sentit, sentire non videtur. l. non videtur. ff. de reg. iur. Sed quantum ad Iudicem attinet, tenetur, ne respublica quotidianis istiusmodi violentiis, perturbationibus atque diuexationibus distrahatur & commoueatur, nisi tã notoriè esset iniqua hæc detentio, vt palam & vulgo nota sit omnibus. Sanè etiamsi ita esset, sentiant alij quod velint, ego vix admitterem particularem istam & priuatã rationem carceres aperiendi & inuadendi, d. §. quod Prætor. & l. vlti. §. cum in eum. illo titulo, quia aliqualis cognitio requiritur. Addunt nonnulli, quod vbi in his rebus locus esset appellationi, iniustè detentus, etiam post tempora appellatiõi præfixa, prouocare potest, quia grauamen istud habet tractum successiuum; & qui in arresto detinetur adhuc quotidie & de præsenti grauatur. Iason ad d. l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iureiur. Angel. de malefic. ad verbum, Qui Iudex. numero 13. Sic & exceptio habẽs tractum successiuum, quãtumuis dilatoria, quandocunque etiam post litem contestatam opponi potest. Archidiac. ad cap. hortamur. 3. quæstio. 9. & à grauamine 9

R quod

quod ſemper eſt in fieri, cum ſemper ſit, ſemper prouocare & appellare licet. c. ex parte. de appell. & ibi pulchrè Philipp. Franc. verſicu. quinto & vltimo infertur.

10 Poſtremò adde, quod iniuſtè arreſtatus poteſt in alia lite, contra arreſtantem excipere, ſi in teſtem producatur, quod ſit eius inimicus: quia detineri faciens aliquem in aliquo loco, aut in vinculis, cenſetur cum eo inimicitias contraxiſſe. *B*ald. ad l. in ipſius. 2. not. C. fam. erciſc. & ad l. ignorat. C. de exhib. Felyn. ad c. cum oportet. de accuſat. Hyppol. conſil. 26. non multò aliter, quàm is qui aut bona alterius tollit, aut domo alium expulit. cap. idem quis. de reſt. ſpol. Marc. Anton. ad l. fin. nu. 97. cum ſeq. ff. de quæſt.

Arreſtanti reſiſtens, eundemque verberans, quo pacto puniatur.

Caput 32.

ARGVMENTA.

Reſiſti Apparitori an liceat. *nu.* 1.

Iniuria facta Apparitori, cenſetur Principi & Iudici facta. *nu.* 2.

Reſiſtentis Apparitori violenter, quæ ſit pœna. *n.* 3.

Apparitori dicenti ſe percuſſum eſſe an credatur. 4.

Apparitor an poſſit debitorem reſiſtentem occidere. numero 5.

Creditori an liceat debitorem vim inferentem interimere. *nu.* 6.

QVEMADMODVM iniuſta arreſtatio neque culpa neque pœna caret, ita & is

& is qui legitimè arrestatur, resistere non debet; Et sicut iniustè ac perperam arrestati vel detenti magna est excusatio; ita legitimæ detentioni sese opponentis, nulla iusta defensio esse potest. Ideoque si is qui arrestatur, ausu temerario vel verberibus excipiat, vel iniuria aliqua afficiat Apparitorem aut Seruientẽ munus suum exequentem, vtique hæc vis & iniuria Principi atque Iudici illata censebitur, Bart. ad l. iniuria. §. j ad l. item apud Labeonẽ. §. item. ad l. lex Cornelia. ff. de iniur. Paris de Puteo in tract. de syndic. ad verb. familiaris. c. 3. nu. 11. refertque Guido Pape decis. 557. incip. aliquis verberat, &c. eos qui sic Apparitoribus resistunt, & vim illis adferunt, in gallia, aut capite, aut certè manus illius amputatione, qua facinus admissum fuit, puniri. Bartolus verò ad l. si quis. §. si quos. ff. de pœnis. & hunc cæteri secuti interpretes ad l. j. C. ne quis in sua causa. pœnam arbitrio Iudicis huic delicto statuendam esse arbitrãtur, etiam aduersus eum, qui ipsius illius Iudicis Apparitorem læsit, nulla scilicet familiaritatis, domesticitatis, vel fauoris exceptione hac in re suffragãte.

(Marginal numbers: 1 beside "detenti magna est excusatio"; 2 beside "nus suum exequentem"; 3 beside "cip. aliquis verberat".)

Porro autem an plena fides adhibenda sit viatori asserenti se percussum esse à debitore, & aliter non probanti, quæritur. Et quidem communi calculo probatam video negatiuã partem. Antoni. Imol. Panorm. Philip. Franc. ad cap. cum parati. de appel. Petr. Iacob. in sua praxi, tit. de constit. pecu. Castrens. consi. 165. incip. Visis & ponderatis. lib. 2. Card. ad clem. 4

j.quæst.8 de dol.& contumac.Ang.ad §.quadrupli.Insti.de act. Guido Pape sing.409. Iaſ. ad l.properandum. §.& ſi quidem. col.2.verſ. adde.C.de iudic.Imol.ad l.ſi finita. §.ſi plures. ff.de damn.infect. Stephan. Bertrandi conſil. 249.incip.quoniam.col.j. libr.j. Matthæus de Afflict. ad conſtitut. regn. Sicil.incip. In ciuilibus. in 2.notab. Tyraquel.de vtroq; retract. §.8.glo.9.nume.14. Quia factum hoc non eſt inter ea. quæ officio ipſius connexa ſunt, neque ad illud pertinet, ſed priuatum eſt tãtum, vt aiunt Cornæus conſil. 79. libro 3.Ripa ad c.j de iudic.Bertrand.conſil.234.lib.3. Alexã. ad l.ſciendum.ff. de verb. obliga. Nicolaus de Milis,in ſuo dictionario, ad verbum, nũcius. Noluerunt enim maiores noſtri, hanc patere inimicitiis viam,vt quem quiſque odiſſet, eũ teſtimonio proprio poſſet tollere. Ementiuntur enim ſæpe in eos quos oderunt. Cicer.pro Font.l.omnibus C. de teſtib.quamuis cõſuetudinem huic iuris diſpoſitioni plurimum & vbique ferè detraxiſſe fateãtur: quod & Guido q.628.incip.non debet. & q.557.incip.aliquis, probat. Et inter hos quoque ſunt qui exiſtimãt, quod etiam ex iure cõmuni, in arbitrio Iudicis poſitũ atq; collocatũ eſt,cui potius credi debeat,apparitori ne, an debitori. Ad cuius rei deciſionẽ, plurima ex circumſtãtiis, rerumque ac perſonarum qualitatib. deſumi poſſunt; & non tam alienum ab officio eſt hoc factum, quã vulgo exiſtimatur, quippe quod ratiõe officij fiat hæc iniuria, adeoq;

etiam

etiam ad Principem atque Iudicem pertinet.
Quid igitur si resistentem & vim inferentẽ, 5
vel etiam adiecta violentia paulatim fugientem, Apparitor interimat? Amadæus Iustinus in tractat. de Syndic. in præfat. num. 100. vers. sed pone miles. Cyn. ad l. fin. C. de requir. reis. cum aliis multis respondent, factum Apparitoris esse impunitum; cauendum tamen monent, ne Iudices, vel Seruiẽtes ad eiusmodi facta facilè decurrant; quod ea res non raro ciuium animos commouerit, & ex stulta quadam atque imprudenti misericordia, plebem parum aut nihil per se intelligentem, ad seditionem concitauerit. Quod amplius est existi- 6
mãt omnes licere etiam creditori debitorem insequenti, eundem debitorẽ resistẽtem, vim inferentem, aut telo se defendentem, si aliter eum assequi non possit, occidere. Hyppoli. ad l. j. in princ. nu. 101 ff. ad l. Cornel. de sic. Salic. ad l. si vt allegas. C. illo titu. quod & ad procuratorem quoque creditoris ibi extendit Bald. Sed cum Deus tanta grauitate nobis ob oculos posuit hoc præceptum, *Non occides*, non facilè ad huiusmodi subsidia deflectamus. Ideoq; Ioan. Imbert. Instit. forens. libr. 2. c. j. dicit, quod si quid violẽtius aduersus resistentẽ fecerit Apparitor, non tenebitur. l. quemadmodũ. §. vlt. ff. ad l. Aquil. & quod licet si Apparitori mandatum sit, vt quem ducat in carcerem, is autem se defendat, potest Apparitor eum interficere, Io. Fab. ad l. si seruus. C. de his qui ad eccle. confug. hoc tamen intelligẽdum

4 intelligo esse verum quando is qui violauit arrestum redit, & est conuenibilis in loco arresti, aut quando illic habet bona, ex quibus mulcta capi possit. Nam sicut agere non valenti, non currit præscriptio. l. sicut. C. de præscript. 30. annor. & à tempore præscriptionis, subducuntur ea tempora, quibus quis legitimè impeditus fuit. l. 3. §. vlt. l. hi tamen. ff. de accusat. Ita quoque iniquum foret, Iudicem excidere sua mulcta aut pœna per lapsum anni, si fortè is qui arrestum violauit, aufugiat, vt comprehendi non possit, nullaque bona habeat, ex quibus ea præstari posset. Quo respexisse videtur Barto. ad d. l. quinquennium. dum ait, quod prædictum quinquennium est vtile, quo ad initium; & Ang. ibi, quod quinquennium illud non currit, non valentib. accusare. Idque adeo verum esse videtur, vt etiamsi contingat violatorem arresti post annũ mori, heres eius in conscientia non tenetur. Nam vt Bal. ait ad d. l. 2. C. de vectig. consciẽtia non ligat, quos natura non ligat; & ideo inquit, sicut res quæ incidit in commissum, post quinquennium peti non potest, ita quoque si delinquens moritur, infra quinquennium, in foro animæ non tenetur; Et qua ratione post annum non datur; eadem ratione, quia pœnalis est, in heredẽ non datur. l. in honorariis. ff. de oblig. & act. glo. vlti. in d. l. vnica. nisi lite contestata cum defuncto. Nihilo-

5 minus si & iuramẽtum quoque addiderit arrestatus, & illud violauerit, alio iure vtendum

esse

esse censeo, quia violati iuramēti persecutionem & pœnam anno concludi, non legi: & ꝑinde Iudex vel laicus vel ecclesiasticus, diuturniorem querelam habet.

Arrestanti Apparitori, an resistere liceat. Caput 31

ARGUMENTA.

Captura est admodum ignominiosa. nu. 1.
Nobilem aut potētem mercatorem arrestare plus est, quàm aliquem plebeium. nu. 2.
Arrestatio etiam licita, debet esse absque iniuria. 3.
Armis an resistere possit is qui illegitimè ob debitum capitur. nu. 4. & 6.
Iudici malè exequenti, violenter resisti potest. nu. 5.
Arrestatus iniquè, an possit impunè è carcerib. effugere. nu. 7.
Iniustè arrestatum è carcere eximens, an teneatur Edicto, Ne quis eum, &c. nu. 8.
Arrestatus perperam, etiam post tempora appellationi præstituta appellare potest ab arresto. nu. 9.
Arrestatus potest arrestantem contra se testimoniū ferentem vt inimicum reprobare. nu. 10.

SANE in modo & forma arrestandi, discretum esse Apparitorem conuenit, vt etiam, quando arrestatus arrestum cautione dissoluere non potest, ratione feratur eámque sequatur. Nam vt superius diximus, arrestatio & captura cuiq; est admodū ignominiosa 1
adferens grauamen irreparabile, teste Bald. ad l. si clericus. C. de episc. audiend. & multò magis infamat nobilem, quàm plebeium, famo- 2
sum

ſum mercatorem, quàm alium. Neuizanis. conſi. 52. num. 8. verſic. prædictis tamen non obſtantibus. præſertim cum nos propenſiores eſſe conueniat ad iuuādum mercatores peregrinos. Alexā. conſil. 130. incip. ſuper eo. ante fin. lib. 7. multumque in huiuſmodi negociis defertur, nobilitati ſeu integritati perſonæ, Odofred. ad l. j. C. de cuſto. reor. Alber. ad l. j. ff. eod. Luc. de Penna, ad l. quoties. C. de dig. libr. 12. Barb. cōſ. 62. lib. j. Quo modo & ipſe quoque I. C. Claudius Saturninus, in l. aut facta. ff. de pœn. ait, in delictis atque iniuriis æſtimādis, perſonarum rationem maximè eſſe habendam. Et quamuis licita ſit arreſtatio, tamē
3 eſſe debet non iniurioſa, Petrus de Bellapertica, in l. ab executione. C. quor. appel. non recip. Angel. ad l. fin. ff. quod met. cauſ. vbi allegat pulchrum text. in l. ſi bene. ff. de vſur. ibi, *Contumelioſum ſe non exhibeat, ſed moderatum,* " *& cum efficacia benignum, & cum inſtantia hu-* " *manum.* Ideoque Nizellus in cōcor. Bart. 105. ait, quod eſt periculoſum ponere iuriſdictionem in manus ignorantium. qui ad capturas procedunt, non inſpecta vel habita qualitate perſonarum, quod vtique in magnum dedecus arreſtati redundat. Neuizan. d. loco, nu-
4 mero 25. Et propterea, ſi quis illegitimè & perperam ob debitum capitur, poteſt etiam cum armis reſiſtere. l. prohibitum. C. de iur. fiſ. libr. 10. Afflict. in conſtitut. Caſtellani in 3. q. Paris de ſyndic. in verb. captura. Iaſon ad l. j. §. quod Prætor. ff. ne quis eum qui. & rurſum
Zaſio

Zasio ad § quadrupli. Institu. de act. l. omnes. C. de decur. libro 10. §. fin. in auth. quo. oport. episc. Thomas. Gram. voto j. num. 15. & voto 32. num. 24. Non multò aliter quàm Iudici malè exequenti violenter resisti potest, nō solum per eum qui iniuriam patitur, sed etiam per tertium cuius nihil interest, vel vicinos: gl. ad c. ex literis. in verb. denuncietis. de offic. deleg. Specul. in titul. de citat. §. sed nunquid. Felyn. ad d. c. ex literis. Dec. consil. 469. nu. 3. Afflict. constitut. Neapo. lib. j. rub. 8. num. 78. Petrus à Duennas reg. 190. amplia. 8. Istud tamen mihi semper periculosum visum fuit. Nā etiamsi iniustè detentus posset resistere cum armis, tamen se conijcere in eam disputationē, an iniustitia fuerit notoria nec ne, res periculo plena est, à quo omnes merito abhorrere debent. Anchor. ad cap. ea quæ fiunt. de regu. iur. libro 6. coll. 3. Et quamuis sint qui existimant iniustè captum, posse se defendere etiam occisis satellitibus, iuxta ea quæ notat Hyppol. in pract. crimin. §. attingam. numero 40. Lucas de Penna ad d. l. prohibitū. Neuizan. d. consil. numero 11. neque hoc tamen periculo caret, neque in ciuili causa arresti locum habere existimo: De qua re Boerius quæst. 170. latius agit.

(Margin numbers: 5 beside "lum per eum qui iniuriam patitur"; 6 beside "existimant iniustè captum".)

7 Sunt præterea in ea sentētia plerique summæ auctoritatis viri, quod is qui iniquè detinetur, cautim & impunè è carcere fugere potest, in quē iniuria coniectus fuit, glo. in clem. pastoralis. in verbo, per violent. & ibi Doct. de

sent.

ſent.& re iudic.*B*artol.ad l.relegat. ff.de pœn. Alexand. conſil. 144. libr.*2*. Socyn. ad l.j.col. 2.num.*13*.ff.ne quis eum.Iaſon ad l.admonẽdi.in lectur.ordin.col.18. verſicu. tertiò limita.& iterum in repetit.num.*175*.ff.de iureiur. quia hæc omnia magis ad iniuriæ damnique iniurioſi & iniuſti depulſionẽ, quàm ad fraudem, vim & iniuriam pertinent. Neuizan. conſi.*61*.num.3*7*.verſi.confirmo quia, &c. etiamſi iuraſſet non aufugere, ſed ibi manere. Aret.conſil 14. Hyppol.ad l.j.num.*104*. ff.ad l.Cornel.de ſicar. & ad l.j. ff. de quæſt. Quod ego non puto eſſe verum. Nam vt Panorm. ait,ad cap.inter alia,in fin.de immunit.eccle. qui iniuſtè detinetur, & relaxatus iurauit ad carceres redire, non poteſt contrauenire iuramẽto ſed debet prius abſolutionem impetrare, niſi periculum mortis immineret; etiamſi iuramentum ex parte eius cui præſtitum eſt, foret illicitum, vt cap.j.cap.*2*. cap.ſi verò. & c. de debitoribus.de iureiur. Nam & iuramentum per metum præſtitum, abſolutionem requirit.cap.ad aures.& cap.ſequẽ. de his quæ vi met.cauſ.quia ſine periculo ſalutis æternæ & corporis,ſeruari poteſt.vt cap.cum contingat. de iureiur.glo.ad cap.j.& ibi Docto. In dubio autem illi ſententię adhęrendum eſt,qua magis conſulitur animæ ſaluti.cap.conſilium.de obſeruat.ieiu c.iuuenis. de ſponſal.

8 Tum verò vi eximens iſtiuſmodi debitorem ex carcere non tenetur edicto, Ne quis eum,&c.Iaſon ad l.j. §.quod Prætor. nu. 11.& ibi Do-

ibi Doctor. alij. ff. ne quis eum. & ad l. quoniã. C. de appell. latè Iason cons. 20. lib. 3. Mihi verò magis *B*art. Angel. & Romani sententia d. loco placet, existimantium eum qui vi eripit arrestatũ, parti arrestanti iniquam causam fouenti, ad damni refusionem, & ad id quod interest nõ teneri. Nihil enim verè interest, cum nihil debeatur, & damnum quod quis culpa sua sentit, sentire non videtur. l. non videtur. ff. de reg. iur. Sed quantum ad Iudicem attinet, tenetur, ne respublica quotidianis istiusmodi violentiis, perturbationibus atque diuexationibus distrahatur & commoueatur, nisi tã notoriè esset iniqua hæc detentio, vt palam & vulgo nota sit omnibus. Sanè etiamsi ita esset, sentiant alij quod velint, ego vix admitterem particularem istam & priuatã rationem carceres aperiendi & inuadendi, d. §. quod Prætor. & l. vlti. §. cum in eum. illo titulo, quia aliqualis cognitio requiritur. Addunt nonnulli, quod vbi in his rebus locus esset appellationi, iniustè detentus, etiam post tempora appellatiõi præfixa. prouocare potest, quia grauamen istud habet tractum successiuum; & qui in arresto detinetur adhuc quotidie & de præsenti grauatur. Iason ad d. l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iureiur. Angel. de malefic. ad verbum, Qui Iudex. numero 13. Sic & exceptio habẽs tractum successiuum, quãtumuis dilatoria, quandocunque etiam post litem contestatam opponi potest. Archidiac. ad cap. hortamur. 3. quæstio. 9. & à grauamine 9

quod semper est in fieri, cum semper sit, semper prouocare & appellare licet. c. ex parte. de appell. & ibi pulchrè Philipp. Franc. versicu. quinto & vltimo infertur.

10 Postremò adde, quod iniustè arrestatus potest in alia lite, contra arrestantem excipere, si in testem producatur, quod sit eius inimicus: quia detineri faciens aliquem in aliquo loco, aut in vinculis, censetur cum eo inimicitias contraxisse. Bald. ad l. in ipsius. 2. not. C. fam. ercisc. & ad l. ignorat. C. de exhib. Felyn. ad c. cum oportet. de accusat. Hyppol. consil. 26. non multò aliter, quàm is qui aut bona alterius tollit, aut domo alium expulit. cap. idem quis. de rest. spol. Marc. Anton. ad l. fin. nu. 97. cum seq. ff. de quæst.

Arrestanti resistens, eundemque verberans, quo pacto puniatur. Caput 32.

ARGVMENTA.

Resisti Apparitori an liceat. *nu.* 1.

Iniuria facta Apparitori, censetur Principi & Iudici facta. *nu.* 2.

Resistentis Apparitori violenter, quæ sit pœna. *n.* 3.

Apparitori dicenti se percussum esse an credatur. 4.

Apparitor an possit debitorem resistentem occidere. numero 5.

Creditori an liceat debitorem vim inferentem interimere. *nu.* 6.

QVEMADMODVM iniusta arrestatio neque culpa neque pœna caret, ita & is

& is qui legitimè arrestatur, resistere non debet; Et sicut iniustè ac perperam arrestati vel detenti magna est excusatio; ita legitimæ detentioni sese opponentis, nulla iusta defensio 1
esse potest. Ideoque si is qui arrestatur, ausu temerario vel verberibus excipiat, vel iniuria aliqua afficiat Apparitorem aut Seruientẽ munus suum exequentem, vtique hæc vis & in- 2
iuria Principi atque Iudici illata censebitur, Bart. ad l. iniuria. §. j ad l. item apud Labeonẽ. §. item. ad l. lex Cornelia. ff. de iniur. Paris de Puteo in tract. de syndic. ad verb. familiaris. c. 3. nu. 11. refertque Guido Pape decis. 557. incip. aliquis verberat, &c. eos qui sic Apparito- 3
ribus resistunt, & vim illis adferunt, in gallia, aut capite, aut certè manus illius amputatione, qua facinus admissum fuit, puniri. Bartolus verò ad l. si quis. §. si quos. ff. de pœnis. & hunc cæteri secuti interpretes ad l. j. C. ne quis in sua causa. pœnam arbitrio Iudicis huic delicto statuendam esse arbitrãtur, etiam aduersus eum, qui ipsius illius Iudicis Apparitorem læsit, nulla scilicet familiaritatis, domesticitatis, vel fauoris exceptione hac in re suffragãte.

4 Porro autem an plena fides adhibenda sit viatori asserenti se percussum esse à debitore, & aliter non probanti, quæritur. Et quidem communi calculo probatam video negatiuã partem. Antoni. Imol. Panorm. Philip. Franc. ad cap. cum parati. de appel. Petr. Iacob. in sua praxi, tit. de constit. pecu. Castrens. consi. 165. incip. Visis & ponderatis. lib. 2. Card. ad clem.

j quæst. 8 de dol. & contumac. Ang. ad §. quadrupli. Insti. de act. Guido Pape sing. 409. Ias. ad l. properandum. §. & si quidem. col. 2. vers. adde. C. de iudic. Imol. ad l. si finita. §. si plures. ff. de damn. infect. Stephan. Bertrandi consil. 249. incip. quoniam. col. j. libr. j. Matthæus de Afflict. ad constitut. regn. Sicil. incip: In ciuilibus. in 2. notab. Tyraquel. de vtroq; retract. §. 8. glo. 9. nume. 14. Quia factum hoc non est inter ea, quæ officio ipsius connexa sunt, neque ad illud pertinet, sed priuatum est tãtum, vt aiunt Cornæus consil. 79. libro 3. Ripa ad c. j. de iudic. Bertrand. consil. 234. lib. 3. Alexã. ad l. sciendum. ff. de verb. obliga. Nicolaus de Milis, in suo dictionario, ad verbum, nũcius. Noluerunt enim maiores nostri, hanc patere inimicitiis viam, vt quem quisque odisset, eũ testimonio proprio posset tollere. Ementiuntur enim sæpe in eos quos oderunt. Cicer. pro Font. l. omnibus. C. de testib. quamuis cõsuetudinem huic iuris dispositioni plurimum & vbique ferè detraxisse fateãtur: quod & Guido q. 628. incip. non debet. & q. 557. incip. aliquis, probat. Et inter hos quoque sunt qui existimãt, quod etiam ex iure cõmuni, in arbitrio Iudicis positũ atq; collocatũ est, cui potius credi debeat, apparitori ne, an debitori. Ad cuius rei decisionẽ, plurima ex circumstãtiis, rerumque ac personarum qualitatib. desumi possunt; & non tam alienum ab officio est hoc factum, quã vulgo existimatur, quippe quod ratiõe officij fiat hæc iniuria, adeoq;

etiam ad Principem atque Iudicem pertinet.

Quid igitur si resistentem & vim inferentẽ, 5
vel etiam adiecta violentia paulatim fugientem, Apparitor interimat? Amadæus Iustinus in tractat. de Syndic. in præfat. num. 100. verſ. ſed pone miles. Cyn. ad l. fin. C. de requir. reis. cum aliis multis reſpondent, factum Apparitoris eſſe impunitum; cauendum tamen monent, ne Iudices, vel Seruiẽtes ad eiuſmodi facta facilè decurrant; quod ea res non raro ciuium animos commouerit, & ex ſtulta quadam atque imprudenti miſericordia, plebem parum aut nihil per ſe intelligentem, ad ſeditionem concitauerit. Quod amplius eſt existi- 6
mãt omnes licere etiam creditori debitorem inſequenti, eundem debitorẽ reſiſtẽtem, vim inferentem, aut telo ſe defendentem, ſi aliter eum aſſequi non poſſit, occidere. Hyppoli. ad l. j. in princ. nu. 101 ff. ad l. Cornel. de ſic. Salic. ad l. ſi vt allegas. C. illo titu. quod & ad procuratorem quoque creditoris ibi extendit *Bald.* Sed cum Deus tanta grauitate nobis ob oculos poſuit hoc præceptum, *Non occides*, non facilè ad huiuſmodi ſubſidia deflectamus. Ideoq; Ioan. Imbert. Inſtit. forenſ. libr. 2. c. j. dicit, quod ſi quid violẽtius aduerſus reſiſtentẽ fecerit Apparitor, non tenebitur. l. quemadmodũ. §. vlt. ff. ad l. Aquil. & quod licet ſi Apparitori mandatum ſit, vt quem ducat in carcerem, is autem ſe defendat, poteſt Apparitor eum interficere, Io. Fab. ad l. ſi ſeruus. C. de his qui ad eccle. confug. hoc tamen intelligẽdum

esse, si aliter eum Apparitor non posset prehēdere, sine metu maioris vulneris aut mortis: & quod ea de re tutius esset impetrare à Iudice potestatem.

De his qui arrestatos eximunt, aut in præiudicium creditorum occultant.
Caput 33.

ARGVMENTA.

Debitorem arrestatum eximens, debitum eius creditori arrestanti soluere cogitur. *nu. 1.*
Consulens debitori vt fugiat, an teneatur. *nu. 2.*
Occultans debitorem alienum, quo modo obligetur. numero *3.*
Vxor non tenetur, si recipiat vel occultet maritū criminosum, vel eundem debitorem calet. *nu. 4.*
Occultator an & quando compelli potest, vt debitorem occultatum exhibeat. *nu. 5.*

SED quoniam non solum ipsi debitores, qui resistunt Apparitori & Iustitiæ, hoc suo tam temerario facto creditori suo præiudicant, verum etiam, & hi qui eis subsidium, opem, consilium, vel auxilium præbent, quo facilius elabantur, & sine quib. diu latere non possent malo publico, arg. l. j. ff. de recept. fur. pauca quædam, quatenus præsentis materiæ ratio postulat, etiam de his in medium mihi adferenda videntur.

1 Principiò itaque, is qui carceri mancipatū, aut clausum, arrestatum vel detentum è manibus familiæ Prętoris, Apparitoris, seu etiam carcere & vinculis eximit, succedaneum se facit de-

cit debito eius, qui sic elapsus est, eodemque
modo creditori ad cuius postulationé deten-
tus seu arrestatus fuerat, omne æs alienũ sol-
uere cogitur, atque si fideiussorio nomine se
p eodé ante obligasset. l. quoties. C. de exact.
„ trib. libr. 10. Quoties, inquit Constantinus,
„ quis & priuati debitor inuenitur, & fisci, ab-
„ reptus ab vno officio, teneatur ad vniuersi
„ debiti solutioné. Qui eum abstulerit, coër-
„ ceatur, ac totius summæ exactionem in se
„ suscipiat, qui eundem auellendum, subtra-
„ hendumque crediderit. Accursius quidem
ad legis illius explicationé videtur existimare
quod fauore fisci hic aliquid constitutum vi-
deatur; sed communis sententia est hæc, quod
sicut textus ipse de debitore priuati loquitur,
ita etiam de eo intelligatur. Bal. ad l. addictos.
circa fin. C. de episco. audien. Io. Fab. & alij ad
§. item aduersus. Inst. de act. Bart. Ang. Castrẽ.
ad l. sed eximendi. §. j. ff. ne quis eum qui. Ias.
ad l. j. §. is videtur. ff. si quis ius dicent. non ob-
temp. nihilque æquius esse aut dici posset, quã
quod is in obligationem incidat, debitumq;
soluat, qui vt alter ab obligatiõe de facto exi-
meretur, & creditor debito spoliatur, operam
dedit, etiam si postquam exemisset eũ, in po-
testatem illius creditoris rursum reduceret;
Nam per talem reductionem, eximens non
censeter liberatus obligatione, quam eximẽ-
do contraxit, cum ex hoc tam improbo facto,
semel aduersus ipsum ius creditori quæsitum
fuerit, coniunctaque sit eius obligatio priori,

Boerius q. 217.num. 12.Ange.ad d.l.quoties. Salyc.ad l.in bonæ fidei.nu. 16. versic.tene tamen mēti. C.de reb.cred.Ias.ad d. §.is videtur. Roman.ad l.admonendi.ff.de iureiur.à quib. omnib.tamen ad §.pœnales. nu.49. Instit.de act.recedit Gomesius, eà potissimum ratiōe, quod per præsentiam debitoris res reducitur ad pristinum statum. l.quāuis. ff. de in ius vocā.l.hoc edicto.ff.de alien.iud.mut.caus.fact. Quæ Gomesij ratio non satis firma & generalis est, quippe quod ipse debitor fortè nō tam sit soluendo, quàm is qui eum exemit, adeoq; interesse pōtest creditoris, etiā ipsum eximentem obligatū esse. Quod in specie nō multum absimili respondet Castrens.ad l.Stichum. §.si mandato. ff.de fideiussor. Sed & Vlpianus, In eum, inquit, qui vi exemit, in factū iudiciū " datur, quo non id continetur, quod in veri- " tate est, sed quanti ea res est ab actore æstimata, de qua controuersia est. l. si per alium. §. fi. ff.ne quis eum qui. Quibus verbis, refutatis aliorum opinionib. existimat inter alios Phanutius, in tractat.de in litem iur. part.j.cap.4. num. 5.versi.reiecto itaque, &c. Iuramentum permitti atque deferri creditori, de eo quod putauerit sua interesse, debitorem exemptū non fuisse. Quinimo, inquit, non videtur cō-
1 ueniens, quod eximens posit excipere, quod exemptus nihil deberet creditori prætenso, per regulam iuris, quod de iure tertij nemini excipere licet, l.loci corpus. §.cōpetit. ff. si seruit.vendic.& latius Bald.ad l.cum seruum. C. de ser.

de ser.fugit.Socyn.consi.88.lib.4.tãto minus eius rei disquisitio ad ipsum pertinebat, an creditor calumniosè arrestaret vel non. Quid enim si arrestatus, ex qua causa arrestatus est, debitor non sit; ex superuenienti tamen causa iusta & vera, iuxta ea quę superius diximus, sisti, detineri, recommẽdari & arrestari posit?

Eadem quoque videtur ratio eorum, qui 2
scientes prudẽtesque faciunt fugere eum debitorem, quem alioqui creditor sistere & arrestare potuisset, vel quia hoc futurũ significant vt arrestetur, vel vt fugiat, & creditorem fallat, equos suos commodato concedunt, Anchor.consi.340.nume.6. incip. viso themate. Ioan.de Auan.consi.55.incip.quia dubia.nu. 4.Curtius ad l.admonendi.nu.102. ff.de iureiur.Ias.ad l.j. §.quod prætor.ff.ne quis eum. & omnium latissimè apertissimeque Hyppolit. de Marsil. sing.137. incipi. in iure clarum est, &c.Beneuutus in tracta.de decoct.cap.incip. circa propositam, num.23.& 25.Boer.q.215. quia qui causam damni dat, damnum vidisse videtur, l.nihil interest, ff.ad l.Cornel.de sicar. Qua ratione & Vlpianus ad l.j. §.j.ff de eo per quem fac. er. actionem in factum ad id quod interest, aduersus eum cõcedit, cuius causa factum est, quo minus quis iudicio sistat. Et rursum, Si compeditum seruum meum, vt fugeret solueris, inquit, an de dolo actio dãda sit? & ait Quintus Mutius apud eum notãs, si non misericordia ductus fecisti, furti teneris: si misericordia, in factum actionem dari

debere.l.& eleganter. §.item labeo. ff. de dol. malo. Ad cuius quidē responsi interpretationem notat Bal.quod misericordiæ motus excusat à dolo,sed nō impedit quo minus is qui fugæ auctor est, obligetur ac teneatur: quia hæc misericordia in aliorum præiudicium tēdens, non est regulata secundum limites rationis:quippe quod dum per fugam vni consulit quod soluere debuisset;alteri,qui iustum debitū amittit, maiore iniquitate & inæqualitate damnum infert. Qua de re nōnulla huc pertinentia scribit Cæpola consi.14.quem vide. Ideoque quamuis multi sint,qui existimarēt oppido durum esse quod quis ex sola persuasione consilioque & auxilio fugæ, ad æris alieni exolutionem teneretur; si quis tamen in ipsam rationem quæ Consultos mouit, altius intueri velit, facilè intelliget, omnia hæc æquitati atque rationi naturali esse consentanea; & quidem potissimum inter mercatores,quibus si malè ceciderit fortunę alea,quid reliquum est, nisi vt bis fiant miseri, & quod re sperata frustrati sunt,& quod tantum irriti laboris exhaustum, non sine dolore meminerunt? Quo etiam pertinent vulgatæ iuris regulæ de fraudulento consilio, de persuasione fugæ, & reliquis multis similibus huc pertinentibus.cap.nullus ex consilio. de reg. iur. libro 6. l.consilij. ff.eod. titul.l.j. §.persuadere. ff.de seruo corrup.l.j.& ibi Doctor. C.de seru. fug. Et quamuis aliqua ratione excusari posset,qui homini crimen capitale committenti consu-

consulit, vt fugiat in locum sacrum, qua de re disputant interpretes, quod plerunque tandē Deus & Iudex reperit nocentes; tamen quia hic agitur de particulari damno creditoris, qui fortè nunquam debitum suum assequetur, iam elapso debitore, æquum est, vt iste auctor fugæ in periculum omne succedat, si nō debitor ipse iam fugæ accinctus fuerat, iuxta notat. per Doct. ad d. l. consilij. Pulchrè *B*ald. consil. 222. incip. in quæstione D. Milani. libr. 3. & pleraq; eodem pertinentia scribit in cōsilio 382. libro 5.

3 Eodem etiam loco esse existimant eos qui debitorem iam iā sistendū & arrestādum occultant, vt tandem elabatur; Iason ad §. pœnales. Institut. de act. num. 103. Salic. ad l. fin. C. de oper. libert. quippe quod vbique eadem est ratio. Et in simili, si quis seruum fiscalem putauerit occultandum, inquit Imper. non solum eum restituere, sed etiam duodecim libras argenti pœnæ nomine fisci iuribus dependere compellitur. l. penul. C. de ser. fugi. Et quicunque seruum fugitiuum in domo vel agro inscio domino receperit, eum cū alio pari, vel 20. solidis reddit. l. quicunque. eod. titul. Apertius verò in l. fin. C. de oper. libert. textus ait, eum qui alienum libertum occultat, loco ipsius ad operarum prestationem teneri. Et alibi constituit Arcadius Imperat. eos qui aliorum personas cum detrimēto aliorum occultant, ad quadruplum teneri. l. 3. C. de assessor. Et licet *B*ald. decidit consilio 382. numero 7.

libro

libro 5. vbi tenet quod ſcienter occultans debitorem alienum, non facit ſe ſuccedaneum vel conſortem, debiti vel periculi; tamen iis conſtitutionibus motus Zaſius, eandem quæſtionem, ad d. §. pœnales. num. 33. pertractãs, ait, Sed quæras, ſi aliquis occultat debitores meos, ne poſsim eos conuenire, id quod ſæpe contingit, an iſte receptator vel occultator teneatur edicto, Ne quis eum, &c.? *B*ald. ad l. fin. C. de oper. liber. putat eum obligari ad totum debitum, qui debitorem occultat; quamuis tandem in eo ſubſiſtat, & nihil affirmet: Iaſon putat, quod mihi plus placet, quod eiuſmodi occultatores teneantur edicto, Ne quis eum, &c. quia ſatis dicũtur eximere, qui creditores fruſtrantur, morantur vel eis facultatem agendi auferunt. d. l. ſed eximẽdi. 2. reſponſ. Hæc ille. Iaſonis verò verba ſunt hæc. Fortè non eſſet ponere os in cælum, tenere q; in quæſtione ſupra formata, contra illum cõpetat actio in factum ex edicto, Ne quis eum qui, &c. propter generalitatem verbi *Eximere*; ſecundum quod declarat text. in d. l. ſed eximendi. in principi. iuncto §. Prætor ait. vel qđ ſaltem, quia non interuenit vis, ſed tantum dolus, cõpetat actio in factum ex edicto, De eo, per quem factum, &c. & contra Baldum in d. l. fin. quod imo teneatur ſoluere, tenet & fortè melius ibi Salyce. Crederem etiam quod iſto caſu prouideatur creditori, mediante tit. Si quis ius dicenti, &c. hoc modo, quia Iudex præcipiet illi occultãti ne impediat executionem,

nem,& si contemneret præceptum,posset Iudex procedere ad mulctas & alia remedia,quę ad l.j d.tit.Si quis ius dicenti,&c.notari solēt. Hactenus Iason. *B*aldi sententiam amplecti dicitur Innocentius ad ca. pastoralis. de offic. deleg.& Seuer.in tract. de debit.suspect.q. 10. Hyppol. sing.43. incipi. Debitor. in fin. propterea quod omnia iura superius adducta,loquuntur in casu suo speciali,Primò scilicet in debitore tributorũ.l.quoties. C.de exact.trib. Secundò quando quis debitorem vi eximit.l. penult.ff.ne quis eum. Tertiò quādo quis impedit reum vel actorem venire ad iudicium. l. fin.ff.de eo per quem fact. Cum igitur in his casibus sit speciale,& specialiter prouisum,sequitur quod in contrarium est ius commune, l.ius singulare,ff.de legib.Tum verò nemo cogitur prodere secretum.l. idē. §. si tibi iudiciũ. ff.de condic.ob turp.cau. adeoque cum semel debitorem occultare cœpit, fidemque ei dedit, quod eum nō iudicabit,turpe esset fidem fallere,l.j.ff.de pact. quæ etiam hosti seruanda est,c.noli.23.q.j.putantque plerique titulum ff.de Receptatorib.in ciuilib. causis locum nō habere,vt refert *B*eneuutus d.loco.nume.28. versic.extra quæro.Cæterum hæ rationes non sunt satis firmæ, vt communem opinionem conuellant:quia vbicūque ratio legis est amplior vel generalior dicto seu disposito, tunc ad amplitudinem rationis extenditur ipsa dispositio.l.regula. §.fin.& ibi *B*arto.& *B*ald.ff. de iur.& fact. ignor,l.2.§.si mater. ff. ad Tertul.præ-

tull. præcipuè quia intereſt publicè ne iſti debitores, & fraudatores ſic elabantur. In fauorem aut publicum etiam pœnalis diſpoſitio ex identitate rationis extenditur: ſicut & in multis aliis caſibus huc pertinentibus, quos ad locum à rat. leg. larga ſeu ampla, notat Nicolaus Euerardi. Et quãuis regulariter nemo ſecretũ prodere cogatur, non tamẽ ideo in necem aliorum eiuſmodi debitorem occultare & executionem impedire poteſt; nã ſicut aliud eſt, nõ accuſare reum, & occultare reum; ita aliud eſt, non prodere debitorem, & occultare debitorem. Edictum verò de receptatoribus, nõ habere locum in cauſis ciuilibus, non eſt mirum, cum plerunque corporalem pœnam, aut certè aliam huic non admodum diſsimilem inferat, ad quam nec ipſe quidem debitor eſt
4 obligatus. In eo ſanè cõuenit cum hac noſtra materia, quod ſicut vxor recipiens & occultãs maritum criminoſum, non tenetur, teſte Angel. in tract. malefic. ad verbum, dicto maleficio, nu. 25. Specul. de donat. inter vir. & vxor. §. fina. ita quoque nec hoc caſu obligabitur, ſi occultet virum debitorem. Cęterum an in reliquis amicis atque conſanguineis, illud admittendũ ſit, dubito. Nam vbi eſt metus mortis, naturalis ratio mouet, ac veluti vrget atq; impellit, inuitoſque propemodum eo trahit, vt conſanguineorum ſaluti, id eſt, noſtro ſanguini, conſulamus; quæ quidem ratio in hac cauſa non adeo militare videtur. Qua tamen in re animi pẽdeo, atq; ſubſiſto: tu Tyraquel.

de tem-

de temper.pœn.causa 20.21.& 22.vide.In eo 5
conueniunt omnes,quod si debitor alia bona habet,in quæ missio fieri potest,non compelli occultatorem,vt debitorem exhibeat: verũ si bona debitoris non sufficerent,de dolo,vel iniuriarum actione agi posse. quã sententiam etiam *B*oerius decis. 174.cũ Beneuuto d.loco probat; lateque & eleganter de ea singul. suo 17.incip.Diligẽter nota, disputat Petrus Gerardi de Petra. Nam si simpliciter ad exhibẽdum debitorem tenetur, citra distinctionẽ & moderationem, frustra inducta esset iuris dispositio, & multarum ciuitatum consuetudo seu vsus,quod ob ciuile debitũ, nemo ex domo sua vel aliena (vt latius superius dictum fuit)inuitus trahi potest.l.plerique.ff.de in ius voc.Porro autem de his qui violẽter & nobis inuitis apud nos latitant, nulla est dubitatio. Bald. ad l. in delictis. ff.de noxal.quia propositum & animus maleficia distinguũt. leg.1. ff.de sicar.

Ab Arrestatione an appellare liceat.

Caput 34.

ARGVMENTA.

Appellare ab arrestatione an liceat. *nu 1. & 3.*

Appellatio à Decreto Iudicis interposita,an et quãdo executionem suspendat. *nu. 2.*

Appellare an possit debitor, si pecunia sibi debita sub manu sui debitoris,per creditorem arrestetur. numero 4.

SVNT nonnulli moribus mitiores,qui tametsi se iniustè arrestari sentiunt, appellare po-

lare potius ab arrestatione, quàm Apparitori arrestãti resistere, aut vim inferre malunt. Sed an in ea appellatione audiendi sint, & quatenus ea illis prosit, dubitari posset: mouetque eam quæstionem Guido Pape singul. suo 32. sed non soluit, & licet Speculatorem ad hoc alleget in §.j. in princ. de appel. Is tamen nullã
1 illius quæstionis mentionem facit. Appellare tamen arrestum posse arbitror, per ea quæ notat Baldus ad l. si clericis. C. de episcop. audiẽ. vbi dicit in simili quod à captura, quæ est realis citatio, appellari potest; cum sit grauamen cohærens personæ, quod per expectationem sententiæ diffinitiuæ (maximè si non res sed persona arrestata est) reparari non potest; arg. l. 2. C. de abolit. Non tamen, inquit, Iudex appellantem ideo statim dimittet, sed expecta-
2 bit donec per superiorem sibi mãdetur; Quia vbi appellatur à Decreto Iudicis, quo respicit Decretum apprehensionis vel arrestationis, non prohibetur aliquid innouari contra appellationem, donec superior inhibeat. c. non solum. de appell. in 6. maximè vbi periculum est in mora, vel fugæ, vt hic, vbi omnis vtilitas arresti, ex relaxatione dissolueretur; quia tum appellatio interim nõ suspendit executionẽ, l. fin. ff. de appel. recip. Specul. in tit. de appell. §. in quibus DD. in cap qua fronte. de appell. Quam sententiam confirmat quoque Ludouicus Carerius in tract. de criminib. post prin. cap. inci. Decimus quartus. vbi dicit, quod licet citatio verbalis non admittat appellationem, ci-

nem, citatio tamen realis, benè admittit, allegans Bald. d.loco, & cum eodem subiiciens quod captus aut detentus potest appellare, etiamsi iam diu captus esset, quia quotidie sustinet nouum grauamen dum detinetur,& in successiuo grauamine, sicut est istud, semper & quandocunque appellare licet. c.ex parte. de appel.& ibi Doct.& pulchrè Philip. Franc. in d.c.ex parte.versic. quintò & vltimò infertur. Iason ad l.Prætor. § fin.ff.de no.op.nunc. & excipere. Archidia.in cap. hortamur. 3.q.9. & de eiusmodi appellatiõe ab arresto videtur loqui Dominus Præses Nicolaus Euerar. cõsil. 21.incip. Visis scripturis. Sed hanc appellationis rationem mores nostri ignorare videntur quibus receptum est, vt arrestatus coram Iudice cuius auctoritate arrestatio est facta, proponat causas grauaminis per arrestum sibi illati, seu nullitatis eiusdem, & si Iudex aliter contra eum pronũciet, appellatur ad superiorem illius, sicut in aliis causis fieri solet. 3

Sic & Paul. Paris. consi. 39. incip. Non possunt.lib.j. de simili arresto loquẽs ait, q. si creditor arrestari faciat pecuniam, quam quidã alius debitori suo debet,& prohibeat, quo minus debitori suo soluat, potest debitor appellare, ne priuetur sua possessione, pendẽte appellatione. ca.cum personę. de priuileg.lib.6. cap.j.extra vt lite penden. Sed ne hoc quoque mores nostri receperunt, secũdum quos quotidie videmus fieri, quod pecunia debitoris sub aliis arrestatur. & causa arrestationis co- 4

ram Iudice arrestante primò instituitur.

Quæ sit vis & quis effectus arresti.
Caput 35.
ARGVMENTA.

Arrestatio an & quando inducat litis pẽdentiam. numero 1. & 4.
Iudicium coram vno Iudice ex necessitate intentatum, an ad alium Iudicẽ transferri postea queat. numero 2.
Condictio ex L. Diffamari. C. de ingen. manumis. intentata, an inducat litis pendentia exceptionẽ. 3.
Arrestatio an producat pignus prætorium. nu. 5.
Arrestatam rem detinens, eam præscribere non potest. nu. 6.
Arresto durante an res arrestata alienari possit. n. 7.

CVM de vi & effectu arrestationis quæritur, præter eos qui ex superioribus capitib. apparere possunt vnus effectus esse videtur, qui inducit litispendentiam. Nam
1 in simili decidit Nicolaus Anthonius in addidition. ad Octauianum Vestrium lib. 4. cap. j. nu. 9. per petitionem, vt quis carceribus mãcipetur, ac per ipsam capturam sequentem litis pendentia inducitur: & ratio esse videtur, quod sicut per citationem verbalem dicitur iudicium esse ceptum. §. fi. Instit. de pœn. tẽp. litig. & res desinit esse integra. l. si quis postea. ff. de iudic. cap. relatum. de offic. deleg. Iaffred. decis. 60. etiamsi litis contestatio nondum interuenit, D. Anthon. in capit. aduersario. in 3. notab. de except. Ita longè fortius per citationem

nem realem, id est per capturã seu arrestationem, quæ præualet; vt notant Docto. ad l. vlt. ff. de leg. j. In contrarium tamen allegari posset, quod quãdo coram vno Iudice iudicium 2
est inceptum ex necessitate, vt quia metuitur fuga Rei, aut actio tẽpore peritura est, aut quę alia similis necessitas vrget, potest etiam corã alio Iudice hoc iudicium agitari. Bald. & Angel. ad d. l. ceptam. arg. l. sed etsi restituitur. §. ędium. versicu. sed & si dies. eod. titu. de iudic. Qua ratione plerique neoterici respondẽt ad l. quamuis. ff. de damno infect. Quod si poteram te cõuenire Perusij & Assisij, & incepi te conuenire coram Iudice Assisij ex necessitate, quia timebatur de fuga tua, potero te postea conuenire, coram Iudice Perusino. Sed hæ posteriores rationes non placent Ioanni Baptistæ Caccialupi in tract. de debitor. suspect. quæst. 15. vbi dicit, quod licet in d. l. sed etsi restituatur, permittatur quod iudicium alibi finiatur, non tamen ibi expressè dicitur, quod non sit inducta litis pendentia. Addo quod 3
Felinus ad cap. cum sit generale coll. 4. de foro compet. in simili respondet, quod si diffamatus ab aliquo, plures iudices habeat, & cõdictionem competentem ex l. diffamari. C. de inge. ma. corã vno Iudice intentauerit, veluti petendo perpetuum silẽtium imponi illi qui se illius creditorem esse iactitabat, is autẽ creditor coram alio Iudice eum in ius trahat, & coram illo prætensum suum creditum petat, obstat ei litis pendentię exceptio, & coram eo

Iudice, coram quo remediũ d.l. diffamari, intentatum est, causa peragi debet. licet contrarium consuluerit Socynus consi.94. lib.3. Cuius opinio ex eo satis conuellitur, quod ex ea sequeretur, quod quoties diffamatus plures haberet Iudices, cõdictionem ex d.l. diffamari, à lege cõcessam, aduersarius facilè eluderet, & ad aliud tribunal causam traheret, Iudicisque auctoritatem cõtemneret, contra l. si prætor. ff. de iudi. Qua de re tamen magna distinctione vsus est Blarerius ad d.l. diffamari. cap. 4. circa finẽ, quem vide. Et hæc sententia confirmatur satis in d.l. vbi ceptum. & exemplum huius potest poni in eo, qui curauit aliquem hic arrestari, & arrestatus posita cautiõe relaxatus ab arresto vel per procuratores suos dũ manet in arresto, vocat eum in ius coram alio Iudice ex d.l. diffamari. & arrestans excipit, quod cum hic præuenit, per capturã vel arrestationem, & quod, cum per hoc sit hic inducta litis pendentia, debet hic finiri; Aliud esset si
4 arrestatio non esset facta ad finem consequẽdi debitum, sed ad finem declarationis iuris sui, aut liberationis; vt ecce scholaris huius Vniuersitatis Louaniensis intellexit, quendam ciuem Mechlinienfem hominem laicum iactitare qđ ipse scholaris est ei in magna summa obligatus: Et quia per hanc iactitationem bonum nomen ipsius denigratur, repertum hic Louanij, auctoritate Domini Cõseruatoris priuilegiorum eiusdem vniuersitatis facit arrestari ad finem, vt si quam arrestatus actionem

nem

nem aduersus eum habeat, illam coram magnifico Domino Rectore Vniuersitatis, suo siquidē Iudice, intra certos dies, sub pœna perpetui silentij proponat, iuxta dispositionem d.l. diffamari. Sanè hoc casu arrestum non inducit litis pendentiam respectu materię principalis coram D. Conseruatore. Quinimò arrestatus proponens suam actionem corā eodem magnifico Domino Rectore, facit quod arrestari curans, petit: sed solum inducitur litis pendentia, respectu materiæ d.l. diffamari.

Secundus effectus est, quod ex arresto videtur induci, pignus prætorium. Quia pignus prætorium nihil aliud est quàm pignus quod à Prætore siue à Iudice datur, quodque Prætor aut Iudex nulla præcedente sententia ex iusta causa capi iubet, l. 2. C. de prætor. pign. l. non est mirum. ff. de pign. actio. & apprehensionē rei requirit. l. 3. §. j. ff. de reb. eor. Quę omnia etiam in arresto, vel re arrestata cōcurrunt. Ex quo sequitur primò, quod si aliquo casu res arrestata furto esset amissa, vel aliquo alio modo ablata, daretur actio & persecutio quasi hypothecaria aduersus possessorē illius, l. vlti. C. de prætor. pignor. Secundò quod sicut debitor reficiendo expensas, & cauēdo de iudicio sisti, recuperat missionē in possessionem, authent. ei qui. C. de bon. auctorit. iudic. poss. c. j. de dolo & contum. lib. 6. Ita quoq; & is cuius res arrestata fuit, recuperat rem arrestatam, sicuti inferius dicetur. Est enim arrestatio tem- 5

porale, & prouisionale tantũ impedimentũ; non quidẽ propter se, sed propter aliud inuẽtum, videlicet, vt is cuius res arrestata est cogatur illic ad soluendum, non vt de illius rei dominio aut proprietate disputetur, Id quod etiam est in prędicta missione in possessioné. l. is cui. ff. vt in possess. leg. Vnde Carolus Molinæus ad secundam partem consuetudinũ Parisiensium. titul. 2. glo. j. ad verbum, arrest ou brandon. multa recẽset in quibus arrestum & missio in possessionem conueniũt, & in quibus
6 differũt, quem vide; & inter cætera notat, quod neque missus in possessionem, neq; detinens arrestum, præscribere potest, cũ & sciẽtia rei alienæ & titulus & animus possidendi deficiat. Cyn. ad l. j. C. vbi in rem actio, Panor. num. 44. & alij ad c. quoniam frequenter. §. fi.
7 extra, vt lite non contest.

Tertius effectus est, quod res ista arrestata durante arresto, in præiudicium arresti, obligari, vendi aut alienari non potest, non magis quàm si pignus primò obligatum vni, postea alteri obligetur. cap. qui prior. de reg. iur. in 6. l. qui prior. ff. qui pot. in pign. aut si res alteri obligata in causam iudicati, vel pignus iudiciale acceptum sit. l. à diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iudic. Sed quo minus sine præiudicio illius qui illam curauit arrestari, obligari, vel alienari possit, nihil vetat, cum etiam res sequestrata possit obligari & alienari, quia obligatio & alienatio, respiciunt dominium rei, cui sequestrum non præiudicat. l. licet. §. j.

ff. de

ff. de pos. l. interesse. ff. de acqui. posses. & quęstio possessionis ad quam magis pertinet non facit rem litigiosam. glo. in cap. fin. 11. quæs. j. latè Marcus Anthonius Natta consil. 2. libr. j. cessatq; hic ratio ob quā res in iudiciū deducta alienari non pōt, videlicet, ne aduersarius fatigetur diuersis iudiciis. l. nulli. C. de iudic.

In causa arresti quis sit actor, aut reus. Caput 36.

ARGVMENTA.

Causa rei fauorabilior multò est quàm actoris. nu. 1.
Actor quis esse dicatur. nu. 2. & 3.
Agens stimulatus & per alium prouocatus dicitur sustinere partes Rei. nu. 4.

CVM de forma & modo procedendi in materia ista arresti agimus, illud in primis videndum est, quis hic actoris, aut rei personam sustinet, quod alicuius momenti est, multa enim reo permittuntur, quæ actoribus 1
non licét, multoque fauorabilior est causa rei, quam agentis. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. c. cum iura. eod. tit. lib. 6. & fauorabiliores sunt leges ad absoluendum quam ad condemnādum. l. Arrianus. ff. de act. & oblig. Et quidem prima facie is qui arrestatur aut detinetur, aut cuius bona arrestantur aut detinentur, videtur esse actor: quia actor esse dicitur qui alium 2
ad iudicium prouocat. l. in tribus. ff. de iudic. l. libertus à patrono. ff. de in ius voc. sicut facit is qui arrestatur; prouocat enim arrestantem prior ad iudicium, petēs ab eo proponi causas

arresti facti, & sustinens arrestum veluti malè, perperam, sine causa & illicitè factum, cassari, tolli & amoueri, ipsumque arrestantem in expensas, damna & interesse condemnari. Id quod censisse videtur Romanus consil. 217.
3 incip. res ista. dicens eum esse actorem, qui petit capturam declarari illicitam, & capi facientem facit ad hoc citari. & Bart. in l. de pupillo. §. vlt. nu. 3. ff. de no. op. nunc. dicit quod excõmunicatus aut bãnitus petens reuocari tenutam datam contra se, vel petẽs remissionem, dicitur agere. Sed in contrarium est veritas, quòd non sit cẽsendus actor is qui arrestatur, sed ille qui arrestat: quia vt ait Angel. ad l. non cogendum. §. qui procuratori. ff. de procur. agẽs
4 stimulatus, dicitur sustinere partes Rei: Et iurisconsultus in l. si pupillus. §. j. ff. de priuileg. cred. non obscurè indicat eum qui petit tenutam reuocari, reum potius esse, quàm actorẽ. De quo per Decium in cap. intelleximus, nu. 9. de iudic. Et cum certum sit quod arrestatus non nisi compulsus hanc actionem necessariam suscipiat, sequitur ipsum verè & legitimè, vt primitus prouocatum per arrestum, Reũ, minimè autem Actorem dici oportere. Et quamuis in illo solo articulo incidenti videatur agere dũ causas arresti exigit, & arrestum laxari postulat; quia tamen in principali articulo, ob quem arrestum positũ est, se defendit, Reus est, vt cui veluti nullum debitũ exigenti, definitio actionis applicari non potest. §. j. insti. de act. Quod latissimè etiam cõfirma-

firmari & comprobari poteſt ex his quæ diligenter ſcribit *Bart.* Blarerius ad l.diffamari.c.4.num.7.C.de ingen.manu.vbi per multa argumenta oſtendit, eum qui diffamatus eſt ab aliquo,& contra eum agit ex d.l.diffamari,ad hoc vt ei præfigatur terminus cauſas diffamationis proponendi, aut alioqui perpetuum ſilentium ſibi imponi, non eſſe actorem, ſed reum:qui caſus huic noſtro ſimillimus eſt.

Statutum quo cauetur, quod in cauſa Arreſti de triduo in triduum procedi debet,quo pacto intelligatur. Caput 37.

ARGVMENTA.

Tempus elapſum habet vim tacitæ renunciationis. numero 1.

Statutum vt de triduo in triduum procedatur an in fauorem rei ſit introductum, eiq́; renunciare poſſit. nu.2.& 6.

Dilatio alicuius fauore ordinata poteſt ab eo ſperni. numero 3.

Terminus alicui datus, ab eo præueniri poteſt. numero 4. & 8.

Iudex an cogi poſſit à partibus vt vel ordinariè vel ſummariè procedat. nu.5.

Statutum vt in cauſa extranei creditoris ſummariè procedatur pium eſt, & fauore creditoris introductum. nu.7.

Dies termini an contineatur in termino. nu.9.

EX conſuetudine ſeu ſtatuto quarundam ciuitatum receptum eſt, quod in cauſa

arresti de triduo in triduum, adeoq; extra ordinem procedi debet. Accidit autem nuper, quod is qui arrestatus erat, seruiente triduo ad respondendum, aut duplicandum paratus nō erat, arrestans autem sustinebat eum secludēdum esse, & articulata sua pro confessatis decernenda esse, propterea quod statuto aut cōsuetudini arrestatus non satisfecerat, & sic ta-
1 citè renunciauerat; quia tēpus habet vim tacitæ renunciationis, si quis illud labi sinat, vt ait Tyraquel. in libr. de retracta. conuent. §. j. glo. 2. ad verb. au tel temps. num. 42. & Bald. ad l. 2. C. de rescind. vend. & quod in potestate iudicis non est, tempora à statuto præfinita, in præiudiciū partis aduersæ producere & prorogare. §. si verò solum. in fin. in auth. de nup. maximè cum modus iste procedendi de triduo in triduum, videatur esse traditus pro forma, quam relaxare non licet l. j. C. de vsufru. Arrestatus nihilominus contradicebat, & sustinebat nō teneri se de triduo in triduū procedere nisi vellet, sed permittendum sibi esse vt ordinariè, & ordinariis diebus iudiciorum ad instar aliarum causarum procedere posset; Consultus à iudicibus respondi pro arrestato pronunciādum ac iudicandum esse: & ita iudicatum fuit à Scabinis oppidi Louaniensis. Et ratio quæ me tūc mouebat, & quæ me ad-
2 huc mouet est, quod hoc triduū in dubio præsumitur fuisse constitutum fauore arrestati, l. cum tempus. ff. de regu. iur. videlicet, ne is diu ab vxore, à domo, à liberis, à negociis suis in

extero

extero loco, ingenti suo incommodo atque tædio detineretur; non etiam fauore arrestá-tis, cui satis esse debet quod in loco habitationis suæ propriæ, debitorem suum extraneum quietè & commodè detinere & cōuenire potest, etiam si eum nō priuet ordinaria ratione procedendi, quam ipse cogeretur obseruare, si eundem suū debitorem in loco domicilij illius cōuenisset & forum illius secutus fuisset; Plura enim specialia simul concurrere aut peti non debent. l. si quando. C. de inoffi. testam. Et proinde nihil vetat, quo minus debitor arrestatus huic fauori pro se introducto renunciare possit. l. pen. C. de pact. nemo enim cogitur inuitus beneficio pro se introducto vti. l. in inuitum. ff. de reg. iur. & alioqui quod fauore arrestati introductum est, in odium ipsius retorqueretur, contra l. quod fauore. C. de legib. Quo loco eleganter notat Bald. versicu. incip. Tertiò exemplificatur, quod dilatio ordinata fauore alicuius, potest ab eo sperni si expedit sibi, non differre. Et quod si Princeps concedat alicui quod in causa sua summariè procedatur, si procesit ordinariè, per hoc non potest impugnari iudicium, propter d. l. quod fauore. Et hoc iterum repetit ad l. nulla. vers. pone mandatur. ff. de legibus. & Rebuffus ad concord. tit. de forma mand. apostol. ad verb. post mensem, ait quod si ante mensem conferatur beneficium potest mandatarius illud acceptare si velit, cum ille mensis introductus sit fauore ipsius, cui potest renunciare. cap. si dili-

4 diligenti. de foro compe. Et in simili videmus quod quãdo tempus est adiectum fauore pupilli, potest pupillus aut eius curator, tempus illud præuenire. l. 3. §. duæ causæ. ff. de Carbo. edict. & l. diui fratres. in princ. ff. de liber. caus. Et debitor qui stipulatus est terminum soluendi, potest illum præuenire, & inuito creditore ante soluere, Bartol. & Iason in l. stipulatio ista. §. incertam. ff. de verbor. oblig. l. quod quis. ff. de actio. l. quod in diem. ff. de sol. & heredes mariti, qui habent annum de iure ad restituendam dotem mobiliarem vxori, possunt ante annum reddere eandem. Bald. in auth. ei qui. C. de bon. auth. iudic. possid. Sed magis ad propositum vrget decisio Romani consi. 133. incip. in præsupposito casu. vbi dicit, quod quãuis Iudex in causa in qua summariè procedere debuit, ordinariè procedere incepit, potest tamẽ pars illa, cuius fauore or-
5 dinatum fuit vt summariè procederetur, petere vt deinde ordinariè procedatur, nisi semel consenserit; quo casu etiam hoc potest, modo Iudex consentiat; & allegat glo. singularem ad clem. sæpe. ad verb. partib. de verbo. sign. quæ etiam hoc notabiliter dicit. Quia licet D. Cardinalis ibi, existimet Iudicem etiam inuitum cogendum esse vt consentiat. tamen videtur verior esse sententia glos. & Bonifacij atque Imolæ ibi, quod nõ tenetur, ne auctoritas iudicialis fiat ludibrio, cõtra l. si prætor. ff. de iudic. & glo. in §. si quis autem non implens. in verb. admonitus. in auth. de hered. & falcid.

falcid.& ne in potestate partiũ sit Iudici præscribere formam procedendi quam volunt, & in ea re sæpius illo inuito, mutare rationem litis, procedendo nunc ordinariè, nunc extraordinariè, quod absurdum foret. Neq; obstat quod Vlpianus ait, Si plures concordant qualiter sententia proferatur, Iudex debet sequi eorum voluntaté.l.si conuenerit.ff.de re iudi. quia vt ait Castrens.ibi in princip. hoc intelligitur quando concordant, q̄ condemnandus absoluatur, vel econuersò, quod absoluendus condemnetur, vel quod condemnandus, in quantum facere potest, cõdemnetur. In quib. casib. non illuditur Iudici neque maiestati iudiciorum; neque interest Iudicis cõdemnetur reus, an absoluatur, & aut pro qua parte. Et cũ hæc variatio & mutatio bonis morib. aduersetur, præallegatum Vlpiani respõsum in eo locum non habet, iuxta notata per Zasiũ ibi. Qua responsione etiam aliis omnibus pro contraria parte allegatis facilè satisfieri posse videmus. Sed quãdo partes solum in vno aut altero actu non contradixerunt, tũc quia singulares actus iudiciorum sunt per se perfecti, sicut habemus titulos singulares & separatos de actibus iudiciorum, licet in vno actu non contradixerunt, in aliis tamen contradicere poterũt, quia separatorum, separata est ratio, l.si maritus. C.de don.inter vir. & vxor.& de vno ad alterum non infertur. Sed si tam arre- 6
stans quã arrestatus esset extraneus, plus vtiq; subesset dubitationis, quia sicut arrestati in-

tereſt

terest in loco extraneo non diu detineri; ita etiam arrestantis interest, in loco illo non diu litigare.

Quibus tamen non obstantibus adhuc puto idem esse, ideo quod in arbitrio arrestantis fuit debitorem arrestatum, vel in loco domicilij eius cōuenire, vel alio loco illum arrestare. Et proinde sicut deberet ferre molestiā diutius in domicilio debitoris litigandi & ordinariè procedendi, si eum illic conuenisset, & in ius vocasset; ita quoque durum & acerbum ei videri non debet, si in loco arresti, ordinarium iudiciorum tramitem, postulante id arrestato, sequi cogatur: nisi fortè in loco ar-
7 resti facti, statutum sit, quod in causa alicuius extranei creditoris, summariè & extra ordinē procedi debeat, id quod pium & æquum est, & fauore creditoris introductum, à debitore ei tolli non debet. c. indultum. de reg. iur. in 6. l. id quod nostrum. ff. eo. tit. sicut & in simili dicimus, quod si tempus est adiectum solutioni fauore creditoris, debitor ante illud tēpus inuito creditore soluere non potest. Ias. num. 3. & alij ad d. §. incertam.

8 Quod si verò is qui debitorem arrestauit, triduum illud præuenire, causasq; arresti positi, citius exhibere velit, existimo sanè id illū posse, si alioquin dies iuridica sit, & arrestati non intersit. Nam & in simili decidit Bartol. Blarerius, ad d. l. diffamari. C. de ingen. manu. cap. 6. nu. 125. quod is cui Iudex præfixit terminum ad agendum, potest illum terminum præue-

præuenire, & comparere, parte ad hoc vocata, & citata, neque præiudicium aliquod inde referente.

Nec dubito quin & illud quoque hic quæri possit, vtrũ dies arresti positi in hoc triduo computetur? Sed verius est, quod si simpliciter habeat statutum, quod arrestans debet intra triduum exhibere causas arresti, tunc dies arresti facti non computatur; quia dies termini à quo, vel ad quem, regulariter non continetur, vt latissimè omnium tradit Tyraquell. de retract. §. j. gl. 11. vbi ponit regulam istam, cũ quindecim limitationibus. Sed si dicat statutum, causas arresti esse exhibendas à tempore arresti, vel facto arresto, intra triduum, tunc dies arresti computatur, iuxta notata per eũdem in dictis limitationibus, ad quem remitto, & not. Panor. ad cap. super eo. 2. de appell. & Quintil. Mendosius ad regul. cancell. 19. de infirmis. nu. 6. quæst. 18. & Ludouic. Gomes. ad eandem regulam, quæst. 37. 9

De statuto quo cauetur, quod arrestans prima die iuridica debet exhibere causas arresti. Caput 38.

ARGVMENTA.

Arrestante non exhibente causas arresti in termino, an arrestatus sit relaxandus. *nu. 1. & 4.*

Terminus à statuto vel lege præscriptus in dubio cẽsetur esse peremptorius. *nu. 2.*

Termini peremptorij lapsus inducit tacitam renunciationem iuris. *nu. 3.*

Con-

Contumacia nulli nocet, nisi aduersarius eam in termino comparens accusauerit. *nu.* 5.
Iudex an terminũ statuti vel legis prorogare queat. *numero* 6.

MVLTARVM ciuitatum statuta etiã disponunt quod arrestans prima die iuridica quę arrestum factum sequitur, causas arresti in iudicio proponere & allegare debet.
1 Quæro igitur an si id non fecerit arrestans, videatur arrestatus ideo esse relaxatus? vel relaxãdus? Prima quidem facie videtur dicẽdum quod sic, propterea quod terminus à lege vel
2 à statuto præfixus in dubio censetur esse perẽptorius. l. statu liberum. §. Stichum, & ibi *Bartol.* & alij. ff. de leg. 2. & in l. ob commissa. de adulte. idem *Bartol.* in l. mancipiorum. ff. de opt. leg. & in l. fin. ff. de feriis. & lapsus istius-
3 modi termini, inducit tacitam renunciationẽ iuris. Roman. consil. 431. Bartol. in d. l. mancipiorum. Baldus ad l. si ea. C. de vsur. & in sua praxi criminali, titulo de appellat. quæst. 3. Quo modo & in simili videmus, quod termino peremptorio assignato elapso, nõ possunt produci instrumenta. glo. in l. si eo. C. de de remiss. pignor. Et quod si Iudex præfixerit terminum alicui ad accusandum, & is cui is terminus præfixus est, non accusat. postea nõ auditur, etiamsi sit minor. *Bart.* in d. l. mancipiorum. quia permissum ad tempus, censetur post tempus esse prohibitum, iuxta iura vulgaria, id quod in arrestante tantò procliuius recipiendum est, ideo quod antea de iure suo tempe-

tempestiuè inquirere, & prius quam debitorẽ suum arrestari faceret, de omnib. se informare, & veluti præparatus ad iudicium procedere debebat. l. qui accusare, & l. j. & ibi Alcia. C. de edend.

Nihilominus tamen non aliter hoc verum 4
esse crediderim, quam si eadem illa die iuridica arrestatus causas eiusmodi arresti proponi, & allegari petierit, & in defectum allegationis earundem se ab arresto relaxari postulauerit; id quod nominatim exprimũt statuta Oppidi Louaniensis tit. de arrestamentis, cap. 8. & confirmatur per Barth. Blarerium ad d. l. diffamari. ca. 8. C. de ingen. manu. vbi dicit q̃ diffamans cui est statutus terminus ad proponendam suam actionem vel accusationem, lapsu ipsius termini excluditur, si diffamatus ipso termino seruiente petat declarari, illum iure suo excidisse, & vlterius audiendum non esse, allegãs ad hoc Bart. ad l. Titia. ff. de accus. Boer. decis. 255. cũ aliis multis: id quod exẽplo non caret; nam & in simili videmus, quod
contumacia alicuius nũquam sibi nocet, nisi 5
quando aduersarius eius, in termino comparuit, & eius contumaciam accusauit, l. properandum. §. & siquidem, in verb. absentiam accusante. & ibi Fulgos. Castrens. Ias. Bal. & Salycet. C. de Iud. & quod testamentum rationẽ præteritionis, ita demum est nullum si præteritus ipse dicat & petat, non aliàs. l. filio præterito. ff. de iniust. testam. & ibi Doct. Falcidia resecat ipso iure legata. l. linea margaritorũ.

T ff. ad

ff.ad l.falcid. sed ita si heres petat. l.patrem. ff. de his quæ in fraud cred. Compēsatio fit ipso iure, sed ita tamen si petatur. l. vlti. C.de compens. glo. in l. scimus. C. de inoffi. testa. Et vbicunque aliquis priuatur suo feudo, aut feudū redit ad Dominum, intelligitur, si Dominus feudi petat. Bal. in cap. quæ in ecclesiarum. de constit. Sicut hæc & multa alia similia congerit Tyraquel. ad l. si vnquam. ad verb. reuertatur. nu. 8. cum seq. C. de reuoc. donat.

6 Deinde verò arbitror quoq; & Iudicem ex iusta & legitima causa, terminū istum prorogare posse, veluti si arrestans in morbum inciderit; si à Principe vocatus fuerit, nec procuratorem mittere posit; aut si Iudex ipse absuturus sit; vel aliquis alius casus inciderit; quia cum non stat per arrestātem, quo minus causas arresti proposuerit, hoc ei imputari nō debet, c. imputari. c. cum non stat. de reg. iur. lib. 6. & notant Cynus & Bal. in l. si cum ipse. ff. de excus. tutor. de quo plura ad propositum notat idem *Blarerius* d. cap. 8. num. 76. cum aliis seq. vsque ad finem cap.

De insinuatione arresti, super bonis absentis facti. Caput 39.

ARGVMENTA.

Sententia contra absentem non citatum est ipso iure nulla. nu. 1.
Insinuatio per quem fieri debeat. nu. 2.
Insinuatio an sæpius sit facienda. nu. 3.
Domicilia plura si habeat debitor, ad quod fieri insinua-

CVM sententia aduersus absentem non citatum & non auditum lata, ipso iure sit nulla. l. quæsitum. l. de vnoquoque. l. cõtra pupillum. ff. de re iudic. l. j. ff. quæ sent. sin. appell. rescin. c. j. de caus. poss. & propr. facilè intelligi potest, quod si bona absentis, in aliquo loco arrestata fuerint, nõ subsistere iudicium, nisi ei cuius illa sunt, & qui in alio loco habitat, denunciatio siue insinuatio facta sit: Et proinde vsus iudiciorum vbiq; ferè inualuit, denunciationem siue insinuationẽ hanc fieri per apparitorem aliquem eius Curiæ: & sæpe quidem per literas iudicum quorum auctoritate arrestatio facta est, & coram quib. lis instituitur, eaque interpellationem quandã suscipiendæ defensionis continet, sicut & de denunciatione in casu emptionis facienda fieri olim D. Mudæus præceptor & collega noster obseruandus scripsit ad tit. de action. empt. & vend. in c. quãdo committitur stipulatio. nu. 61. Extra territorium enim citare illi Iudices non possunt. l. fin. ff. de iur. om. iud. Eodemq; modo cum de distractiõe pignoris agitur, debitori eam denunciare oportet, vt si velit solutione eius quod debetur, illam auertat. l. j. & aliis seq. C. de distract. pig. Sed quemadmodũ citatio tribus vicibus fieri debet. l. tres denunciationes. C. quo. & quan. iud. & quidem pri-

1 (margin, line 1); 2 (margin, beside "denunciationem siue insinuationẽ")

mum in personā rei, si ea reperiri possit, alioqui verò ad illius domū. ca.j. qui matri. accus. poss. Bart. & alij ad l.4. §. prætor. ff. de dam. infect. l. cum pater. §. penult. ff. de leg. 2. Card. in
3 clem. vnica. de for. comp. Ita quoq; & de insinuatione ista dicēdum esse videtur, quæ loco citationis surrogatur; quod licet de cōsuetudine videatur solum requiri, quod insinuatio fiat domi, quasi ex eo præsumatur quod venit ad notitiam eius, per relationē domesticorū. Bal. ad l. meminerint. C. vnde vi. Fulgos. cons. 76. incip. Factum: tamen de iure aliud esset, vt indicat Rebuffus tomo 3. ad ord. regias. de ci-
4 tat. art. 2. gl. 3. ad verb. ou domicile. nu. 3. Et si duo vel plura domicilia habet, debet ei fieri denunciatio atque insinuatio, quando persona eius haberi non potest, ibi vbi tēpore illius, cum familia sua degit. d. l. 4. in versi. sed domū in qua degit. l. in lege Censoria. ff. de verb. sig. l. j. C. de offic. diuers. iud.

Quod si autem extra prouinciam sit neque domicilium in hac patria habeat, tunc videndum est an hic habeat factorem, institorē siue procuratorem generalem rerum suarum. Nā
5 & his eo casu facta denūciatio sufficit. l. si dictum. §. si præsentem. & ibi gl. ff. de euict. arg. l. si procuratori. ff. de verb. obli. sicut & locum tenenti, & vicario generali absentis facta sufficit, vt notat Rebuff. in tract. de nominat. q. 14. nu. 59. cum seq. si modo postea de ea qualitate constet, aut saltem quod pro tali is palam & publicè habitus fuit, secundum eū ibi

num.

num.71.versic.aduertendum.& hæc quidem omnia antequam iudicium accipiatur, l. qui concubinam. §.si heres. ff.de leg.3.Si autẽ ne- 6
minem horum habet, sed sit omnino exterus, veluti Hispanus, aut Lusitanus, aut Italus, in Hispania, Portugallia, aut Italia habitans, nescitur autẽ vbi, & in quo loco, ita vt literæ magistratus ad eum dirigi nõ possint, sed habeat hic amicos vel consanguineos, sanè illis insinuatio cum asignatione competentis termini fieri posset, vna cum publica proclamatione, sicut videmus quod quando facienda est missio in possessionem contra aliquẽ qui non defenditur, debent requiri eius cõsanguinei, & amicietiã per proclama.l.item ait prætor.l. ergo.& ibi Bart.& Bal.& alij. ff.ex quib. caus. maior.l.hæc autem. §.non defendi.ff.ex quib. caus.in poss.eat.non quidem singulariter nec in facie, sed generale edictũ fieri debet, quod si quis cõsanguineorum aut amicorum velit eum defendere, compareat tali die, coram tribunali.Panor.in ca.causam.de dolo.Alberic. in d.l. ergo. quod tamen raro in praxi seruari dicit Rebuffus ad ordin.reg.tomo 3.tit.de citat.art.2.glo.j.nu.7. Aut si non habet amicos æquè per edictum citari poterit. clem.j. de iudic.Castrens.ad l.ad peremptorium.ff.de iud.

Inter plures creditores, vnius debitoris res seu bona arrestantes, qui præferendi sint. Caput 40.

ARGVMENTA.

Regula, Qui prior est tempore, potior est in iure, la-

cum habet etiam in pignoribus, & in quibus. numero 1.3. & 4.

Pignus prætorium quas ob causas contrahatur. n.2.

Ordo temporis non facit prælationem in pignore prætorio, sed veritas debiti. nu.5.& 6.

Inter plures arrestantes an & quando omnium causa par sit. nu.7.& 8.

Intellectus.l.in iudicati.ff.de re iudic. nu.9.

Priuilegiatus præfertur non priuilegiato non solum in solutione consequenda, sed in eadem aliis facta repetenda. nu.10.& 11.

SVBINDE accidit quod vnius debitoris bona, aut diuersis dieb. aut vno quidem die sed diuersis horis arrestãtur. Accidit quoque nõnullos ex his creditoribus ad quorum instantiam arrestata sunt, aliis esse diligentiores, citiusque crediti sui fidem facere, & sententiam obtinere; ex quo magna plerunq; inter eos nascitur contentio, an omnes simul in rebus arrestatis earúmve precio pro rata concurrere, an verò alij aliis præferri debeant?

1 Et sanè cum etiam in pignoribus, ad quorum naturam respicit arrestationis materia, vulgata iuris regula locum habeat, quæ est, quod qui prior est tempore, potior est in iure.c.qui prior.de reg.iur.lib. 6.vt patet ex l. 2. 3.& 10.C.qui pot. in pig.hab. quod is præualet, qui præuenit.l.licet. eo.titu.quod vigilantibus iura scripta sunt. l. pupillus. ff. quæ in fraud.cred.& quod inter concurrentes melior est occupantis condicio.l.inter eos.ff.de re iudic.videri posset, quod qui in arresto prior est, aut

aut prior ad sententiam peruenit, aliis anteferri debeat.

Sed aliter in proposito negocio instituenda est consideratio; diximus enim superius quod arrestum proximè accedit ad naturam pignoris prætorij, quod contrahi solet vel ob 2
contumaciam non sistẽtis iudicio, vel ob debitum non solutum. auth. & qui iurat. C.de bon.auth.iudic.poss. l.eum qui.ff.de priuileg. cred. quodque nulla præcedente sententia diffinitiua, de qua exequenda agatur, pendet ex officio Iudicis principaliter implorato ad cautionem, & assecurationem, aut ad præparandam litem, latitãte vel suspecto debitore. l.si finita. §.si plures.ff.de damno infect. cum similibus. Atqui hoc pignus prætorium à natura aliorum pignorum in eo recedit, quod in 3
pignore conuento eadem semper regula est, vt is qui prærogatiuam temporis habet, iure quoque potior sit.l.& si iure.ff.qui pot.in pig. hab.l.4.C.ad Macedo.& ratio est, quod cum sibi vigilauit, id quod ex hac diligentia assecutus est, sibi auferri non debet. l.id quod nostrum.ff.de reg.iur.d.l.pupillus. Sic & pignus quod in causa iudicati capitur pro exequenda sententia diffinitiua, qua debitor cõdemnatus est, ex auctoritate iuris ciuilis consistit, neque vni decretum aut permissum prodest cæteris creditoribus, quorum non est par causa, vt quia fortè nondum condemnatum habeant debitorem, vel cõdemnato parcere voluerunt, vel nouatione sententiæ dilationem

aliquam ſoluendi indulgere maluerũt; Ideo-
4 que in hoc pignoris genere, qui tempore prior
eſt, potior eſt iure, prelationeque gaudet, ſi
modo verè iudicatum ſit, ſi auctoritate eius
qui potuit iubere, decretum ſit, & ſi captum
poſſeſſumque ſit. l. j. C. ſi in cauſ. iudic. d. l. ſi &
iure. latè D. Mudæus in tractat. de pigno. cap.
quib. mod. pign. vel hypo. ſol. num. 86. & 87.
Et ratio quare is qui primò eſt miſſus in pi-
gnus iudiciale, præferatur, eſt, quod miſſus in
pignus iudiciale dicitur eſſe verus poſſeſſor.
Nam creditor poſsidet pignus, quo caſu alius
non poteſt concurrere eodem iure quo prior;
Duo enim ſimul nõ poſſunt poſsidere, Ita ait
Zaſius ad l. cum vnus. nume. 9. ff. de bon. auct.
iudic. poſsid.

5 In prætorio verò pignore, ordo tẽporis pre-
lationem non facit, ſed parem conſtituit cre-
ditorum non imparem cauſam habentium,
condicionem. Si plures, inquit Vlpianus, "
ſint qui poſtulent vt caueatur, omnes ſimul "
mitti in poſseſsionem ſolent; Idque Labeo "
probat. Etſi prius quis in poſſeſsionẽ miſ- "
ſus ſit, & alius mitti deſiderat, nõ ſpectabi- "
mus ordinẽ ſed habebunt ambo poſſeſsio- "
nem. Quod ſi iam prior poſsidere iuſſus ſit, "
& alius damni infecti ſibi caueri deſideret, "
tũc enim niſi cauerit, mittetur in poſſeſsio- "
nẽ poſterior. l. ſi finita. §. ſi plures. ff. de dãno
infect. & ibi paulo poſt ſubiicit, Cum igi- "
tur plures in poſſeſsionem mittuntur, æ- "
qualiter omnes quaſi in totum miſsi, con- "
cuſſu

cussu partes habebunt. Sic & Iulius Paulus respondit quod primum decretum interpositum, ad petitionem vnius creditoris, omnib. aliis creditorib. quoque prodest. l. cum vnus. ff. de bon. auth. iud. poss. vbi cum vnus creditor esset missus in possessionem ex primo decreto, post certos dies, venit alius creditor qui voluit etiam immitti, Deinde certis diebus post, alij quoque creditores venerunt, & voluerunt gaudere ista immissione; Primus opponebat se, dicens se esse priorem tempore, atque ideo potiorem iure, voluit pabulum totum comedere, inquit Zasius ibi. Alij verò creditores voluerunt pabulari eodem pastu: Iurisconsultus tamen respondit, quod vno creditore immisso, omnes alij etiam vtuntur ista immissione, qui eam petunt; nec attenditur prioritas temporis, sed veritas debiti, 6
quia hoc decretum permissum est in rem, magis respectu bonorum debitoris suspecti aut latitantis, quàm respectu personæ impetrantis. Deinde verò in pignore isto prætorio nulla est possessio, sed custodia, & detentio, & sic non respicitur ordo, sed omnes habent custodiam, vt ait Zasius d. loco, numero 11. Neque obstat si dicas quod Angelus ibi decidit, quod si debitor esset incarceratus propter debitum, alij creditores nō possunt eum recommendare, vel declarare q; vellent vti eo iure quo primus, & quod etiam propter sua debita esset incarcerādus, & quod primum decretum quo contrahitur pignus

prætorium non habet locum in libero homine. l. ob æs. C. de act. & ob. Qua de re & de veritate illius postea latius dicemus, & huc non pertinet; non enim loquimur nunc de arrestatione personę debitoris, sed de prælatione creditorū in rebus illius arrestatis, & ex similitudine pignoris prætorij, dicimus q; inter plures creditores arrestantes omnium causa
7 par est, & eadem, non respiciendo quis primo loco arrestari fecit, quis posteriore: ꝑ qua sententia etiam facit text. in l. si is qui. §. qui prior. ff. vt in possess. legat. vbi idem Vlpianus sic scribit, Qui prior missus est legatarius in " possessionem non præfertur ei qui postea " mittitur. Inter legatarios enim nullum or- " dinē seruamus, sed simul omnes æqualiter " tuemur.

Sed hæc tamen aliquo temperamēto egēt,
8 Primò enim intelligo, quod nullus ex pluribus arrestari facientib. alteri præfertur, quando de prælatione inter eos oritur quæstio, & iam omnes sententias pro se obtinuerūt. Solent enim prudētes Iudices in eiusmodi casu id efficere, vt quatenus fieri posset, simul expediantur omnium lites, & tunc nulla occurrit ratio ob quā alteri alter præferatur ex his, ex quib. nulli rem arrestatam speciali pignoris nexu sibi obligatam habent, quiq; omnes in prosequēda lite instituta fuerunt æquè diligentes & vigilantes. At si vnus reliquis diligentior, aut minus intricatam litem habēs in pari omnium causa id effecit, vt citius quā illi senten-

sentẽtiam pro se obtinuerit: Alij verò prolixa minusque expedita lite occupati longo deinde interuallo, sentẽtias pro se impetrent; antequam verò impetrent, is qui obtinuit sentẽtiam executionem illius ex reb. arrestatis vrgeat, existimo eum audiẽdum esse, nec ad expectationem aliarum sentẽtiarum vrgendũ; Nã & in simili videmus, quod si seruus meus erga plures delinquat, iam ego pluribus sum debitor; sed tamen ei qui prior sententiã obtinuit, seruum dedam noxæ, aut ei satisfaciã, non posteriori, l. si quis à multis. ff. de noxal. act. Et si dedero filiofa. peculiũ vt negocietur, is verò æs alienũ conflauit, multis creditorib. debere incepit, ego pater omnibus sum debitor, secũdum vires peculij: hoc loco potior est is, qui primò sententiam obtinuit, vt si à posterioribus creditoribus conueniar, deduco id q; solui priori ex iudicato. l. si verò. ff. de pecul. Item si plures concurrant prætendentes causam dominij contra possessorem, is occupare, & occupãdo aliis potior esse dicitur, qui prior sententiam obtinuit, & possessor debet ei rẽ possessam restituere, modo victor curet, quod eum defendat contra alios concurrentes. l. is à quo. ff. de re iud. Quod tamen hic nõ est necessariũ, hoc & Bal. ad l. fi. q. 2. C. depos. decidit, quod si plures deposuerũt pecuniam apud vnum mercatorẽ qui postea fugiat, certè si vnus illorum fuit diligens in exigendo, & obtinuit sententiam, alij verò non, non debet id quod accepit per sententiam, nõ etiam per vim

vim aut gratificationem, aliis communicare.

Secundò intelligo qđ omnes arrestari procurantes & sententias obtinentes concurrũt si modo omnes instent pro consequenda executione suarum sententiarum in rebus arre-
9 status. Et sic intelligitur text. in l. in iudicati. ff. de re iudic. in qua Iulianus I.C. ait quod in actiõe nõ debet haberi ratio eius cui reus prior condemnatus est, scilicet vt procedat, quando plures alij quibus reus condemnatus est, post obtentas sententias concurrunt in executione, & pro ea consequenda vrgent. Ita enim eum textum accipiendum esse docent Angel. Zas. & alij ibi, & Ias. ad d. l. inter eos. nume. 9. vers. incip. In vltima parte gl. vt sic etiã verum sit quod vigilãtibus & non dormientib. iura subueniunt, d. l. pupillus. & c. duob. cum glo. de rescript. libro 6. l. qui autem. l. ait prætor. ff. quæ in fraud. credit.

10 Tertiò intelligo omnium causam esse parẽ si nullus eorũ est priuilegiatus: Nã si inter plures arrestantes, vnus vel ius pignoris habeat, vel priuilegio aliquo interpersonales creditores munitus est, vt sunt vxor, fiscus, ecclesia, pupillus, respublica, & si quid aliud his sit simile; vtiq; ille præferetur, licet posterior sentẽtiã obtinuit, aut arrestũ fecit. Et in his verũ est qđ Iulius Paulus ait, *Priuilegia non ex tẽpore æstimari, sed ex causa.* l. priuilegia. ff. de priuil. cred. vt priuilegiatus præferatur non priuilegiato, nõ
11 tantũ in soluendo, aut solutione cõsequenda, sed etiam in repetendo. l. pecunia. C. de priuil. fisc. Ete-

fis. Etenim in ea opinione expresse versantur illic Accurs. Ias. nu. 83. Zas. nu. 5. & alij in d. l. inter eos, quod priuilegiatus non solú prefertur aliis vt solutionem consequatur, sed q, si alteri nõ priuilegiato soluta sit pecunia, possit illam repetere, non obstante, q, non priuilegiatus prior venit, & ad sententiam & ad executionem. & ideo textus in ead. l. inter eos. vtitur his verbis. *Ex eadem causa eiusdem conditionis hominibus, &c.* Quo modo & in l. si postquam. C. vt in poss. leg.

Debitore fugiente quo pacto Commentariensis, seu custos carceris teneatur. Caput 41.

ARGVMENTA.

Debitor frangens arrestum compelli potest redire, etiam per proprium suum Iudicem. *nu. 1.*

Custos carceris est velut depositarius. *nu. 2.*

Custos tenetur de negligentia. *nu. 3.*

Custos si debitor fugit, tenetur nõ solum debitum soluere, sed etiam interesse. *nu. 4.*

Custos carceris an & quando teneatur de facto suorum. *nu. 5. & 6.*

Pro officiali quando præsumatur. *nu. 7.*

Custos carceris quando excusetur. *nu. 8.*

Custos carceris an teneatur, si debitor cum altero custode fugiat. *nu. 9.*

MAGNA quidem ignauia est Apparitorum, qui vel non diligenter insequūtur debitorem antequã elabi & occulrari posśit; vel non satis cautè ducunt, ne vi aut dolo

dolo eximatur. Sed multo maior culpa atque infamia est, si iam carceri aut vinculis mancipatum effugere sinant: quippe quod facilius est iam captum atque comprehensum custodire, quam nōdum ductum prehēdere & detinere. Vnde & de his aliquid nos dicere conuenit, Nam de ipso debitore fugiēte satis superius diximus, quod etiam per proprium Iu-
1 dicem in cuius territorio existit, & domiciliū fouet, cogi potest vt ad locū arresti redeat. decis. Cap. Thol. 422. quod arbitrio Iudicis cuius arrestum fregit puniatur. l. fi. ff. de effract. & expilat. quod arctiore custodia detineatur. Io. de Anna. consi. 55. nu. 13. Roman. ad l. lex Cornelia. ff. ad Sylla. & alia multa similia, quæ hoc loco iterum repetere non expedit. Cęterū ad ipsos Commētarienses quod attinet, cum
2 loco depositariorum habeantur, vt ait Castrē. consi. 42. salariumque pro custodia recipiant, de periculo & omni culpa atque negligentia tenētur. l. qui mercedem. l. videamus. & vtrobique gloss. ff. locat. Barto. & alij ad l. eum qui §. epistolam. ff. de furt. Ideoque Iulius Pau- " lus Carceri præpositus, inquit, si precio cor- " ruptus sine vinculis agere custodiā, vel fer- " rum in carcerem immitti passus est, officio "
3 Iudicis puniendus est: Si nescit, ob negligen- " tiam, remouendus est ab officio. l. carcere. ff. de custod. & exhib. reor. Qua ratione Bald. consil. 177. incip. In ista captura. lib. 2. & Ias. consi. 27. libro 3. ad subiectam materiam eleganter admodum responderunt, Commen-

tarien-

tarienſem ſeu Cuſtodem carceris ſi negligenter uerſatus ſit,& Reus vel debitor elapſus ſit, 4
non ſolum ad exolutionem debiti à creditore cõpelli,vt l.3.C.de exact.trib.lib.10.l.eũ ꝑ quo. ff.de in ius voc.l.fin.in fi. in verb. domino precium reddere debere. ff.de cuſt.reor.vbi hoc notat Angel.& Rodericus Zuarez ad declarat.2.l.2.fol.2.libro 2.titul. des los emplazamientos.numer.52.cap.incip. *Sed attende;* Verum etiam ad præſtationem eius quod intereſt teneri.Io.de Auan.conſi.55.incip.Quia dubia.ad finem.Bald.ad cap.j.in 5.coll. de offic.deleg.& in cap.dilectis.coll.7.de appel.Salic. ad l. in bonæ fidei. C.de reb.cred.quia eos cuſtodiendos in fidem ſuam ſuorumq; recepit.Vnde etiam ſi non principaliter & directè 5
per eius negligentiam debitor elapſus eſt, ſed ſuorum quibus cuſtodiam illius mandauit,æquè & ipſe & fideiuſſor ipſius tenetur.*B*al.cõſil.40.& ſeq.libr.j.Florian.ad l.ſi fornicarius. ff.ad l.Aquil.Oldrad.conſi.84.incip.Quidam dixit.arg.l.qui tamen non idoneum. ff.commod.§.penul.inſtit.de oblig.quæ ex quaſ del. quia explorare eum oportuit cuius fidei atq; innocentiæ eſſent.l.final.§.ſeruorum.ff.naut. caup.ſtabul.l.j. §.ſi quis igitur.eod. tit. Quod tamen ita intelligit idem Oldrad. conſil.92. 6
incip. Rex habet caſtrum,&c. & Oldradum ſecutus Paris de Puteo in tractat.de ſyndic.ad verb.Carcer. cap.5.numer.4.niſi illi carcerem commiſiſſet, cuius fides & diligentia tempore commiſsionis & mandati omnibus cogni-

ta atque

ta atque spectata fuisset. arg. l. j. §. si magistratus. ff. de magistrat cōuen. l. litis. §. si pecuniā. ff. de neg. gest. l. 3. §. si eo tempore. ff. de admi. 7 rer. ad ciuit. pertinen. l. argentum. ff. commoda. Et quamuis generaliter præsumatur pro quolibet officiali l. j. C. de suscept. lib. 10. adeo quod alleganti eius culpam, incumbat onus probandi, l. 2 ff. de probat. *B*art. ad l. si quis argentum. §. j. ff. de eden. illud tamen locum nō habet, quando aliquid factum est contra naturam officij, vt hic. Alciat. reg. 3. præsumpt. c. 15. num. 4. versi. fallit etiam. Et ideo, inquit, si carceratus euadit, lex præsumit contra custodem. l. fin. ff. de cust. reor. l. diuus. ff. de offic. præsid. nec præsumitur quod ferrum & similia possunt in carcerē deferri, sine culpa & negligētia custodis. d. l. carceri. in fi. & ideo meritò tenetur creditori ad id quod interest, Aretin. cons. 38. incip. Consultissime Domine, &c. etiam si debitor per funes, aut ex aliquo altiori loco se demisisset, d. l. fin. in verb. vel se præcipitauerit. licet alio iure vtamur, si vel 8 sub terra fossis actisque cuniculis, vel alio aliquo loco abscōdito, & quo minimè expectari debuisset talis casus, effugit. Amadæus in tract. de syndic. num. 99. incip. item parcitur custodi. &c. Pari ratiōe si plures debitores facta conspiratione vim Commentariensi adferant, & sic ruptis compedibus, fugiāt; nulla eius culpa erit. Paris d. loco. cap. 3. incip. An si in plures. Et in summa si adhibuit omnē diligentiam, secūdum qualitatem rerum & personarum,

sonarum,de casu fortuito, vi, & his quæ præuideri communiter non possunt, minimè tenetur, vt not. ad d.l. si negocia. ff. de neg. gest. l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commod. latè Thomas. Gram. voto 29. incip. Summi opificis. nu. 7. Paris d. loco. nu. 6. & Anchor. cõs. 340. In eo mihi videntur conuenire omnes, q; si constabat debitorem arrestatum, verè debitorem non esse, neque ex alia causa detineri posse, non teneri commentariensem, si is qui erat arrestatus fugiat. Ang. ad l. si quis sub cõdicione. §. fin. ff. de cond. institu. Barto. & alij ad l. si pecunia. §. sed & si acceperit. ff. de condic. ob caus. Sed & Paris d. cap. 5. nu. 4. col. 4. ait, quod si carceratus impetrasset literas cessionis bonorum à Principe, cum mandato, qđ cedẽdo bonis liberaretur, & aufugerit neglig ẽtia Apparitoris, antequam Iudex discerneret ipsum esse admittendum ad cessionem bonorum, vel non admittendum, solum tenebitur Apparitor ille, ad id quod interest, nõ ad totum debitum, si notoriũ erat, ipsum debitorem non esse soluendo. Ego quidem hæc locum habere posse aliquo modo admiserim, respectu creditoris. Interim verò negligentiã ipsius, quæ in hoc vno facto admissa, in aliis similib. aut maiorib. negociis periculosa atq; perniciosa Reipub. esse posset, vel remotione ab officio, vel aliter arbitrio Iudicis coercendam atque puniendam esse arbitror. d.l. carceri. Sanè si plures custodes extiterint, & vnus cum ipso debitore aufugiat, alter non tenebi-

tur, qui illum casum verisimiliter prouidere non potuit. l. fin. §. interdum. ff. de custod. reo. Bal. ad l. filio. §. eius. ff. de iniust. rupt. irrit. fact. testam. Qua de re plura apud Boerium quæst. 216. videre licet.

Debitor arrestatus quomodo ali, atque tractari debeat. Caput 42.

ARGVMENTA.

Carcer deputatus est ad custodiam, non ad pœnam. numero 1.

Carcer in quo est fames & sitis, cẽsetur tortura. n. 2.

Iniuriarum tenetur Commentariensis, qui victum, aut lectos denegat carcerato. nu. 3.

Mortuus in carcere, præsumitur culpa custodis periisse. nu. 4.

Debitor carceratus, cuius impensis sit alendus. nu. 5.

1 QVONIAM verò, vt Vlpianus ait, Carcer ad continendos homines, non ad puniendos haberi debeat, l. aut damnum. §. solent. ff. de pœn. cauere debet Commentariẽsis, ne acerbitas adsit, sed permaneat debitor tantum sub fida custodia; nec sedis intimæ tenebras pati debebit inclusus, sed vsurpata luce vegitari, id est, subleuari. l. 1. C. de custo. reor. Qua ratione Honorius Imperator, etiã illud ad Iudicis officium imprimis pertinere arbitratus est, vt de custodia captiuos subinde interroget, ne his humanitas clausis per corruptos carceris custodes negetur. l. Iudices. C. de
2 episcop. audiẽ. quia incarceratio in qua est fames & sitis, verius tortura appellatur. Bart. ad

l. j.

l.j. §.diuus.ff.ad Sylla. Et si vt Lucinius Ruffinus I.C.ait, qui victum vel stratum inferri in carcerem iudicato, non patitur, vtili pœnali, vel iniuriarum actione cõueniri potest. l.si vi- 3
ctum. ff.de re iudic.quanto magis iniuriarum tenetur Commentariensis,qui victum aut lectos denegat debitori? Doctor. ibi, & Henning.Godden.consil. 103.nu. 14.& 15.Quod 4
si reperiatur debitor in carcere mortuus, lex præsumit culpam custodis,nisi probet eum aliter periisse.l.fina.ff.de custo.reor. Alciat.reg. 3.præsumpt.cap. 15.num.4.glo. singularis in l.cum ita legatur. §.species. ff. de leg. 2. l. cum filiofa. §.j.ff.de leg.j. Paris in tract.de Syndicat. ad verb.tortus.cap.3.numer.15. Porrò autem 5
cuius impẽsis, hic debitor arrestatus ali & tractari debeat,quæsitum esse scio; & quod ipse sibi subministrare expensas debeat, communiore calculo probatum est. Paris de Puteo in d.tract.ad verb. carcer. cap.4. inci. an carceratus. qui allegat l. quemadmodum. ff.ad l. Aquil.& §.sed vnum.in auth.vt cum de appell. cognos.cum cap.ne religiosi.extra de regular. Felyn.ad cap.j.de libel. oblat. & ad cap.ex rescripto, in fin.de iureiur. Quod si verò inops & pauper sit,vt alere se non possit, creditoris officio incumbit,vt & alimenta & reliqua vitæ subsidia porrigat arrestato.glos.ad l. fin. C. de erog.milit. annq. Angel.ad l.minimè.C.de appell. quod & Guido Pap. quæst. 211.incip. Debitor non potest.versi. Sed quid si debitor. &c.vsu probatum esse refert. Vnde solét cauti

Apparitores, non prius curam & custodiam debitoris in se recipere, quàm à creditore expensarum illarum refusionem essent stipulati. Ex quo etiam intelligi potest, quo pacto accipiendum sit, quod pignus prætorium, aut iudiciale, à debitore ali debet. glos. in auth. ei qui C. de bon. auctor. iudic. poss. l. si necessarias. ff. de pign. act. hinc etiam facilè intelligimus, non semper satis consultam esse arrestationem, quæ si in personam inopis debitoris facta est, cuius inopia omnem actionem excludit. l. nam & is. ff. de dol. cap. olim. de restit. spoliat. duplici damno creditor afficitur, vt qui neque id quod sibi debitum est acquirit, neque expensas vnquam recuperat; & meliore precio maioreque voluptate, aues domesticas, vel canes venaticos domi aluisset. Boerius verò quæst. 302. nu. 2. existimat quod debitor ex eleemosynis alendus est, sine periculo creditoris, nisi aliter inter creditorē & Commentariensem conuenit.

Contractus cum arrestato factus, an infirmari posit. Capur 43.

ARGVMENTA.

Arrestati & eius qui captus est eadē est ratio. nu. 1.
In vinculis esse quis dicatur. nu. 2.
Captus vt contrahat, an sufficiat eum deductum esse extra carcerem in domum alicuius ciuis. nu. 3.
Solutio, seu promissio eius, quod debetur valet, etiāsi in carcere facta sit. nu. 4. & 7.
Detentus in carcere priuato, contrahere aut testari non po-

non potest, ad vtilitatem detinentis. *num. 5.*

Vis illicita non præsumitur inferri in custodia publica. *nu. 6.*

Contractus cum arrestato seu carcerato factus quãdo dicatur iustus & validus. *nu. 7.*

Contractus vt subsistat vel infirmetur, nõ inspicitur an inter arrestatum & arrestantem, seu inter alios eorum nomine fuerit initus. *nu. 8.*

EX his autem quæ dicta sunt, ea quoque nata est quæstio, Vtrum contractus cum arrestato vel carcerato debitore initus, iure subsistat, nulloque modo infirmari possit? Nã cum sæpe flagitiosi ac improbi custodes, durius quàm par est, excipiant arrestatos, iustus videtur esse metus, quo inducãtur ad promittendum. Quod autem eadem sit ratio incarcerati & arrestati, asserit Guido Pape quæstio. 1
253. his verbis, Si quis dedit fideiussores de tenendo arrestum, vel de non recedendo ab arresto, & iurauit nõ recedere, an censeatur carceratus, & in vinculis detentus? credo quod sic, & pro eo videtur textus notabilis ad l. in eadem. §. in vinculis. iuncta glos. fin. & l. nec non. ff. ex quibus caus. maior. In vinculis autem etiam eos accipimus, qui ita alligati sunt, 2
vt sine dedecore in publico apparere nõ possint; Et hæc sunt singularia & attendenda; quia hinc apparet, quod contractus factus per talem arrestatum, non subsistit viribus: Et ideo anno 1459. die 3. mensis Nouembris, Curia Parlamenti reuocauit quandam com-

positionem factam per quẽdam de Roybonne, per castellanum Brisiacij, licet ille dictam compositionẽ ratificauerat postea extra carceres, ipse tamen adhuc existens in arresto. Hactenus ille. Illud verò an contractus cum carcerato initus, validus sit, apertius notãt interpretes ad l. qui carcerem. ff. quod met. caus. Quo loco Bartol. & hunc eleganti consil. 64. incip. Casus super quo, secutus D. Præses Nicolaus Euerardi, ait, promissionem factam in carcere, vel ipsi detinenti, vel participanti cum eo, nihil valere, non autem annullãdam esse; quia regula, quod gesta per metum teneant, & sint rescindenda, hic locum nõ habet. Panor. ad cap. Abbas. in 12. fallent. quod met. caus. Quod & ad dationem in solutum extendũt, Calcaneus consil. 112. coll. 2. Aretin. ad l. qui à latronibus. ff. de testa. Alexan. consi. 241. lib. 6. Felyn. ad cap. fi. de treug. & pac. & Hyppol. consil. 42. adeo vt idem Aret. consil. 14. existimauerit, illiusmodi in solutum dationem aut contractum, ipso iure esse nullum. Alij tamẽ eum existimant valere ipso iure, quando initus non fuit in vtilitatẽ incarcerati; sed quod per Edictum Quod metus causa, rescindi potest. Qua de re latius Ioan. Neuizanus consil. 52. num. 46. versi. Secundum principale debitum, cum multis seq. agit, asserens nullam hic requiri protestationem, ex quo semper metus carceris durat. Decius consil. 356. Præpo. ad cap. j. quo tempo. miles inuest. pet. deb. Iason ad l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquir. hered. e-

red.etiamsi ad promissionem illam absoluē- 3
dam, in domum alicuius ciuis, à vinculis veluti remotam & liberā, esset deductus, secundū eundē Neuizanum, ibi. Quia dum adhuc est sub custodia, nō est in plena libertate, cum nō ob aliam causam, ad illam domum deductus fuerit, quam ne postea diceret, quod in carceribus contraxisset, Fabianus in tract. de empt.& vendit.quæst. 13. in 3.quæstio.princip. Porrò autem Alberic. de Rosate summus pragmaticus, quamuis ad d. l. qui à latronib. hanc sentētiam secutus fuisse videatur, quem sequitur Angel. de Clauasio in sua summa ad verbum, Carceratus, num. 5. tamen ad d.l.qui carcerem. vsu receptum esse ait, quod si debitor à creditore in carcerem coniectus, ei dede- 4
rit in solutum fundum aliquem, valet datio, quantumuis in carcere facta; quia, inquit, fortè nūquam aliàs carcerē exire posset; & quod d.l.qui carcerem, loquitur de priuato carcere, non de publico, qui vtique est licitus & permissus, & per quem idcirco neque vis, neque metus inferri dicitur. Quam Alberici sententiam, Fulgosio quoque ibidem nu. 2. placuisse video, dum ait, communem sententiam esse veram in eo, qui iniustè aliquem in carcerē coniecit, non si legitimè & rectè. Quo modo & Raphael Cumanus, consi. 68. incip. In præsenti, circa medium, hunc contractum valere existimat, si liberatio, & vtilitas aliqua debitoris appareat, & Bald.ad rubric. C. de rescin. vend. versic. item requiritur quod ille, ait pro-

missionem in carcere factam non subsistere, nisi vtilis esset ipsi carcerato, puta, inquit, sitẽdat ad ipsius liberationem, nõ autem expressè, vel tacitè, in vtilitatem indebitè carcerantis, sicut fit quando creditor suum recipit, & sic de damno vitando agit tantum; Sic & Castrens. ad d. l. qui à latronibus respondet, licitè contrahi inter debitorem carceratum, & creditorem, qui fecit illum detineri; quia nõ dicetur metu esse factum, quod fieri potuit, iure permittẽte. Imola verò ibi latius distinguẽs,
5 Tu, inquit, potes sic cõcludere, quod aut quis detinetur in carcere priuato, & tunc non possit contrahere, vel testari, ad vtilitatem detinentis vel participantis, per not. in l. qui carcerem, sed ad vtilitatem alterius sic: Quandóque verò quis est detentus in carcere publico, qui propriè est custodia. l. si quis potest. supra eod. Et tunc conclude, quod aut quis fuit detentus ritè & iustè, & tunc potest contrahere ad cuiuslibet vtilitatem; quia non est verisi-
6 mile, qđ in custodia publica aliquid per vim illicitam cogatur facere: Aut fuit detentus iustè, & tamen non ritè vel fortè licet erat debitor, tamen non erat casus in quo de iure capi poterat, & nihilominus de facto fuit carceratus, & tunc videtur idem dicendum, ac si in carcere priuato fuisset detẽtus. Et multo fortius idem dicẽdum est, si nec iustè nec ritè detentus fuit, propter potentiam asserẽtis se creditorem. Interdum verò quis est ritè captus, sed nõ iustè, vt quia captus fuit virtute instrumenti

menti confessati, cuius vigore ex forma statuti posset quis capi, cum re vera erat solutũ, vel satisfactum, & tunc idem dicendum, ac si ritè & iustè fuisset captus, quia non est præsumptio, quod sibi fiat iniustitia, si petat se relaxari, & alleget debitum solutum, & sic non est verisimile, quod propter hoc cogetur ad aliquid illicitè faciẽdum; Et per hoc patet quid dicendum sit, si quis fuerit nõ ritè captus, fortè non seruata solemnitate statuti, tamen hoc non fuit propter potentiã creditoris, sed fortè propter simplicitatem Iudicis qui cõcessit, existimans hoc fieri posse: Nam hoc casu videtur dicendum ac si ritè & rectè fuisset captus, quo ad potestatem contrahendi & testãdi: quia nõ est verisimile, quod si dicat capturam nullam, & petat se relaxari, non ministretur sibi iustitia. Hactenus Imola. Eoque pertinet quod idem Guido Pape singulari 840. coll. j. dicit, quod conuentio facta in carcere, eiusque metu inita, est nulla, nisi esset detentus ex iusta causa: Verba autẽ Guidonis sunt hæc, Conuentio in carcere, & metu carcerum facta, est nulla. l. qui carcerẽ. ff. quod met. caus. vbi dicitur, qui in carcerem quem detraxit, vt aliquid ab eo extorqueretur, quicquid ob hãc causam factum est, nullius est momenti, nisi esset detentus ex iusta causa, quia tunc valeret compositio, etiam cum illo qui eum detinebat. *B*artol. in l. qui à latronibus. ff. de testam. Sed quid si postea talis cõpositio facta in carcere, ratificetur, & de nouo fiat extra carceres,

ta atque spectata fuisset.arg.l.j. §.si magistratus.ff.de magistrat cõuen. l.litis. §.si pecuniã. ff.de neg.gest.l.3. §.si eo tempore. ff.de admi.
7 rer.ad ciuit.pertinen.l.argentum. ff. commoda. Et quamuis generaliter præsumatur pro quolibet officiali l.j.C.de suscept.lib. 10.adeo quod alleganti eius culpam, incumbat onus probandi,l.2 ff.de probat.Bart.ad l.si quis argentum. §.j ff.de eden.illud tamen locum nõ habet, quando aliquid factum est contra naturam officij, vt hic. Alciat.reg.3.præsumpt. c.15.num.4.versi.fallit etiam. Et ideo,inquit, si carceratus euadit, lex præsumit contra custodem.l.fin.ff.de cust.reor.l.diuus.ff.de offic. præsid.nec præsumitur quod ferrum & similia possunt in carcerẽ deferri, sine culpa & negligẽtia custodis. d.l. carceri.in fi. & ideo meritò tenetur creditori ad id quod interest, Aretin.conf.38.incip.Consultissime Domine, &c. etiam si debitor per funes,aut ex aliquo altiori loco se demisisset, d.l.fin.in verb.vel se præcipitauerit. licet alio iure vtamur, si vel
8 sub terra fossis actisque cuniculis,vel alio aliquo loco abscõdito, & quo minimè expectari debuisset talis casus, effugit. Amadæus in tract.de syndic. num.99. incip.item parcitur custodi.&c. Pari ratiõe si plures debitores facta conspiratione vim Commentariensi adferant, & sic ruptis compedibus,fugiãt; nulla eius culpa erit. Paris d.loco.cap.3.incip.An si in plures.Et in summa si adhibuit omnẽ diligentiam, secũdum qualitatem rerum & personarum,

sonarum, de casu fortuito, vi, & his quæ præuideri communiter non possunt, minimè tenetur, vt not. ad d. l. si negocia. ff. de neg. gest. l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commod. latè Thomas. Gram. voto 29. incip. Summi opificis. nu. 7. Paris d. loco. nu. 6. & Anchor. cōs. 340. In eo mihi videntur conuenire omnes, q. si constabat debitorem arrestatum, verè debitorem non esse, neque ex alia causa detineri posse, non teneri commentariensem, si is qui erat arrestatus fugiat. Ang. ad l. si quis sub cōdicione. §. fin. ff. de cond. institu. Barto. & alij ad l. si pecunia. §. sed & si acceperit. ff. de condic. ob caus. Sed & Paris d. cap. 5. nu. 4. col. 4. ait, quod si carceratus impetrasset literas cessionis bonorum à Principe, cum mandato, qđ cedēdo bonis liberaretur, & aufugerit negligētia Apparitoris, antequam Iudex discerneret ipsum esse admittendum ad cessionem bonorum, vel non admittendum, solum tenebitur Apparitor ille, ad id quod interest, nō ad totum debitum, si notoriū erat, ipsum debitorem non esse soluendo. Ego quidem hæc locum habere posse aliquo modo admiserim, respectu creditoris. Interim verò negligentiā ipsius, quæ in hoc vno facto admissa, in aliis similib. aut maiorib. negociis periculosa atq; perniciosa Reipub. esse posset, vel remotione ab officio, vel aliter arbitrio Iudicis coercendam atque puniendam esse arbitror. d. l. carceri. Sanè si plures custodes extiterint, & vnus cum ipso debitore aufugiat, alter non tenebi-

tur, qui illum casum verisimiliter prouidere non potuit. l. fin. §. interdum. ff. de custod. reo. Bal. ad l. filio. §. eius. ff. de iniust. rupt. irrit. fact. testam. Qua de re plura apud Boerium quæst. 216. videre licet.

Debitor arrestatus quomodo ali, atque tractari debeat. Caput 42.

ARGVMENTA.

Carcer deputatus est ad custodiam, non ad pœnam. numero 1.
Carcer in quo est fames & sitis, cēsetur tortura. n. 2.
Iniuriarum tenetur Commentariensis, qui victum, aut lectos denegat carcerato. nu. 3.
Mortuus in carcere, præsumitur culpa custodis periisse. nu. 4.
Debitor carceratus, cuius impensis sit alendus. nu. 5.

1 QVONIAM verò, vt Vlpianus ait, Carcer ad continendos homines, non ad puniendos haberi debeat, l. aut damnum. §. solent. ff. de pœn. cauere debet Commentariēsis, ne acerbitas adsit, sed permaneat debitor tantum sub fida custodia; nec sedis intimæ tenebras pati debebit inclusus, sed vsurpata luce vegitari, id est, subleuari. l. 1. C. de custo. reor. Qua ratione Honorius Imperator, etiā illud ad Iudicis officium imprimis pertinere arbitratus est, vt de custodia captiuos subinde interroget, ne his humanitas clausis per corruptos carceris custodes negetur. l. Iudices. C. de
2 episcop. audiē. quia incarceratio in qua est fames & sitis, verius tortura appellatur. Bart. ad

l. j.

l.j. §.diuus. ff.ad Sylla. Et si vt Lucinius Ruffinus I.C.ait, qui victum vel stratum inferri in carcerem iudicato, non patitur, vtili pœnali, vel iniuriarum actione coueniri potest. l.si vi- 3
ctum. ff.de re iudic.quanto magis iniuriarum tenetur Commentariensis, qui victum aut lectos denegat debitori? Doctor. ibi, & Henning. Godden.consil. 103.nu. 14.& 15. Quod 4
si reperiatur debitor in carcere mortuus, lex præsumit culpam custodis, nisi probet eum aliter periisse. l.fina.ff.de custo.reor. Alciat.reg. 3.præsumpt.cap. 15.num.4.glo. singularis in l.cum ita legatur. §.species. ff. de leg. 2. l. cum filiofa. §.j. ff.de leg.j. Paris in tract.de Syndica. ad verb. tortus.cap.3.numer.15. Porrò autem 5
cuius impesis, hic debitor arrestatus ali & tractari debeat, quæsitum esse scio; & quod ipse sibi subministrare expensas debeat, communiore calculo probatum est. Paris de Puteo in d.tract.ad verb. carcer. cap.4. inci. an carceratus. qui allegat l. quemadmodum. ff.ad l. Aquil.& §.sed vnum.in auth. vt cum de appell. cognos.cum cap.ne religiosi.extra de regular. Felyn.ad cap.j.de libel. oblat. & ad cap.ex rescripto, in.fin.de iureiur. Quod si verò inops & pauper sit, vt alere se non posit, creditoris officio incumbit, vt & alimenta & reliqua vitæ subsidia porrigat arrestato.glos.ad l. fin. C. de erog.milit. anno. Angel.ad l.minimè. C.de appell. quod & Guido Pap. quæst. 211.incip. Debitor non potest.versi. Sed quid si debitor. &c. vsu probatum esse refert. Vnde solet cauti

Apparitores, non prius curam & custodiam debitoris in se recipere, quàm à creditore expensarum illarum refusionem essent stipulati. Ex quo etiam intelligi potest, quo pacto accipiendum sit, quod pignus prætorium, aut iudiciale, à debitore ali debet. glos. in auth. ei qui C. de bon. auctor. iudic. poss. l. si necessarias. ff. de pign. act. hinc etiam facilè intelligimus, non semper satis consultam esse arrestationem, quæ si in personam inopis debitoris facta est, cuius inopia omnem actionem excludit. l. nam & is. ff. de dol. cap. olim. de restit. spoliat: duplici damno creditor afficitur, vt qui neque id quod sibi debitum est acquirit, neque expensas vnquam recuperat; & meliore precio maioreque voluptate, aues domesticas, vel canes venaticos domi aluisset. Boerius verò quæst. 302. nu. 2. existimat quod debitor ex eleemosynis alendus est, sine periculo creditoris, nisi aliter inter creditorē & Commentariensem conuenit.

Contractus cum arrestato factus, an infirmari posit. Caput 43.

ARGVMENTA.

Arrestati & eius qui captus est eadē est ratio. nu. 1.
In vinculis esse quis dicatur. nu. 2.
Captus vt contrahat, an sufficiat eum deductum esse extra carcerem in domum alicuius ciuis. nu. 3.
Solutio, seu promissio eius, quod debetur valet, etiāsi in carcere facta sit. nu. 4. & 7.
Detentus in carcere priuato, contrahere aut testari non po-

EX his autem quæ dicta sunt, ea quoque nata est quæstio, Vtrum contractus cum arrestato vel carcerato debitore initus, iure subsistat, nulloque modo infirmari possit? Nã cum sæpe flagitiosi ac improbi custodes, durius quàm par est, excipiant arrestatos, iustus videtur esse metus, quo inducãtur ad promittendum. Quod autem eadem sit ratio incar- 1
cerati & arrestati, asserit Guido Pape quæstio. 253. his verbis, Si quis dedit fideiussores de tenendo arrestum, vel de non recedendo ab arresto, & iurauit nõ recedere, an censeatur carceratus, & in vinculis detentus? credo quod sic, & pro eo videtur textus notabilis ad l. in eadem. §. in vinculis. iuncta glos. fin. & l. nec non. ff. ex quibus caus. maior. In vinculis au- 2
tem etiam eos accipimus, qui ita alligati sunt, vt sine dedecore in publico apparere nõ possint; Et hæc sunt singularia & attendenda; quia hinc apparet, quod contractus factus per talem arrestatum, non subsistit viribus: Et ideo anno 1459. die 3. mensis Nouembris, Curia Parlamenti reuocauit quandam com-

positionem factam per quẽdam de Roybonne, per castellanum Brisiacij, licet ille dictam compositionẽ ratificauerat postea extra carceres, ipse tamen adhuc existens in arresto. Hactenus ille. Illud verò an contractus cum carcerato initus, validus sit, apertius notãt interpretes ad l. qui carcerem. ff. quod met. caus. Quo loco Bartol. & hunc eleganti consil. 64. incip. Casus super quo, secutus D. Præses Nicolaus Euerardi, ait, promissionem factam in carcere, vel ipsi detinenti, vel participanti cum eo, nihil valere, non autem annullãdam esse; quia regula, quod gesta per metum teneant, & sint rescindenda, hic locum nõ habet. Panor. ad cap. Abbas. in 12. fallent. quod met. caus. Quod & ad dationem in solutum extendũt, Calcaneus consil. 112. coll. 2. Aretin. ad l. qui à latronibus. ff. de testa. Alexan. consi. 241. lib. 6. Felyn. ad cap. fi. de treug. & pac. & Hyppol. consil. 42. adeo vt idem Aret. consil. 14. existimauerit, illiusmodi in solutum dationem aut contractum, ipso iure esse nullum. Alij tamẽ eum existimant valere ipso iure, quando initus non fuit in vtilitatẽ incarcerati; sed quod per Edictum Quod metus causa, rescindi potest. Qua de re latius Ioan. Neuizanus consil. 52. num. 46. versi. Secundum principale debitum, cum multis seq. agit, asserens nullam hic requiri protestationem, ex quo semper metus carceris durat. Decius consil. 356. Præpo. ad cap. j. quo tempo. miles inuest. pet. deb. Iason ad l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquir. hered. e-

red. e-

red.etiamsi ad promissionem illam absoluédam, in domum alicuius ciuis, à vinculis veluti remotam & liberã,esset deductus, secundũ eundẽ Neuizanum, ibi. Quia dum adhuc est sub custodia, nõ est in plena libertate, cum nõ ob aliam causam, ad illam domum deductus fuerit, quam ne postea diceret, quod in carceribus contraxisset, Fabianus in tract. de empt.& vendit.quæst. 13. in 3.quæstio.princip. Porrò autem Alberic. de Rosate summus pragmaticus, quamuis ad d. l. qui à latronib. hanc sentẽtiam secutus fuisse videatur, quem sequitur Angel. de Clauasio in sua summa ad verbum, Carceratus, num. 5. tamen ad d.l.qui carcerem. vsu receptum esse ait, quod si debitor à creditore in carcerem coniectus, ei dederit in solutum fundum aliquem, valet datio, quantumuis in carcere facta; quia, inquit, fortè nũquam aliàs carcerẽ exire posset; & quod d.l.qui carcerem, loquitur de priuato carcere, non de publico, qui vtique est licitus & permissus, & per quem idcirco neque vis, neque metus inferri dicitur. Quam Alberici sententiam, Fulgosio quoque ibidem nu. 2. placuisse video, dum ait, communem sententiam esse veram in eo, qui iniustè aliquem in carcerẽ coniecit, non si legitimè & rectè. Quo modo & Raphael Cumanus, consi. 68. incip. In præsenti, circa medium, hunc contractum valere existimat, si liberatio, & vtilitas aliqua debitoris appareat, & Bald. ad rubric. C. de rescin. vend. versic. item requiritur quod ille, ait pro-

3

4

misſionem in carcere factam non ſubſiſtere, niſi vtilis eſſet ipſi carcerato, puta, inquit, ſi tēdat ad ipſius liberationem, nō autem expreſsè, vel tacitè, in vtilitatem indebitè carcerantis, ſicut fit quando creditor ſuum recipit, & ſic de damno vitando agit tantum; Sic & Caſtrenſ. ad d. l. qui à latronibus reſpondet, licitè contrahi inter debitorem carceratum, & creditorem, qui fecit illum detineri; quia nō dicetur metu eſſe factum, quod fieri potuit, iure permittēte. Imola verò ibi latius diſtinguēs,
5 Tu, inquit, potes ſic cōcludere, quod aut quis detinetur in carcere priuato, & tunc non poſſit contrahere, vel teſtari, ad vtilitatem detinentis vel participantis, per not. in l. qui carcerem, ſed ad vtilitatem alterius ſic: Quandoque verò quis eſt detentus in carcere publico, qui propriè eſt cuſtodia. l. ſi quis poteſt. ſupra eod. Et tunc conclude, quod aut quis fuit detentus ritè & iuſtè, & tunc poteſt contrahere ad cuiuslibet vtilitatem; quia non eſt veriſi-
6 mile, qđ in cuſtodia publica aliquid per vim illicitam cogatur facere: Aut fuit detentus iuſtè, & tamen non ritè vel fortè licet erat debitor, tamen non erat caſus in quo de iure capi poterat, & nihilominus de facto fuit carceratus, & tunc videtur idem dicendum, ac ſi in carcere priuato fuiſſet detētus. Et multo fortius idem dicēdum eſt, ſi nec iuſtè nec ritè detentus fuit, propter potentiam aſſerētis ſe creditorem. Interdum verò quis eſt ritè captus, ſed nō iuſtè, vt quia captus fuit virtute inſtrumenti

menti confessati, cuius vigore ex forma statuti posset quis capi, cum re vera erat solutũ, vel satisfactum, & tunc idem dicendum, ac si ritè & iustè fuisset captus, quia non est præsumptio, quod sibi fiat iniustitia, si petat se relaxari, & alleget debitum solutum, & sic non est verisimile, quod propter hoc cogetur ad aliquid illicitè faciẽdum; Et per hoc patet quid dicendum sit, si quis fuerit nõ ritè captus, fortè non seruata solemnitate statuti, tamen hoc non fuit propter potentiã creditoris, sed fortè propter simplicitatem Iudicis qui cõcessit, existimans hoc fieri posse: Nam hoc casu videtur dicendum ac si ritè & rectè fuisset captus, quo ad potestatem contrahendi & testãdi: quia nõ est verisimile, quod si dicat capturam nullam, & petat se relaxari, non ministretur sibi iustitia. Hactenus Imola. Eoq́ue pertinet quod idem Guido Pape singulari 840. coll. j. dicit, quod conuentio facta in carcere, eiusq́ue metu inita, est nulla, nisi esset detentus ex iusta causa: Verba autẽ Guidonis sunt hæc, Conuentio in carcere, & metu carcerum facta, est nulla. l. qui carcerẽ. ff. quod met. caus. vbi dicitur, qui in carcerem quem detraxit, vt aliquid ab eo extorqueretur, quicquid ob hãc causam factum est, nullius est momenti, nisi esset detentus ex iusta causa, quia tunc valeret compositio, etiam cum illo qui eum detinebat. Bartol. in l. qui à latronibus. ff. de testam. Sed quid si postea talis cõpositio facta in carcere, ratificetur, & de nouo fiat extra carceres,

puta quia post relaxationem à carceribus, incarceratus fuit positus, in domo sua, in arresto, an talis ratificatio, facta in domo sua in arresto existente valeat; credo quod non, quia talis de nouo promissio, censetur metu carcerum facta: Hactenus Guido, adiiciens aliquas rationes, quib. hanc suam opinionem confirmat. Sic & Aufrer. decis. Cap. Tholos. 399. iudicatum fuisse ait, quod si incarceratus compositione facta cum Curia, obliget se ad soluendum id quod confitetur se debere Cõmentariensi siue custodi carceris, pro expensis atque custodia, tenet obligatio, si modo iustè fuit incarceratus: & vide ibi additionẽ ad eũ-
7 dem variè loquentem. Ego sanè etiam in ea sum opinione (vt paucis dicam quod sentio) vt existimem cõtractum cum arrestato & incarcerato initum per creditorẽ, esse iustũ & validum, præcipuè si de veritate debiti constet, & promissio in cõspectu magistratus vel Schabinorũ fiat. Quid enim cõsideramus metum, qñ debitor non nisi q; verè debet, & expensas ac vsuras, quas ob morã suam soluere tenetur, præsente auctoreq; Iudice præstare promittit, aut quid eo nomine in solutũ tradit? Quam iniuriam infert creditor, qui quod suum est sic recipit, & debitorem vinculis seu arresto exẽptum liberat? Mihi (nisi mea me fallat opinio) ipse Paulus satis hoc dicere videtur, ad l. si mulier. in prin. ff. quod met. caus. Sed si vltra id q; debetur, aliqua, quo citius liberari possit, promisit, hic Iudicis officiũ intendere oportebit,
vt pro

vt pro sapiētia atq; religione æstimet factum, & pro qualitate rei gestæ, aut promissum rescindat, aut certè moderetur. l.fi.d.tit. Eadēq; est ratio si iniustè arrestatus vel captus fuit; Et 8
his quidem casib. nihil refert, quod non ipse arrestatus vel captus, sed alius pro eo promittat: quia cum huiusmodi promissio fiat incarceranti nomine carcerati, & ob liberationem eiusdem, perinde haberi debet, ac si facta fuisset per ipsum carceratū: quippe quod fit meo nomine, & mea voluntate, per me fieri videtur, perindeq; habetur, ac si per me fuisset factum, nulloque modo per tertium aliquē factum censetur, l.in ædibus. § quod filius. ff. de donat. Pari modo submissio tertiæ personæ, fraudem & metū non minuit, sed arguit. Pręses d.cons. 54. Sed de his latius Gozadin.cons. 19. Hypp.sing. 306. Decis.Cap. Tholos. 399. Fulg.cons. 76. Affl. decis. Neapol. 149. agunt.

De custodia & periculo rerum, quæ arrestatæ fuerunt. Caput 44.

ARGVMENTA.

Res quæ perit suo domino perit. *nu. 1.*
Apparitor de qua culpa teneatur. *nu. 2.*
Apparitor qui lecticas fregerat, fuit condemnatus ad damni refusionem. *nu. 3.*
Apparitor tenetur etiam morsus murium in rebus arrestatis præstare, quemadmodum & fullo in vestimentis. *nu. 4.*
Res arrestatæ si incendio pereant, an Apparitor teneatur. *nu. 5.*

Arre-

1 ET si secundum communem regulam vnaquæque res pereat suo domino l. pignus. C. de pig. act. l. damnũ. C. locat. & conduct. tamen si quis vel dolo malo, vel culpa atq; ignauia circa res alterius versatus sit, periculum in eum transit, suoque iumento proprio malum sibi adfert, ex quo non nisi damni illati refusione & præstatione sese extricat. l. contract. ff. de reg. iur. Et hinc facilè intelligi potest, quantam curam & diligentiam Apparitor seu Seruiens adhibere debet circa res arrestatas, fideique ipsius creditas ac commis-
2 sas, vtpote qui de dolo, culpa, & negligentia tenetur, non solum debitori, si fortè ille soluto debito, bona sua arresti vinculo exẽpta repetat, verum etiam creditori, pro cuius indẽnitate arrestata sunt, nullumque aliud promptius subsidium, debitore secundum conuentionem non satisfaciente, aut pacta conuenta non adimplente, habet. Qua ratione motum fuisse senatum testatur Rebuffus ad constitut. reg. Tomo j. de lit. oblig. art. 5. glo. 2. nu. 5. vers. quarto quod, &c. vt Apparitorem vnũ,
3 qui lecticas debitoris fregerat, & per fabrum lignarium (vt oportuit) disiiungi non curauerat,

uerat, ad id quod intererat, condemnaret, vt l. lectos. ff. de peric. & commod. rei vend. Nam & ipse Vlpianus lib. 18. ad edictum, In grauiore casu respōdit, magistratum si damnum iniuria dederit, Aquilia teneri. Quia cum pecudes aliquis pignori cepisset, inquit, & fame eas necasset, dum non patitur eis cibaria adferri, in factum actio danda est. Idem si dum putat, se ex lege pignus capere, non ex lege ceperit, & res tritas corruptasque reddat, dicitur legem Aquiliam locum habere. l. quemadmodum. §. magistratus. ff. ad l. Aquil. Vnde & Io. Constantinus ad constit. reg. art. 183. vers. adde vnum notabile verbum, &c. ait, Apparitorem seu Seruientem tam strictè ad custodiam 4
rerũ arrestatarũ teneri, vt etiã morsus muriũ ad ipsum pertineat, & periculo ipsius fiat, nõ multò aliter, quàm de fullone dicitur, quod si vestimenta polienda acceperit, easque mures roserint, ex locato tenetur, quia debuit ab hac re cauere, l. item quæritur. §. si fullo. ff. locat. l. j. §. si rosæ tabulæ. ff. de bon. possess. secund. tab. quia cum hæc facilè præuideri possint, inter casus fortuitos non numerantur: Cæterum an in id quod facere possint, an potius in solidum condemnentur istiusmodi Apparitores, apud eundem Paridem de Puteo disputatum esse video, in tractat. de Synd. ad verbum, negligentia. cap. j. nume. 18 & 19. ad quem remitto. Quid igitur si domus Appari- 5
toris, vna cum rebus ipsis arrestatis flammis exusta sit? Sanè nisi culpa eius appareat, do-
mino

mino peribunt, hoc est, debitori, adeoque etiam creditori arrestanti, nulla aduersus non culposum Apparitorem superest actio. d.l.pignus, & l.pignori. §.fin.ff.eod.titu. Existimat tamen d.loco, artic. 5.glos.6.in fin. Petrus Rebuffus, creditorem si perperam arrestum fecit, quia saltem per indirectum causa & oc-
6 casio fuit, quod res illæ in domum Apparitoris illatæ sunt, ac deinde perierint, ad earundem æstimationem debitori esse obligatum, vt per glos.& alios, ad l.non omnis. §.si pupillus. ff.si cert.petat. per textum, in l.Titius.
7 & ibi Iason. ff.de præscript. verbor. Cautè etiam prospicere sibi debet Apparitor, ne inutiles sumptus in rem arrestatam impendat, sed cum Iudicis potestate atque licentia omnia moderetur, Rebuffus tomo 3. in tractat. de sequest.articul. 3.glos.j.ne pecunias alienas deglutire dicatur, quod multi facere solent; & ne etiam re vera multa perperam & sine discretione exponat, quæ nimis graue esset debitori aut creditori reddere, l. in fundo. ff.
8 de rei vend. Quod si verò pecunias arrestatas deglutiat & consumat, debitor quidem, pro magnitudine & quantitate eiusdem illius pecuniæ liberatus est. l. quæsitum. ff. de distract. pignor. sed improbus ipse Apparitor tenetur, quod d.loco, art. 77. in fin. ex Fabri sententia respondit Io. Constantinus: Sin autem soluendo nō fuerit, Iudex à quo cōstitutus & præfectus est, cautionib. tamē prius excussis, in subsidiū tenetur, arg. l. j. ff. de magist.

§.pe-

con. §.penu.Insti.de satisd. Rebuff.d.loco,art. 105.glo.3.vers.est tamen differentia,&c.

Arrestum qua ratione relaxetur, vel dissoluatur. Caput 45.

ARGVMENTA.

1 HIS ita constitutis ordo postulat vt videamus quo modo & qua ratiõe arrestũ dissolui possit & quidem imprimis naturalis ac ciuilis ratio docet solutione eius quod debetur extingui obligationem, eaque perempta & finita tãquam causa arresti cessante, ipsum arresti vinculum relaxari. §.j.institut. quibus mod.tollit.oblig.c.cum cessante. de appellat. Quo modo & in simili respondit Marcianus retineri possessionem, donec soluta sit pecunia.d.l.si is qui bona. §.j.ff.de pign.& generaliter definit Iurisconsultus, quod si re inte-
2 gra fieret, in possessionem non mitteretur: id cum offertur, à possessione discedere debet.l. eum qui.j.ff.de pri.cred. Cautionem verò interponere de soluendo debito quod nunc liquidum & confessatum est, non sufficit.l.4. §. ait prætor. ff.de re iudic.l.quod si non soluere. ff.de pign.act.l.item liberatur. §. qui paratus. ff.quib.mod.pig.vel hypoth.sol. l. promissor. §.vlt.ff.de constitut.pecul.quod plurib.legib. rationib.& argumentis ostendunt, *B*ald. ad l. si rem. §.omnis.ff.de pign.act.& Tyraq.de vtroque retract.§.3.ad verb.A payer. glo.3.nu.
3 14.cum seq.

Porrò autem si debitor arrestatus, vel rerũ deten-

detẽtarum Dominus, ab initio neget debitũ, statim arrestũ dissoluitur præstita idonea cautione, de stando iuri in loco arresti, & iudicato soluendo, eligendoque ibidem, quantum ad hãc causam attinet, domicilio, persona, seu res eius vtique relaxabitur. l. si fideiussor. §. fi. ff. qui satisd. cog. D. Præses Nicolaus Euerardi consil. 102. incip. Venerabilis Domine. Felyn. ad c. legebatur. de maior. & obed. Ioan. de Anania. consi. 21. Iason ad d. §. fin. nu. 17. cap. 2. de sequest. posses. & fruct. Anchor. cons. 85. incip. Ex theoricis. Cornæus cons. 136. incip. visis. coll. 2. lib. 4. Rebuf. ad ord. reg. tom. j. art. 6. glo. 3. nu. 55. facit etiam ad hoc l. si pecuniæ. ff. vt in posses. leg. l. si creditores. ff. de priuileg. cred. teneturque actione iniuriarum, qui oblata & præstita idonea cautione, non relaxat debitorem, teste Panor. & Fely. ad d. c. legebatur, quæ res euidentem rationem habet, quãdoquidẽ & sequestratio, & missio in possessionem per istiusmodi satisdationem siue cautionẽ tollitur. l. si fideiussor. §. fin. ff. qui satisd. cog. l. senatus. ff. de offic. præfec. vrb. l. si pupillus. §. fin. ff. de priuil. cred. l. j. §. iuret. ff. de coll. bonor. Cynus ad l. vnic. C. de prohib. sequestr. 4

Hæc autem cautio non apud ipsum Apparitorẽ seu seruientẽ, sed apud magistratum interponetur, qui arbitrabitur an sufficiens sit, necne, vt ait Raphael Cumanus cons. 157. incip. In causa Benedicti, col. 2. vers. Cum ergo. Neque refert an ipse arrestatus caueat, an verò alius pro eo, vt ait Benedictus Curtius in 5

libro de arrestis amorum, post principiũ: Nã quemadmodum soluendo quisque pro alio, licet inuito, & ignorãte, liberat eum, quia naturalis simul & ciuilis ratio suadet, alienã cõdicionem meliorem quidem nos facere posse, deteriorem non posse. l. soluendo. ff. de nego. gest. l. solutionem. & l. si pro me. ff. de solu. l. Stichum. §. fin. ff. de nouat. Ita quoque multo magis arrestum relaxari debet, si quis alius, vel pro volente, vel pro pignorante caueat & fideiubeat.

6 Quod tamen dicimus præstatione cautionis resolui arrestum, Quint. Mendos. in tract. de monitoriis quęs. 10. lib. 3. restringit his verbis: Hęc tamen limitabis nisi is qui dearrestari petit, obstinatè vel calũniosè differat, vel subterfugiat iusto iudicis mandato parere, vnde propter denegationem, subterfugiũ, vel etiam dilationẽ posset facilè causæ vel negocio alicui detrimentum, vel quid sinistri parari: puta si quis arrestatus fuerit, ex quo materias seu articulos medio iuramento specificare recusauerit; vel iuramentum calumniæ subire noluerit, seu positionibus per verbum credit vel non credit, respondere, vel in aliqua causa examini se subiicere, vel in aliquo ex infinitis casib. in quib. alicuius pręsentia, vel actio requiratur; tũc nullo modo dearrestabitur, imo contra ipsum iuxta facti contingentiam procedetur: Iura enim quo ad fieri potest, fraudib. malitiis, calumniis, & contumaciis occurrũt. ad l. si cui. ibi, per medias vias, ff. de seruit. l. in

fundo.

fundo. vbi gl. dat concordant. ff. de rei vend. c j. de iud. Card. in clem. j. in 3. notab. de rer. permut. c. calumniam. de pœn. cum vulgar.

Plerique tamē versantur in ea opinione, vt existiment, dūtaxat cautionem de iudicio sisti, non etiam de iudicato soluendo interponendam esse, si forensis aliquis recessurus, ratione debiti sistatur vel arrestetur. Ang. in l. si ab arbitro. ff. qui satisd. cog. & in l. nemo carcerem, superius sæpe allegata, Bal. ad l. fin. §. etsi præfatam. C. de iur. delib. & ad l. cū proponas. C. de bon. auct. iud. poss. Fab. Ang. & alij ad §. sed hodie. Instit. de satisd. gl. ad l. 2. §. si dubitetur. ff. de iudic. latè Rode. Zuarez declar. l. 2. foro. ll. lib. 2. c. incip. Vlterius nota. nu. 4. tit. de los emplaziamentos. si non debitum sit confessus. Quæ sententia ratione sua non caret: quia si persona debitoris vellet absq; dolo manere in arresto, neq; haberet alia bona, creditor deberet contentus esse cum persona eiusdem, vel eundē relaxare; & iura non astringūt aliquem ad maiorem cautionem vel fideiussionem dare, quam ipse sit obligatus. Sed non habens vnde soluat, implet cum persona sua: ergo eiusmodi cautionem dando satisfacit, etiamsi non caueat de iudicato soluēdo: Ideoq; etiam satis erit, si fideiussores promittant, qđ debitorem repræsentabunt & Iudici exhibebunt, quoties ab eis fuerit petitū, aliàs soluent iudicatum: quod si non fecerint, tenentur ad totum debitum, & ad totum verum interesse, ad quod principalis tenebatur, & nō habebi- 7

 tur ra-

tur ratio eius quantum petatur, sed quantum verè debeatur, l. 2. §. in fideiussorem. & ibi gl. ff. qui satisd. cog. Rodericus d. loco, cap. incip. nunc oportunè. nu. 21. versic. Quæro vlterius, &c. Sed tamen quorũdam mores hac cautione sola contenti non sunt, quos in eorum foro sequi oportet.

8 Hinc etiam facilè intelligi potest, cuiusmodi ista cautio esse debeat, scilicet non iuratoria, sed datis fideiussorib. aut pignoribus: quia iuratoria cautio non dicitur sufficiens, glo. in cap. qua fronte. de appellat. & in cap. ex parte. de verb. sign. & clem. j. de pœn. Curt. in tracta. quæst. 14. Angel. ad l. postquam. §. Imperat. ff. vt leg. no. ca. Socy. ad l. j. ff. qui satisd. cog. Bal. ad l. 2. C. de vsur. & fruct. leg. Ideoque ad impediendum vel reuocandum arrestum minimè sufficit. Spec. de seq. poss. §. j. ver. Sed pone. D. Anton. & Abbas in c. 2. eo. tit. Bal. Angel. Imol. ad l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. j. Docto. ad l. fi. C. de ord. cognit. & ad l. si constante. §. quoties. ff. sol. matr. & ad l. 2. C. de debit. ciuit. lib. 10. Quemadmodum in simili, vbicũque heres non vult aut non potest, satisdare de soluendo legato adueniente die mittitur legatarius in possessionẽ, nec auditur heres cautionem iuratoriam offerẽdo, d. l. filiusfa. §. idem Princeps. Quod etsi primò Roderic. d. loc. in initio tit. nu. 7. dixisset esse contra ius cõe, postea tamen, melioribus rationibus motus in c. incip. Sed attende. nu. 8. dicit esse secundum ius commune, qđ ex Fabro, latè eum articulũ

in §.

in §.is quoque.Instit.de acti.tractante,suxisse videtur. Et sic tandem si satisdare non posit debitor,non solum pro principali debito,verum etiam pro expensis litis,teste Rebusso d. tract.art. 16.gl.10. nõ dimittetur,sed propter inopiã suam vel carceri vel custodiæ tradetur; Ad quem carceré tũc demum perueniendum 9
est,qñ aliud remedium non competit, §.quid autem.in auth.de fideiuss.Roman.cons.241. Alex.cons.139.libr.2. Qua de re latius quoq; tradidit Feli.in c. quo ad cõsultationem,de re iud.q, & vsus probat,& plurib. firmat Roder. d.loco,c.incip.Sed attende,nu.7.Nisi tñ is qui arrestatus est,sit egregia persona, aut multum 10
nobilis,cuius iuramento stari posit: Nam & aliàs regulare est,quod istiusmodi personis ciuitas pro carcere detur, fideiq́ue illorum credatur; & Iudex hoc faciens, nulla ratione culpari potest, etiamsi statutum, aut lex de debitore in carcerem coniiciendo loquatur. Angel.ad l.nullus. C. de exhib.reis. Curt.coll. 52. & alij ad l. admonendi. ff. de iureiuran. Odofredus ad l. j. §.fin. C.de custod.reor. Albericus ad l.j. ff.eodem, Lucas de Penna, ad l. quoties.C.de dignita.lib. 12. Angelus rursum ad l. penulti. ff. quod metus caus. Iason ad l. si pecuniam. §.vlt.in fin.ff.de condict.ob caussam. Catel. Cotta in suis memorabil. ad verbum, Carceres. & omnium elegantissimè ac fusè Ioan.Neuizanus consil. 52. numer. 22.& Tyraquel.in libr.de temper.pœn. causa 31. & causa 51.cum aliis multis, ad quos breuitatis

11 causa te remitto. Et quamuis alias de iure cõmuni nõ teneatur satisdare, si possideat multa immobilia.l.sciẽdum.ff.qui satisd.cog.qua de re plurima ad propositũ cumulat Roderi. d.loco,cap.incip. Hæc lex situata est; vsus tamen forensis ad relaxationem arresti, vlterius postulat, quod etiam nominatim illa bona obligentur & hypothecæ subiiciãtur, quo facilius meliusque creditori sit prospectum, & quia non solum ad securitatem debiti, sed ad facilitatem conueniendi, arrestatum moribus nostris pertinet.

12 Quod si fideiussoribus datis relaxari arrestum velit debitor, certè non omnes idonei erunt; Nam vt vnus ex multis tradit Rebuff. aliorum traditiones referẽs, ad consti.reg.tom. j.de sent.execut.art.j.gl. 16.nu. 17. religiosi, vsurarij, clerici, scholares, prodigi, consiliarij Principũ, procuratores, leues & molesti homines, non sufficient, ne lis ex lite nascatur, & dum vnam litem euadere conamur, incidamus in plures, & qui ante cum simplicioribus egimus, nunc cum dolosis metuẽdis, & maiestate sua difficilibus ad cõueniendũ agamus. Ripa in c.cum N.de constit.nu. 117. l.4. §.si ex conuentione, ff.de re iud. Boerius 315. Tum etiam hi fideiussores bona immobilia possidere debent, saltem pro quantitate debiti, vsurarum, & expẽsarum litis, gl. ad d.l.si fideiussor.& in auth.de exhib.reis. §.suscepto. l.quos nos.§.j.ff.de verb.sig.l.j.ff.in ius voc.vt eat, Et hoc est quod ait Iason ad l.si constante, ff.sol.

ff. sol. matr. quod fideiussor de iudicio sisti, vt dicatur idoneus, debet habere tantum in bonis, quantum ipsa causa valet. Si tamen possidens fideiussor immobilia reperiri non possit, sufficiet in subsidiũ fideiussor multis mobilib. diues, quæ facilè occultari, subuerti aut auferri non possunt. Ang. ad d. l. si fideiussor. Faber ad §. sed hodie. Doct. ad d. l. 2. Ideoque mercator multa mobilia possidens, sed intricatus ære alieno, non esset idoneus, quia bona non dicuntur nisi ære alieno deducto, Roderic. d. loco, num. 14. cum seq. & Ang. ad d. l. sciendum. Et si aliquis possidet bona immobilia in loco periculoso & abiecto euidẽti periculo maris, nõ censebitur idoneus esse. *B*art. ad l. 2. §. j. ff. solut. matr. & ad l. 3. §. fin. ff. de liberat. legat. sicut nec fructuarius, qui præter vsumfructum nihil habet: nisi esset vsusfructuarius tam magnus & pinguis, vt cessare faceret omnem præsumptionem, teste eodem Roderico d. loco, num. 271. Quid enim si pro debito centum aureorũ fideiubeat is qui mille in vsufructu habet? Quid si dies vsusfructus cessit? Quid si vsusfructuarius omni ære alieno solutus sit? Sed vt omnia hæc ex multis caussis variari, & pro qualitate rerum ac personarũ, æqua vel iniqua videri possunt, benigniore sententia receptum est, ea religioni & sapientiæ Iudicis esse relinquẽda, vt not. Doct. ad d. l. sciẽdum. l. arbitrio. l. si fideiussor. Hyppol. ad l. quæstionis. ff. de quæstion. Faber ad d. §. sed hodie, soletque Iudex decernere fi-

deiussorem recipiendum esse, eundemq; recipere, si idoneum reperiat, quantūcunque parte aduersa, quæ nunquā contenta foret, reclamante. Periculosum est tamen Iudici partem nō audire, quia si fideiussores sunt idonei, ipse Iudex post nominatores & certificatores, in
13 subsidium tenetur. l. cum ostendimus. ff. de fideiuss. tutor. quod & Rebuffus per sententiam Senatus confirmatum fuisse asserit, Tomo j. de senten. execut. art. j. gl. 16. Quod si tamen nō opponatur aduersus fideiussorem de illius inhabilitate aut insufficientia, sufficiet: vt ait Iason, ad d. l. si fideiussor. nu. 4. sicut & si creditor semel non idoneum accepit, sibi imputare potest. l. 3. ff. de fideiuss. d. l. si ab arbitro. Alexā. consi. 60. lib. 5. Aliud est si tempore quo acciperetur idoneus erat, & postea desinat idoneus esse: quia quæ de nouo eueniunt, nouo auxilio egēt. l. de ætate. §. ex causa. ff. de interrog. act. l. si hominem. ff. mand.

14 Illud quoque in cōsideratione habendum erit, quod fideiussores & pignora pro cautione data minimè sufficiant, nisi imperio Iudicis illius loci in quo arrestatio facta fuit, coërceri possint. Paris. consilio 99. num. 38. libr. 3. Nam si debitor vel extraneos fideiussores, vel pignora alibi sita, obligare aut Hypothecę supponere velit, non est audiendus, l. fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisda. cog. & ibi Ias. nu. 8. versi. puto contrarium. Ang. ad d. l. sciēdū. §. j. Faber in d. §. sed hodie. & in §. si verò. Inst. de satisd, nu. 9. versic. credo. quippe qđ sic
dete-

deterior fieret cōdicio creditoris, pp difficultatem fideiussores tales excutiēdi, vel pignora illa prosequendi, cū tamen in tali conueniendi facilitate, vsus atq; commoditas arresti potissimum versetur: absurdumque esset, ad hoc 15
creditorem cogi, vt debitorem quem præsentem habet, dimittat & ad difficultatem alibi prosequendi pignora vel fideiussores se astringat. Etenim sicut multum refert quo loco debitum soluatur, & recipiatur: vnde qui plus loco petit, in pœnam legis incidit. §. plus autem. Institut. de act. quia scilicet, vt ait Iustinianus, vtilitatem quam habet promissor adimit; Ita quoque non parum refert, quo loco debitum exigatur, & cum improbo fideiussore, aut pro re pignori tradita, litigetur. Et quamuis Bartol. cuius semper ferè æquæ & benignæ sunt opiniones, cum nōnullis aliis, existimet ad d. l. si fideiussor. §. possessor. hoc non esse verum, si in loco omnino vicino illa bona mobilia existant: tamē *Baldi*, Aretini, Fulgosij, Iasonisque sententia, directò illi contraria, & vsu & moribus populi magis recepta atque probata videtur, glo. in l. fin. C. de princ. agent. in reb. libr. 12. Quod non ita præcisè intelligi velim, sed quod sufficit ea imperio magistratus illius loci esse subiecta, & coram eodem euinci posse: quod ex multis aliis pulchrè & latè explicat Rodericus d. c. incip. Vlterius quæritur, quem omnino vide.

Isti verò fideiussores tenentur soluere si- 16

ne nouo proceſſu, executioq; in eos fieri poterit; Ea enim eſt fideiuſsionis iſtius natura & condicio, vt cenſeantur fideiuſſores vna cum principali debitore eſſe condemnati, l,fin. C. de vſur.rei iud.l.j.ff.iudic.ſol.gloſ.ad cap.j. de iureiur.lib.6.adeo vt cum ferenda ſit ſententia contra debitorem,citari nõ debeant, quia iudicium cum ipſis non agitur. Bal.ad l.duobus.§.qui iurauit. verſ.igitur. ff.de iureiur. licet tamen indirectè & per conſequentiã quãdam hæc ſentẽtia ipſis noceat: qua de re apud Barto.ad d.l.j.apud Odofred.ad d.l.2. C.de vſur.rei iudic.& latius apud Tyraq.in tract.res inter alios acta, &c.videre licet. Nec obſtat q̃ fideiuſſor poſſet habere aliquas exceptiones, quas non habuit debitor: quia,vt idem Bart. ibi teſtatur, in ipſa executione ſummariè de iis cognoſci poterit. Poteſt tamẽ fideiuſſor id quod ſoluit,illicò à debitore repetere, etiamſi arreſtatio fuit iniqua & iniuſta, neque poteſt ipſi obiici,quod ea de re aduerſus creditorem arreſtantem non excepit, niſi tamen ipſemet occaſio & cauſa fuerit arreſti malè atque perperam facti. Qua de re apud Mathæum de afflict.deciſ.Neapol. 149.incip. In cauſa magiſtri.num.4.verſi.tamen fuit dictum.latius videre licet.

17 Nonnulla verò ſedulò obſeruãda ſunt creditori arreſtum procuranti, in hac cautionis materia;quorum primum eſt, vt fideiuſſores à debitore præſentatos, faciat ſolemniter per ſtipulationem ſe obligare: & hoc ad euitandã diſpu-

disputationem quæ est inter Doc.in clem.j.de procurat. Nam licet D. Cardin.nu.6. expressè ibi decidat, quod si aliquis est arrestatus, & cupit sub cautione relaxari, & offert fideiussores super eo quod ad requisitionẽ Iudicis, aut aduersarij reuertetur, quod tales fideiussores obligantur, etiamsi solum fuerint præsentes, cũ veluti fideiussores actis iudiciariis inscribantur & tacent, per l.cum ostendimus. §. fi. ff.de fideiuss. tutor. eandemque sententiam sequi videãtur Bonifacius ibi, num.31. & Anchor. nu.4.in 4.notab. Contrarium tamen sentire videntur & Io.de Imol.ibi, nu.19.& Bart.ipse in d.cum ostẽdimus, qui decisionem illius legis existimant extra casum fauorabilẽ pupillorum de quo loquitur vel ad fideiussores qui patiuntur se inscribi præsentes & tacẽtes pro captiuo relaxando ad tempus in materia criminis non extẽdi, quasi tunc agatur de fauore reipublicæ, quæ pupillis æquiparatur.l.rẽpublicam. C. de iure reipub. & quod alias regulariter fideiussor non obligatur nisi per stipulationem.l.blanditus. C.de fideius. Stultus verò est qui se opinionum periculo exponit.
Secundum est, quod si tales fideiussores promittant soluere creditori omne id & totum, quod apparebit ipsum debitorem sibi debere, collectis rationib. & subducto calculo cautus sit creditor arrestari procurãs, vt subducat calculũ cum debitore viuente, Nam si moreretur talis debitor, antequam ratiões essent cõclusæ & calculus subductus, fideiussores non tene- 18

rentur,

rẽtur, ſed eſſent liberati vt notabiliter decidit Hyppol. de Marſil. ſingul. 304. incipient. Animaduertant creditores. per text. in l. qui Romæ. §. Augerius. & ibi Iaſon & Caſtrenſis. ff. de verb. oblig.

19 Tertiò relaxatur arreſtum per ceſsionẽ bonorum, per quam & carcer euitari ſolet. l. fi. C. qui bon, ced. poſſ. Bal. conſil. 424. incip. Ad euidentiam. lib. 4. & ad l. j. C. d. tit. Barto. ad l. j. ff. eo. titul. ſi modo in his caſibus verſemur, in quibus ceſsio illa bonorum, quæ finib. ſuis reſtricta & limitata eſt, locum habeat. Iaſon & alij ad §. fin. Inſtit. de act. Socyn. in reg. 48. incip. Ceſsio. Rebuffus de ſenten. execut. art. vlt. gl. j. nu. 21. Quod cum ſit, tenetur debitor bona quæ tunc habet omnia, creditori dimittere. gl. in d. l. pen. Panor. in c. Odradus, de ſolut. his ſolis quæ ad neceſsitatem veſtiendi pertinent exceptis. Quo modo & inuictiſsimus olim Princeps noſter Carolus V. Auguſt. anno 1541. die 28. Nouembris ſtatuit, cedenti bonis, non niſi lectum vnum cum ſuis ornamẽtis, item ex ſingulis reb. mobilib. nõ precioſis, vnam eſſe duntaxat miſerationis gratia relinquendam; Satiſque erit debitorem in carcerem miſſum ad petitionem vnius creditoris tantum, hoc beneficium ceſsionis impetraſſe, quippe quod ceſsio tunc facta & hoc pacto impetrata, cæteris creditoribus præiudicat, l. 4. & ibi Docto. ff. de ceſſ. bon. Salyce. ad d. l. j. nu. 4. Guido Pape conſi. 124. nume. 7. Didacus Couuarruuias libro 2. variar. reſolu.

cap.

cap.j.nume.5. Interim verò dum litigatur an cessionis beneficio gaudere debeat nec ne, in carcere detineri debet,& (quod est amplius) existimat Aufrer. decis. Cap. Tholos. 28. executionem lite pendente aduersus eum fieri posse, nisi pro certo sciat Iudex, nulla bona ipsum habere. Sed hanc Aufrerij sententiam quidam non probant, ne indulto Principis præiudicium fiat. Quod si in carcere existens, debitoque probato aut confessato exire nolit, fieri etiam potest vt inuitus & ex causa ad id cogatur: quid enim si improbus nebulo, valido & vasto corpore, ex mera malitia illic manere velit? Sanè Rodericus titulo, De los gouiernos. capitulo incipient. Quæro tertiò, non esse hoc illi permittendum ait; Qua de re abundè superius diximus.

20 Idem quoque dicendum videtur de literis dilatoriis & quinquennalibus, quia tempore illo dilationum pendente, nihil est innouandum, sicut & in appellatione fieri solet. cap.non solum.de appell.libro 6.Quæ tamen literæ,quando de dote vxoris repetenda: de causis alimentorum quæ nullam dilationem patiuntur. l.si longius. §.fin.ff.de iudic.de debito coram magistratu recognito: de causa Principis, aut de aliqua alia simili agitur, vires non habent, quod Tomo 2.in tract.de dilat.liter.artic.2.gl.vnic.fol.88. latius explicat Rebuffus,magnaq; pars eorũ ex d. Constitut. Caroli V,Imper.dependet.Et cum debitores,

hac

hac dilatione pendente, congrua securitatē gaudere vtique debeant. c.fi.de treug.& pace, l.vnic.C.de priuil.vrb.Constantinop.libr.11. adeo quod prehensio postea attentata reuocetur. *B*oerius q.296.incip. Princeps. & debitor fideiussores de se præsentando dare non teneatur; Ita & relaxari quoque debet, eidéq; relaxatiōi si pertinaciter resistat creditor, ad id q; interest, & in expensas litis cōdēnatur, arg. eius quod not. *B*ald. ad l. per diuersas. q.15.C. mand. Rebuff. d. loco, art. j. gl. j. in fi. Quin etiā vt plenissimum effectum sortiantur hæc beneficia, hac dilatione pendente, nec vsurę current, nec id quod interest præstatur, l. non solum. 2. §. illud. ff. de liber. leg. Alber. & Doc. ad l. quoties. C. de precib. imperat. offer. Interim tamen de soluendo debito tempore illo adueniente, cauendum est, l. vniuersa. C. dict. tit. & notat Guido Pape q. *109*. incip. rescripta, idq; (vt d. sua constitutione cauit Imp.) post literarum illarum impetrationem intra mensem: non enim literæ illæ incipiunt currere à tempore præsentationis, sed à tempore datæ & impetrationis earum dūtaxat, c. eam, de rescrip. c.2. & c. dilectus. de decim. c. si propter. de rescrip. lib. 6. &, vt adiicit Guido, ad futuros creditores non extēduntur, arg. l. Aurelius. §. Titius. & ibi Doc. ff. de liber. leg. neque ad impediendam executionem sentētię in Parlamento latæ sufficiunt, idem Guido q. 97. Quod ego intelligo nisi de mente contraria Principis plenè constaret, iuxta ea quæ not. ad l. item si ver-

si verberatum. ff. de rei vend. & in c. omnes. & cap. ecclesia. de constit. Postremò si arrestum 21
nulliter fuit positum, debet etiam parte non vocata relaxari, si modo ea nullitas euidenter appareat, neque excusari poßit, vt colligitur ex his quæ notat Zasius ad l. de vnoquoque. ff. de re iudic. Sed eam viam ingredi non est satis tutum.

Arresti resolutio cuius auctoritate fiat. Caput 46.

ARGVMENTA.

Apparitor solus non habita licentia Iudicis, arrestat hodie periculo creditoris. *nu. 1.*

Apparitor solus debitorem non potest relaxare. n. 2.

Arrestatus an à Iudice relaxari possit, parte non vocata. *nu. 3.*

Iudex delegatus etiam officio finito relaxat debitorem. *nu. 4.*

Procurator qui ex speciali mandato sui domini aliquem arrestauit, absque simili mandato eundem relaxare non potest. *nu. 5.*

TAMETSI morib. nostris receptum esse diximus, licere Apparitori nō expectata Iudicis auctoritate vel licētia periculo creditoris, debitorem sistere vel arrestare, si non altiori aliquo loco cōstitutus, & excellenti aliqua dignitate decoratus fuerit: relaxare tamen & remißis vinculorum acerbitatibus, sine Iudice eum dimittere atque absoluere non potest. Bart. Alex. & alij ad l. neque. §. j. ff. de in ius voc. & expreßè Rodericus Zuarez, in decl. 1

hac dilatione pendente, congrua securitatè gaudere vtique debeant. c.fi.de treug.& pace, l.vnic.C.de priuil.vrb.Constantinop.libr.11. adeo quod prehensio postea attentata reuocetur. *B*oerius q.296.incip. Princeps. & debitor fideiussores de se præsentando dare non teneatur; Ita & relaxari quoque debet, eidéq; relaxatiõi si pertinaciter resistat creditor, ad id q́ interest, & in expensas litis cõdẽnatur, arg. eius quod not. *B*ald. ad l.per diuersas. q.15.C. mand. Rebuff.d.loco, art.j.gl.j.in fi. Quin etiã vt plenissimum effectum sortiantur hæc beneficia, hac dilatione pendente, nec vsurę current, nec id quod interest præstatur, l. non solum.2.§.illud.ff.de liber.leg. Alber. & Doc. ad l.quoties. C. de precib.imperat.offer. Interim tamen de soluendo debito tempore illo adueniente, cauendum est, l.vniuersa.C.dict.tit.& notat Guido Pape q.109.incip.rescripta, idq; (vt d. sua constitutione cauit Imp.) post literarum illarum impetrationem intra mensem: non enim literæ illæ incipiunt currere à tempore præsentationis, sed à tempore datæ & impetrationis earum dũtaxat, c.eam, de rescrip. c.2. & c. dilectus. de decim. c.si propter.de rescrip.lib.6.&, vt adiicit Guido, ad futuros creditores non extẽduntur, arg. l. Aurelius. §.Titius.& ibi Doc.ff.de liber.leg.neque ad impediendam executionem sentẽtię in Parlamento latæ sufficiunt, idem Guido q.97. Quod ego intelligo nisi de mente contraria Principis plenè constaret, iuxta ea quæ not. ad l. item

si ver-

si verberatum.ff.de rei vend.& in c.omnes. & cap.ecclesia.de constit. Postremò si arrestum nulliter fuit positum, debet etiam parte non vocata relaxari, si modo ea nullitas euidenter appareat, neque excusari posit, vt colligitur ex his quæ notat Zasius ad l.de vnoquoque.ff. de re iudic. Sed eam viam ingredi non est satis tutum. 21

Arresti resolutio cuius auctoritate fiat. Caput 46.

ARGVMENTA.

Apparitor solus non habita licentia Judicis, arrestat hodie periculo creditoris. nu. 1.

Apparitor solus debitorem non potest relaxare. n.2.

Arrestatus an à Iudice relaxari possit, parte non vocata. nu.3.

Judex delegatus etiam officio finito relaxat debitorem. nu.4.

Procurator qui ex speciali mandato sui domini aliquem arrestauit, absque simili mandato eundem relaxare non potest. nu.5.

TAMETSI morib.nostris receptum esse diximus, licere Apparitori nō expectata Iudicis auctoritate vel licētia periculo creditoris, debitorem sistere vel arrestare, si non altiori aliquo loco cōstitutus, & excellenti aliqua dignitate decoratus fuerit: relaxare tamen & remissis vinculorum acerbitatibus, sine Iudice eum dimittere atque absoluere non potest. Bart. Alex. & alij ad l.neque. §.j.ff.de in ius voc.& expressè Rodericus Zuarez, in decl. 1

l.2.

antiquam impreſsionem, & ad c.j.in j.lect.de Iudic. præterquam ſi aut de facto & notoriè iniquè in carcerem coniectus eſſet, aut omnino ac dilucidè cõſtaret nihil eum debere. Barbat.ad d.c.j. Ioan.Bernar. Diaz, reg. 69. Quib. caſib. abſque vlla interlocutione relaxari debet, Alex.conſ. 179.libr.j.l.nullus.in fin.C.de exhib. reis. non ſolum à Iudice ordinario, verum etiã à Iudice delegato, & officio ſuo perfuncto, Roma.Conſi. 320. Eodem etiam mo- 4
do exiſtimo procuratorẽ qui ex ſpeciali man- 5
dato domini ſui aliquem arreſtari fecit, abſq; ſimili mandato eum relaxare nõ poſſe: Nam „ vt ait Iulius Paulus; Ignorantis domini cõ„dicio, deterior per procuratorem, fieri non „ debet; niſi cum in rem ſuam datus eſt. l.ignorantis.& ibi gloſ.ff. de procur. Et cum ex hac arreſtatione ius domino quæſitum ſit: nõ poteſt hoc ſine ipſius facto ab eo auferri. l. id quod noſtrum.ff.de regu.iur.& in quodcunq; mandatum, poteſtas donandi vel remittendi non venit. l. procurator totorũ. ff. de procur.

Arreſtatus ex duabus cauſis, quarum altera tantum probata eſt, an relaxari debeat. Caput 47.

ARGVMENTA.

Plus repetens condemnatur in expenſas damna & intereſſe, & Reus abſoluitur. nu. 1.

Fieri quod potuit vno modo benè, ſi fiat alio modo malè, nod ſubſiſtit. nu. 2.

Ferendus nec iuuandus eſt, qui ſe in neceſſitate poſuit.

ACCIDIT subinde quod creditor personam aut res debitoris sui arrestet ex duabus causis, veluti quia debet ei centum ex mutuo, & ducentos florenos ex emptione pãni. Quæstio est igitur an altera ex his causis nõ probata, debitor aut res eius relaxari, & arrestans in expensis condemnari debeat?

1 Et sanè videri posset quod sic, Primò quia creditor qui plus re petit, sicuti iste ex vna causa petit arrestum, ex qua non debetur, in expensas, damna & interesse cõdemnatur, adeoque reus absoluitur. §. & hæc. Instit. de act. c. vnic. de plus petit. & l. j. C. de plus petit. & Hostien. in sua summa. eo. titu. §. quæ pœna, dicit apertè quod iudicium & petitio nõ procedit.

Secun-

Secundò, quia id quod potest fieri vno modo benè, si fiat alio modo malè; nocet: nam collatio beneficij facta ex capite incongruo, non sustinetur ex capite congruo. c. ex parte. de conces. præben. Roman. consi. 335. incipi. circa primum. Et si maritus egit nomine vxoris non tanquam cõiuncta persona vt potuit, sed tanquam procurator eius, & postea non appareat de mãdato, iudiciũ nõ sustinetur ex capite coniunctionis personæ, Idem Roman. consi. 466. Iason ad l. maritus. numer. 7. C. de procurat. 2

Tertiò, quia nõ est ferẽdus is qui se nimiũ constrinxit & posuit se in necessitate. l. si fideiussor. ff. qui satisd. cogant. sicut fecit iste, qui vnam tantum causam probare potuit, & tamen ad duarum causarum probationem, se coarctauit, sciens vel scire debens, quæ paria sunt. l. quod te. ff. si certum petat. quod actor præparatus ad iudiciũ procedere debet, sicut miles armatus ad prælium. vt notat Alciat. ad l. j. C. de eden. & quod mala electio in actionibus præiudicat. l. in heredem. §. eligere. ff. de tribut. act. 3

Quartò, quia quando duo vel plura requiruntur ad actũ, vno deficiente totum corruit. l. vlt. §. ait lex. ff. de diuort. l. si quis ita stipulatus. & ibi Bart. ff. de verb. oblig. 4

In contrarium tamen videtur esse veritas, Primò, quia secundum vulgatum iuris axioma, Vtile per inutile non vitiatur, ca. vtile. de reg. iur. in 6. & ideo, inquit Cynus, ad l. j. quæs. 5

Neque obstant ea quæ in contrarium sunt allegata; Nam ad primum responderi potest, quod etiam hic condemnabitur arrestari procurans in expensas si arrestatus aliquas facere debuit, ratione illius causæ non probatæ, quas alioqui facturus non fuisset, veluti in deducenda iniustitia illius causæ, & probationibus eo pertinentib. quia respectu illius est victor, & sic aduersarius debet illi cõdemnari in expensas. l. sancimus. l. properandum, C. de iudi. Et quod etiam declarari debet arrestum malè & iniquè esse factum, si arrestari procurans fecit debitorem aut res eius arrestari pro cẽtum, cum tamen non debeantur sibi nisi quinquaginta vel sexaginta. Sed si fecit eum arrestari pro vna summa centum florenorum ex mutuo, & pro alia summa ducentorum florenorum ex causa venditionis aut simili, & sic pro summis, obligationibus & actionibus diuersis, nihil inter se commune habentibus, aut à se inuicem dependentibus, certè eo casu videtur esse dicendum quod aliud est plus re petere, aliud ex diuersis causis, quarum altera probata non est, aliquem arrestare aut detinere. Quia qui in vna summa aut quantitate plus re petit, videtur vnum præcisè petere, & in eo præcisè persistere: At qui ex diuersis causis petit, respectu singularium, videtur singulare iudicium instituere, & proinde nũc habetur, atque si diuersi creditores, quorum alter, creditum suum probaret, alter non probaret, debitoré aut res eius arrestari fecissent.

Quo casu arrestum respectu probantis declararetur iustum & legitimũ, respectu verò alterius, iniustum & perperam factum. Et certum est quod respectu causæ probatæ & verę, arrestatus, aut dominus rei arrestatæ, est temerarius & calumniosus litigator. Sicut & in simili contra glo. in c. præsentium. in verb. sigillatim. de testib. lib. 6. & alios in c. cum omnes. de constit. tenet Rebuff. ad ord. reg. tom. 3. tit. de expensis. nu. 21. quod quando reus victus est & condemnatus, etiamsi plus fuerit petitum, & ad minus condemnatum, tenetur ad expẽ-
9 sas, quia est temerarius litigator in eo quod debet, si non offerat. l. eum quem temerè. ff. de iudic. dicens eam opinionem in Curiis Franciæ obseruari. Et pro hac distinctione facit qđ
10 in rebus indiuiduis vtile per inutile vitiatur. l. j. §. illud. & §. Trebatius. ff. de aqua quot. & æst. l. si ego. ff. de iniusto testam. sed in rebus diuiduis aut separabilibus obtinet prædicta regula locum, quod vtile per inutile nõ vitiatur, etiam in eadem parte seu mẽbro. l. sancimus. §. si quis autẽ. C. de donat. l. pecuniæ. l. placuit. ff. de vsur. Tyraq. de retract. conuent. ad fi. tit. nu. 143. Quia ita est in proposita facti specie: Nam cum arrestari procurans fundat arrestationem suam super summa maiore quàm ei verè debetur, fundat se super re non quidẽ natura sua indiuidua, cum summæ seu quantitates pecuniæ recipiũt diuisionem. l. quidã. ff. si cert. pet. sed super re quæ opinione & volũtate eius fit indiuidua, quia indiuisim petit totam

totam summam, nec parte illius vult esse cõtentus, & super tota litem contestatus est. Sed qui arrestat debitorem ex diuersis creditis, proponit res, & natura sua diuiduas, & quas ipse arrestari procurãs diuersis mediis exigit, videlicet propter mutuum & propter venditionem, quæ inter se nihil habent commune; Et si vrgeas quod minor summa inest maiori, 11 l.j.ff.de verbo.oblig. quod plus in se continet, id quod minus est, cap. plus. de reg. iur. libr. 6. quod in toto pars inest. l. in toto. ff. d. tit. quod totum petens, quamlibet eius partem petere dicitur. l. si quis cum totum. ff. de excep. rei iudic. & quod proinde creditor qui fecit arrestari debitorem pro centum, quæ fortè non debebat, ille etiam quinquaginta quę verè debebat petiisse videtur, vt sic actus qui non potest valere in eo quod plus est, saltem in eo valeat quod minus est, vt sic accipiatur interpretatio, per quam petitio valeat. l. quoties. ff. de reb. dub. cum nemo præsumatur elegisse viã, per quam petitio sua subuertatur. l. 3. ff. de testam. milit. Responderi potest quod hæc omnia quidem vera essent, nisi ex apertis verbis actoris, siue arrestari procurantis appareat, q; minore summa non est contentus, & sic in re clara non est locus coniecturis: Ideoq; est quod in d. l. j. §. si stipulanti. ff. de verbor. obli. summa minor non est in maiore ad confirmandam stipulationem, quia stipulans non vult esse contentus minore, sed voluit stipulari maiorem summam, in quam promissor

expensas, si quæ eo nomine plures factæ sunt, condẽnari debet: q, satis abundè superius dictum est, cum regulariter non nisi in illas victus victori condemnetur. d. l. properandum. & l. sancimus. C. de iudic. Et quãuis qñ plura ad actum vnum requiruntur, vno deficiente, reliqua corruunt, id quod in quarto argumẽto proponitur, hic tamẽ ad arrestationem nõ plura simul necessaria requisita fuerũt, sed vna sola causa per se suffecit, ad debitorem arrestandum, quæ probata est.

An debitor inuitus in quacunque iudicij parte oblatam relaxationem arrestari procurantis, acceptare debeat. Caput 48.

ARGVMENTA.

Liti cedens solum in expensis condemnatur. *nu 1.*
Liti renuncians non propriè dicitur succumbere. n. 2.
Renunciatio vnius actionis proposita, an & quando fieri posit, cum protestatione saluo iure proponẽdi aliam. *nu. 3. & 5.*
Instantia an & quando renunciari liceat, nisi etiam renuncietur liti & causa. *nu. 4. 6. & 7.*

QVOD si creditor qui sub prætextu certi alicuius debiti, aliũ arrestari fecit, eoque nomine iudiciũ cũ eo suscepit in medio litis expensas soluere, & personã arrestatã relaxare velit, arrestatus verò, & vsque ad finem litis in arresto manere malit, & se id iure facere contendat, dubitationem aliquam habere videtur; quia is qui cedit liti, solum in expen- 1

ſis condemnatur. Bart. in l. poſtquam liti. C. de pact. & in auth. contra qui propriam. in 2. notab. C. de non numerat. pecun. & præſumpta temeritas in qua eouſque fuit, l. eum quem. ff. de iudic. videtur per earum expenſarum ſolu-
2 tionem, ſatis puniri, maximè cum is qui liti renunciat, non propriè dicitur ſuccumbere. l. aliam. vbi Bald. & Salyce. C. de his quib. vt indig. Sicut renunciatio vnius actionis propo-
3 ſitæ, ſaluo iure proponendi aliam fieri poteſt. l. cum fundum. §. fin. ff. de vi & vi armat. Bart. in l. edita. C. de edend. Ita quoq; & arreſtationis relaxatio.

Nihilominus tamẽ his non obſtantib. exiſtimo eũdem arreſtatum audiendum eſſe, niſi arreſtari procurans etiam omni ſuo iuri, vna cum ipſa lite renunciet, & ſe nihil ab arreſtato in futurum eo nomine petiturum declaret: Nam ſi ſolum vellet renunciare huic arreſtationi, & inſtantiæ, præiudicium faceret arreſtato, cuius fortè intereſt plurimum hanc litem inchoatã potius nunc abſolui, vt & nunc de iure ſuo ſemel aliquid decidatur, quã periculum nouæ arreſtationis in alio loco & incommoda nouæ inſtantiæ alibi inſtituendæ,
4 ſemper metuere. Et hoc eſt quod dicit Bart. ad d. l. poſtquam quod renunciari inſtantiæ non poteſt, niſi etiam renuncietur liti & cauſæ; Et
5 quod dicitur quod renũciatio vnius actionis propoſitæ poteſt fieri, ſaluo iure proponendi aliam, & ſoluẽdo expẽſas d. l. cũ fundum. intelligitur, modo hoc nõ fiat in præiudiciũ aduerſa-

uersarij, idem Bart. in d. l. edita. col. 5. Bal. in l. suus. C. de repud. hered. & his verbis declarat Io. Petri de Ferrar. in sua pract. In forma libelli quo agitur, vt pacta seruentur. ad verb. Pacta. coll. vlt. Sed quod si pars aduersa contradixerit tali renūciationi, an ea inuita fieri poterit? Distingue, aut volo liti & instantiæ causæ ex toto renunciare, & possum aduersario inuito. d. l. postquam. & l. destitisse. ff. de iudic. ita tamen si soluantur litis expensæ. Aut volo differre litis processum, & non possum, aduersario inuito. Auth. qui semel. C. quom. & quan. iud. Hactenus ille. Apertius tamen Castrēs. in d. l. postquam. circa finem, sic ait, Breuiter aduerte clarius & subtilius, Aut interest ipsius rei quod procedatur ad sententiam, & q̄ non desistatur à lite, per ea de quib. habetur in l. vtique. ff. de rei ven. vel quia renunciatur soli instantiæ, non iuri, & sic non finitur lis, & tunc reo non consentiente non valet renunciatio, quo minus posit reus arctare actorem ad prosequendam litem, quo vsque perueniatur ad sentētiam diffinitiuam. d. auth. qui semel. Aut non interest ipsius rei quod fiat prosecutio, seu quod procedatur in causa, & tunc aut quærimus an valeat renunciatio, sine voluntate eius quantum ad hoc, vt actor nō cōpellatur prosequi si non vult, & dico quod valet. arg. l. si reus paratus. ff. de procu. vbi reus non compellitur litigare, si vult soluere, ergo & eodem modo actor non debet cōpelli prosequi, si vult renūciare, & reus ex hoc nullum dam-

6

7

DOMITIVS Vlpianus lib. 5. ad Edictũ respondit, In ius vocari non debere eũ, qui apud Prætorẽ causam agit. l. 2. ff. de in ius voc. quasi dicat, quod pars litigans coram vno Iudice in vno tribunali, non potest vocari ad 1
aliud tribunal, nisi fortasse aliud tribunal sit
„ maius; Nam vt ait Iulius Paulus, Is qui ad
„ maius auditoriũ vocatus est, si litem incho-
„ atam deserit, contumax non videtur. l. con-
„ tra pupillum. §. fin. ff. de re iud. Quo respõso Vlpiani plerique magni nominis Interpretes permoti existimarunt debitorẽ qui ad instantiam seu petitionem vnius creditoris captus, vel arrestatus fuit, ob aliud debitum, à reliquis creditoribus postea emergentibus aggrauari, & diutius in vinculis retineri nõ posse, quippe quod is qui sic arrestatur, & vinculis nonnunquam mancipatur, quodammodo in ius vocetur, & realiter (vt aiunt nostri) citetur. l. plerique. ff. de in ius voc. Et sicut depositum, 2
denunciatione noua per alium facta non impeditur. l. pen. C. depos. ita quoq; & arrestum istud, quo nunc constringitur debitor, per se consistit, & ideo restitutio & relaxatio arrestati, tanquam rei alicuius depositæ, facto & denunciatione alterius creditoris impediri non debet, quod & Bartol. ad d. l. 2. sensisse video. Porrò autem & ipsemet Barto. ad l. 2. §. j. ff. de custo. reor. versic. Vlterius quæro. contrarium sentit, & breuibus verbis elegãter ibi decidit, quod longa & varia distinctione, multorumque argumentorum propositione ac discus-

sione,

sione, in quæst.6. incip.lapus. facere conatus erat. Nihil enim est,inquit, quod repugnet debitorem ab alio creditore recommēdari, id
3 est,pro alio debito retineri. Sed quemadmodū possunt plures creditores immitti in possessionem bonorum debitoris,l.si finita. §.cū autem plures.ff.de dam.infec. ita nihil impedit,quod debitor etiam à plurib. recommendari possit. Zasius ad d.l.2.nu.22.versic.quid autem si carceratus, &c. cum aliàs semper cōparente aliquo tertio & de iure suo probante,
4 depositi restitutio impediatur, negeturq́; etiā ipsi deponenti,l.bona fides.ff.deposit.& lex si
5 fugæ periculum imminet, debitorem contra communes regulas,ab ipso creditore capi,patiatur,manusque creditorum armet,ne is elabatur l.ait prętor. §.si debitorem.ff.de his quę in fraud.cred. Quod certè dubitationem non habet,si sit noua causa, ob quam vel ab eodē, vel ab alio creditore arrestatur, l. sed eximendi, §. idem si quis. ff.ad exhib.dolusq́; aut calumnia primi prętensi creditoris,secundo vero creditori,obesse non debet. Bart.in d.q.lapus.Guido Pape,quæst.61.in fi. Socyn.consi. 119.lib.3. Cæterum vt refert Paris de Puteo,
6 de Syndic.ad verb.carcer. cap.5. nu.j. quando non reperitur is qui debitorem arrestari fecit, publicæ proclamationes fieri debēt, vt si quis habuerit iustam causam impediendi relaxationem compareat.eamq́ue alleget, nemineque veniente dimittitur.Bart.ad l.si quis vxori. §.fugitiuū. ff.de furt. Ang. ad l.fi.de exhib.

reis.

reis. Bal. ad l. si quis. §. fin. ff. de condi. instit. l. ea quæ. ff. de in ius voc. l. si eo tempore, C. de remiss. pignor. l. j. §. cum dicitur. ff. si cui plus quam per falcid. Et eiusmodi proclamatione etiam clerici continentur, cum non sit nisi cõdicionalis quædam citatio dũtaxat, quæ à Iudice laico in quemuis clericũ fieri potest, *B*al. ad l. testamenta. C. de testam. & ad d. l. ea quæ. ff. de in ius voc. Istam tamẽ proclamationem mores nostri ignorant, quia nemine impedimentum vltro præstante, debitor dimittitur. 7
Quid autem si aliquis est incarceratus pro debito, & is citatur ab alio creditore coram alio Iudice, an teneatur comparere? an valeat alterius Iudicis processus? Videtur quod nõ, quia Vlpianus ad d. l. 2. negat eũ in ius vocari posse, qui à loco nequeat discedere. Sed Zasius paucis verbis non ineleganter ad eandem l. 2. nu. 21. distinguens ait, quod si iste est iustè carceratus pro debito, & potuit mittere procuratorem, qui ipsum defenderet coram alio Iudice, tunc valet processus alterius Iudicis, & imputabit sibi incarceratus, qui se per procuratorem non defenderat, iuxta communem regulam, quod nemo excusatur absens ex quacunq; necessitate, si iusta fuit detẽtio, & procuratorẽ mittere potuisset, l. Papinianus ait. ff. de minor. & tenet processus siue alius Iudex sciuerit eum esse incarceratum, siue ignorauerit. Castrens. ad d. l. 2. Bart. ad l. is qui reus. ff. de pub. Iudic. Aretin. consil. 132. Quod si verò alterum defecerit, scilicet, vel quia non esset 8
iustè

quid impendit bona fide, beneficio suo iuuetur, non decipiatur. l. in commodato. §. sicut. in fin. ff. commod. & c. vnic. eo. tit. Ideoque & is qui in alieno ædificat suo nomine, necessarias impensas, implorato iuxta legum subtilitatem Iudicis officio, ac velut retentionis iure deducit. l. domum. C. de rei vend. & qui inuenit bouem alienum in fundo suo, eundemque tenuit per aliquod tempus & aluit, licet non pro damno sibi illato, saltem pro alimẽtis præstitis, iure eum retinere potest. l. Quintus. & l. sequẽt. ff. ad l. Aquil. Alciat. reg. j. præsumpt. cap. 50. & ad l. sylua cædua. in fin. ff. de verb. sig. Eadem & de commodato, pignore, deposito, aliisque similib. dici solent; Nam & depositum & pignus, & commodatum, propter expẽsas in rem factas, retineri potest. l. in rebus. §. fin. ff. commod. gl. ad l. si quis. C. depos. l. Paulus. ff. de doli except. l. qui exceptionem. ff. de condict. indeb.

Et hinc quoque nata est quæstio, vtrum Cõmentariensis debitorẽ arrestatum pro expensis seu alimentis retinere, aut eiusdem relaxationem impedire possit? Video quod ex variis disputationib. & contentionibus, tam in hac quàm in aliis quæstionib. orta est pertinacia: progressi sunt quidam longissimè, & ratiunculis sophisticis, leuibus, inualidis, magnum pondus rebus grauissimis detraxerunt, obortaque est his nubes, vel affectuum, vel ignorãtiæ, vel inconsiderationis densissima, quæ cõspectum veritatis adimit. Sanè cũ nemo præ- 2

sumatur vixisse de vento. l. fin. C. de aliment. pupil. præstan. sicut pupillus præsumitur alimentatus à tutore, nisi probet se aliunde alimenta consecutum, vt ibi ait Imp. Alex. & sicut creditor præsumitur equum pignori datũ suis expẽsis aluisse, ex quo reperitur nutritus, nisi contrarium doceatur, Alciat. d. c. 50. Bart. Alex. Imol. Castrens. Iason, Zasius, & alij ad l. cum seruus. ff. de verb. oblig. Ita quoq; Apparitor præsumitur debitori arrestato expensas omnes subministrasse, si non aliunde de contrario appareat; cum sit in illius domo, aut custodia, & onus atque officium subministrandi
3 alimenta ei incumbat; Ideoque succedit, & referri potest vulgatum illud axioma, Quod actus in dubio præsumitur ab eo gestus, qui cũ gerere debuit. *B*al. consi. 378. num. 2. lib. j. Bar. ad l. 2. C. arbitr. tutel. *B*arb. consi. 15. nu. 6. lib. 2. Paris. cons. 72. num. 34. lib. 2. Quæ alimenta cum in vtilitatem ipsius sint conuersa, videtur quod pro iisdem retineri possit. Porrò autem alia hoc loco instituenda est cogitatio. Superius enim ostẽdi, Apparitorem aduersus creditorem qui arrestum postulauit, actionẽ pro impensis intendere posse, adeo vt ad subsidiarium hoc retentionis auxilium, quando
4 remedium ordinarium superest, recurrere nõ liceat, l. 4. ff. de dam. infect. d. l. Paulus. & l. si in area. ff. de cõdict. indeb. Atqui dices vtilius es-
5 se rei incumbere, quàm in personam creditoris agere. l. plus cautionis. ff. de reg. iur. nihilq; obstare, quominus Apparitor vtrumque, credito-

ditorem scilicet, cuius mandato arrestauit, atque inclusit, & debitorem cui expēsas subministrauit, obligatum habeat; Respōdeo, quod si creditor diues est, debitor verò inops, minimè dici potest, plus emolumenti esse in retentione eius quàm in personali actiōe aduersus eundem creditorem. Econtrà verò si creditor 6
egeat, inanisque sit actio, quam inopia ipsius excludat, debitor autem diues sit & locuples, quod nonnunquam accidit, quantumuis res ista dubitatione non careat, propterea quod sibi imputare posset Apparitor, qui cautione aut fideiussione ab initio sibi nō prospexerit, nihilque cum debitore, quem certè inuitum abduxit & arrestauit, egit vel contraxit; tamē existimo in subsidium dictum debitorem pro impēsis retineri posse, ea scilicet ratiōe, quod ex his nutritus & alitus sit, debuissetq; etiam si domi fuisset, tātum aut amplius expendisse. Antiquissima enim est iuris regula neminem cum alterius iactura fieri debere locupletiorem. l. nam hoc natura. ff. de cond. indeb. l.
iure naturæ. ff. de reg. iur. Dicitur autem locupletior factus qui suo pepercit. glo. in l. ex diuerso. circa medium, & ibi Doct. ff. de rei ven. 7
Quod si quis hanc naturæ legem contemnere velit, aduersus eum iure nostro prouidetur, & lex non solum retentionem & exceptionem, verum etiam actionem in ipsum concedit, licet cum eo contractum vel actum non fuerit. 8
l. si me & Titium. ff. si cert. petat. Nam si rem meam sine causa habeas, quamuis nullum ne-

gocium tecum gesserim, mihi cōdictione teneris, siue certi, siue indebiti, siue condictione sine causa. l. seruus quem. ff. de actio. empt. l. si concubina. §. non solum. ff. rerum amotar. l. penult. ff. de condict. indeb. l. j. ff. de condict. sine caus. Sed & alij, etiam nobile Iudicis officium competere posse illis casibus aiunt, si aliter succurri nequeat: quæ sententia vera est. Host. & Io. Andr. ad c. bonæ. de appell. quia ad Iudicis officium pertinet, ne quis iniquum lucrum aut damnum sentiat, l. illicitas, versic. j. ff. de offi. Præsid. Nec refert quod quandoque aliter prouideri potuerit, satis enim est, quod in præsentia cum agitur, aliter non sit prouisum. l. fi. §. j. & ibi Bartol. ff. de condict. indeb. Alciat. ad d. l. si me. nu. 8. Vnde si negociorum gestor à debitore meo exegerit, egoque ratam solutionem habere noluerim, eam tamen pecuniam condicere deinde potero, si aduersus debitorem mihi consultum aliter non sit, vt Castrens. & Alexan. censuerunt ad l. dispensatorem. in fi. ff. de solut. & ad l. cum fundus. §. fi. ff. si cert. petat. Neque remedium quod fortassis habuit Apparitor aduersus creditorem arrestantem, postea vel facultatibus lapsum, vel fugitiuum factum, si illud nunc non habet d. l. si me. æquitatem impedit; sicut nec impediretur quando inefficacem actionē haberet. l. 2. ff. de institu. actio. Loriot. ad d. l. si me. nu. 4. neq; etiam mouet quod dici posset culpam imputari Apparitori, qui cautione sibi ante non prospexit: nam si tempore arresti fa-

cti cre-

cti creditor adhuc diues erat, credere ei potuit; si verò non erat diues, ex Scæuolæ respõso constat, quod cum de in rem versione agitur, promissio & obligatio vnius non impedit 9
actionem aduersus eum, in rem cuius cõuersum fuit. l. penult. ff. de in rem vers. saltem in subsidium. Quod si verò vterque diues ac soluendo est, creditor scilicet & debitor, ita vt aliter Apparitori succursum sit, quam per retẽtionem, vtpote quod creditorem, cuius mandato debitorem arrestauit, conuenire possit, neque nunc conuenire ipsum posse desierit, æquius est vt debitor relaxetur, arg. eorũ quæ not. Alciat. & Loriotus ad d. l. si me. Cæterum quod de retinẽdo debitore dixi ita accipi velim, si ob legitimam causam arrestatus fuit. Nam & Guido Pape quæst. 448. in grauioribus terminis ex Iacobo Aretino respondit, q. carceratus per sententiam Iudicis absolutus, à Commentariensi pro salario & expensis de iure retineri non potest; cum in simili, si obli- 10
gatio hypothecaria aut pignoratitia non valet, nullus est locus retentioni, l. cum vitiosè. de pignor. *Bar.* ad l. j. eod. tit. Anto. Negusant. in tractat. de pignorib. in j. membr. 3. part. nu. 17. versic. quartò quæritur. Nihilominus tamẽ consuetudine multis in locis recepta, cõtrarium sæpe obseruari Guido monet; fortè quod iniquum foret Apparitorem coniicere in hanc difficultatem vt ipse de iustitia, aut iniquitate arresti disquirat, & semper cautionem à creditore exigat, vel periculum insol-
 uentiæ

uentiæ ipsius sustineat, & quod huiusmodi expensæ ritè vel perperam factæ, in rem eius debitoris nihilominus conuersæ reperiantur. Quæ cõsuetudo, suam quidem rationem habet, sed dura est.

De modo & ratione expensarum quas indebitè arrestatus facere, atque ab arrestante repetere potest. Cap. 51.

ARGVMENTA.

Qualitas, & condicio, arrestati consideranda est in taxandis expensis quas in victu fecit. nu. 1.

Rusticorum condicio & status non est, vt equites ad iudicium veniant. nu. 2.

Testes producens, tenetur eis prouidere de expensis itineris, secundum Judicis moderationem. nu. 3.

Expensæ an sint testibus deducendæ quas domi fecissent: remissiuè. nu. 4

FREQVENTER etiam accidit, & vt plurimum in hominibus admodum pertinacibus, vt nõ solum in arrestatione potius manere, quàm præstita cautione relaxari malint, verum etiam vt libera voce iactitent, se sumptu arrestari procurantis, illic mansuros esse, delicatè quidem & opiparè victitantes, & hoc modo (vti ipsi arbitrãtur) aduersarium
1 vexantes. Sed falluntur grauiter; Nam cum de taxandis expensis agitur, qualitas & condicio illius qui eas expensas fecit consideranda est; sic vt consuetudo illius seruari debeat; vt si rusticus sit vilior victus ei sufficiat, si nobilis aut in dignitate constitutus lautior permittatur, vt est elegans dictum gl. & aliorum.

ad l.

ad l.idemque & in fundo. §. idem Labeo ait. ad verbum,eum oportere. ff.mandat. eãdemque gl.Salycet.ibi dicit esse notandam, signãdam, & menti tenendam, maximè pro rusticis,qui cum litigant veniunt equites ad iudicium,cum tamen eorũ status & condicio non sit alia, quàm vt pedites incedãt extra opus rusticum cõstituti, & ad actus iudiciarios vocati,dum sint sani & satis fortes. Et hoc idẽ probat Felynus in c.cum omnes.coll.antepen. de constitut.dum ait quod in taxandis expensis, Rustico vincenti causam,non computatur equus,quia debuit ire pedes. Et in simili respõdit Abbas in c.nobis. de iur.patron. quod patronus sustentatur ab ecclesia, secũdum qualitatem sui generis, tam in vestib. quàm in cibis. Et Nicolaus de Neapol.ad l.habitatio.ff. de vent.in pos.mitten.qui textus est bonus ad propositum, decidit quod meliores expensæ debent fieri familiaribus Cardinalium,quàm aliis. Sicut in §.criminis.25.distinct.dicitur, quod peccatum est, pauperibus non egentib. delicata cibaria administrare. Et cum sumptuosa & nimis delicata illa dilapidatio arrestati,nõ nisi ex maligno animo procedat, nimirũ vt aduersarium maiore sumptu afficiat, minimè sanè huic malitiæ indulgendum est. l.in fundo. ff.de rei vend. Sic & in simili decidit ibi Bald.& in l. quoniam. C.de testib.& ad l.eos. §.j. C.de appel. & Bart.ad l.si seruus ff.de legat.j.& glo.in c.episcopus. 10.q.2.& Panor. in c.cum instantia. de cẽsib. Ioan.Campegius 2

in trac.de testib.reg.263. quod licet producẽs
3 testes, teneatur eis prouidere de expensis itineris, tamen istas expensas Iudex moderatur, etiam antequam testes vocentur. c. statutum. & ibi Philip.Franc. de rescript.libr.6. vt si aliquis ciuis, vel honesta persona, requiratur in testẽ, quam nõ decet pedestrem venire, vel est aliquis rusticus qui non vult venire pedester, etiamsi via sit breuis; attendet Iudex condicionem personarum, non obstante quod sit proprius equus illius, qui solet locare equos, vt ex Io. Andrea & aliis, tenet Ioannes Crotus
4 in tract.de testib.parte 9.nume.62. Vbi etiam subiicit eam quæstionem quæ est, vtrum debeant deduci expẽsæ quas talis fecisset domi, etiamsi hæc causa exorta non fuisset. De qua etiam scribit Philipp.Franc.& alij ad d. c.statutum. §.insuper, & latè Albertus de Maletis, in tract.de testib.nume.84.cap.7. Quamuis verò arrestatus has superfluas expẽsas ab arrestari procurãte repetere nõ possit, existimo tamen quod Commentariensis aut Satelles apud quem cõsumptæ sunt, iuxta distinctionẽ superiore capite positam, eum donec soluantur, retinere possit; exemplo cauponis aut hospitis; de quo superius dictum fuit; nisi is qui arrestatus fuit erat aut minor, aut prodigus cui bonis interdictum fuerat.

De pacto quo alius debitum eius qui arrestatus est, in se recipit, & non soluit. Caput 52.

AR-

ARGVMENTA.

OMNIS pecunia exoluta esse debet aut eo nomine satisfactum, vt debitor cōuictus vel confessus liberetur. Satisfactum autem accipimus, inquit Vlpianus lib. 28. ad edictum, quemadmodum voluit creditor, licet non sit solutum: siue pignoribus caueri sibi voluit, siue alio aliquo modo, licet in hoc sit deceptus. l. si rem alienā. §. omnis. ff. de pig. act. Et quemadmodum quamdiu non est integra pecunia creditori numerata, etiāsi pro maiore parte eam consecutus sit, nō dissoluitur pignoris vel hypothecæ obligatio. l. quādiu. C. de distract. pign. Ita quoque & debitor, non nisi vniuerso debito soluto liberatur, l. tutor. §. Lucius. ff. de vsur. l. acceptum. C. eod. tit. l. qui Romę. ff. de verb. oblig. l. planè. ff. famil. ercifcun. Quid igitur si cum creditor non nisi omni pecunia exoluta contentus esse vellet, debitor rem suam alicui, ea lege vt creditori solueret, vendidit aut cessit, an actio aliqua competat creditori aduersus eundem? nō 1

loquor hic de delegatione volũtaria emptoris cesſionarij, & creditoris facta, per quam vinculum obligationis diſſolui non dubium eſt, l.delegare.l.ſi quis.ff. de nouat.& delegat.aut cum tertius mandato meo, & creditoris mei conſenſu, ſe in libro creditoris, debitorem cõſtituit, de quo multa pulchrè ſcripſit Curtius ſenior conſilio 7.incipiẽt. Videtur iterato. & Bartol.in l.ſingularia. ff.ſi certum petat. Neque etiam de cesſione ſponte conſentienti & recipienti creditori oblata, quæ non minorem vim habet in re ſubiecta; Sed de venditione, aut cesſione, ignorante vel non approbãte creditore, cum alio inita; quæ inter alios acta, aliis neque obeſſe, neque actionẽ aliquã parere videtur. l.ſæpe. ff.de re iud.l.ſtipulatio. §.alteri. ff.de verb. oblig. q. vtiq; dicendũ eſſe Imper.Diocle.& Maximian. eleganti exẽplo, & his verbis reſcripſerunt. Cum res filio " tuo emancipato, ea condicione vt credito- " ribus tuis ſolueret, te donaſſe proponas, ſi " ſtipulatione, vel incontinenti habito pacto " huic rei proſpexiſti, creditoribus quidem " non cõtra eum ex placito veſtro, ſed aduer- " ſus te competit actio. Eum verò cui tu certa " lege prædicta donaſti, incerta ciuili actione, " ad placitorum obſequia vrgeri, ſecundum " legem donationibus dictam, conuenit. l.cum res.C.de dona. Et in ſimili Antoninus Auguſtus rationem iuris poſtulare ait, vt heres creditoribus reſpondeat, quamuis alius ea lege e-
2 merit hereditatem, vt creditoribus hereditariis ſa-

tiis satisfaceret. l. Ratio iuris. C. de hered. vel
„ act.vend. Rursum verò, Si genero dotem
„ dando pro filia, inquiunt Imper. pater com-
„ munis eam reddi tibi extraneo constituto
„ per emancipationem, stipulatus est, nec sibi
„ cessante voluntate, nec tibi prohibente iure
„ quærere potuit actionem. l. si genero. C. de
iur. dot. Nam quamuis cum pactum respicit 3
ipsam rem cui cohæret, & cum re coniunctũ,
adeoque ferè intra rem est, tertio alicui actio
quæri posit; nulla tamē actio acquiritur quã-
do aliquid extrinsecum, vt in re proposita,
pacto includitur. Bald. ad d. l. cum res. Æmi-
lius Ferret. ad d. §. alteri. numero 10. Et hanc
sententiam tenet Baldus, Angel. & Salycet. ad
l. quoties. C. de donat. quæ sub mod. Socyn.
consil. 236. incip. placet conclusio. libr. 2. Ty-
raq. de vtroque retract. §. j. glo. 14. numer. 16.
Angel. consi. 243. & latè Beneuutus in tracta.
de decoctorib. parte 5. numer. 9. & aliquid per
Carolum Molinæum ad consuet. Paris. parte
2. §. 55. glo. 5. num. 8. quæst. 5. & Bald. consil.
440. lib. 3. Sed hæc vera sunt nisi ipse creditor
qui fecit debitorem arrestari, semel contentus
fuit; Nam si Bart. credimus ad d. l. singularia.
quem alij ibi sequuntur. si mandaui alicui vt
tibi soluat precium pannorum, quos à te ha- 4
bui, & ille promittit ponatque se debitorem
in libro suo, de tuo consensu, statim ego libe-
ror. Idem notat Bal. ad l. pro debito. C. de bon.
auth. iudic. posid. & ad l. 2. C. de except. rei
iudic. & est bonus textus, in l. inter causas. ff.
man-

mandat.& Imol.consil. 95. & Curtius senior consi.7.notat quod emptor liberatur per promissionem alterius, de soluendo venditori, si venditor eam promissionem acceptauit, ita vt amplius emptorem conuenire non possit: & vide Castrens.consil.49.incip.peruiso puncto.& consil.50.incip. in causa quæ vertitur.
5 Vbi quærit an promissio de soluẽdo pro alio, liberet principalem, & an inducat vim solutionis, aut nouationis, aut accumulationis. Caueat igitur debitor in eas arresti seu vinculorum angustias coniectus, ne dum se liberare studet, noua atque maiore calamitate afficiatur, ipso non soluente creditori, qui aduersus ipsum emptorem seu cessionarium fidem non seruãtem, nullam penitus actionem habet, præterquam si Notarius aut Tabellio nomine illorum, quorum interesse posset, stipulatus fuerit, vel actio à debitore ipsi cedatur. Iason ad d.l.qui Romæ. §.Flauius.numero 9. versi.secundò limita.& alij ad d. §.alteri.& §. sequent.Sunt tamen qui existimant ex æquitate & benignitate Canonica cum duritie iuris Ciuilis Romanorum pugnante, in subsidium, creditori ex hac stipulatione debitoris, vtilem actionem concedi. Socyn.consil. 236. lib. 2.Zasius ad d.§.alteri.nume.27. arg.l.Caius.ff.solu.matr.& l.quoties.C.de donat.quæ
6 sub mo.qua de re admodum dubito. Nam si bene circumspicias, multo certè rarior est inter ius Ciuile & Canonicum antinomia, quã plerique existimant; & quãdo nihil reperitur nomi-

nominatim cautum in contrarium, ſacri canones leges ciuiles ſequi non dedignantur. Mouet autem hanc dubitationem Tyraquel. de vtroque retract. §.j. gloſ. 14. numero 116. verſic. ſi autem ſcire vis, &c. ſed eam non diſſoluit, quæ certè ad multarum aliarum difficultatũ explicationem & reſolutionem pertinere poſſet.

FINIS.

Opus iſtud quod à Clariſſ. Iuriſconſulto, & Catholicæ Religionis *ac pietatis amantiſſimo viro ſcriptum & recognitum eſt, dignum prælo iudico. 1577. 7. Septembr.*

Io. Molanus, Cenſor.